Hans H. Ørberg

LINGVA LATINA

PER SE ILLVSTRATA

PARS 1

EXERCITIA LATINA I

Hans H. Ørberg

LINGVA LATINA

PER SE ILLVSTRATA

Pars I

FAMILIA ROMANA

EXERCITIA LATINA I

Hans Ørberg

Focus an imprint of
Hackett Publishing Company, Inc.
Indianapolis/Cambridge

Part of the

LINGVA LATINA
PER SE ILLVSTRATA

series

For further information on the complete series and new titles, visit www.hackettpublishing.com.

Lingua Latina Per Se illustrata Pars I
Familia Romana Exercitia Latina I
© 2005 Hans Ørberg
Domus Latina, Skovvangen 7
DK-8500 Grenaa, Danimarca
Distributed by permission from Domus Latina by
Hackett Publishing Company, Inc.

Focus an imprint of
Hackett Publishing Company
P.O. Box 44937
Indianapolis, Indiana 46244-0937

www.hackettpublishing.com

ISBN-13: 978-1-58510-212-9
All rights reserved.
Printed in the United States of America.

21 20 19 18 17 10 11 12 13 14

INDEX LECTIONVM

Cap. I
Lēctiō I: ex. 1-3 1
Lēctiō II: ex. 4-7 1
Lēctiō III: ex. 8-10 2
Lēctiō grammatica: ex. 11 3

Cap. II
Lēctiō I: ex. 1-4 4
Lēctiō II: ex. 5-9 4
Lēctiō III: ex. 10-11 6
Lēctiō grammatica: ex. 12-13 6

Cap. III
Lēctiō I: ex. 1-2 7
Lēctiō II: ex. 3-5 7
Lēctiō III: ex. 6-9 8
Lēctiō grammatica: ex. 10 9

Cap. IV
Lēctiō I: ex. 1-4 10
Lēctiō II: ex. 5-9 11
Lēctiō grammatica: ex. 10-11 12

Cap. V
Lēctiō I: ex. 1-5 13
Lēctiō II: ex. 6-8 14
Lēctiō grammatica: ex. 9-11 15

Cap. VI
Lēctiō I: ex. 1-5 16
Lēctiō II: ex. 6-11 18
Lēctiō grammatica: ex. 12 19

Cap. VII
Lēctiō I: ex. 1-3 19
Lēctiō II: ex. 4-6 20
Lēctiō III: ex. 7-10 21
Lēctiō grammatica: ex. 11 22

Cap. VIII
Lēctiō I: ex. 1-4 22
Lēctiō II: ex. 5-7 23
Lēctiō III: ex. 8-11 24
Lēctiō grammatica: ex. 12-15 25

Cap. IX
Lēctiō I: ex. 1-5 27
Lēctiō II: ex. 6-8 28
Lēctiō grammatica: ex. 9-11 29

Cap. X
Lēctiō I: ex. 1-3 30
Lēctiō II: ex. 4-7 31
Lēctiō III: ex. 8-10 32
Lēctiō grammatica: ex. 11 33

Cap. XI
Lēctiō I: ex. 1-4 34
Lēctiō II: ex. 5-7 35
Lēctiō III: ex. 8-11 36
Lēctiō grammatica: ex. 12-13 37

Cap. XII
Lēctiō I: ex. 1-4 38
Lēctiō II: ex. 5-12 39
Lēctiō III: ex. 13-16 41
Lēctiō grammatica: ex. 17-20 43

Cap. XIII
Lēctiō I: ex. 1-4 44
Lēctiō II: ex. 5-8 46
Lēctiō III: ex. 9-11 47
Lēctiō grammatica: ex. 12 48

Cap. XIV
Lēctiō I: ex. 1-3 48
Lēctiō II: ex. 4-6 49
Lēctiō III: ex. 7-10 50
Lēctiō grammatica: ex. 11 52

Cap. XV
Lēctiō I: ex. 1-3 52
Lēctiō II: ex. 4-6 53
Lēctiō III: ex. 7-9 54
Lēctiō grammatica: ex. 10 55

Cap. XVI
Lēctiō I: ex. 1-3 56
Lēctiō II: ex. 4-7 57
Lēctiō III: ex. 8-11 58
Lēctiō grammatica: ex. 12 59

Cap. XVII
Lēctiō I: ex. 1-3 59
Lēctiō II: ex. 4-7 60
Lēctiō III: ex. 8-11 62
Lēctiō grammatica: ex. 12 63

Cap. XVIII
Lēctiō I: ex. 1-5 64
Lēctiō II: ex. 6-11 65
Lēctiō III: ex. 12-14 67
Lēctiō grammatica: ex. 15-16 68

Cap. XIX
Lēctiō I: ex. 1-4 68
Lēctiō II: ex. 5-7 69
Lēctiō III: ex. 8-11 70
Lēctiō grammatica: ex. 12 72

Cap. XX
Lēctiō I: ex. 1-4 73
Lēctiō II: ex. 5-7 74
Lēctiō III: ex. 8-10 75
Lēctiō grammatica: ex. 11 76

Cap. XXI
Lēctiō I: ex. 1-4 76
Lēctiō II: ex. 5-8 78
Lēctiō III: ex. 9-12 79
Lēctiō grammatica: ex. 13-14 81

Cap. XXII
Lēctiō I: ex. 1-4 82
Lēctiō II: ex. 5-7 83
Lēctiō grammatica: ex. 8-10 84

Cap. XXIII
Lēctiō I: ex. 1-3 85
Lēctiō II: ex. 4-6 86
Lēctiō III: ex. 7-11 87
Lēctiō grammatica: ex. 12-13 88

Cap. XXIV
Lēctiō I: ex. 1-4 89
Lēctiō II: ex. 5-8 90
Lēctiō grammatica: ex. 9-10 92

Cap. XXV
Lēctiō I: ex. 1-2 93
Lēctiō II: ex. 3-5 93
Lēctiō III: ex. 6-9 94
Lēctiō grammatica: ex. 10-11 95

Cap. XXVI
Lēctiō I: ex. 1-3 96
Lēctiō II: ex. 4-6 97
Lēctiō III: ex. 7-9 98
Lēctiō grammatica: ex. 10-11 99

Cap. XXVII
Lēctiō I: ex. 1-3 100
Lēctiō II: ex. 4-6 101
Lēctiō III: ex. 7-10 102
Lēctiō grammatica: ex. 11-12 103

Cap. XXVIII
Lēctiō I: ex. 1-3 104
Lēctiō II: ex. 4-6 106
Lēctiō III: ex. 7-10 107
Lēctiō grammatica: ex. 11-12 108

Cap. XXIX
Lēctiō I: ex. 1-3 109
Lēctiō II: ex. 4-6 110
Lēctiō III: ex. 7-10 111
Lēctiō grammatica: ex. 11 113

Cap. XXX
Lēctiō I: ex. 1-3 113
Lēctiō II: ex. 4-7 114
Lēctiō III: ex. 8-11 115
Lēctiō grammatica: ex. 12-13 116

Cap. XXXI
Lēctiō I: ex. 1-3 117
Lēctiō II: ex. 4-6 118
Lēctiō III: ex. 7-10 119
Lēctiō grammatica: ex. 11-12 120

Cap. XXXII
Lēctiō I: ex. 1-2 121
Lēctiō II: ex. 3-6 121
Lēctiō III: ex. 7-11 123
Lēctiō grammatica: ex. 12-13 124

Cap. XXXIII
Lēctiō I: ex. 1-3 125
Lēctiō II: ex. 4-6 126
Lēctiō III: ex. 7-11 127
Lēctiō grammatica: ex. 12-14 129

Cap. XXXIV
Lēctiō I: ex. 1-3 130
Lēctiō II: ex. 4-6 131
Lēctiō III: ex. 7-9 132
Lēctiō grammatica: ex. 10-11 133

Cap. XXXV
Lēctiō I: ex. 1 134
Lēctiō II: ex. 2 134
Lēctiō grammatica: ex. 3 135

NOTAE

abl.	ablātīvus
acc.	accūsātīvus
āct.	āctīvum
adi.	adiectīvum
adv.	adverbium
cēt.	cēterī -ae -a
comp.	comparātīvus
coni.	coniūnctīvus
dat.	datīvus
dēcl.	dēclīnātiō
dēp.	dēponens
ex.	exercitium
f., fēm.	fēminīnum
fut.	futūrum
gen.	genetīvus
imp.	imperātīvus
imperf.	imperfectum
ind.	indicātīvus
inf.	īnfinītīvus
m., masc.	masculīnum
n., neutr.	neutrum
nōm.	nōminātīvus
p.	pāgina
part.	participium
pass.	passīvum
perf.	perfectum
pers.	persōna
plūr., pl.	plūrālis
plūsquamperf.	plūsquamperfectum
pos.	positīvus
praes.	praesēns
sing., sg.	singulāris
sup.	superlātīvus
voc.	vocātivus
[1, 2, 3, 4]	coniugātiō I, II, III, IV
1, 2, 3	persōna I, II, III
–	thema praesentis
~	thema perfectī
≈	thema supīnī
		finis thematis
/	sīve
<	factum ex

In omni disciplina informa est artis praeceptio
sine summa assiduitate exercitationis

(*Rhetorica ad Herennium* III.40)

EXERCITIA LATINA

CAPITVLVM PRIMVM

Cap. I

Lēctiō prīma (versūs 1–21)

Lēctiō I

Exercitium 1

est
sunt

1. Italia in Eurōpā ______ .
2. Gallia in Eurōpā ______ .
3. Italia et Gallia in Eurōpā ______ .
4. Arabia in Eurōpā nōn ______ .
5. Arabia in Asiā ______ .
6. Syria quoque in Asiā ______ .
7. Syria et Arabia in Asiā ______ .
8. Hispānia in Asiā nōn ______ .
9. Hispānia et Gallia et Italia in Eurōpā ______ .

Exercitium 2

et
fluvius
in
-ne
nōn
quoque
sed
ubi

1. Italia ______ Eurōpā est; Graecia ______ in Eurōpā est.
2. Italia ______ Graecia in Eurōpā sunt.
3. Est ______ Arabia in Eurōpā? Arabia in Eurōpā ______ est.
4. ______ est Arabia? In Asiā est Arabia.
5. Arabia nōn est in Eurōpā, ______ in Asiā.
6. Germānia ______ in Asiā, ______ in Eurōpā est.
7. Rhēnus est in Germāniā. Rhēnus ______ est.

Exercitium 3

ubi? in ...
nōn est

1. Ubi est Rōma? ...
2. Ubi est Italia? ...
3. Estne Graecia in Eurōpā? ...
4. Ubi est Aegyptus? ...
5. Estne Hispānia in Eurōpā? ...
6. Estne Syria in Eurōpā? ...
7. Ubi est Syria? ...
8. Estne Gallia in Asiā? ...
9. Ubi est Gallia? ...
10. Estne Germānia in Eurōpā? ...

Lēctiō secunda (versūs 22–61)

Lēctiō II

Exercitium 4

-us -ī
-a -ae
-um -a
fluvius fluviī
magnus magnī
īnsula īnsulae
magna magnae
oppidum oppida
magnum magna

1. Corsica īnsul ____ est. Corsica et Sardinia īnsul ____ sunt.
2. Rhēnus fluvi ____ est. Rhēnus et Dānuvius fluvi ____ sunt.
3. Brundisium oppid ____ est. Brundisium et Tūsculum oppid ____ sunt.
4. Sicilia īnsula magn ____ est.
5. Nīlus est fluvius magn ____ .
6. Brundisium oppidum magn ____ est.
7. Tūsculum nōn oppid ____ magn ____ , sed oppid ____ parv ____ est.
8. Melita nōn est īnsul ____ magn ____ , sed īnsul ____ parv ____ .
9. Tiberis nōn fluvi ____ magn ____ , sed fluvi ____ parv ____ est.
10. Rhēnus et Nīlus fluviī magn ____ sunt
11. Sicilia et Sardinia īnsulae magn ____ sunt.
12. Brundisium et Sparta oppida magn ____ sunt.

fluvius est
fluviī sunt
īnsula est
īnsulae sunt
oppidum est
oppida sunt

Exercitium 5

1. Sicilia īnsula est. Sicilia et Sardinia ____________ sunt.
2. Rhēnus fluvius est. Rhēnus et Dānuvius ____________ .
3. Tūsculum oppidum est. Tūsculum et Brundisium ____________ .
4. Corsica et Sardinia īnsulae sunt. Sicilia quoque ____________ est.
5. Nīlus et Tiberis fluviī sunt. Dānuvius quoque ____________ .
6. Sparta et Delphī oppida sunt. Brundisium quoque ____________ .

Graecus
imperium
multī
num
paucī
prōvincia
quid
Rōmānus

Exercitium 6

1. Tūsculum nōn oppidum Graecum, sed oppidum ____________ est.
2. Sparta est oppidum ____________ .
3. ____________ Nīlus oppidum est? Nīlus nōn est oppidum.
4. ____________ est Nīlus? Nīlus fluvius est.
5. In Arabiā nōn multī, sed ____________ fluviī sunt.
6. Quid est Gallia? Gallia est ____________ Rōmāna.
7. In imperiō Rōmānō nōn paucae, sed ____________ prōvinciae sunt.
8. Magnum est ____________ Rōmānum.

est-ne...?	est nōn est
<u>num</u>... est?	<u>nōn</u> est

Exercitium 7

1. Estne Aegyptus in Āfricā? ...
2. Estne Hispānia in Āfricā? ...
3. Ubi est Hispānia? ...
4. Num Arabia in Eurōpā est? ...
5. Ubi est Arabia? ...
6. Ubi est Sparta? ...
7. Num Sparta īnsula est? ...
8. Quid est Sparta? ...
9. Num Euboea oppidum est? ...
10. Quid est Euboea? ...
11. Quid est Tūsculum? ...
12. Num Tūsculum oppidum Graecum est? ...
13. Num Nīlus fluvius parvus est? ...
14. Estne Crēta īnsula Graeca? ...
15. Suntne Rhodus et Naxus īnsulae Graecae? ...
16. Suntne multae īnsulae in Graeciā? ...
17. Suntne multī fluviī in Arabiā? ...
18. Quid est Tiberis? ...

Lēctiō III

Lēctiō tertia (versūs 62–83)

duo
Latīnus
littera
mīlle
numerus
prīmus
secundus
sex
syllaba
tertius
trēs
ūnus
vocābulum

Exercitium 8

1. III ____________ Rōmānus est. I et II ____________ sunt.
2. *Nōn* ____________ Latīnum est. *Nōn* et *sed* ____________ sunt.
3. Γ ____________ Graeca est. Γ et Δ ____________ sunt.
4. A et B litterae ____________ sunt. C quoque ____________ est.
5. *In* et *num* ____________ Latīna sunt. *Et* quoque ____________ est.
6. ______ [I] et ______ [II] numerī sunt. ______ [III] quoque ______ est.
7. In vocābulō *Latīna* sunt ______ [VI] litterae et ______ [III] ________ : syllaba ______ *La-*, ______ *-tī-*, ______ *-na*.
8. In capitulō prīmō sunt ____________ [M] vocābula.

Exercitium 9

1. Quid est B? ...
2. Quid est II? ...
3. Quid est *fluvius*? ...
4. Num C littera Graeca est? ...
5. Num *fluvius* vocābulum Graecum est? ...
6. Estne D littera Latīna? ...
7. Quid est Δ? ...
8. Suntne A et B litterae Latīnae? ...
9. Num Γ et Δ litterae Latīnae sunt? ...
10. Num C littera prīma est? ...
11. Num A littera secunda est? ...
12. Estne B littera secunda? ...

Exercitium 10

1. Itali ____ in Eurōpā est.
2. Rōma in Itali ____ est.
3. Itali ____ et Graeci ____ in Eurōp ____ sunt.
4. Rōma nōn in Graeci ____, sed in Itali ____ est.
5. Imperi ____ Rōmān ____ magnum est.
6. In imperi ____ Rōmān ____ multae prōvinciae sunt.
7. Gallia est prōvinci ____ Rōmāna.
8. In prōvinci ____ Galliā sunt multī fluviī.
9. *Ubi* est vocābul ____ Latīnum.
10. In vocābul ____ *ubi* sunt trēs litterae.
11. Capitul ____ prīmum: IMPERIVM ROMANVM.
12. In capitul ____ prīm ____ multa vocābula sunt.

-a
in -ā
-um
in -ō

Lēctiō grammatica (versūs 84–106)

Exercitium 11

1. *Fluvius* singulāris est. *Fluviī* ____________ est.
2. *Īnsulae* plūrālis est. *Īnsula* ____________ est.
3. *Oppidum* ____________ est. *Oppida* ____________ est.
4. Singulāris: *fluvius;* plūrālis: ____________ .
5. Plūrālis: *īnsulae;* singulāris: ____________ .
6. Singulāris: *oppidum;* plūrālis: ____________ .
7. Plūrālis: *numerī;* singulāris: ____________ .
8. Singulāris: *littera;* plūrālis: ____________ .
9. Plūrālis: *vocābula;* singulāris: ____________ .
10. Singulāris: *īnsula magna;* plūrālis: ____________ ____________ .
11. Plūrālis: *oppida magna;* singulāris: ____________ ____________ .
12. Singulāris: *numerus Rōmānus;* plūrālis: ____________ ____________ .
13. Plūrālis: *litterae Graecae;* singulāris: ____________ ____________ .
14. Singulāris: *vocābulum Latīnum;* plūrālis: ____________ ____________ .
15. Plūrālis: *exempla;* singulāris: ____________ .

Lēctiō grammatica

singulāris (sing.)
plūrālis (plūr.)

sing.	plūr.
-us	*-ī*
-a	-ae
-um	-a

Cap. II

CAPITVLVM SECVNDVM

Lēctiō I

Lēctiō prīma (versūs 1–24)

vir virī
fēmina fēminae
puer puerī
puella puellae

Exercitium 1

1. Mārcus puer Rōmānus est; Iūlia est ________ Rōmāna.
2. Iūlius est vir Rōmānus; Aemilia ________ Rōmāna est.
3. Mārcus nōn puella, sed ________ est.
4. Mārcus et Quīntus sunt ________ , nōn puellae.
5. Iūlius et Mēdus nōn puerī, sed ________ sunt; Dāvus quoque ________ est.
6. Nōn virī, sed ________ sunt Aemilia et Dēlia; Syra quoque ________ est.

pater
māter
fīlius
fīlia
līberī
Mārcus
pater Mārcī
Iūlia
pater Iūliae
Iūlius
fīlius Iūliī
Aemilia
fīlius Aemiliae

Exercitium 2

1. Iūlius pater est. Aemilia est ________ .
2. Iūlia fīlia est. Mārcus et Quīntus sunt ________ .
3. Mārcus et Quīntus et Iūlia sunt trēs ________ .
4. Iūlia nōn māter, sed ________ est.
5. Nōn pater, sed ________ est Mārcus.
6. Mārcus fīlius Iūliī est: Iūlius est pater Mārc ________ .
7. Quīntus fīlius Iūliī est: Iūlius est pater Quīnt ________ .
8. Iūlia fīlia Iūliī est: Iūlius est pater Iūli ________ .
9. Mārcus et Quīntus fīliī Aemiliae sunt: Aemilia est māter Mārc ________ et Quīnt ________ .
10. Iūlia fīlia Aemiliae est: Aemilia est māter Iūli ________ .
11. Iūlia est fīlia Iūli ________ et Aemili ________ .
12. Iūlius est pater Mārc ________ et Quīnt ________ et Iūli ________ .
13. Māter Mārc ________ et Quīnt ________ et Iūli ________ est Aemilia.

quis?
quae?
quid?
quī?

Exercitium 3

1. ________ est Quīntus? Quīntus puer Rōmānus est.
2. ________ est pater Quīntī? Pater Quīntī est Iūlius.
3. ________ est māter Quīntī? Aemilia est māter Quīntī.
4. ________ est fīlia Iūliī et Aemiliae? Fīlia Iūliī et Aemiliae Iūlia est.
5. ________ sunt fīliī? Fīliī sunt Mārcus et Quīntus.
6. ________ est Tūsculum? Tūsculum oppidum est.
7. ________ est Γ? Γ est littera Graeca.

...que = et ...

Exercitium 4

Exemplum: fīliī et fīliae = fīliī fīliaeque.

1. Litterae et numerī = ________ ________ .
2. Mārcus et Quīntus = ________ ________ .
3. Puerī et puellae = ________ ________ .
4. Fēminae puerīque = ________ ______ ________ .
5. Servī ancillaeque = ________ ______ ________ .
6. Ūna fīlia duoque fīliī = ______ ________ ______ ______ ________ .

Lēctiō II

Lēctiō secunda (versūs 25–61)

dominus
domina
servus servī
servī servōrum
ancilla ancillae
ancillae ancillārum
līberī
līberōrum

Exercitium 5

1. Mēdus nōn est fīlius Iūliī, Mēdus ________ Iūliī est.
2. Dēlia nōn est fīlia Aemiliae, Dēlia ________ Aemiliae est.
3. Iūlius ________ Mēdī est. Aemilia ________ Dēliae est.
4. Dāvus et Mēdus nōn sunt dominī, sed ________ .
5. Syra et Dēlia nōn sunt dominae, sed ________ .
6. Iūlius dominus Dāvī est: Iūlius est dominus serv ________ .
7. Iūlius dominus Dāvī et Mēdī est: Iūlius est dominus serv ________ .
8. Aemilia domina Syrae est: Aemilia est domina ancill ________ .

9. Aemilia domina Syrae et Dēliae est: Aemilia est domina ancill ________ .
10. Mārcus, Quīntus Iūliaque nōn servī, sed ________ sunt.
11. Iūlius dominus serv ________ est et pater līber ________ .

Exercitium 6

1. Quis est pater Mārcī? ...
2. Quae est māter Mārcī? ...
3. Quae est fīlia Iūliī et Aemiliae? ...
4. Quī sunt fīliī Iūliī et Aemiliae? ...
5. Quis est Mēdus? ...
6. Quī sunt Mēdus et Dāvus? ...
7. Quae est Dēlia? ...
8. Quis est dominus servōrum? ...
9. Quae est domina ancillārum? ...
10. Cuius servus est Mēdus? ...
11. Cuius fīlius est Mārcus? ...

quis est...?
quae est...?
quī sunt...?
cuius? –ī
–ae

Exercitium 7

1. Iūlius est dominus mult ________ serv ________ .
2. Numerus serv ________ est centum.
3. Aemilia est domina mult ________ ancill ________ .
4. Numerus serv ________ et ancill ________ magnus est.
5. In familia est magnus numerus serv ________ et ancill ________ .
6. Numerus līber ________ est trēs.
7. In familiā Iūliī est parvus numerus līber ________ .
8. In Graeciā est magnus numerus īnsul ________ .
9. In Arabiā est parvus numerus fluvi ________ .
10. In Italiā est magnus numerus oppid ________ .

-ōrum
-ārum

Exercitium 8

Exemplum:
Multī/paucī servī = magnus/parvus numerus servōrum.

1. Multae īnsulae = ________ ________ ________ .
2. Paucī fluviī = ________ ________ ________ .
3. Multa oppida = ________ ________ ________ .
4. Paucī līberī = ________ ________ ________ .
5. Magnus numerus vocābulōrum = ________ ________ .
6. Magnus numerus litterārum = ________ ________ .
7. Parvus numerus exemplōrum = ________ ________ .

magnus numerus –ōrum
= multī –ī / multa –a

magnus numerus –ārum
= multae –ae

parvus numerus –ōrum
= paucī –ī / pauca –a

parvus numerus –ārum
= paucae –ae

Exercitium 9

1. ________ servī sunt in familiā Iūliī? ________ [C] servī.
2. Mēdus et Dāvus ________ [II] servī sunt.
3. Syra et Dēlia sunt ________ [II] ancillae.
4. Tūsculum et Brundisium ________ [II] oppida sunt.
5. ________ līberī in familiā sunt? ________ [III] līberī.
6. In familiā nōn ________ [II] fīliae, sed ________ [I] fīlia est.
7. In familiā nōn ________ [I] fīlius, sed ________ [II] fīliī sunt.
8. *Vir, puer, puella* ________ [III] vocābula sunt.
9. Rhēnus et Dānuvius et Tiberis ________ [III] fluviī sunt: ________ [II] fluviī magnī et ________ [I] fluvius parvus.
10. Brundisium et Sparta et Delphī ________ [III] oppida sunt: ________ [II] oppida magna et ________ [I] oppidum parvum.

quot?
ūnus -a -um
duo duae duo
trēs tria
centum
mīlle

11. Sardinia et Sicilia et Melita sunt ______ [III] īnsulae: ______ [II] īnsulae magnae et ______ [I] īnsula parva.
12. In Graeciā ______ īnsulae sunt? In Graeciā sunt ______ [M] īnsulae parvae magnaeque.

Lēctiō III

me|us -a -um...
tu|us -a -um...

Lēctiō tertia (versūs 62–92)

Exercitium 10

1. Cornēlius: "Estne Mēdus fīlius ________ ?"
2. Iūlius: "Mēdus nōn est fīlius ________ ."
3. Cornēlius: "Estne Dēlia fīlia ________ ?"
4. Iūlius: "Dēlia nōn est fīlia ________ ."
5. Cornēlius: "Suntne ancillae ________ Dēlia et Syra?"
6. Iūlius: "Dēlia et Syra sunt ancillae ________ ."
7. Cornēlius: "Quī sunt fīliī ________ ?"
8. Iūlius: "Fīliī ________ sunt Mārcus et Quīntus."
9. Cornēlius: "Quot servī sunt in familiā ________ ?"
10. Iūlius: "In familiā ________ sunt centum servī. Numerus servōrum ________ est centum. Familia ________ magna est."
11. Cornēlius: "Centum servī! Magnus est numerus servōrum ________ !"

antīquus
cēterī -ae -a
ecce
novus
pāgina
titulus
liber librī
librī librōrum
capitulum capitula
capitulī capitulōrum
R = 'er'

Exercitium 11

1. ______ duo lib ______ Latīnī: liber ________ [↔ novus] et liber ________ .
2. Numerus lib ________ Latīnōrum magnus est.
3. 'LINGVA LATINA' est ________ lib________ tuī Latīnī.
4. In LINGVA LATINA sunt multae ________ (pāg. 1, 2, 3, cēterae) et multa capitul______ (cap. I et II et III et ________).
5. Numerus capitulest magnus.
6. IMPERIVM ROMANVM est capitul______ prīmum.
7. Titulus capitul______ prīmī est 'IMPERIVM ROMANVM'.
8. In capitulō prīmō mult______ vocābul______ sunt.
9. Numerus vocābul______ magnus est.
10. Rōma est vocābul______ prīmum capitul______ prīm______ .
11. R est littera prīma vocābul______ prīmī.

Lēctiō grammatica

masculīnum (masc., m.)
fēminīnum (fēm., f.)
neutrum (neutr., n.)
masc. *-us (-r)*
fēm. *-a*
neutr. *-um*

Lēctiō grammatica (versūs 93–121)

Exercitium 12

1. *Servus* vocābulum masculīnum est. *Ancilla* vocābulum ____________ est. Oppidum vocābulum ____________ est.
2. *Puer* nōn est vocābulum fēminīnum, sed ____________ .
3. *Servus* et *dominus* vocābula ____________ sunt; *fluvius* quoque ____________ ____________ est.
4. *Ancilla* et *domina* vocābula ____________ sunt; *īnsula* quoque ____________ ____________ est.
5. *Oppidum* et *imperium* vocābula ____________ sunt; *exemplum* quoque ____________ ____________ est.
6. Masculīnum: *vir* Rōmān______ .
7. Fēminīnum: *fēmin______ Rōmān______* .
8. Neutrum: *imperi______ Rōmān______* .

Exercitium 13

1. *Iūlius* pater *Mārcī* est: *Mārcī* __________ est.
2. *Iūlius* pater *Iūliae* est: *Iuliae* quoque __________ est.
3. *Iūlius dominus servī est: servī* __________ singulāris est.
4. *Iūlius dominus servōrum est: servōrum* est __________ __________ .
5. *Aemilia domina ancillae est: ancillae* __________ __________ est.
6. *Aemilia domina ancillārum est:ancillārum* est __________ __________ .
7. *Titulus capitulī est* FAMILIA ROMANA : *capitulī* __________ __________ est.
8. *Numerus capitulōrum magnus est: capitulōrum* est __________ __________ .
9. Genetīvus: singulāris *serv*________ , plūrālis *serv*________ .
10. Genetīvus: singulāris *ancill*________ , plūrālis *ancill*________ .
11. Genetīvus: singulāris *capitul*________ , plūrālis *capitul*________ .

genetīvus (gen.)

	sing.	plūr.
masc.	*-ī*	*-ōrum*
fēm.	*-ae*	*-ārum*
neutr.	*-ī*	*-ōrum*

CAPITVLVM TERTIVM

Cap. III

Lēctiō prīma (versūs 1–21)

Lēctiō I

Exercitium 1

1. In __________ prīmā sunt trēs __________ : Iūlia, Mārcus, Quīntus.
2. Iūlia __________ : "Lalla, lalla!" Iūlia __________ est.
3. Mārcus laetus nōn est, Mārcus __________ est.
4. Mārcus Iūliam __________ .
5. __________ Iūlia nōn cantat, sed __________ .
6. Mārcus __________ : "Hahahae!"
7. Iūlia: "Ubi est māter?" Iūlia Aemiliam nōn __________ .
8. Iūlia Aemiliam __________ : "Mamma!"
9. Aemilia __________ .

cantat
iam
īrātus
laetus
persōna
plōrat
pulsat
rīdet
scaena
venit
videt
vocat

Exercitium 2

1. Mārcus Iūli________ pulsat.
2. Mārcus Quīnt________ nōn videt, sed Quīntus Mārc________ videt.
3. Quīntus: "Quid? Mārcus puell________ pulsat?"
4. Quīntus Mārc________ pulsat, et Mārcus pulsat Quīnt________ .
5. Iūlia nōn videt Aemili________ .
6. Iūlia Aemili________ vocat: "Mamma!"
7. Mārcus īrātus Iūli________ pulsat.
8. Iūlia: "Mamma! Mārcus ________ pulsat!"

-um
-am
mē

Lēctiō secunda (versūs 22–48)

Lēctiō II

Exercitium 3

1. Iūlia cant____ , et Mārcus eam puls____ !
2. Iam Iūlia nōn cant____ , sed plōr____ .
3. Iūlia Aemiliam nōn vid____ ; Iūlia Aemiliam voc____ .
4. Aemilia ven____ et interrog____ : "Ubi est Iūlius?"
5. Mārcus respond____ : "Pater dorm____ ."
6. Quīntus Iūlium voc____ .
7. Iūlius dorm____ neque Quīntum aud____ .
8. Mārcus rīd____ , quia Iūlius nōn ven____ .
9. Aemilia Mārcum verber____ .

-at
-et
-it

audit
cūr
dormit
eam
eum
hīc
improbus
interrogat
neque
probus
quia
respondet
tē
verberat

cūr? quia

Exercitium 4

1. Aemilia Quīntum __________ : "Quis mē vocat?"
2. Quīntus __________ : "Iūlia ___ vocat."
3. Aemilia __________ : "_____ Iūlia plōrat?"
4. Quīntus __________ : "Iūlia plōrat, _______ Mārcus _______ pulsat."
5. Aemilia: "Mārcus puer __________ est! Ubi est Iūlius?"
6. Quīntus: "Pater nōn __________ est, sed Mārcus __________ est."
7. Quīntus Iūlium vocat; Iūlius ________ [: Quīntum] nōn __________ .
8. Mārcus: "Pater __________ neque tē audit."
9. Iūlius Quīntum nōn audit __________ venit.
10. Aemilia Mārcum __________ : tuxtax!
11. Mārcus plōrat. Iūlius Mārcum ________ ; iam Iūlius nōn __________ .
12. Mārcus nōn puer __________ , sed puer improbus est.

Exercitium 5

Exemplum: Cūr Iūlia cantat? Iūlia cantat quia laeta est.

1. Cūr Mārcus Iūliam pulsat? ...
2. Cūr Iūlia plōrat? ...
3. Cūr Mārcus rīdet? ...
4. Cūr Iūlia nōn pulsat Mārcum? ...
5. Cūr Aemilia venit? ...
6. Cūr Iūlius Quīntum nōn audit? ...
7. Cūr Mārcum verberat Aemilia? ...
8. Cūr Mārcus plōrat? ...
9. Cūr venit Iūlius? ...

Lēctiō III

Lēctiō tertia (versūs 49–82)

-us	-um	-at
-a	-am	-et
	eum	-it
	eam	
	mē	
	tē	

Exercitium 6

1. Mārc_____ Iūli_____ pulsat, quia Iūli_____ cantat.
2. Iūli_____ plōrat, quia Mārcus e_____ pulsat.
3. Iūlia Aemili_____ vocat. Aemili_____ venit.
4. Aemili_____ Quīnt_____ videt et e_____ interrogat: "Quis ____ vocat?"
5. Quīnt_____ respondet: "Iūli_____ _____ vocat."
6. Aemilia: "Ubi est Iūlius?" Aemili_____ Iūli_____ nōn videt.
7. Quīnt_____ Iūli_____ vocat: "Pater!"
8. Iūli_____ Quīnt_____ nōn audit.
9. Aemili_____ īrāta Mārc_____ verberat.
10. Mārc_____ plōrat, quia Aemili_____ e_____ verberat.
11. Iūli_____ Mārc_____ audit, et venit.
12. Iūlius Aemili_____ et Mārc_____ et Quīnt_____ et Iūli_____ videt.
13. Aemilia: "Mārc_____ puer improb_____ est."
14. Quīntus: "Mārc_____ parv_____ puell_____ pulsat!"
15. Iūli_____ īrāt_____ puer_____ improb_____ verberat.
16. Iūli_____ est puell_____ prob_____ .

-us quī	-um	-at
-a quae	-am	-et
	-it	

-us quem	-us	-at
-a quam	-a	-et
		-it

Exercitium 7

1. Puella _____ cantat laeta est.
2. Puer _____ puellam pulsat improbus est.
3. Iūlia, _____ cantat, puella proba est.
4. Mārcus, _____ puer improbus est, puellam et puerum pulsat.
5. Puella _____ Mārcus pulsat est Iūlia.
6. Puer _____ Mārcus pulsat est Quīntus.

7. Iūlia, ______ parva puella est, Aemiliam vocat.
8. Aemilia, ______ Iūlia vocat, venit.
9. Aemilia, ______ māter est līberōrum, fīlium improbum verberat.
10. Fīlius ______ Aemilia verberat est Mārcus.
11. Quīntus, ______ fīlius probus est, Iūlium vocat.
12. Iūlius, ______ Quīntus vocat, nōn venit.
13. Mārcus, ______ Aemilia verberat, plōrat.
14. Iūlius, ______ iam nōn dormit, puerum audit.
15. Puer ______ Iūlius audit est Mārcus.

Exercitium 8

quis? -us
-a
quem? -um
-am

1. Quis Iūliam pulsat? ...
2. Quis plōrat? ...
3. Quis rīdet? ...
4. Quem Quīntus videt? ...
5. Quem Iūlia vocat? ...
6. Quis venit? ...
7. Quem Aemilia interrogat? ...
8. Quis vocat Iūlium? ...
9. Quem Aemilia verberat? ...
10. Quis iam plōrat? ...
11. Quem audit Iūlius? ...
12. Quem Iūlius verberat? ...

Exercitium 9

quis?
quem?

1. ______ Iūliam pulsat? Mārcus Iūliam pulsat.
2. ______ Mārcum videt? Quīntus Mārcum videt.
3. ______ Quīntus pulsat? Mārcum Quīntus pulsat.
4. ______ Aemiliam vocat? Iūlia Aemiliam vocat.
5. ______ Aemilia interrogat? Quīntum Aemilia interrogat.
6. ______ respondet? Quīntus respondet.
7. ______ vocat Quīntus? Iūlium vocat Quīntus.
8. ______ verberat Iūlius? Mārcum verberat Iūlius.

Lēctiō grammatica (versūs 83–118)

Lēctiō grammatica

Exercitium 10

Exempla: *Quīntus Mārcum videt. Mārcus Quīntum nōn videt.*
Iūlia Aemiliam vocat. Aemilia Iūliam audit.

nōminātīvus (nōm.)
accūsātīvus (acc.)

masc.
nōm. -us (-r)
acc. -um

fēm.
nōm. -a
acc. -am

1. *Quīntus* nōminātīvus est. *Mārcum* est __________ .
2. *Quīntum* accūsātīvus est. *Quīntus* est __________ .
3. *Iūlia* __________ est. *Aemiliam* __________ : est.
4. *Iūliam* __________ est. *Aemilia* __________ est.
5. Nōminātīvus: *Mārcus*. Accūsātīvus: *Mārc*________ .
6. Nōminātīvus: *Aemilia*. Accūsātīvus: *Aemili*________ .
7. Accūsātīvus: *Iūlium*. Nōminātīvus: *Iūli*________ .
8. Accūsātīvus: *Iūliam*. Nōminātīvus: *Iūli*________ .
9. Nōminātīvus: *puer improbus*. Accūsātīvus: *puer*________ *improb*________ .
10. Nōminātīvus: *parva puella*. Accūsātīvus: *parv*________ *puell*________ .

Cap. IV

Lēctiō I

decem
duo
novem
octō
quattuor
quīnque
septem
sex
trēs
ūnus

2 + 2 = 4
3 + 3 = 6
4 + 4 = 8
5 + 5 = 10
2 + 3 = 5
3 + 4 = 7
4 + 5 = 9

abest absunt
adest adsunt
eius
habet
numerat
nummus
pecūnia
rūrsus
sacculus
salūtat
salvē
suus
tacet
tantum

CAPITVLVM QVARTVM

Lēctiō prīma (versūs 1–43)

Exercitium 1

1. I = ______ .
2. II = ______ .
3. III = ______ .
4. IV = ______ .
5. V = ______ .
6. VI = ______ .
7. VII = ______ .
8. VIII = ______ .
9. IX = ______ .
10. X = ______ .

Exercitium 2

1. Quot sunt II et II? II et II sunt ________ .
2. Quot sunt III et III? ...
3. Quot sunt IV et IV? ...
4. Quot sunt V et V? ...
5. Quot sunt II et III? ...
6. Quot sunt III et IV? ...
7. Quot sunt IV et V? ...

Exercitium 3

1. In sacculō Iūliī ________ est.
2. Iūlius pecūniam in sacculō ________ .
3. In sacculō ______ [: Iūliī] multī ________ sunt.
4. Iūlius pecūniam ________ : "I, II, III, IV, V, VI, VII, VIII, IX, X."
5. Iūlius: "Quid? Decem ________ ?"
6. Iūlius ________ pecūniam suam numerat: "I, II, III..... X."
7. In ________ Iūliī nōn centum, sed ________ decem nummī sunt.
8. Iūlius: "Ubi est servus meus?" Iūlius servum ________ Dāvum nōn videt. Dāvus ________ .
9. Mēdus nōn abest; Mēdus ________ .
10. Dāvus venit. Iam duo servī ________ ; cēterī servī ________ .
11. Dāvus dominum ________ : "Salvē, domine!"
12. Iūlius Dāvum salūtat: "________ , Dāve! Ubi est pecūnia mea?"
13. Davus nōn respondet: Dāvus ________ .

Exercitium 4

1. Quot persōnae adsunt in scaenā prīmā? ...
2. Quot virī et quot fēminae adsunt? ...
3. Quid Iūlius in sacculō habet? ...
4. Centumne nummī in sacculō sunt? ...
5. Adestne Dāvus? ...
6. Quot servī adsunt? ...
7. Quis est servus quī adest? ...
8. Quem vocat Mēdus? ...
9. Quem Dāvus salūtat? ...
10. Quot servī iam adsunt? ...

Lēctiō secunda (versūs 44–98)

Lēctiō II

Exercitium 5

Exempla: Iūlius pecūniam suam numerat.
Mēdus pecūniam eius [: Iūliī] habet.

1. Ubi est pecūnia Iūliī? Pecūnia ________ in sacculō est.
2. Iūlius pecūniam ________ in mēnsā pōnit.
3. Aemilia pecūniam ________ [: Iūliī] videt.
4. Adestne servus Iūliī? Servus ________ adest.
5. Iūlius servum ________ videt.
6. Dāvus venit et dominum ________ salūtat.
7. Dāvus sacculum ________ in mēnsā pōnit.
8. In sacculō ________ pecūnia nōn est: sacculus ________ vacuus est.
9. Dāvus nūllam pecūniam in sacculō ________ habet.
10. Iūlius ūnum nummum in sacculō ________ [: Dāvī] pōnit.
11. Iūlius: "Sūme sacculum tuum!" Dāvus sacculum ________ sūmit.
12. Mēdus nōn ________ pecūniam, sed Iūliī in sacculō ________ habet.

eius
suum -am -ō

pecūnia eius
pecūniam eius
sacculus eius
sacculum eius
in sacculō eius
pecūniam suam
sacculum suum
in sacculō suō

Exercitium 6

1. Mēdus Dāvum vocat: "Dāv____ !"
2. Dāvus Mēdum interrogat: "Quid est, Mēd____ ?"
3. Mēdus: "St! Tacē, Dāv____ ! Dominus adest."
4. Servus dominum salūtat: "Salvē, domin____ !"
5. Dominus servum salūtat: "Salvē, serv____ !"
6. Iūlius: "Ubi est pecūnia mea, Dāv____ ?"
7. Dāvus: "Ecce sacculus meus, domin____ ."
8. Iūlius: "Discēde, bon____ serv____ !"
9. Iūlius Mēdum vocat: "Mēd____ ! Venī, improb____ serv____ !"

-e

Exercitium 7

1. Iūlius Mēdum interrogat: "Ubi sunt nummī meī?" Mēdus ________ verbum respondet.
2. Mēdus Dāvum ________ : "In sacculō Dāvī sunt nummī tuī!"
3. Dāvus: " ________ sacculus meus." Dāvus sacculum suum in ________ pōnit.
4. In sacculō Dāvī nūlla pecūnia est: sacculus ________ est.
5. Dāvus servus ________ [= probus] est.
6. Iūlius ūnum nummum in sacculō Dāvī ________ .
7. Dāvus laetus sacculum suum ________ et ________ .
8. Quid Mēdus videt in mēnsā? Mēdus ________ Iūliī videt.
9. Mēdus baculum, ________ in mēnsā est, videt et discēdit.
10. Mēdus discēdit, quia ________ pecūniam dominī habet.

accūsat
baculum
bonus
discēdit
ecce
is
mēnsa
nūllus
pōnit
quod
sūmit
vacuus

Exercitium 8

1. Iūlius: "Dāvum voc____ , Mēde!"
2. Mēdus Dāvum voc____ : "Dāve, ven____ !" Dāvus ven____ .
3. Mēdus: "Salūt____ dominum!" Dāvus dominum salut____ .
4. Dominus: "Tac____ et aud____ , serve!" Servus tac____ et aud____ .
5. Dominus: "Respond____ , serve!" Servus respond____ .
6. Dominus: "Sacculum tuum in mēnsā pōn____ !" Servus sacculum suum in mēnsā pōn____ .
7. Servus: "Vid____ , domine: sacculus meus vacuus est." Dominus sacculum vacuum vid____ .
8. Dominus: "Sūm____ sacculum tuum et discēd____ !" Servus sacculum suum sūm____ et discēd____ .

[1] -ā -at
[2] -ē -et
[3] -e -it
[4] -ī -it

Exercitium 9

1. Quot persōnae adsunt in scaenā secundā? ...
2. Quem Mēdus accūsat? ...
3. Quid Dāvus in mēnsā pōnit? ...
4. Quot nummī in sacculō Dāvī sunt? ...
5. Estne Dāvus servus improbus? ...
6. Cūr Dāvus laetus discēdit? ...
7. Quid Mēdus videt in mēnsā? ...
8. Adestne Mēdus in scaenā tertiā? ...
9. Cūr Mēdus abest? ...
10. Num Mēdus servus probus est? ...

Lēctiō grammatica

Lēctiō grammatica (versūs 99–122)

Exercitium 10

vocātīvus (voc.)
nōm. -us
voc. -e

Exempla: *Mēdus Dāvum vocat: "Dāve!"*
Servus dominum salūtat: "Salvē, domine!"

1. *Dāve* nōn nōminātīvus, sed __________ est.
2. *Domine* quoque __________ est.
3. Nōminātīvus: *Dāvus*. Vocātīvus: *Dāv*____ .
4. Nōminātīvus: *dominus*. Vocātīvus: *domin*____ .
5. Vocātīvus: *Mēde*. Nōminātīvus: *Mēd*____ .
6. Nōminātīvus: *servus*. Vocātīvus: *serv*____ .
7. Nōminātīvus: *Mārcus*. Vocātīvus: *Mārc*____ .
8. Vocātīvus: *Quīnte*. Nōminātīvus: *Quīnt*____ .
9. Nōminātīvus: *-us*. Vocātīvus: - ____ .

Exercitium 11

imperātīvus (imp.)
indicātīvus (ind.)

[1] imp. *-ā*
ind. *-at*
[2] imp. *-ē*
ind. *-et*
[3] imp. *-e*
ind. *-it*
[4] imp. *-ī*
ind. *-it*

Exempla: *Dominus: "Salūtā mē!" Servus dominum salūtat.*
Dominus: "Tacē et audī!" Servus tacet et audit.
Dominus: "Discēde, serve!" Servus discēdit.

1. *Salūtat* indicātīvus est. *Salūtā* est ____________ .
2. *Tacet* et *audit* nōn imperātīvus, sed ____________ est.
3. *Tacē* et *audī* nōn indicātīvus, sed ____________ est.
4. *Discēde* quoque ____________ est. *Discēdit* ____________ est.
5. Indicātīvus: *vocat*. Imperātīvus: *voc*____ .
6. Indicātīvus: *videt*. Imperātīvus: *vid*____ .
7. Imperātīvus: *pōne*. Indicātīvus: *pōn*____ .
8. Imperātīvus: *venī*. Indicātīvus: *ven*____ .
9. Indicātīvus: *audit*. Imperātīvus: *aud*____ .
10. Indicātīvus: *sūmit*. Imperātīvus: *sūm*____ .
11. Indicātīvus: *-at*. Imperātīvus: - ____ .
12. Indicātīvus: *-et*. Imperātīvus: - ____ .
13. Imperātīvus: *-e*. Indicātīvus: - ____ .
14. Imperātīvus. *-ī*. Indicātīvus: - ____ .

CAPITVLVM QVINTVM

Lēctiō prīma (versūs 1–46)

Cap. V — Lēctiō I

Exercitium 1

-us	-ī
-um	-ōs
-a	-ae
-am	-ās
-um	-a

1. Serv______ abest; dominus serv______ vocat.
2. Serv______ absunt; dominus serv______ vocat.
3. Ancill______ abest; domina ancill______ vocat.
4. Ancill______ absunt; domina ancill______ vocat.
5. Mārc______ et Quīnt______ fīli______ Iūliī sunt.
6. Iūlius nōn ūn______ fīli______, sed duōs fīli______ habet.
7. Iūlia fīli______ Iūliī est.
8. Iūlius nōn duās fīli______, sed ūn______ fīli______ habet.
9. Iūlius numm______ su______ numerat: in sacculō sunt decem numm______.
10. Iūlius ūn______ numm______ in sacculō Dāvī pōnit.
11. Iam ūn______ numm______ in sacculō Dāvī est.
12. Dāvus ūn______ numm______ habet. Iūlius mult______ numm______ habet.
13. Bacul______ Iūliī in mēnsā est; Mēdus bacul______ videt.
14. Iūlius interrogat. Mēdus nūll______ verb______ respondet.
15. In hortō sunt mult____ ros____ et mult____ līli____.
16. Iūlia mult____ ros____ et mult____ līli____ videt in hortō.

Exercitium 2

amat, aqua, ātrium, cubiculum, cum, ea, etiam, fenestra, foedus, habitat, hortus, līlium, nāsus, ōstium, peristȳlum, pulcher, rosa, sōlus, vīlla

1. Iūlius in magnā __________ habitat.
2. Iūlius magnam vīllam cum magnō __________ habet.
3. Iūlius __________ familiā suā in vīllā __________.
4. In hortō sunt multae __________ et multa __________.
5. Hortus Iūliī est magnus et __________.
6. Nāsus Syrae nōn pulcher, sed __________ est.
7. Syra fēmina __________ nōn est, quia __________ magnum et foedum habet.
8. Iūlius Aemiliam __________, quia __________ pulchra et proba fēmina est.
9. Iūlius nōn __________, sed cum magnā familiā in vīllā habitat.
10. In vīllā duo __________ et multae fenestrae sunt.
11. In ātriō nūllae __________ sunt.
12. Impluvium in __________ est. In impluviō __________ est.
13. In __________ est parvus hortus.
14. Iūlia in parvō __________ dormit; __________ Mārcus [= M. quoque] in parvō cubiculō dormit.

Exercitium 3

[1]	-at	-ant
[2]	-et	-ent
[4]	-it	-iunt

1. Iūlius in vīllā habit____.
2. Iūlius et Aemilia in vīllā habit____.
3. Aemilia trēs līberōs hab____.
4. Iūlius et Aemilia trēs līberōs hab____.
5. Aemilia Iūlium am____ et Iūlius Aemiliam am____.
6. Iūlius et Aemilia līberōs suōs am____.
7. Servī dominum salūt____ et dominus servōs salūt____.
8. Dominus imper____; servī pār____.
9. Puella cant____. Puerī nōn cant____, sed rīd____.
10. Mārcus in parvō cubiculō dorm____.
11. Iūlius et Aemilia in magnō cubiculō dorm____.

-ō -īs
-ā

Exercitium 4

1. Iūlius in magn___ vīll___ habitat cum Aemili___ et cum līber___ et serv___ .
2. Iūlius et Aemilia cum Mārc___ et Quīnt___ et Iūli___ in vīll___ habitant.
3. Iūlius vīllam cum magn___ hort___ habet.
4. In hort___ multae rosae sunt.
5. Iūlius hortum habet cum mult___ ros___ .
6. In Itali___ multae vīllae cum magn___ hort___ sunt.
7. In hort___ vīllārum sunt rosae.
8. In vīll___ Italiae magna ātria sunt.
9. Iūlius vīllam cum magn___ ātri___ habet.
10. In ātri___ impluvium est; in impluvi___ est aqua.
11. Iūlius cum Aemili___ in magn___ cubicul___ dormit.
12. Mārcus et Quīntus in parv___ cubicul___ dormiunt.

Exercitium 5

1. Ubi habitat Iūlius? ...
2. Num Iūlius sōlus habitat? ...
3. Quot fīliōs et quot fīliās habet Iūlius? ...
4. Quot servōs habet? ...
5. Ubi sunt rosae et līlia? ...
6. Ubi est impluvium? ...
7. Quot fenestrae in ātriō sunt? ...
8. Ubi dormit Quīntus? ...
9. Servī ubi dormiunt? ...
10. Estne Iūlius in vīllā? ...
11. Estne Aemilia in oppidō cum virō suō? ...
12. Sōlane est Aemilia in peristȳlō? ...

Lēctiō II

Lēctiō secunda (versūs 47–105)

is	iī
ea	eae
id	ea
eum	eōs
eam	eās
eius	eōrum
	eārum
eō	iīs
eā	

Exercitium 6

1. Mēdus servus est; dominus ______ est Iūlius.
2. Mēdus et Dāvus servī sunt; dominus ________ est Iūlius.
3. Servī dominum suum vident et ______ salūtant.
4. Dominus servōs suōs videt et _____ salūtat.
5. Syra ancilla est; domina ______ est Aemilia.
6. Syra et Dēlia ancillae sunt; domina ________ est Aemilia.
7. Ancillae dominam suam vident et ______ salūtant.
8. Domina ancillās suās videt et _____ salūtat.
9. Estne sōla Aemilia? ___ sōla nōn est, līberī cum ___ sunt.
10. Estne sōlus Iūlius? Neque ___ sōlus est, servī cum ___ sunt.
11. Suntne ancillae cum Aemiliā? _____ cum dominā nōn sunt.
12. Iūlia in peristȳlō est; māter ______ cum ___ est.
13. Ubi sunt puerī? ___ quoque in peristȳlō sunt.
14. Līberī sōlī nōn sunt: māter ________ cum _____ est neque ___ ab _____ discēdit.
15. Hortus pulcher est, in ___ sunt multae rosae.
16. Estne pulchrum peristȳlum? ___ quoque pulchrum est; in ___ parvus hortus est.
17. Vīlla magna est; in ___ sunt multa cubicula.
18. Servī in cubiculīs dormiunt; cubicula ________ nōn magna sunt.
19. Suntne parva cubicula līberōrum? ___ quoque parva sunt.

Exercitium 7

1. Iūlia ab Aemiliā discēd____ ; puerī nōn discēd____ .
2. Aemilia imperat: "Iūliam voc____ , puerī!"
3. Puerī Iūliam voc____ : "Iūlia! Ven____ !"
4. Iūlia eōs nōn aud____ neque ven____ .
5. Iūlia puerōs voc____ : "Mārce et Quīnte! Ven____ !"
6. Puerī Iūliam aud____ neque ab Aemiliā discēd____ .
7. Quīntus: "Carp____ rosās, Iūlia!" Iūlia rosās carp____ et ex hortō ven____ cum quīnque rosīs.
8. Iūlia: "Vid____ rosās meās, mamma! Vid____ , puerī!"
9. Puerī rosās vid____ . Aemilia: "Ecce puella pulchra!"
10. Iūlia: "Aud____ , Mārce et Quīnte!"
11. Mārcus: "Māter nāsum tuum foedum nōn vid____ !"
12. Iūlia plōr____ . Mārcus rīd____ . Aemilia: "Tac____ , Mārce!"
13. Mārcus nōn tac____ . Mārcus et Quīntus rīd____ .
14. Aemilia: "Tac____ , puerī improbī!" Puerī tac____ .
15. Iūlia: "Sūm____ rosās, mamma, eāsque in aquā pōn____ !"
16. Quid ag____ Iūlia? Ea ūnam rosam sūm____ et discēd____ .
17. Aemilia: "Discēd____ , puerī! Ag____ ! Sūm____ cēterās rosās eāsque in aquā pōn____ !"
18. Puerī rosās sūm____ , discēd____ , et rosās in aquā pōn____ .
19. Aemilia: "Ven____ , ancillae!" Ancillae ven____ .
20. Aemilia: "Quid ag____ puerī? Ag____ , Dēlia! Discēd____ et interrog____ eōs!"

[1]	-ā	-āte
	-at	-ant
[2]	-ē	-ēte
	-et	-ent
[3]	-e	-ite
	-it	-unt
[4]	-ī	-īte
	-it	-iunt

Exercitium 8

1. Aemilia ____ peristȳl____ est ____ līber____ , sed ____ vir____ su____ .
2. Iūlia rosās ____ hort____ videt et ____ Aemili____ discēdit.
3. Puerī ____ Aemili____ sunt neque ___ e____ discēdunt.
4. Iūlia ____ hort____ venit ____ quīnque ros____ .
5. Rīdent puerī. Iūlia ____ ūn____ ros____ ____ i____ discēdit.
6. ____ vīll____ magnum ātrium est ____ impluvi____ .
7. ____ ātri____ puerī aquam sūmunt ____ impluvi____ rosāsque ____ aqu____ pōnunt.
8. Iūlius ____ oppid____ est ____ quattuor serv____ , sed____ Aemili____ .

ab	-ō
cum	-ā
ex	-īs
in	
sine	

Lēctiō grammatica (versūs 106–156)

Lēctiō grammatica

Exercitium 9

Exempla: *Iūlius nōn ūnum servum, sed multōs servōs habet.*
Aemilia nōn ūnam ancillam, sed multās ancillās habet.
Vīlla nōn ūnum cubiculum, sed multa cubicula habet.

1. *Servum* nōn nōminātīvus, sed ____________ est. *Servōs* quoque ____________ est.
2. *Servōs* nōn accūsātīvus singulāris, sed ____________ ____________ est.
3. *Servum* est accūsātīvus ____________ .
4. *Ancillam* accūsātīvus est. *Ancillās* quoque ____________ est.
5. *Ancillam* ____________ ____________ est; *ancillās* est ____________ ____________ .
6. *Cubiculum* nōminātīvus et ____________ est. *Cubicula* quoque ____________ et ____________ est.
7. *Cubiculum* nōminātīvus et accūsātīvus ____________ est.
8. *Cubicula* est ____________ et ____________ ____________ .
9. Singulāris: nōminātīvus *servus*, accūsātīvus *serv*____ .

accūsātīvus singulāris et plūrālis

accūsātīvus

		sing.	plūr.
m.	nōm.	*-us*	*-ī*
	acc.	*-um*	*-ōs*
f.	nōm.	*-a*	*-ae*
	acc.	*-am*	*-ās*
n.	nōm.	*-um*	*-a*
	acc.	*-um*	*-a*

10. Plūrālis: nōminātīvus *servī,* accūsātīvus *serv*______ .
11. Singulāris: nōminātīvus *ancilla,* accūsātīvus *ancill*______ .
12. Plūrālis: nōminātīvus *ancillae,* accūsātīvus *ancill*______ .
13. Singulāris: nōminātīvus et accūsātīvus *cubicul*______ .
14. Plūrālis: nōminātīvus et accusātīvus *cubicul*______ .

ablātīvus (abl.)

		sing.	plūr.
m.	nōm.	*-us*	*-ī*
	abl.	*-ō*	*-īs*
f.	nōm.	*-a*	*-ae*
	abl.	*-ā*	*-īs*
n.	nōm.	*-um*	*-a*
	abl.	*-ō*	*-īs*

Exercitium 10

Exempla: *Cum ūnō servō. Cum multīs servīs.*
Cum ūnā ancillā. Cum multīs ancillīs.
Cum ūnō cubiculō. Cum multīs cubiculīs.

1. *Servō* nōn nōminātīvus, sed ______ est.
2. *Servō* ______ singulāris est; *servīs* ______ ______ est.
3. *Ancillā* ablātīvus ______ est; *ancillīs* ______ ______ est.
4. *Cubiculō* ______ ______ est; *cubiculīs* est ______ ______ .
5. Singulāris: nōminātīvus *servus,* ablātīvus *serv*______ .
6. Plūrālis: nōminātīvus *servī,* ablātīvus *serv*______ .
7. Singulāris: nōminātīvus *ancilla,* ablātīvus *ancill*______ .
8. Plūrālis: nōminātīvus *ancillae,* ablātīvus *ancill*______ .
9. Singulāris: nōminātīvus *cubiculum,* ablātīvus *cubicul*______ .
10. Plūrālis: nōminātīvus cubicula, ablātīvus *cubicul*______ .

imperātīvus et indicātīvus singulāris et plūrālis

		sing.	plūr
[1]	imp.	*-ā*	*-āte*
	ind.	*-at*	*-ant*
[2]	imp.	*-ē*	*-ēte*
	ind.	*-et*	*-ent*
[3]	imp.	*-e*	*-ite*
	ind.	*-it*	*-unt*
[4]	imp.	*-ī*	*-īte*
	ind.	*-it*	*-iunt*

Exercitium 11

1. *Vocā* imperātīvus singulāris est; *vocāte* ______ ______ est.
2. *Vocat* indicātīvus ______ est; *vocant* est ______ plūrālis.
3. *Vidē, pōne, venī* ______ ______ est; *vidēte, pōnite, venīte* ______ ______ est.
4. *Videt, pōnit, venit* ______ ______ est; *vident, pōnunt, veniunt* ______ ______ est.
5. Imperātīvus singulāris: *cantā, tac*______ , *ag*______ , *aud*______ .
6. Imperātīvus plūrālis: *cant*______ , *tac*______ , *ag*______ , *aud*______ .
7. Indicātīvus singulāris: *cantat, tac*______ , *ag*______ , *aud*______ .
8. Indicātīvus plūrālis: *cant*______ , *tac*______ , *ag*______ , *aud*______ .

Cap. VI

CAPITVLVM SEXTVM

Lēctiō I

Lēctiō prīma (versūs 1–45)

ad
ambulat
amīcus
ante
apud
autem
circum
duodecim
inimīcus
inter
it eunt
itaque
lectīca

Exercitium 1

1. ______ Flāminia est ______ Rōmam et Arīminum.
2. Vīlla Iūliī ______ Tūsculum est, neque ______ ā Rōmā.
3. Ab oppidō ______ vīllam nōn longa via est.
4. Iūlius ab oppidō ad vīllam ______ .
5. Vīlla est ______ eum, oppidum ______ eum est.
6. Dominus et quattuor servī ad vīllam ______ .
7. Servī in viā ______ ; dominus in ______ est neque ambulat.
8. Duo servī lectīcam cum dominō ______ .
9. Syrus et Lēander duōs ______ in ______ portant.
10. ______ venit Iūlius? Ab oppidō venit.
11. ______ it Iūlius? Ad vīllam it.
12. Duo servī dominum ab oppidō ad vīllam ______ [= portant].
13. Dominus sōlus nōn est, ______ quattuor servī ______ eum sunt.

14. Mēdus nummōs Iūliī habet; ________ is nōn est cum dominō.
15. Mēdus dominum īrātum ________ .
16. Mēdus servus ________ est. Dāvus ________ [= sed D.] servus bonus est.
17. Dāvus Mēdum nōn amat: Dāvus ________ Mēdī nōn est.
18. Dāvus et Mēdus nōn amīcī, sed ________ sunt.
19. Via Latīna nōn tam ________ est quam via Appia.
20. In ________ Rōmānō antīquō sunt ________ [XII] ________ .
21. ________ Tūsculum mūrus nōn ______ longus est ______ circum Rōmam.

longus
malus
mūrus
nam
porta
portat
post
procul
prope
quam
quō
saccus
tam
timet
umerus
unde
vehit
via

Exercitium 2

1. Ubi est via Latīna? ...
2. Quid est Capua? ...
3. Num fluvius Tiberis tam longus est quam Nīlus? ...
4. Estne Tūsculum procul ā Rōmā? ...
5. Ubi est vīlla Iūliī? ...
6. Ubi est Iūlius? ...
7. Ambulatne Iūlius? ...
8. Quot servī apud dominum sunt? ...
9. Quī lectīcam portant? ...
10. Quid portant Syrus et Lēander? ...
11. Quō it Iūlius? ...
12. Unde venit Iūlius? ...
13. Cūr Mēdus apud dominum nōn est? ...
14. Suntne amīcī Mēdus et Dāvus? ...

Exercitium 3

1. Iūlius nōn ____ vīllā, sed ____ oppidō venit.
2. Iūlia ____ Aemiliā et ____ puerīs discēdit.
3. Iūlius ____ ūnō ad decem numerat, neque ____ decem ad centum.
4. Mēdus ____ dominō discēdit, Dāvus ____ eō nōn discēdit.
5. Britannia est procul ____ Italiā et ____ Rōmā.
6. Imperium Rōmānum est ____ Hispāniā ad Arabiam et ____ Britanniā ad Āfricam.

ab *ante* a- e- i- o- u- h-
ā/ab *ante cēterās litterās*

Exercitium 4

1. Via Appia est inter Rōm____ et Brundisi____ .
2. Inter oppid____ sunt viae. Circum multa oppid____ sunt mūrī.
3. Vīlla Iūliī est prope oppid____ Tūscul____ .
4. Inter oppid____ et vīll____ nōn longa via est.
5. Iūlius ab oppid____ Tūscul____ ad vīll____ su____ it.
6. Dominus in lectīc____ est inter du____ serv____ .
7. Ursus est ante domin____ , Dāvus post e____ est.
8. Quattuor servī apud domin____ (= cum domin____) sunt.
9. Aemilia in vīll____ est sine vir____ su____ Iūli____ .
10. Puerī apud Aemili____ sunt neque ab e____ discēdunt.
11. Iūlia ex hort____ ad Aemili____ venit cum quīnque ros____ .
12. *Ab*, nōn *ā*, ante litter____ *a-, e-, i-, o-, u-, h-!*

ad	-um	ab/ā	-ō
ante	-am	ex	-ā
post	-ōs	in	-īs
inter	-ās	cum	
prope	-a	sine	
circum			
apud			

Exercitium 5

1. Servī ________ saccōs portant sunt Syrus et Lēander.
2. Saccī ________ servī portant nōn parvī sunt.
3. Saccus ________ Lēander portat est magnus.
4. Servus ________ magnum saccum portat laetus nōn est.
5. Dominus ________ servī vehunt est Iūlius.

quī quī
quem quōs

6. Servī ________ Iūlium vehunt sunt Ursus et Dāvus.
7. Servī ________ dominus vocat ad eum veniunt.
8. Dominus verberat servōs ________ nōn pārent.
9. Servī ________ dominus verberat improbī sunt.
10. Nummī ________ Mēdus in sacculō suō habet Iūliī sunt.

Lēctiō II

Lēctiō secunda (versūs 46–95)

Exercitium 6

quō? -um
-am

unde? -ō
-ā

ubi? -ī
-ae

1. Quō it Mēdus? Mēdus Rōm____ it, nam amīca eius Rōm____ habitat.
2. Unde venit Cornēlius? Cornēlius Rōm____ venit.
3. Quō it Cornēlius? Cornēlius Tūscul____ it, nam is Tūscul____ habitat.
4. Unde venit Mēdus? Mēdus Tūscul____ venit.
5. Mēdus Tūscul____ Rōm____ it.
6. Cornēlius Rōm____ Tūscul____ it.
7. Iam Mēdus Rōm____ apud amīcam suam est.
8. Ubi est Cornēlius? Tūscul____ est apud familiam suam.

Exercitium 7

[1] -at -ant
-ātur -antur

[2] -et -ent
-ētur -entur

[3] -it -unt
-itur -untur

[4] -it -iunt
-ītur -iuntur

1. Dominus nōn ambul______ , sed ā servīs port______ .
2. Iūlius Aemiliam am______ et ab Aemiliā am______ .
3. Iūlius et Aemilia līberōs suōs am______ et ab iīs am______ .
4. Servī malī dominum tim______ neque ā dominō tim______ .
5. Quīntus Mārcum vid______ neque ab eō vid______ .
6. Quīntus Mārcum puls______ et ab eō puls______ .
7. Quīntus Iūlium voc______ neque ab eō aud______ .
8. Puerī Iūliam voc______ neque ab eā aud______ .
9. Equus Cornēlium veh______ ; Iūlius nōn equō, sed lectīcā veh______ .
10. Dominī veh______ , servī ambul______ .
11. Fēminae rosīs dēlect______ .
12. Iūlius nummōs in mēnsā pōn______ et numer______ .
13. Nummī ā Iūliō in mēnsā pōn______ et numer______ .

Exercitium 8

-us -um -t
-a | -am | -nt
-ī | -ōs
-ae | -ās

-us ab/ā -ō -tur
-a | -ā | -ntur
-ī | -īs
-ae

Exemplum: Dominus servum vocat = Servus ā dominō vocātur.

1. Ancilla dominum salūtat = Dominus ...
2. Dominus ā servīs salūtātur = Servī ...
3. Dominus servōs interrogat = ...
4. Dāvus accūsātur ā Mēdō = ...
5. Dāvus sacculum in mēnsā pōnit = ...
6. Iūlius ā Mēdō timētur = ...
7. Iūlius Mēdum vocat = ...
8. Iūlia ā puerīs vocātur = ...
9. Iūlia puerōs nōn audit = ...
10. Puerī vocantur ā Iūliā = ...
11. Servī improbī dominum īrātum timent = ...
12. Servī improbī ā dominō īrātō verberantur = ...

Exercitium 9

-ō
-ā
-īs

1. Cornēlius equ____ vehitur.
2. Iūlius lectīc____ vehitur.
3. Iūlia verb____ Aemiliae dēlectātur.
4. Dominus servum improbum bacul____ verberat.
5. Servī saccōs umer____ portant.

6. Servī dominum lectīc____ vehunt.
7. Mēdus vi____ Latīn____ Tūsculō Rōmam it.

Exercitium 10

1. Cornēlius nōn ambulat, sed ________ vehitur.
2. Tūsculum, ________ Cornēlius habitat, prope Rōmam est.
3. Servī quī magnam lectīcam portant ________ sunt.
4. Lȳdia est ________ Mēdī, quae Rōmae habitat.
5. Mēdus ōstium Lȳdiae ________ . Lȳdia: " ________ !"
6. Mēdus ________ ōstium intrat et amīcam suam salūtat.

amīca
equus
fessus
intrat
per
pulsat
ubi

Exercitium 11

1. Ubi habitat Cornēlius? ...
2. Unde Cornēlius venit et quō it? ...
3. Ambulatne Cornēlius? ...
4. Cūr Mēdus equō nōn vehitur? ...
5. Cūr laetus est Mēdus? ...
6. Quae est Lȳdia? ...
7. Ubi Lȳdia habitat? ...
8. Cūr Ursus et Dāvus fessī sunt? ...
9. Cūr Iūlius fessus nōn est? ...
10. Quī Iūlium salūtant? ...

Lēctiō grammatica (versūs 96–139)

Exercitium 12

1. *Amā<u>tur</u>, ama<u>ntur</u>* nōn verbum āctīvum, sed __________ est.
2. *Ama<u>t</u>, ama<u>nt</u>* nōn verbum passīvum, sed __________ est.
3. *Vide<u>t</u>, vide<u>nt</u>* quoque verbum __________ est; *vid<u>ētur</u>, vid<u>entur</u>* est verbum __________ .
4. *Pōni<u>t</u>, pōn<u>unt</u>* āctīvum est; *pōn<u>itur</u>, pōn<u>untur</u>* __________ est.
5. *Audi<u>t</u>, audi<u>unt</u>* __________ est; *aud<u>ītur</u>, aud<u>iuntur</u>* est __________ .
6. Āctīvum: singulāris *voc*____ , *tim*____ , *veh*____ , *aud*____ ; plūrālis *voc*____ , *tim*____ , *veh*____ , *aud*____ .
7. Passīvum: singulāris *voc*____ , *tim*____ , *veh*____ , *aud*____ ; plūrālis *voc*____ , *tim*____ , *veh*____ , *aud*____ .

Lēctiō grammatica

āctīvum (āct.)
passīvum (pass.)

		sing.	plūr.
[1]	āct.	*-at*	*-ant*
	pass.	*-ātur*	*-antur*
[2]	āct.	*-et*	*-ent*
	pass.	*-ētur*	*-entur*
[3]	āct.	*-it*	*-unt*
	pass.	*-itur*	*-untur*
[4]	āct.	*-it*	*-iunt*
	pass.	*-ītur*	*-iuntur*

CAPITVLVM SEPTIMVM

Cap. VII

Lēctiō prīma (versūs 1–29)

Lēctiō I

Exercitium 1

1. In peristȳlō Aemilia virum suum ________ .
2. Iūlia in cubiculō suō rosam ante nāsum ________ .
3. Iūlia nōn rīdet, sed ________ : in ________ eius sunt ________ .
4. Iūlia ________ ante oculōs tenet et ________ in speculō videt.
5. Syra ōstium pulsat. Iūlia: "Intrā!" Syra ōstium ________ et in cubiculum intrat.
6. Syra ōstium post sē ________ .
7. Iūlia: "Num nāsus meus foedus est?" Syra: " ________ nāsus tuus ________ est."
8. Iūlia sē ________ et Syra lacrimās eius videt.
9. Syra: " ________ oculōs! ________ laeta!"

aperit
claudit
es
exspectat
fōrmōsus
immō
lacrima
lacrimat
oculus
sē
speculum
tenet
terget
vertit

Exercitium 2

1. Quid agunt Mārcus et Quīntus? ...
2. Estne Aemilia apud fīliōs? ...
3. Cūr Aemilia laeta nōn est? ...
4. Ubi est Iūlia? ...
5. Quid Iūlia ante nāsum tenet? ...
6. Rīdetne Iūlia? ...
7. Cūr Iūlia lacrimat? ...
8. Quid Iūlia in speculō videt? ...
9. Estne fōrmōsus nāsus Iūliae? ...
10. Quis in cubiculum eius intrat? ...
11. Cūr Syra lacrimās Iūliae nōn videt? ...
12. Quid Iūlia ante Syram tenet? ...
13. Cūr Syra oculōs claudit et tacet? ...

Exercitium 3

sē
eum
eam

1. Iūlia in cubiculō suō est; ante ______ est speculum.
2. Iūlia speculum ante ______ tenet et ______ in speculō videt.
3. Iūlia ______ interrogat: "Estne foedus nāsus meus?"
4. Syra intrat; Iūlia ______ post ______ in speculō videt.
5. Syra Iūliam ante ______ videt; Iūlia ante ______ est.
6. Iūlia ______ vertit, et Syra ______ interrogat: "Quid est, Iūlia?"
7. Iūlius intrat neque ōstium post ______ claudit.
8. Iūlius intrat et ōstiārius ōstium post ______ claudit.
9. Dominus servum ad ______ vocat et ______ interrogat.

Lēctiō II

Lēctiō secunda (versūs 30–60)

Exercitium 4

in vīllā — in vīllam
in hortō — in hortum
in ātriō — in ātrium

1. Iūlia in cubicul____ su____ est.
2. Syra in cubicul____ Iūliae intrat.
3. Syra: "Venī in hort____, Iūlia! In hort____ sunt rosae."
4. In vīll____ Aemilia virum suum exspectat.
5. Iūlius in vīll____ intrat; iam Iūlius in ātri____ est.
6. Aemilia in ātri____ intrat.

Exercitium 5

1. Unde venit Iūlius? ...
2. Ubi servī lectīcam pōnunt? ...
3. Quī Iūlium salūtant ante ōstium? ...
4. Quō Iūlius et puerī intrant? ...
5. Quis ōstium post eōs claudit? ...
6. Ubi Lēander saccum pōnit? ...
7. Estne vacuus saccus Lēandrī? ...
8. Quid Iūlius ē saccō sūmit? ...
9. Quid Iūlius Mārcō et Quīntō dat? ...
10. Quid inest in saccō Syrī? ...
11. Fīliīsne tantum Iūlius māla et pira dat? ...
12. Adestne Iūlia? ...

Exercitium 6

nōn sōlum... sed etiam...
et... et...
neque... neque...

1. Iūlius nōn ______ [= tantum] Mārcō, sed ______ Quīntō mālum dat.
2. Iūlius ______ Mārcō ______ Quīntō mālum dat.
3. Pater fīliīs nōn sōlum māla, ______ ______ pira dat.
4. Iam puerī ____ māla ____ pira habent, sed servī ____ māla ____ pira habent.

5. ____ Syrus ____ Lēander mālum habet.
6. Iūlius ____ ____ Syrō, sed etiam Lēandrō mālum dat.
7. Iam ____ servī ____ fīliī māla habent.
8. Nōn sōlum Iūlia, ____ ____ Syra abest.
9. ____ Iūlia ____ Syra absunt: ____ Iūlia ____ Syra adest.
10. Iūlia ____ in ātriō ____ in hortō est.

Lēctiō tertia (versūs 61–104)

Lēctiō III

Exercitium 7

-ō -īs
-ae

eī -iīs
cui

-us	-ō	-um	dat
-a	-ae	-am	
-ī	-īs	-ōs	dant
-ae	eī	-ās	
i	īs	-a	

1. Iūlius: "Ecce mālum tuum, Mārce." Iūlius Mārc____ mālum dat: pater fīli____ mālum dat.
2. Iūlius Mārcō et Quīntō māla dat: pater fīli____ māla dat.
3. Dominus servum vocat et e____ mālum dat.
4. Iūlius Syr____ serv____ su____ mālum dat.
5. Dominus servōs vocat et i____ māla dat.
6. Dominus Syr____ et Lēandr____ serv____ su____ māla dat.
7. Iūlius Aemiliam salūtat et e____ ōsculum dat.
8. Aemilia Iūli____ vir____ su____ ōsculum dat.
9. Iūlius nōn sōlum Aemili____ ōsculum dat, sed etiam Iūli____ fīli____ su____ ōsculum et mālum dat.
10. Iūlia māl____ su____ ōsculum dat!
11. Domina ancillam vocat et e____ mālum dat.
12. Aemilia Dēli____ ancill____ su____ mālum dat.
13. Domina ancillās vocat et i____ māla dat.
14. Aemilia Dēli____ et Syr____ ancill____ su____ māla dat.
15. Iūlius: "Ecce nummus tuus, Dāve." Dominus serv____ nummum dat.
16. C____ Iūlius nummum dat? Servus c____ Iūlius nummum dat est Dāvus.
17. C____ Iūlius ōsculum dat? Fēmina c____ Iūlius ōsculum dat est Aemilia.

Exercitium 8

hic quī
haec quae
hoc quod

1. Saccus quī hīc est = h____ saccus.
2. Rosa quae hīc est = h____ rosa.
3. Mālum quod hīc est = h____ mālum.
4. Puella qu____ hīc est = h____ puella.
5. Speculum qu____ hīc est = h____ speculum.
6. Equus qu____ hīc est = h____ equus.

Exercitium 9

adit
advenit
currit
dat
ē
exit exeunt
illīc
inest īnsunt
mālum
nōnne
ōsculum
ōstiārius
pirum
plēnus
salvēte

1. Iūlius ad vīllam ____ et fīliōs salūtat: " ____ , fīliī!"
2. Ōstium aperītur ab ____ .
3. In saccīs quōs servī portant ____ et ____ sunt.
4. Saccī nōn vacuī, sed ____ sunt.
5. Quid ____ in saccīs? In saccō Lēandrī māla ____ .
6. Iūlius Mārcō mālum ____ : "Ecce mālum tuum, Mārce."
7. Aemilia ad Iūlium ____ et eī ____ dat.
8. Dēlia: "Venī in ātrium, Iūlia! ____ pater tuus tē exspectat."
9. Iūlia ____ [= ex] cubiculō ____ ; ancillae quoque ____ .
10. Iūlia in ātrium ____ , nōn ambulat.
11. Iūlia: "Ecce rosa. ____ pulchra est haec rosa?"

Exercitium 10

1. Cui Iūlius ōsculum dat? ...
2. Unde venit Aemilia? ...
3. Cūr Iūlia nōn adest? ...
4. Quō puerī currunt? ...
5. Estne Iūlia in hortō? ...
6. Quō it Dēlia? ...
7. Estne sōla Iūlia in cubiculō suō? ...
8. Quō Iūlia currit? ...
9. Quī sunt in ātriō? ...
10. Cui Iūlia ōsculum dat? ...
11. Quid Iūlius fīliae suae dat? ...

Lēctiō grammatica

datīvus (dat.)

		sing.	plūr
m.	nōm.	*-us*	*-ī*
	dat.	*-ō*	*-īs*
f.	nōm.	*-a*	*-ae*
	dat.	*-ae*	*-īs*
n.	nōm.	*-um*	*-a*
	dat.	*-ō*	*-īs*

prōnōmen

nōm.	m.	*is*	*iī*
	f.	*ea*	*eae*
dat.	m./f.	*eī*	*iīs*

Lēctiō grammatica (versūs 105–121)

Exercitium 11

Exempla: *Dominus servō mālum dat: dominus eī mālum dat.*
Dominus ancillae mālum dat: dominus eī mālum dat.
Fluvius oppidō aquam dat.
Dominus servīs et ancillīs māla dat: dominus iīs māla dat.
Fluviī oppidīs aquam dant.

1. *Servō, ancillae, oppidō, eī* nōn nōminātīvus, sed ________ est. Etiam *servīs, ancillīs, oppidīs, iīs* ________ est.
2. *Servō, ancillae, oppidō, eī* est datīvus ________ .
3. *Servīs, ancillīs, oppidīs, iīs* nōn ________ singulāris, sed ________ est.
4. Singulāris: nōminātīvus *servus,* datīvus *serv*______ .
5. Plūrālis: nōminātīvus *servī,* datīvus *serv*______ .
6. Singulāris: nōminātīvus *ancilla,* datīvus *ancill*______ .
7. Plūrālis: nōminātīvus *ancillae,* datīvus *ancill*______ .
8. Singulāris: nōminātīvus *oppidum,* datīvus *oppid*______ .
9. Plūrālis: nōminātīvus *oppida,* datīvus *oppid*______ .
10. Singulāris: nōminātīvus *is ea,* datīvus *e*______ .
11. Plūrālis: nōminātīvus *iī eae,* datīvus *i*______ .

Cap. VIII

Lēctiō I

abit abeunt
accipit
alius
ānulus
aspicit
collum
cōnsistit
digitus
emit
gemma
margarīta
ōrnāmentum
ōrnat
pecūniōsus

CAPITVLVM OCTAVVM

Lēctiō prīma (versūs 1–35)

Exercitium 1

1. In ________ Albīnī sunt multae ________ et ________ et alia ________ .
2. Albīnus est tabernārius quī ōrnāmenta ________ .
3. ________ tabernāriī māla et pira vēndunt.
4. ________ tabernam habet ________ est.
5. Multae fēminae ante tabernam Albīnī ________ .
6. Eae quae pecūniam habent ōrnāmenta ________ .
7. ______ pecūniam nōn habent ōrnāmenta ________ et rūrsus ________ .
8. Aemilia multa ōrnāmenta ā virō suō ________ .
9. Aemilia ________ in digitō et margarītās in ________ habet.
10. Margarītae collum Aemiliae ________ .
11. ________ Aemiliae ānulō ōrnātur.
12. Quī magnam pecūniam habet ________ est.

Exercitium 2

1. Quis est Albīnus? ...
2. Quid vēndit Albīnus? ...
3. Aliī tabernāriī quid vēndunt? ...
4. Cūr fēminae ōrnāmenta emunt? ...
5. Num ōrnāmentum est līnea sine margarītīs? ...
6. Cūr Aemilia multa ōrnāmenta habet? ...
7. Ubi sunt margarītae Aemiliae? ...
8. Quid digitum Aemiliae ōrnat? ...
9. Estne Mēdus cum dominō suō? ...
10. Quod ōrnāmentum habet Lȳdia? ...
11. Cūr Lȳdia nūlla alia ōrnāmenta habet? ...

quī
quae
taberna
tabernārius
vēndit

Exercitium 3

Exemplum: Iūlia Iūliō rosam dat = Iūlius rosam accipit ā Iūliā.

1. Iūlius Dāvō nummum dat = Dāvus...
2. Aemilia ānulum accipit ā Iūliō = ...
3. Virī fēminīs ōrnāmenta dant = ...
4. Servus mālum accipit ā dominō = ...
5. Mēdus Lȳdiae rosam dat = ...
6. Servī nummōs accipiunt ā dominō = ...

accipit accipiunt

Exercitium 4

1. Iūlius ad vīllam ________ ; quattuor servī cum eō ________ .
2. Aemilia ē peristȳlō ________ et in ātrium intrat.
3. Aemilia ad virum suum ________ .
4. Iūlia ab Aemiliā ________ ; etiam puerī ________ .
5. Servī in ātrium intrant et rūrsus ________ .
6. Multae fēminae ad tabernam ________ et rūrsus ________ .
7. Quid ________ in sacculō? In sacculō nummī ________ .
8. Quot servī sunt in ātriō? Duo servī ________ , cēterī ________ .
9. Mēdus nōn ________ , Mēdus ________ .

ad-venit ad-veniunt
ad-it ad-eunt
ab-it ab-eunt
ex-it ex-eunt
ad-est ad-sunt
ab-est ab-sunt
in-est īn-sunt

Lēctiō secunda (versūs 36–82)

Lēctiō II

Exercitium 5

1. Iūlia: " ________ nāsus meus foedus est?"
2. Syra: "Quid? ________ fōrmōsus est nāsus meus?"
3. Iūlius: "Ubi est Iūlia? ________ mē exspectat?"
4. Iūlia: " ________ haec rosa pulchra est?"
5. Aemilia: " ________ hīc centum nummī sunt?"
6. Albīnus: " ________ pulchrī sunt hī ānulī?"
7. Mēdus: " ________ ānulus sine gemmā vīgintī sēstertiīs cōnstat?"
8. ________ Hispānia īnsula est?
9. ________ magnum est imperium Rōmānum?

num...?
nōn-ne...?

Exercitium 6

1. Albīnus ________ : "Ōr-nā-men-ta!"
2. Lȳdia: "Aspice ________ tabernam, Mēde!"
3. Lȳdia tabernam Albīnī digitō ________ .
4. Lȳdia: "Ō, ________ pulchra sunt ________ ōrnāmenta!"
5. Albīnus Lȳdiae et Mēdō ānulōs ________ : "Aspicite hōs ānulōs!"
6. Mēdus: "Quot nummīs ________ ānulus ________ ?" [< gemma].

clāmat
cōnstat
convenit
gemmātus
ille
mōnstrat
octōgintā

ostendit
pretium
quam
sēstertius
tantus

7. Albīnus: " ________ huius ānulī est centum ________ [= nummī]. Haec gemma sōla ________ [LXXX] sēstertiīs cōnstat."
8. Mēdus: " ________ [= tam magna] gemma ad tam parvum ānulum nōn ________ ."

Exercitium 7

1. Cūr Lȳdia cōnsistit? ...
2. Quid aspicit Lȳdia? ...
3. Quō eunt Mēdus et Lȳdia? ...
4. Quae ōrnāmenta Albīnus iīs ostendit? ...
5. Cūr Mēdus ōrnāmenta nōn emit? ...
6. Quid est ānulus gemmātus? ...
7. Quot sēstertiīs cōnstat ānulus gemmātus? ...
8. Quot sēstertiīs cōnstat gemma sōla? ...
9. Quid Mēdus videt post Albīnum? ...
10. Quid Lȳdia ante oculōs tenet? ...

Lēctiō III

Lēctiō tertia (versūs 83–133)

-e -ite
-it -ịunt
accipe accipite
accipit accipịunt
aspice aspicite
aspicit aspicịunt

Exercitium 8

1. Lȳdia: "Aspic______ illam tabernam, Mēde!" Mēdus tabernam aspic______ .
2. Mēdus et Lȳdia ōrnāmenta aspic______ .
3. Albīnus iīs ānulum ostendit: "Aspic______ hunc ānulum!"
4. Iūlia Iūliō rosam ostendit: "Aspic______ hanc rosam, pater!" Iūlius rosam aspic______ .
5. Iūlia: "Accip______ rosam, pater!" Pater rosam accip______ ā fīliā suā.
6. Iūlius: "Accip______ māla, servī!" Servī māla accip______ ā dominō.

aut
medius
nimis
nōnāgintā
quantus
quārtus
satis
tantus quantus
vīgintī

Exercitium 9

1. ________ pecūnia est in sacculō Mēdī? ________ [XC] sēstertiī.
2. Albīnus: "Id nōn ________ est. Pretium ānulī est sēstertiī centum."
3. Mēdus: "Id est ________ magnum pretium. Accipe nōnāgintā sēstertiōs ________ nūllōs!"
4. Ānulus nōn in digitō ________ , sed in digitō ________ pōnitur.
5. Digitus quārtus nōn ________ [= tam magnus] est ________ digitus medius.
6. Decem et decem sunt ________ [XX].

-ō -īs
(ablātīvus pretiī)

Exercitium 10

1. Mēdus: "Quot numm______ cōnstat ānulus gemmātus?"
2. Albīnus: "Hic ānulus centum sēsterti______ cōnstat."
3. Mēdus: "Aliī ānulum gemmātum octōgintā sēsterti______ vēndunt."
4. Quant______ preti______ Mēdus ānulum emit?
5. Mēdus ānulum emit sēsterti______ nōnāgintā.
6. Albīnus Mēdō ānulum vēndit sēsterti______ nōnāgintā.
7. Nōn magn______ preti______ Mēdus ānulum emit.

Exercitium 11

1. Quid Lȳdia Mēdō ostendit? ...
2. Cūr lacrimat Lȳdia? ...
3. Quid Mēdus in mēnsā pōnit? ...
4. Estne vacuus sacculus Mēdī? ...
5. Quantō pretiō Mēdus ānulum emit? ...
6. Cūr Mēdus Albīnō centum sēstertiōs nōn dat? ...

7. Cui Mēdus ānulum novum dat? ...
8. In quō digitō Mēdus ānulum pōnit? ...
9. Cūr ānulus ad digitum medium nōn convenit? ...
10. Ad quem digitum ānulus convenit? ...
11. Cūr laeta est Lȳdia? ...
12. Mēdusne Lȳdiae viam mōnstrat? ...

Lēctiō grammatica (versūs 134–223)

Lēctiō grammatica

prōnōmina masculīnum:

nōm.	*quis/quī*	*quī*
acc.	*quem*	*quōs*
gen.	*cuius*	*quōrum*
dat.	*cui*	*quibus*
abl.	*quō*	*quibus*
nōm.	*is*	*iī*
acc.	*eum*	*eōs*
gen.	*eius*	*eōrum*
dat.	*eī*	*iīs*
abl.	*eō*	*iīs*

Exercitium 12

1. Qu____ Rōmam it? Servus Rōmam it. Qu____ servus? Servus qu____ Rōmam it est Mēdus, servus improbus. Is servus Rōmam it.
2. C____ servus est Mēdus? Mēdus est servus Iūliī. Dominus c____ servus Rōmam it est Iūlius. Iūlius est dominus e____ servī.
3. Qu____ servum Iūlius vocat? Mēdus est servus qu____ Iūlius vocat. E____ servum vocat dominus.
4. C____ servō Iūlius nummum dat? Dāvus est servus c____ Iūlius nummum dat. E____ servō dominus nummum dat.
5. Ā qu____ servō amātur Lȳdia? Servus ā qu____ Lȳdia amātur est Mēdus. Ab e____ servō amātur Lȳdia.
6. Qu____ servī Iūlium vehunt? Servī qu____ Iūlium vehunt sunt Ursus et Dāvus. I____ servī Iūlium vehunt.
7. Qu____ servōrum Iūlius dominus est? Servī qu____ dominus est Iūlius sunt Mēdus, Dāvus, Ursus, Syrus, cēterī. Iūlius est dominus e____ servōrum.
8. Qu____ servōs vocat Iūlius? Servī qu____ Iūlius vocat sunt Dāvus et Syrus. E____ servōs vocat dominus.
9. Qu____ servīs Iūlius nummōs dat? Dāvus et Syrus sunt servī qu____ Iūlius nummōs dat. I____ servīs dominus nummōs dat.
10. Ā qu____ servīs Iūlius vehitur? Ursus et Dāvus sunt servī ā qu____ Iūlius vehitur. Ab i____ servīs dominus vehitur.

Exercitium 13

fēminīnum:

	sing.	plūr.
nōm.	*quae*	*quae*
acc.	*quam*	*quās*
gen.	*cuius*	*quārum*
dat.	*cui*	*quibus*
abl.	*quā*	*quibus*
nōm.	*ea*	*eae*
acc.	*eam*	*eās*
gen.	*eius*	*eārum*
dat.	*eī*	*iīs*
abl.	*eā*	*iīs*

1. Qu____ fēmina cum Mēdō ambulat? Fēmina qu____ cum Mēdō ambulat est Lȳdia. E____ fēmina ambulat cum Mēdō.
2. C____ fēminae amīcus est Mēdus? Lȳdia est fēmina c____ amīcus est Mēdus. Mēdus e____ fēminae amīcus est.
3. Qu____ fēminam amat Mēdus? Fēmina qu____ Mēdus amat est Lȳdia. E____ fēminam amat Mēdus.
4. C____ fēminae Mēdus ānulum dat? Fēmina c____ Mēdus ānulum dat est Lȳdia. E____ fēminae Mēdus ānulum dat.
5. Ā qu____ fēminā Mēdus amātur? Fēmina ā qu____ Mēdus amātur est Lȳdia. Ab e____ fēminā amātur Mēdus.
6. Qu____ ancillae absunt? Ancillae qu____ absunt sunt Dēlia et Syra. E____ ancillae absunt.
7. Qu____ ancillārum Aemilia domina est? Dēlia et Syra sunt ancillae qu____ domina est Aemilia. Ea domina e____ ancillārum est.
8. Qu____ ancillās vocat Aemilia? Ancillae qu____ Aemilia vocat sunt Dēlia et Syra. E____ ancillās vocat domina.
9. Qu____ ancillīs Aemilia māla dat? Ancillae qu____ Aemilia māla dat sunt Dēlia et Syra. I____ ancillīs domina māla dat.
10. Ā qu____ ancillīs domina salūtātur? Ancillae ā qu____ salūtātur domina sunt Dēlia et Syra. Ab i____ ancillīs domina salūtātur.

neutrum:

	sing.	plūr.
nōm.	*quid/quod*	*quae*
acc.	*quid/quod*	*quae*
gen.	*cuius*	*quōrum*
dat.	*cui*	*quibus*
abl.	*quō*	*quibus*
nōm.	*id*	*ea*
acc.	*id*	*ea*
gen.	*eius*	*eōrum*
dat.	*eī*	*iīs*
abl.	*eō*	*iīs*

Exercitium 14

1. Qu____ est Capua? Capua est oppidum. Qu____ oppidum prope vīllam Iūliī est? Tūsculum est oppidum qu____ prope vīllam est. I___ oppidum est prope vīllam.
2. Qu____ emit Mēdus? Ōrnāmentum emit. Qu___ ōrnāmentum emit Mēdus? Ōrnāmentum qu____ Mēdus emit est ānulus gemmātus. I____ ōrnāmentum emit Mēdus.
3. FAMILIA ROMANA est titulus capitulī. C______ capitulī? Capitulum c______ titulus est FAMILIA ROMANA est capitulum secundum. Titulus e______ capitulī est FAMILIA ROMANA.
4. C______ capitulō titulus datur IMPERIVM ROMANVM? Capitulum c____ hic titulus datur est capitulum prīmum. E____ capitulō datur hic titulus.
5. Lȳdia ōrnāmentō suō dēlectātur. Qu____ ōrnāmentō? Ōrnāmentum qu____ Lȳdia dēlectātur est ānulus. E____ ōrnāmentō dēlectātur Lȳdia.
6. Qu____ vocābula neutra sunt? Neutra sunt vocābula qu____ -um habent. E____ vocābula neutra sunt.
7. Qu____ ōrnāmenta vēndit Albīnus? Ōrnāmenta qu____ Albīnus vēndit sunt ānulī et margarītae. E____ ōrnāmenta vēndit Albīnus.
8. Qu______ vocābulōrum plūrālis -a habet? Vocābula qu______ plūrālis -a habet neutra sunt. Plūrālis e______ vocābulōrum -a habet.
9. Qu______ oppidīs fluviī Padus et Tiberis aquam dant? Oppida qu______ iī fluviī aquam dant sunt Placentia et Ōstia et cētera multa. I____ oppidīs fluviī Padus et Tiberis aquam dant.
10. Qu______ verbīs dēlectātur Iūlia? Verba qu______ Iūlia dēlectātur sunt "Ecce puella pulchra!" I____ verbīs dēlectātur puella.

m.	f.	n.
hic	*haec*	*hoc*
hunc	*hanc*	*hoc*
huius	*huius*	*huius*
huic	*huic*	*huic*
hōc	*hāc*	*hōc*
hī	*hae*	*haec*
hōs	*hās*	*haec*
hōrum	*hārum*	*hōrum*
hīs	*hīs*	*hīs*
ille	*illa*	*illud*
illum	*illam*	*illud*
illīus	*illīus*	*illīus*
illī	*illī*	*illī*
illō	*illā*	*illō*
illī	*illae*	*illa*
illōs	*illās*	*illa*
illōrum	*illārum*	*illōrum*
illīs	*illīs*	*illīs*

Exercitium 15

1. H____ servus est Lēander, ill____ servus est Syrus.
2. Lēander h____ saccum portat, ill____ saccum portat Syrus.
3. H____ saccus portātur ab h____ servō, ill____ ab ill____ .
4. Saccus h____ servī magnus est, ill____ est parvus.
5. In h____ saccō māla sunt, in ill____ pira.
6. Iūlius h____ servō mālum dat, ill____ dat pirum.
7. H____ fēmina est Lȳdia, ill____ fēmina est Dōrippa.
8. Mēdus h____ fēminam amat, nōn ill____ .
9. Ab h____ fēminā Mēdus amātur, nōn ab ill____ .
10. Mēdus amīcus h____ fēminae est, nōn ill____ .
11. Mēdus h____ fēminae ānulum dat, nōn ill____ .
12. H____ cubiculum magnum est, ill____ est parvum.
13. Fenestra h____ cubiculī nōn tam parva est quam ill____ .
14. Iūlius et Aemilia in h____ cubiculō dormiunt, nōn in ill____ .
15. Lȳdia: "Aspice ill____ ōrnāmenta, Mēde, ill____ ānulōs et ill____ gemmās! Nōnne pulchrī sunt ill____ ānulī et ill____ gemmae?"
16. Albīnus: "Aspicite h____ ōrnāmenta, h____ ānulōs et h____ gemmās! Nōnne pulchrī sunt h____ ānulī et h____ gemmae?"
17. Lȳdia: "Quantum est pretium h____ ānulōrum et h____ gemmārum?"
18. Mēdus: "Nec in h____ ānulīs nec in ill____ gemmae sunt."

CAPITVLVM NONVM

Cap. IX

Lēctiō prīma (versūs 1–38)

Lēctiō I

Exercitium 1

1. Ecce pāstor cum can_____ et centum ov_____ .
2. Pāstor ūnum can_____ et centum ov_____ habet.
3. Pāstor est dominus can_____ et ov_____ .
4. Pāstor can_____ et ov_____ cibum dat.
5. Can_____ et ov_____ ā pāstōr_____ cibum accipiunt.
6. Dominus huius pāstōr_____ est Iūlius.
7. Iūlius pāstōr_____ suō pānem dat.
8. Iūlius nōn ūnum pāstōr_____ , sed multōs pāstōr_____ habet.
9. Iūlius est dominus multōrum pāstōr_____ .
10. Iūlius pāstōr_____ suīs pānem dat.
11. Pāstōr_____ pānem accipiunt ā dominō suō.
12. Ovēs ā pāstōr_____ suīs nōn abeunt.

-is -ēs
-em -ēs
-is -ium
-ī -ibus
-e -ibus
\- -ēs
-em -ēs
-is -um
-ī -ibus
-e -ibus

Exercitium 2

1. Pāstor in __________ est cum __________ et centum __________ .
2. Ūna ovis __________ est, cēterae sunt __________ .
3. __________ ovibus suīs aquam et __________ dat.
4. Cibus ovium est __________ ; ovēs herbam __________ , et aquam __________ ē __________ .
5. Cibus pāstōris est __________ ; pāstor pānem __________ .
6. Post campum __________ sunt; inter montēs sunt __________ .
7. In campō est parvus __________ , in quō ūna __________ est.
8. In __________ multae arborēs sunt.
9. In silvīs et in montibus sunt __________ , quī ovēs edunt.
10. __________ lūcet; nūlla nūbēs in __________ est.
11. Caelum est __________ terram.
12. In __________ sunt campī et silvae, montēs et vallēs.
13. Sōl __________ ; nūlla __________ ante sōlem est.
14. __________ arbore nōn sōl, sed __________ est.
15. Pāstor ad arborem it: pāstor umbram __________ .
16. Pāstor ovēs suās ad arborem __________ .
17. Iam pāstor et ovēs sub arbore __________ .

albus
arbor
bibit
caelum
campus
canis
cibus
collis
dūcit
ēst edunt
herba
iacet
lūcet
lupus
mōns
niger
nūbēs
ovis
pānis
pāstor
petit
rīvus
silva
sōl
sub
suprā
terra
umbra
vallis

Exercitium 3

1. Ubi est pāstor? ...
2. Quot ovēs apud eum sunt? ...
3. Quid inest in saccō pāstōris? ...
4. Ovēsne pānem edunt? ...
5. Cūr canis pāstōrem amat? ...
6. Quis est dominus pāstōris? ...
7. Quid vidētur post campum? ...
8. Inter montēs quid est? ...
9. Quot arborēs in colle sunt? ...
10. Cūr pāstor et ovēs in silvam nōn intrant? ...
11. Quid est in caelō? ...
12. Quō pāstor ovēs dūcit? ...
13. Cūr pāstor umbram petit? ...
14. Ubi iacet pāstor? ...

pāstor bonus (*m.*)
ovis alba (f.)

-(is)	-us/-a
-em	-um/-am
-is	-ī/-ae
-ī	-ō/-ae
-e	-ō/-ā
-ēs	-ī/-ae
-ēs	-ōs/-ās
-(i)um	-ōrum/-ārum
-ibus	-īs

Exercitium 4

1. Pāstor bon____ ab ovibus nōn abit.
2. Ovēs pāstōrem bon____ amant.
3. Iūlius est dominus pāstōris bon____ .
4. Iūlius pāstōrī bon____ pānem dat
5. Ovēs ā pāstōre bon____ nōn abeunt.
6. Pāstōrēs bon____ ab ovibus su____ nōn abeunt.
7. Iūlius mult____ pāstōrēs habet.
8. Iūlius est dominus mult____ pāstōrum.
9. Iūlius pāstōribus su____ pānem dat.
10. Ovēs ā pāstōribus su____ nōn abeunt.
11. In campō sunt mult____ ovēs alb____ et ūn____ ovis nigr____ .
12. Pāstor mult____ ovēs alb____ et ūn____ ovem nigr____ habet.
13. Pāstor est dominus ovium alb____ et ovis nigr____ .
14. Pāstor ovibus alb____ et ovī nigr____ cibum dat.
15. Pāstor in campō est cum mult____ ovibus alb____ et ūn____ ove nigr____ .

ūna nūbēs
duae nūbēs

vallis | magna
nūbēs
arbor

pānis | magnus
collis
canis
mōns

Exercitium 5

1. In caelō nūllae nūb____ sunt.
2. Nūll____ nūb____ ante sōlem est.
3. Pāstor nūll____ nūbem in caelō videt.
4. In campō est coll____ parv____ cum magn____ arbor____ .
5. Coll____ est mōns parv____ .
6. Post campum sunt magn____ mont____ .
7. In parv____ coll____ ūn____ arbor est.
8. In magnā silvā mult____ arbor____ sunt.
9. Pāstor ov____ su____ ad parv____ coll____ dūcit.
10. Pāstor fess____ cum ov____ su____ in umbrā magn____ arbor____ iacet.
11. Arbor pāstōr____ fess____ et ov____ fess____ umbram dat.

Lēctiō II

Lēctiō secunda (versūs 39–86)

eum relinquit
= ab eō abit

Exercitium 6

Exemplum: Mēdus ā Iūliō abit = Mēdus Iūlium relinquit.

1. Servus improbus ā dominō suō abit = Servus improbus...
2. Servī probī dominōs suōs nōn relinquunt = Servī probī...
3. Mēdus et Lȳdia ā tabernā abeunt = Mēdus et Lȳdia...
4. Iūlia ab Aemiliā et puerīs abit = Iūlia...
5. Ovis nigra pāstōrem suum relinquit = Ovis nigra...
6. Canis ā pāstōre nōn abit = Canis...
7. Pāstor ovēs albās relinquit = Pāstor...
8. Lupus ab ove et cane abit = Lupus...

accurrit
bālat
clāmor
dēns
dum
errat
impōnit
ipse
lātrat

Exercitium 7

1. __________ pāstor dormit, ovis nigra abit.
2. Canis ovem videt et __________ : "Baubau!"
3. Pāstor ovēs __________ et silvam petit.
4. Ovis nigra in magnā silvā __________ .
5. In terrā sunt __________ lupī; lupus __________ nōn procul abest.
6. Lupus in silvā cibum __________ .
7. Pāstor ovem quaerit, neque eam __________ .
8. Lupus __________ : "Uhuhū!" Ovis __________ : "Bābā!"
9. Ovis cōnsistit et exspectat __________ lupus venit.

10. Oculī lupī in umbrā lūcent ________ gemmae.
11. Lupus ________ suōs albōs ostendit!
12. Sed ecce canis ________ et sine ________ [< timēre] lupum petit!
13. Pāstor clāmat; canis ________ eius audit.
14. Pāstor parvam ovem in umerōs ________ .

petit
quaerit
relinquit
reperit
timor
ululat
ut
vestīgium

Exercitium 8

1. Quō abit ovis nigra? ...
2. Dormitne canis? ...
3. Quid agit pāstor? ...
4. Ubi ovis nigra errat? ...
5. Quid ovis videt in terrā? ...
6. Quid lupus in silvā quaerit? ...
7. Quid pāstor et canis quaerunt? ...
8. Ululatne canis? ...
9. Quid ovis ante sē in umbrā videt? ...
10. Cūr lupus ovem relinquit? ...
11. Quō pāstor ovem nigram portat? ...
12. Cēterae ovēs quid agunt? ...

Lēctiō grammatica (versūs 87–127)

Lēctiō grammatica

Exercitium 9

Dēclīnātiō prīma

Exemplum: vīll|a, gen. sing. -ae, f.

		Sing.	Plūr.
1.	Nōm.	*vīll*____	*vīll*____
2.	Acc.	*vīll*____	*vīll*____
3.	Gen.	*vīll*____	*vīll*____
4.	Dat.	*vīll*____	*vīll*____
5.	Abl.	*vīll*____	*vīll*____

6. *Vīlla* ________ singulāris est.
7. *Vīllā* ________ singulāris est.
8. *Vīllae* ________ aut ________ singulāris est aut ________ plūrālis.
9. *Vīllam* ________ ________ est.
10. *Vīllārum* ________ ________ est.
11. *Vīllās* ________ ________ *est.*
12. *Vīllīs* ________ aut ________ ________ est.

dēclīnātiō I (dēcl. I)
(gen. sing. -ae)

	sing.	plūr.
nōm.	*-a*	*-ae*
acc.	*-am*	*-ās*
gen.	*-ae*	*-ārum*
dat.	*-ae*	*-īs*
abl.	*-ā*	*-īs*

Exercitium 10

Dēclīnātiō secunda

Exempla: domin|us, gen. sing. *-ī,* m.
verb|um, gen. sing. *-ī,* n.

		Sing.	Plūr.	Sing.	Plūr.
1.	Nōm.	*domin*____	*domin*____	*verb*____	*verb*____
2.	Acc.	*domin*____	*domin*____	*verb*____	*verb*____
3.	Gen.	*domin*____	*domin*____	*verb*____	*verb*____
4.	Dat.	*domin*____	*domin*____	*verb*____	*verb*____
5.	Abl.	*domin*____	*domin*____	*verb*____	*verb*____
6.	Voc.	*domin*____			

dēclīnātiō II
(gen. sing. *-ī*)
masc.

	sing.	plūr.
nōm.	*-us*	*-ī*
acc.	*-um*	*-ōs*
gen.	*-ī*	*-ōrum*
dat.	*-ō*	*-īs*
abl.	*-ō*	*-īs*
voc.	*-e*	

dēclīnātiō II
(gen. sing. -*ī*)
neutr.

	sing.	plūr
nōm.	*-um*	*-a*
acc.	*-um*	*-a*
gen.	*-ī*	*-ōrum*
dat.	*-ō*	*-īs*
abl.	*-ō*	*-īs*

7. *Domine* ____________ singulāris est.
8. *Dominī* ____________ singulāris est aut ____________ plūrālis.
9. *Dominīs* et *verbīs* ____________ aut ____________ plūrālis est.
10. *Dominō* et *verbō* ____________ aut ____________ singulāris est.
11. *Dominōrum* et *verbōrum* ____________ ____________ *est.*
12. Dominōs ____________ ____________ est.
13. ____________ ____________ est.
14. *Dominus* ____________ ____________ est.
15. *Verba* ____________ aut ____________ plūrālis est.
16. *Verbī* ____________ singulāris est.
17. *Verbum* ____________ aut ____________ ____________ est.

dēclīnātiō III
(gen. sing. -*is*)
masc./fēm.

	sing.	plūr.
nōm.	-	*-ēs*
acc.	*-em*	*-ēs*
gen.	*-is*	*-um*
dat.	*-ī*	*-ibus*
abl.	*-e*	*-ibus*
nōm.	*-is*	*-ēs*
acc.	*-em*	*-ēs*
gen.	*-is*	*-ium*
dat.	*-ī*	*-ibus*
abl.	*-e*	*-ibus*

Exercitium 11

Dēclīnātiō tertia

Exempla: pāstor, gen. sing. *-ōr|is, m.*
ov|is, gen. sing. *-is,* f.

		Sing.	Plūr.	Sing.	Plūr.
1.	Nōm.	*pāstor*	*pāstōr*____	*ov*____	*ov*____
2.	Acc.	*pāstōr*____	*pāstōr*____	*ov*____	*ov*____
3.	Gen.	*pāstōr*____	*pāstōr*____	*ov*____	*ov*____
4.	Dat.	*pāstōr*____	*pāstōr*____	*ov*____	*ov*____
5.	Abl.	*pāstōr*____	*pāstōr*____	*ov*____	*ov*____

6. *Pāstor* ____________ singulāris est.
7. *Pāstōre* et *ove* ____________ ____________ est.
8. *Pāstōrem* et *ovem* ____________ ____________ est.
9. *Pāstōrēs* et *ovēs* ____________ aut ____________ plūrālis est.
10. *Pāstōrī* et *ovī* ____________ ____________ est.
11. *Pāstōribus* et *ovibus* ____________ aut ____________ plūrālis est.
12. *Pāstōris* ____________ ____________ est.
13. *Ovis* ____________ aut ____________ singulāris est.
14. *Pāstōrum* et *ovium* ____________ ____________ est.

Cap. X

Lēctiō I

CAPITVLVM DECIMVM

Lēctiō prīma (versūs 1–34)

Exercitium 1

āēr
āla
aquila
asinus
avis
bēstia
capit
cauda
cum
deus
facit
fera
ferus
homō
leō
mercātor

1. Lupus et canis et ovis ____________ sunt.
2. Virī et fēminae ____________ sunt.
3. Lupus est bēstia ____________ ; etiam ____________ bestia fera est.
4. In Āfricā sunt multī leōnēs et aliae ____________ [= bēstiae ferae].
5. ____________ sunt bēstiae quae in aquā ____________ .
6. ____________ sunt bēstiae quae in āere ____________ .
7. ____________ est magna avis fera quae parvās avēs ____________ et ēst.
8. Avis quae volat ālās ____________ ; piscis quī natat ____________ movet.
9. Homō quī ambulat ____________ movet.
10. ____________ homō ambulat, pedēs moventur.
11. Cum avis in ____________ volat, ____________ moventur.
12. Avis ālās habet, itaque avis volāre ____________ .
13. Leō volāre nōn potest, ____________ [= quia] ālās nōn habet.
14. Hominēs, quī pedēs habent, ambulāre ____________ .
15. Quī ambulat vestīgia in terrā ____________ .
16. Nōn sōlum equus, sed etiam ____________ hominem vehere potest.

17. Mercurius est __________ mercātōrum et __________ deōrum.
18. __________ est homō quī emit et vēndit.

movet
natat
nūntius
pēs
piscis
potest possunt
quod
volat

Exercitium 2

1. Quid est leō? ...
2. Quid bēstiae ferae edunt? ...
3. Cūr leōnēs ab hominibus timentur? ...
4. Quae bēstiae in aquā natant? ...
5. Quae bēstiae volant? ...
6. Quid movētur cum avis volat? ...
7. Quot pedēs habet homō? ...
8. Equus quot pedēs habet? ...
9. Cūr equus volāre nōn potest? ...
10. Cūr piscēs ambulāre nōn possunt? ...
11. Hominēsne natāre possunt? ...
12. Quis est Mercurius? ...
13. In pedibus et in petasō Mercuriī quid est? ...
14. Quōrum deus est Mercurius? ...
15. Quid est mercātor? ...

Exercitium 3

leō leōn|is
homō homin|is

1. In Āfricā sunt multī leō______ .
2. In Āfricā magnus numerus leō______ est.
3. Multī hom______ Rōmae habitant.
4. Rōmae habitat magnus numerus hom______ .
5. Leō nōn est amīcus hom______ , neque homō amīcus leō______ est.
6. Homō leō______ timet, et hom______ timet leō.
7. Leō ab hom______ timētur, et hom______ timētur ā leō______ .
8. Leō______ timentur ab hom______ , et hom______ ā leō______ timentur.

Lēctiō secunda (versūs 35–73)

Lēctiō II

Exercitium 4

-re
[1] -āre
[2] -ēre
[3] -ere
[4] -īre

1. Avēs vol______ possunt; piscēs nat______ possunt.
2. Equus ambul______ et curr______ potest.
3. Ovēs lupum aud______ possunt, neque eum vid______ possunt.
4. Iūlia centum numer______ nōn potest.
5. Homō mortuus sē mov______ nōn potest.
6. Sub aquā homō nōn potest spīr______ .
7. Sine animā nēmō potest vīv______ .
8. Animam dūc______ necesse est hominī.
9. Necesse nōn est gemmās hab______ .
10. Quī gemmās vēndit pecūniam fac______ potest.

Exercitium 5

-re -rī/-ī
[1] -āre -ārī
[2] -ēre -ērī
[3] -ere -ī
[4] -īre -īrī

Exempla: Iūlius Iūliam portāre/vehere potest.
Iūlia ā Iūliō portārī/vehī potest.

1. Iūlia magnum saccum port______ nōn potest.
2. Magnus saccus ā parvā puellā port______ nōn potest.
3. Hominēs deōs neque vid______ neque aud______ possunt.
4. Deī neque vid______ neque aud______ possunt ab hominibus.
5. Nēmō piscēs numer______ potest: piscēs numer______ nōn possunt.
6. Quī pecūniam habet cibum em______ potest.

7. Sine pecūniā cibus em______ nōn potest.
8. Mārcus et Quīntus nōn possunt lectīcam veh______ .
9. Ā parvīs puerīs lectīca veh______ nōn potest.
10. Canis ōstium neque aper______ neque claud______ potest.
11. Ōstium ā cane neque aper______ neque claud______ potest.

anima
animal
flūmen
folium
mare
mortuus
necesse
nēmō
nīdus
ōvum
parere
pullus
pulmō
rāmus
spīrāre
vīvere
vīvus
volunt

Exercitium 6

1. Magnum __________ est Nīlus.
2. Ōceanus Atlanticus magnum __________ est.
3. Piscēs nōn in terrā, sed in aquā __________ .
4. Cum homō __________ , anima in __________ intrat et rūrsus exit.
5. __________ est āēr quī in pulmōnēs dūcitur.
6. Quī spīrat __________ est, quī nōn spīrat est __________ .
7. Sine animā et cibō __________ vīvere potest.
8. Spīrāre et ēsse hominibus __________ est.
9. Hominēs et bēstiae __________ sunt.
10. Avēs in arboribus __________ faciunt.
11. Nīdī sunt inter __________ et __________ arborum.
12. In nīdīs sunt __________ aut pullī.
13. Avēs ōva __________ , ex quibus __________ exeunt.
14. Ovis nōn ōva, sed pullōs vīvōs __________ .
15. Fēminae quae pecūniam facere __________ ōrnāmenta sua vēndunt.

flūmen	flūmin|a
flūmin|is	flūmin|um
flūmin|ī	flūmin|ibus
flūmin|e	flūmin|ibus
mar|e	mar|ia
mar|is	mar|ium
mar|ī	mar|ibus
animal	animāl|ia
animāl|is	animāl|ium
animāl|ī	animāl|ibus

Exercitium 7

1. Nīlus magn______ flūm______ est.
2. Nīlus et Rhēnus magn______ flūm______ sunt.
3. Mārcus et Quīntus in parvō flūm______ natant.
4. Puerī in aquā flūm______ natant.
5. Parva flūm______ magnō flūm______ aquam dant.
6. Ōceanus magn______ mar______ est.
7. Inter Eurōpam et Āfricam mult______ mar______ sunt.
8. In Ōceanō et in cēterīs mar______ multī sunt piscēs.
9. In flūm______ quoque magnus numerus piscium est.
10. Nēmō piscēs mar______ et flūm______ numerāre potest.
11. Piscēs sunt animāl______ quae vīvunt in mar______ .
12. Leō est animal qu______ in terrā vīvit.
13. Magnus numerus animāl______ in terrā vīvunt.
14. Parv______ animāl______ ā magnīs animāl______ eduntur.

Lēctiō III

ascendere
audēre
cadere
canere
crassus
enim
ergō
esse
lectus
lūdere
occultāre
perterritus

Lēctiō tertia (versūs 74–131)

Exercitium 8

1. Iūlia cum puerīs lūdere __________ , neque iī cum puellā __________ volunt.
2. Puerī Iūliam __________ [= cantāre] audiunt.
3. Iūlia __________ pulchram habet: __________ Iūliae pulchra est.
4. Avēs __________ sunt neque canunt; puerī __________ [= nam puerī] nīdōs quaerunt.
5. Avēs perterritae inter folia arborum sē __________ .
6. Quīntus in arborem __________ ; Mārcus eum aspicit neque ipse in arborem ascendere __________ .
7. Nōn __________ , sed tenuis est rāmus quō nīdus __________ .
8. Rāmus __________ puerum crassum sustinēre nōn potest.
9. Quīntus ad terram __________ .

10. Puer spīrat; ________ vīvit, nam quī spīrat mortuus ________ nōn potest.
11. Pater fīlium in vīllam portat et in ________ pōnit.

sustinēre
tenuis
vōx
vult

Exercitium 9

Exempla: Albīnus clāmat. Lȳdia Albīnum clāmāre audit.
Saccus ā Syrō aperītur. Puer saccum ā Syrō aperīrī videt.
Saccus plēnus est. Puer saccum plēnum esse videt.

1. Iūlia canit. Puerī Iūli______ can______ audiunt.
2. Iūlia ā Mārcō pulsātur. Quīntus Iūli______ ā Mārcō puls______ videt.
3. Iūlia plōrat et Mārcus rīdet. Quīntus Iūli______ plōr______ et Mārc______ rīd______ audit.
4. Aemilia venit. Puerī Aemili______ ven______ vident.
5. Aemilia īrāta est. Mārcus Aemili______ īrāt______ es______ videt.
6. Pullī mortuī sunt. Iūlia pull______ mortu______ es______ videt.
7. Dāvus ā Iūliō interrogātur et ā Mēdō accūsātur. Aemilia Dāv______ ā Iūliō interrog______ et ā Mēdō accūs______ audit.
8. Mēdus ā Iūliō vocātur neque venit. Aemilia Mēd______ ā Iūliō voc______ audit neque e______ ven______ videt.

-us	-um	-re	videt
-a	-am	-rī	audit
-is	-em	-ī	
-	-		
-ī	-ōs		vident
-ae	-ās		audiunt
-ēs	-ēs		
	-a		

Exercitium 10

1. Quid puerī in hortō agunt? ...
2. Quid agit Iūlia? ...
3. Cūr avēs hortī nōn canunt? ...
4. Cūr Mārcus Quīntum vocat? ...
5. Mārcusne in arborem ascendit? ...
6. Quid est in nīdō ad quem Quīntus ascendit? ...
7. Cūr rāmus tenuis Quīntum sustinēre nōn potest? ...
8. Quid Mārcus perterritus videt? ...
9. Estne mortuus Quīntus? ...
10. Pullīne mortuī sunt? ...
11. Quid facit Mārcus? ...
12. Quō pater currit et quid videt? ...
13. Quō Iūlius fīlium suum portat? ...
14. Quid videt Aemilia? ...

Lēctiō grammatica (versūs 132–183)

Lēctiō grammatica

Exercitium 11

1. *Vocā* imperātīvus est. *Vocā|re* est ________ .
2. *Vidē|re, pōn|ere, audī|re* nōn imperātīvus, sed ________ est.
3. Imperātīvus: *intrā*. Īnfīnītīvus: *intr______* .
4. Imperātīvus: *tacē*. Īnfīnītīvus: *tac______* .
5. Imperātīvus: *discēde*. Īnfīnītīvus: *discēd______* .
6. Imperātīvus: *venī*. Īnfīnītīvus: *ven______* .
7. *Vocā|re* est īnfīnītīvus āctīvī. *Vocā|rī* ________ passīvī est.
8. *Vidē|rī, pōn|ī, audī|rī* nōn īnfīnītīvus āctīvī, sed ________ est.
9. Īnfīnītīvus: āctīvum *voc______*, passīvum *voc______* .
10. Īnfīnītīvus: āctīvum *vid______*, passīvum *vid______* .
11. Īnfīnītīvus: āctīvum *pōn______*, passīvum *pōn______* .
12. Īnfīnītīvus: āctīvum *aud______*, passīvum *aud______* .

īnfīnītīvus (īnf.)

	imp.	īnf.
[1]	*-ā*	*-āre*
[2]	*-ē*	*-ēre*
[3]	*-e*	*-ere*
[4]	*-ī*	*-īre*

īnfīnītīvus

	āct.	pass.
[1]	*-āre*	*-ārī*
[2]	*-ēre*	*-ērī*
[3]	*-ere*	*-ī*
[4]	*-īre*	*-īrī*

Cap. XI

Lēctiō I

ōs ōr|is
crūs crūr|is
corpus corpor|is
caput capit|is

aeger
atque
auris
bene
bracchium
capillus
caput
color
cor
corpus
crūs
fluere
frōns
gena
iecur
īnfrā
labrum
lingua
male
manus
medicus
membrum
ōs
pectus
pōculum
ruber
sānāre
sanguis
sānus
sedēre
stāre
super
vēna
venter
viscera

CAPITVLVM VNDECIMVM

Lēctiō prīma (versūs 1–41)

Exercitium 1

1. In corp____ hūmānō nōn ūn____ crūs, sed duo crūr____ sunt.
2. Corp____ hūmān____ duo bracchia et duo crūr____ habet.
3. In crūr____ pedēs sunt.
4. In corp____ hūmānō ūn____ caput est, nōn duo capit____ .
5. In capit____ est ūn____ ōs, nōn duo ōr____ .
6. Quot capit____ et quot ōr____ habent duo corp____ ?

Exercitium 2

1. In ________ hūmānō sunt quattuor ________ : duo ________ et duo ________ .
2. In bracchiō ________ est, in crūre pēs.
3. In ________ sunt duo oculī, duae ________ , ūnus nāsus, ūnum ________ .
4. Ōs est inter duo ________ ; in ōre sunt dentēs et ________ .
5. Lingua et labra ________ sunt ut rosae.
6. Suprā oculōs ________ est, ________ oculōs sunt ________ .
7. ________ caput capillus est.
8. ________ virōrum nōn tam longus est quam fēminārum.
9. Quī oculōs bonōs habet ________ videt.
10. Quī oculōs malōs habet ________ videt.
11. Īnfrā collum est ________ , in quō ________ et pulmōnēs sunt.
12. In corde est ________ , cuius ________ ruber est.
13. Sanguis per ________ ad cor ________ .
14. Īnfrā pulmōnēs est ________ , in quō cibus est.
15. Cor, pulmōnēs, ________ , venter sunt ________ hūmāna.
16. Quī ventrem malum habet nōn est ________ , sed ________ .
17. ________ est vir quī hominēs aegrōs ________ [= sānōs facit].
18. Aemilia apud lectum Quīntī ________ .
19. Syra quoque adest, neque ea sedet, sed ________ .
20. Māter fīliō suō aquam in ________ dat ________ [= et] fīlius aquam bibit.

Exercitium 3

1. Quot membra sunt in corpore hūmānō? ...
2. Quid est in bracchiō? ...
3. In crūre quid est? ...
4. Quot aurēs et quot oculī sunt in capite? ...
5. Quid est in ōre? ...
6. Cūr Syra male audit? ...
7. Ubi sunt pulmōnēs? ...
8. In corde et in vēnīs quid est? ...
9. Quī color est sanguinis? ...
10. In ventre quid est?
11. Quid est medicus? ...
12. Estne sānus Quīntus? ...
13. Estne sōlus in cubiculō suō? ...
14. Ubi sedet Aemilia? ...
15. Sedetne Syra?
16. Quid māter fīliō aegrō dat? ...
17. Cūr Quīntus mālum nōn ēst? ...

Exercitium 4

1. Syra pulch____ nōn est neque nāsus eius pulch____ est.
2. Ūna ovis nig____ est, cēterae sunt albae.
3. Canis pāstōris nōn est albus, sed nig____.
4. Quīntus aeg____ est, Iūlia aeg____ nōn est.
5. Māter fīliō aeg____ mālum rub____ dat.
6. Quīntus dentem nig____ habet.
7. Dēns nig____ nōn est sānus, sed aeg____.
8. Capillus Mēdī nōn rub____, sed nig____ est.

-er -ra -rum

pulcher	aeger
pulchr|a	aegr|a
pulchr|um	aegr|um
niger	ruber
nigr|a	rubr|a
nigr|um	rubr|um

Lēctiō secunda (versūs 42–91)

Lēctiō II

Exercitium 5

Exempla: Dominus: "Tacē, serve!" Dominus servum tacēre iubet.
Dominus: "Tacēte, servī!" Dominus servōs tacēre iubet.

1. Medicus: "Ōs aper____, puer, et linguam ostend____!" Medicus puer____ ōs aper____ et linguam ostend____ iubet.
2. Lȳdia: "Cōnsist____, Mēde! Aspic____ tabernam!" Lȳdia Mēd____ cōnsist____ et tabernam aspic____ iubet.
3. Iūlius: "Curr____ in hortum, puerī!" Iūlius puer____ in hortum curr____ iubet.
4. Iūlius: "Curr____, Mārce!" Iūlius Mārc____ curr____ iubet.
5. Domina: "Aper____ fenestrās, ancillae!" Domina ancill____ fenestrās aper____ iubet.
6. Aemilia: "Claud____ oculōs atque dorm____, Quīnte!" Aemilia Quīnt____ oculōs claud____ atque dorm____ iubet.
7. Syra: "Terg____ oculōs, Iūlia! Es laeta!" Syra Iūli____ oculōs terg____ et laetam es____ iubet.

-us	-um	-re	ubet
-a	-am		
-	-em		
-is	-ōs		
-ī	-ās		iubent
-ae	-ēs		
-ēs			

Exercitium 6

Exempla: Iūlia canit. Mārcus Iūliam canere audit.
Mārcus: "Iūlia canit." Mārcus 'Iūliam canere' dīcit.

1. Puer dorm____. Medicus puer____ dorm____ videt.
2. Medicus: "Puer dorm____." Medicus 'puer____ dorm____' dīcit.
3. Lingu____ puerī rubr____ est. Medicus lingu____ eius rubr____ es____ videt.
4. Medicus: "Lingu____ eius rubr____ est." Medicus 'lingu____ eius rubr____ es____' dīcit.
5. Pēs dol____. Quīntus ped____ dol____ sentit.
6. Quīntus: "Pēs dol____!" Quīntus 'ped____ dol____' dīcit.
7. Servī clām____ et rīd____. Aemilia serv____ clām____ et rīd____ audit.
8. Aemilia: "Servī clām____ et rīd____!" Aemilia 'serv____ clām____ et rīd____' dīcit.
9. Saccul____ Dāvī vacu____ est. Iūlius saccul____ vacu____ es____ videt.
10. Iūlius: "Saccul____ Dāvī vacu____ est." Iūlius dīcit 'saccul____ Dāvī vacu____ es____'.

-us	-um	-re	dīcit
-a	-am		
-	-em		
-is	-		
-ī	-ōs		dīcunt
-ae	-ās		
-ēs	-a		

Exercitium 7

1. Ubi habitat medicus? ...
2. Quō Iūlius servum suum īre iubet? ...
3. Ambulatne servus quī medicum arcessit? ...
4. Quō it Iūlius cum medicō? ...
5. Quid medicus videt? ...
6. Quid dīcit medicus? ...

7. Cūr Syra verba medicī audīre nōn potest? ...
8. Quid medicus Quīntum facere iubet? ...
9. Quī color est linguae? ...
10. Quid dīcit medicus? ...
11. Quid medicus videt inter dentēs albōs? ...
12. Suntne sānī dentēs Quīntī? ...
13. Quid dīcit Quīntus? ...
14. Quid medicus tangit? ...
15. Quid sentit Quīntus et quid dīcit? ...

Lēctiō III

Lēctiō tertia (versūs 92–139)

Exercitium 8

1. Iūlia bene can____, sed Mārcus e____ male can____ putat.
2. Quīnt____ mortu____ nōn est, sed Syra putat Quīnt____ mortu____ esse.
3. Iūlius et Aemilia medic____ stult____ es____ putant.
4. Quīnt____ oculōs claud____ neque dorm____; Aemilia Quīnt____ oculōs claud____ videt et e____ dorm____ putat.
5. Dāvus Mēd____ putat nummōs Iūliī hab____.
6. Mēdus preti____ ānulī nimis magn____ es____ putat.
7. Lȳdia putat ānul____ gemmāt____ pulchr____ es____.
8. Puerī nās____ Iūliae foed____ es____ putant atque dīcunt!
9. Vi____ long____ nōn est, sed servī quī lectīcam portant vi____ long____ es____ putant.
10. Rōmānī de____ Neptūn____ in marī vīv____ putant; Mercuri____ autem putant inter caelum et terram vol____.

aegrōtāre, appōnere, arcessere, culter, dē, dētergēre, dīcere, dolēre, gaudēre, horrēre, modo, nec, noster, palpitāre, putāre, quiētus, revenīre, sentīre, spectāre, tangere

Exercitium 9

1. Servus Iūliī Tūsculum it atque medicum __________.
2. Servus cum medicō ad vīllam __________ [= rūrsus venit].
3. Medicus interrogat: "Quis __________ [= aeger est]?"
4. Medicus linguam Quīntī __________ [= aspicit].
5. Medicus digitum in pedem puerī impōnit: medicus pedem eius __________.
6. Quīntus digitum medicī in pede suō __________.
7. Quīntus: "Ei! Pēs __________!" Quīntus 'pedem dolēre' __________.
8. Medicus puerum oculōs claudere iubet, et __________ sūmit.
9. Medicus cultrum ad bracchium Quīntī __________.
10. Puer sanguinem __________ bracchiō fluere sentit; capillī __________, cor __________.
11. Quīntus __________ iacet __________ [= neque] oculōs aperit; itaque Syra eum mortuum esse __________.
12. Māter __________ [= laeta est] quod fīlius vīvit.
13. Aemilia sanguinem dē bracchiō Quīntī __________.
14. Iūlius: "Iam fīlius __________ [= meus et tuus] nōn __________ [= sōlum] pede, sed etiam bracchiō aeger est."

Exercitium 10

Exemplum: Māter gaudet quod fīlius vīvit = Māter fīli<u>um</u> vīv<u>ere</u> gaudet.

1. Quīntus gaudet quod medicus abest = Quīntus medic____ ab____ gaudet.
2. Lȳdia gaudet quod Mēdus Rōmam venit = Lȳdia Mēd____ Rōmam ven____ gaudet.

3. Iūlius gaudet quod Dāvus servus probus est = Iūlius Dav____ serv____ prob____ es____ gaudet.
4. Lȳdia gaudet quod Mēdus pecūniam habet = Lȳdia Mēd____ pecūniam hab____ gaudet.
5. Aemilia gaudet quod Iūlius adest = Aemilia Iūli____ ad____ gaudet.
6. Pāstor gaudet quod ovis nigra vīvit = Pāstor ov____ nigr____ viv____ gaudet.

Exercitium 11

1. Cūr medicus Quīntum oculōs claudere iubet? ...
2. Quid Aemilia tenet sub bracchiō Quīntī? ...
3. Quid facit medicus? ...
4. Cūr Quīntus horret? ...
5. Cūr nōn potest movēre bracchium? ...
6. Quid dē bracchiō in pōculum fluit? ...
7. Cūr Syra putat Quīntum esse mortuum? ...
8. Quō medicus manum appōnit et quid sentit? ...
9. Quid dīcit medicus? ...
10. Cūr Syra gaudet? ...
11. Quid Aemilia dē bracchiō Quīntī dēterget? ...
12. Quid dīcit Quīntus? ...
13. Quid Aemilia Syram arcessere iubet? ...
14. Cui Aemilia aquam dat? ...
15. Cūr Quīntus medicum abesse gaudet? ...

Lēctiō grammatica (versūs 140–179)

Lēctiō grammatica

Exercitium 12

Dēclīnātiō tertia: neutrum.

Exempla: *corpus, corpor|is; mar|e, mar|is.*

		Sing.	Plūr.	Sing.	Plūr.
1.	Nōm.	*corpus*	*corpor*____	*mar*____	*mar*____
2.	Acc.	*corpus*	*corpor*____	*mar*____	*mar*____
3.	Gen.	*corpor*____	*corpor*____	*mar*____	*mar*____
4.	Dat.	*corpor*____	*corpor*____	*mar*____	*mar*____
5.	Abl.	*corpor*____	*corpor*____	*mar*____	*mar*____

6. *Corpora* et *maria* ____________ aut ____________ plūrālis est.
7. *Corpore* est ____________ ____________ .
8. *Corporī* est ____________ ____________ .
9. *Corporibus* et *maribus* est ____________ aut ____________ plūrālis.
10. *Corporis* et *maris* ____________ ____________ est.
11. *Corporum* et *marium* est ____________ ____________ .
12. *Corpus* et *mare* ____________ *aut* ____________ *singulāris est.*
13. *Marī* est ____________ aut ____________ singulāris.

dēclīnātiō III neutrum

	sing.	plūr.
nōm.	-	*-a*
acc.	-	*-a*
gen.	*-is*	*-um*
dat.	*-ī*	*-ibus*
abl.	*-e*	*-ibus*

	sing.	plūr.
nōm.	*-e*	*-ia*
acc.	*-e*	*-ia*
gen.	*-is*	*-ium*
dat.	*-ī*	*-ibus*
abl.	*-ī*	*-ibus*

Exercitium 13

Exemplum: Medicus 'Quīntum dormīre' dīcit: "Quīntus dormit."

1. *Quīntum* nōn nōminātīvus, sed ____________ est; *dormīre* nōn indicātīvus, sed ____________ est.
2. *Quīntum* dormīre est ____________ cum ____________ .
3. Accūsātīvus cum īnfīnītīvō pōnitur apud haec verba: *iubēre*, ________ , ________ , ________ , ________ , ________ , ________ , ________ *est*, cētera. Exempla:

accūsātīvus cum īnfīnītīvō (acc. + īnf.)

4. *Mārcus Quīntum in arborem ascendere __________ :"In arborem ascende, Quīnte!"*
5. *Quīntus in terrā iacet nec sē movet; itaque Mārcus eum mortuum esse __________ .*
6. *Mārcus clāmat. Iūlius Mārcum clāmāre __________ et accurrere __________ .*
7. *Mārcus: "Quīntus mortuus est." Mārcus __________ 'Quīntum mortuum esse.'*
8. *Pater manum in pectus fīliī impōnit et cor eius palpitāre __________ .*
9. *Iūlius laetus est: pater fīlium vīvere __________ .*
10. *Quīntus ambulāre nōn potest, ergō __________ est eum ā Iūliō portārī.*

Cap. XII

CAPITVLVM DVODECIMVM

Lēctiō I

Lēctiō prīma (versūs 1–35)

Exercitium 1

dat+nōm+est/sunt = *nōm+acc*+habe(n)t

Exemplum: Mārcus ūnam sorōrem habet = Mārc<u>ō</u> (*dat*) ūna soror est.

1. Iūlius trēs līberōs habet = Iūliō...
2. Aemiliae ūnus frāter est = ...
3. Dāvus multōs amīcōs habet = ...
4. Hominī improbō paucī sunt amīcī = ...
5. Homō duōs oculōs et duās aurēs habet = ...
6. Corporī hūmānō quattuor membra sunt = ...
7. Hominēs ālās nōn habent = ...
8. Mercuriō ālae in pedibus sunt = ...
9. Vir Rōmānus tria nōmina habet = ...
10. Rōmānīs multī deī sunt = ...

Exercitium 2

pa<u>ter</u> pa<u>tr</u>|is
mā<u>ter</u> mā<u>tr</u>|is
frā<u>ter</u> frā<u>tr</u>|is

1. Mārcō pat_____ et māt_____ , frāt_____ et soror sunt.
2. Mārcus pat_____ et māt_____ , frāt_____ et sorōrem habet.
3. Iūliae duo frāt_____ sunt: Iūlia duōs frāt_____ habet.
4. Nōmina frāt_____ sunt Mārcus et Quīntus.
5. Iūlia māt_____ et frāt_____ suīs rosās ostendit.
6. Iūlia ā māt_____ et ā frāt_____ suīs discēdit.
7. Iūlia rosam dat pat_____ , pat_____ fīliae ōsculum dat.
8. Iūlia pat_____ suum amat et ā pat_____ suō amātur.
9. Avunculus nōn est frāt_____ pat_____ , sed māt_____ .
10. Puerī Rōmānī nōn ā māt_____ , sed ā pat_____ suīs nōmina habent.

Exercitium 3

arma
armātus
avunculus
cognōmen
fert
frāter
gladius
mīles
nōmen
pīlum
praenōmen
scūtum

1. Mārcō et Quīntō ūna __________ est: Iūlia.
2. Iūliae duo __________ sunt: Mārcus et Quīntus.
3. Frāter Aemiliae, cui __________ est Aemilius, __________ līberōrum est.
4. *Pūblius* __________ est; alia __________ sunt *Mārcus, Quīntus, Titus.*
5. *Paulus* nōn praenōmen, sed __________ est.
6. Aemilia __________ est quod frāter eius procul ab eā abest.
7. Līberī: "Ubi est avunculus noster?" Iūlius: "Avunculus __________ est in Germāniā."
8. __________ Rōmānus pīlum et __________ et scūtum __________ [= portat].

9. ______ et gladius et ______ sunt ______ mīlitis Rōmānī.
10. Mīles est vir ______ [= quī arma fert].

soror
trīstis
vester

Exercitium 4

1. Quis est frāter Mārcī? ...
2. Quae soror Mārcī est? ...
3. Quot frātrēs sunt Iūliae? ...
4. Mārcō quot sorōrēs sunt? ...
5. Quot fīliī et quot fīliae Iūliō sunt? ...
6. Quod nōmen est fīliae? ...
7. Fīliīs quae nōmina sunt? ...
8. Quod nōmen mātrī est? ...
9. Quod cognōmen est Iūliō? ...
10. Num 'Quīntus' cognōmen est? ...
11. Quot nōmina virō Rōmānō sunt? ...
12. Quid est praenōmen? ...
13. Quis est avunculus Mārcī? ...
14. Quot frātrēs sunt Aemiliae? ...
15. Cūr Aemilia trīstis est? ...
16. Ubi est frāter Aemiliae? ...
17. Estne Aemilius mercātor Rōmānus? ...
18. Quid mīles Rōmānus fert? ...

Lēctiō secunda (versūs 36–91)

Lēctiō II

Exercitium 5

mīl<u>es</u> mīl<u>it</u>|is
ped<u>es</u> ped<u>it</u>|is
equ<u>es</u> equ<u>it</u>|is

1. Mīl_____ Rōmānus bona arma fert.
2. Bona arma ā mīl_____ Rōmānō feruntur.
3. Arma mīl_____ Rōmānī sunt gladius, scūtum, pīlum.
4. In Germāniā multī mīl_____ sunt, et ped_____ et equ_____ .
5. In Germānia magnus numerus mīl_____ est, et ped_____ et equ_____ .
6. Equ_____ est mīl_____ quī equō vehitur; quī pedibus it ped_____ est.
7. Pīlum ped_____ Rōmānī nōn tam longum est quam hasta equ_____ .
8. Pīlum ā ped_____ Rōmānō fertur, hasta ab equ_____ fertur.

Exercitium 6

-us -us -us -is
-a -a -a -is

Exempla: Gladius long<u>us</u>. Gladius brev<u>is</u>.
Hasta long<u>a</u>. Hasta brev<u>is</u>.

1. Gladius long_____ nōn tam lev_____ est quam gladius brev_____ .
2. Hasta brev_____ nōn tam grav_____ est quam hasta long_____ .
3. Saccus Lēandrī magn_____ et grav_____ est, saccus Syrī est parv_____ et lev_____ .
4. Quīntus est puer crass_____ , Mārcus puer tenu_____ est.
5. Aemilia nōn laet_____ , sed trīst_____ est.
6. Capillus Aemiliae nōn brev_____ , sed long_____ est.
7. Haec līnea long_____ et tenu_____ est: [————————].
8. Haec līnea est brev_____ et crass_____ : [-].

A nōn tam -us/-a/-is est quam *B* = *B* -ior est quam *A*

Exercitium 7

Exemplum: Mārcus nōn tam crassus nec tam gravis est quam Quīntus = Quīntus crassior et gravior est quam Mārcus.

1. Via Latīna nōn tam longa est quam via Appia = ...
2. Cornēlius nōn tam pecūniōsus est quam Iūlius = ...
3. Syra nōn tam fōrmōsa est quam Aemilia = ...
4. Quīntus nōn tam levis est quam Mārcus = ...
5. Saccus Syrī nōn tam gravis est quam Lēandrī = ...
6. Capillus Iūliae nōn tam brevis est quam Mārcī = ...
7. Mēdus nōn tam probus est quam Dāvus = ...
8. Digitus quārtus nōn tam longus neque tam crassus est quam digitus medius = ...

genetīvus partītīvus (< pars)

Exercitium 8

Exemplum: Prōvincia est pars imperiī Rōmānī.

1. Littera est pars vocābul____ .
2. Umerī et pectus partēs corpor____ hūmān____ sunt.
3. Manus pars bracchi____ est ut pēs pars crūr____ est.
4. Ātrium et peristȳlum partēs vīll____ Rōmān____ sunt.
5. Praenōmen est pars prīma nōmin____ Rōmān____ .
6. Aegyptus pars Āfric____ est.
7. Magna pars Eurōp____ est in imperiō Rōmānō.

imperāre/pārēre + *dat*

Exercitium 9

Exempla: Pater fīliō et fīliae imperat; līberī patrī suō pārent.

1. Dominus serv____ suō imperat; servus domin____ su____ pāret.
2. Domina ancill____ suae imperat; ancilla domin____ su____ pāret.
3. Iūlius Mēd____ imperat: "Venī!" nec Mēdus e____ pāret.
4. Mārcus sorōr____ su____ imperat: "Tacē, Iūlia!" neque ea frātr____ su____ pāret.
5. Dux mīlit____ imperat, mīlitēs duc____ su____ pārent.
6. Rōmānī Gall____ imperant, Gallī Rōmān____ pārent.
7. C____ dominō Dāvus pāret? Dominus c____ Dāvus pāret est Iūlius.

-us	-ūs
-um	-ūs
-ūs	-uum
-uī	-ibus
-ū	-ibus

Exercitium 10

1. In Germāniā magnus exercit____ Rōmānus est.
2. In exercit____ Rōmānō multī mīlitēs sunt.
3. Dux exercit____ est quī exercit____ dūcit.
4. Dux Rōmānus magnō exercit____ imperat.
5. In Germāniā et in Britanniā magnī exercit____ Rōmānī sunt, quī contrā magnōs hostium exercit____ pugnant.
6. Graecī et Gallī iam exercit____ Rōmānīs pārent.
7. Multī Graecī et Gallī in exercit____ Rōmānīs mīlitant.
8. Ducēs exercit____ Rōmānōrum ā mīlitibus suīs nōn discēdunt.

ac
arcus
barbarus
bellum
brevis
contrā
dīvidere
dux

Exercitium 11

1. Mīlitēs pīlīs et gladiīs ____________ .
2. Puerī nōn armīs, sed ____________ pugnant.
3. ____________ est mīles quī ex equō pugnat.
4. Aemilius nōn eques, sed ____________ est.
5. Gladius quī ā pedite ____________ nōn est longus et ____________ , sed ____________ et levis.
6. Gladius brevis nōn gravis, sedsed ____________ est.

7. Pedes hastam longam et gravem ____________ [= portāre] nōn potest.
8. Graecī et Rōmānī nōn sunt hominēs ____________ ut Germānī ________ [= at-que] Britannī, quī Germāniam et Britanniam ____________ .
9. Prōvincia est ____________ imperiī Rōmānī.
10. Dānuvius flūmen Germāniam ab imperiō Rōmānō ____________ .
11. Dānuvius est ____________ imperiī Rōmānī.
12. Graecia ____________ Graecōrum est.
13. Rōmānī ____________ Germānōs pugnant; Germānī enim ____________ Rōmānōrum sunt, ac ____________ est inter Rōmānōs et Germānōs.
14. Hostēs exercitum Rōmānum ____________ [= timent].
15. Quī exercituī imperat ____________ exercitūs est.
16. Hispānī, quī in ____________ Rōmānō ____________ [= mīlitēs sunt], nōn modo gladiōs et pīla, sed etiam ____________ ____________ que ferunt.

eques
exercitus
ferre fertur
fīnis
gravis
hostis
incolere
levis
metuere
mīlitāre
pars
patria
pedes
pugnāre
pugnus
sagitta

Exercitium 12

1. Quid agunt mīlitēs Rōmānī in Germāniā? ...
2. Quibus armīs mīlitēs Rōmānī pugnant? ...
3. Quid est eques? ...
4. Aemiliusne eques est? ...
5. Quam longum est pīlum Aemiliī? ...
6. Estne longus gladius eius? ...
7. Suntne Graecī hominēs barbarī? ...
8. Estne Germānia prōvincia Rōmāna? ...
9. Quid est prōvincia? ...
10. Quam prōvinciam Gallī incolunt? ...
11. Quod flūmen Germāniam ā Galliā dīvidit? ...
12. Quae flūmina fīnēs sunt imperiī Rōmānī? ...
13. Quae est patria Germānōrum? ...
14. Cūr Rōmānī contrā Germānōs pugnant? ...
15. Cui exercitus Rōmānus pāret? ...

Lēctiō tertia (versūs 92–142)

Lēctiō III

Exercitium 13

gladius/hasta grav<u>is</u>
scūtum grave

1. Aemilius, quī mīles fort____ est, gladium brev____ et lev____ fert.
2. Mīlitī fort____ Rōmān____ est gladius brev____ et lev____ .
3. Mīles Rōmān____ gladiō brev____ et lev____ armātus est.
4. Rōmānī, mīlitēs fort____ , gladiōs brev____ et lev____ ferunt.
5. Mīlitibus fort____ Rōmān____ sunt gladiī brev____ et lev____ .
6. Mīlitēs Rōmān____ gladiīs brev____ et lev____ armātī sunt.
7. In ānulō Aemiliae est gemma magn____ et grav____ .
8. Aemilia gemmam habet magn____ et grav____ .
9. Aemilia gemmā magn____ et grav____ ōrnātur.
10. Pretium gemmae magn____ et grav____ est sēstertiī centum.
11. Aemilia mult____ gemmās grav____ habet.
12. Magnum est pretium gemmārum grav____ .
13. *Ōs* vocābulum nōn long____ , sed brev____ est; in hōc vocābulō brev____ duae litterae sunt.
14. *Ōs* et *pēs* vocābula nōn long____ , sed brev____ sunt.

-us/-a	-is
-um/-am	-em
-ī/-ae	-is
-ō/-ae	-ī
-ō/-ā	-ī
-um	-e
-ī/-ae	-ēs
-ōs/-ās	-ēs
-ōrum/-ārum	-ium
-īs	-ibus
-a	-ia

gladius/hasta gravior
scūtum gravius

-ior	-iōrēs
-iōrem	-iōrēs
-iōris	-iōrum
-iōrī	-iōribus
-iōre	-iōribus
-ius	-iōra

Exercitium 14

1. Via Appia long_______ et lāt_______ est quam via Latīna.
2. Multae viae long_______ et lāt_______ sunt quam via Latīna.
3. Saccus Syrī lev_______ est quam saccus Lēandrī.
4. Syrus saccum lev_______ portat quam Lēander.
5. In saccō lev_______ sunt pira.
6. *Iūlius* nōmen brev_______ est quam *Cornēlius*.
7. Litterae Graecae nōmina long_______ habent quam Latīnae.
8. Rōmānī pīlīs brev_______ et lev_______ pugnant quam Germānī.
9. Mīlitēs Rōmānī fort_______ sunt quam Germānī et ducī fort_______ pārent quam illī.
10. Dux Rōmānus fort_______ est quam dux Germānōrum et mīlitibus fort_______ imperat quam ille.
11. Cornēlius equum fōrmōs_______ habet quam Iūlius; Cornēlius dominus equī fōrmōs_______ est.
12. Ōrnāmenta fēminam pulchram pulchr_______ facere possunt.
13. Quod ōrnāmentum pulchr_______ est quam ānulus gemmātus?

altus
castra
dēfendere
dīvidere
equitātus
expugnāre
fortis
fossa
fugere
iacere
impetus
lātus

metus
mīlia
oppugnāre
passus
vāllum

Exercitium 15

1. Mīlitēs Rōmānī in __________ habitant.
2. Circum castra vāllum et __________ est.
3. Vāllum prope x pedēs __________ est et duo __________ [MM] __________ longum.
4. Via quae castra in duās partēs __________ centum pedēs __________ est.
5. Cum hostēs castra __________ , Rōmānī __________ ascendunt.
6. Hostēs castra __________ nōn possunt, quia Rōmānī castra __________ .
7. Hostēs pīla in castra __________ nōn possunt.
8. __________ [= equitēs] in hostēs __________ facit.
9. Hostēs arma ad terram iaciunt ac __________ .
10. Mīles __________ nōn fugit et sine __________ [= timōre] hostēs oppugnat.
11. Rhēnus est flūmen longum et lātum et __________ .

Exercitium 16

1. Ubi habitant mīlitēs Rōmānī? ...
2. Ubi sunt castra in quibus Aemilius habitat? ...
3. Cūr nūllī puerī in castrīs habitant? ...
4. Quid est circum castra Rōmāna? ...
5. Quam altum et quam longum est vāllum castrōrum? ...
6. Quot portae in castra dūcunt? ...
7. Quam lāta via est inter duās portās? ...
8. Cum castra oppugnantur, quid agunt Rōmānī? ...
9. Quibus armīs vāllum dēfenditur? ...
10. Quid facit mīles fortis quī ab hoste petitur? ...
11. Quō fugiunt Germānī? ...
12. Cūr pīla Germānōrum procul iacī nōn possunt? ...
13. Cūr Germānia ā Rōmānīs nōn expugnātur? ...
14. Num Rōma ab hostibus expugnārī potest? ...

Lēctiō grammatica (versūs 143–225)

Exercitium 17

Dēclīnātiō quārta

Exemplum: *man|us*, gen. sing. *-ūs*, f.

		Sing.	Plūr.
1.	Nōm.	*man*______	*man*______
2.	Acc.	*man*______	*man*______
3.	Gen.	*man*______	*man*______
4.	Dat.	*man*______	*man*______
5.	Abl.	*man*______	*man*______

6. *Manibus* est ____________ aut ____________ plūrālis.
7. *Manū* ____________ *singulāris est.*
8. *Manuī* ____________ ____________ est.
9. *Manum* ____________ ____________ est.
10. *Manus* ____________ ____________ est.
11. *Manūs* est ____________ singulāris aut ____________ aut ____________ plūrālis.
12. *Manuum* ____________ ____________ est.

Exercitium 18

Exemplum: *Mūrus alt<u>us</u>. Porta alt<u>a</u>. Vāllum alt<u>um</u>.*

1. *Alt|us -a -um* est ____________ prīmae et secundae dēclīnātiōnis.

		Singulāris			Plūrālis		
		Masc.	Fēm.	Neutr.	Masc.	Fēm.	Neutr.
2.	Nōm.	*alt*____	*alt*____	*alt*____	*alt*____	*alt*____	*alt*____
3.	Acc.	*alt*____	*alt*____	*alt*____	*alt*____	*alt*____	*alt*____
4.	Gen.	*alt*____	*alt*____	*alt*____	*alt*____	*alt*____	*alt*____
5.	Dat	*alt*____	*alt*____	*alt*____	*alt*____	*alt*____	*alt*____
6.	Abl.	*alt*____	*alt*____	*alt*____	*alt*____	*alt*____	*alt*____
7.	Voc.	*alt*____					

8. Masculīnum: *altus* est ____________ ____________, *altum* ____________ ____________, *altōs* ____________ plūrālis, *altī* ____________ singulāris aut ____________ plūrālis, *alte* ____________ ____________.
9. Fēminīnum: *alta* est ____________ singulāris, *altam* ____________ ____________, *altās* ____________ ____________, *altae* ____________ aut ____________ singulāris aut ____________ plūrālis, *altā* ____________ ____________, *altārum* ____________ ____________.
10. Neutrum: *altum* est ____________ aut ____________ singulāris, *alta* ____________ aut ____________ plūrālis.
11. Masculīnum et neutrum: *altī* est ____________ singulāris, *altō* ____________ aut ____________ singulāris, *altōrum* ____________ ____________.
12. *Altīs* ____________ aut ____________ plūrālis est.

Lēctiō grammatica

dēclīnātiō IV
(gen. sing. -ūs)

	sing.	plūr.
nōm.	*-us*	*-ūs*
acc.	*-um*	*-ūs*
gen.	*-ūs*	*-uum*
dat.	*-uī*	*-ibus*
abl.	*-ū*	*-ibus*

adiectīvum
dēcl. I et II

masc.	sing.	plūr.
nōm.	*-us*	*-ī*
acc.	*-um*	*-ōs*
gen.	*-ī*	*-ōrum*
dat.	*-ō*	*-īs*
abl.	*-ō*	*-īs*
voc.	*-e*	
fēm.		
nōm.	*-a*	*-ae*
acc.	*-am*	*-ās*
gen.	*-ae*	*-ārum*
dat.	*-ae*	*-īs*
abl.	*-ā*	*-īs*
neutr.		
nōm.	*-um*	*-a*
acc.	*-um*	*-a*
gen.	*-ī*	*-ōrum*
dat.	*-ō*	*-īs*
abl.	*-ō*	*-īs*

adiectīvum
dēcl. III
masc./fēm.

	sing.	plūr.
nōm.	*-is*	*-ēs*
acc.	*-em*	*-ēs*
gen.	*-is*	*-ium*
dat.	*-ī*	*-ibus*
abl.	*-ī*	*-ibus*

neutr.

nōm.	*-e*	*-ia*
acc.	*-e*	*-ia*
gen.	*-is*	*-ium*
dat.	*-ī*	*-ibus*
abl.	*-ī*	*-ibus*

Exercitium 19

Exemplum: *Saccus gravis. Gemma gravis. Scūtum grave.*

1. *Grav|is -e* est adiectīvum ______ dēclīnātiōnis.

	Singulāris		Plūrālis	
	Masc./Fēm.	Neutr.	Masc./Fēm.	Neutr.
2. Nōm.	*grav*____	*grav*____	*grav*____	*grav*____
3. Acc.	*grav*____	*grav*____	*grav*____	*grav*____
4. Gen.	*grav*____	*grav*____	*grav*____	*grav*____
5. Dat.	*grav*____	*grav*____	*grav*____	*grav*____
6. Abl.	*grav*____	*grav*____	*grav*____	*grav*____

7. Masculīnum et fēminīnum: *gravis* est ______ aut ______ singulāris, *gravem* ______ ______, *gravēs* ______ aut ______ plūrālis.
8. Neutrum: *grave* est ______ aut ______ singulāris, *gravia* ______ aut ______ plūrālis, *gravis* ______ singulāris.
9. *Gravī* ______ aut ______ singulāris est.
10. *Gravibus* ______ aut ______ plūrālis est.
11. *Gravium* ______ ______ est.

comparātīvus (comp.)
masc./fēm.

	sing.	plūr.
nōm.	*-ior*	*-iōrēs*
acc.	*-iōrem*	*-iōrēs*
gen.	*-iōris*	*-iōrum*
dat.	*-iōrī*	*-iōribus*
abl.	*-iōre*	*-iōribus*

neutr.

nōm.	*-ius*	*-iōra*
acc.	*-ius*	*-iōra*
gen.	*-iōris*	*-iōrum*
dat.	*-iōrī*	*-iōribus*
abl.	*-iōre*	*-iōribus*

Exercitium 20

Comparātīvus

Exemplum: *Gladius longior. Via longior. Pīlum longius.*

1. *Longior -ius -iōr|is* est ______ adiectīvī.

	Singulāris		Plūrālis	
	Masc./Fēm.	Neutr.	Masc./Fēm.	Neutr.
2. Nōm.	*longior*	*longius*	*longiōr*____	*longiōr*____
3. Acc.	*longiōr*____	*longius*	*longiōr*____	*longiōr*____
4. Gen.	*longiōr*____	*longiōr*____	*longiōr*____	*longiōr*____
5. Dat.	*longiōr*____	*longiōr*____	*longiōr*____	*longiōr*____
6. Abl.	*longiōr*____	*longiōr*____	*longiōr*____	*longiōr*____

7. Masculīnum et fēminīnum: *longior* est ______ singulāris, *longiōrem* ______ ______, *longiōrēs* ______ aut ______ plūrālis.
8. Neutrum: *longius* est ______ aut ______ singulāris, *longiōra* ______ aut ______ plūrālis.
9. *Longiōre* ______ singulāris est.
10. *Longiōrī* ______ ______ est.
11. *Longiōribus* est ______ aut ______ plūrālis.
12. *Longiōris* ______ ______ est.
13. *Longiōrum* est ______ ______.

Cap. XIII

Lēctiō I

decimus
duodecimus
nōnus
octāvus
prīmus
quārtus
quīntus

CAPITVLVM TERTIVM DECIMVM

Lēctiō prīma (versūs 1–45)

Exercitium 1

1. ______ mēnsis ______ [I] est.
2. ______ mēnsis ______ [II].
3. ______ mēnsis ______ [III].
4. ______ mēnsis ______ [IV].
5. ______ mēnsis ______ [V].
6. ______ mēnsis ______ [VI].

7. __________ mēnsis __________ [VII].
8. __________ mēnsis __________ [VIII].
9. __________ mēnsis __________ [IX].
10. __________ mēnsis __________ [X].
11. __________ mēnsis __________ [XI].
12. __________ mēnsis __________ [XII].

Exercitium 2

1. __________ dīviditur in duodecim mēnsēs.
2. Iānuārius __________ annī prīmus est.
3. December est mēnsis annī __________ .
4. In annō sunt __________ __________ quīnque [CCCLXV] __________ .
5. __________ est centum annī; duo saecula sunt __________ [CC] annī.
6. Centum annī __________ saeculum est longum __________ .
7. Mēnsis Iānuārius ā deō Iānō __________ [= nōmen habet].
8. Iānus est deus Rōmānus cui duae __________ sunt.
9. Tempore antīquō Mārtius mēnsis prīmus __________ .
10. __________ [= illō tempore] Octōber mēnsis octāvus erat.
11. __________ autem Iānuārius est mēnsis prīmus; Octōber __________ [= ergō Octōber] mēnsis decimus est.
12. Februārius __________ [XXVIII] aut __________ [XXIX] diēs habet.
13. Cēterī __________ [XI] mēnsēs longiōrēs sunt.
14. Aprīlis __________ [XXX] diēs habet; __________ Iūnius XXX diēs habet.
15. Sex mēnsēs sunt __________ pars annī.
16. Prīma pars diēī est __________ .
17. Diēs est tempus ā māne ad __________ .
18. __________ est tempus ā vesperō ad māne.
19. Māne est __________ diēī, vesper __________ diēī est.
20. Diēs in duodecim __________ dīviditur.
21. Hōra sexta, quae __________ nōminātur, diem dīvidit in duās __________ partēs.

Exercitium 3

1. Quot mēnsēs sunt in annō? ...
2. Quī mēnsis annī prīmus est? ...
3. Quis est mēnsis annī postrēmus? ...
4. Quot diēs habet annus? ...
5. Num homō ducentōs annōs vīvere potest? ...
6. Ā quō nōminātur mēnsis Iānuārius? ...
7. Quot oculōs et quot ōra habet deus Iānus? ...
8. Cūr mēnsis nōnus September nōminātur? ...
9. Quot diēs habet mēnsis September? ...
10. Quam longus est mēnsis Octōber? ...
11. Estne mēnsis Februārius longior quam Mārtius? ...
12. Quae est pars diēī postrēma? ...
13. In quot hōrās dīviditur diēs? ...
14. Quot mēnsēs sunt dīmidia pars annī? ...

secundus
septimus
sextus
tertius
ūndecimus

aequus
annus
diēs
dīmidius
ducentī
duodētrīgintā
erat
faciēs
fīnis
hōra
igitur
initium
item
māne
mēnsis
merīdiēs
nōmināre
nunc
nox
postrēmus
saeculum
sexāgintā
tempus
trecentī
trīgintā
tunc
ūndecim
ūndētrīgintā
vel
vesper

accūsātīvus temporis

Exercitium 4

Exemplum: Iūlia du<u>ās</u> hōr<u>ās</u> dormit.

1. Homō sānus centum ann____ vīvere potest.
2. Nēmō ducent____ ann____ vīvit.
3. Canis duodecim ann____ vīvere potest.
4. Mēdus mult____ hōr____ in sōle ambulat.
5. Aemilius sex mēns____ mīlitat in Germāniā.
6. Quīntus trēs di____ et trēs noct____ in lectō iacet.
7. Mīlitēs pauc____ hōr____ dormiunt.

Lēctiō II

Lēctiō secunda (versūs 46–101)

Exercitium 5

-ior	-issimus
	-issima
-ius	-issimum
-iōrēs	-issimī
	-issimae
-iōra	-issima

1. Nūllus mēnsis brev______ est quam Februārius: is mēnsis annī brev______ est.
2. Sōl est stēlla clār______ quam cēterae stēllae: sōl stēlla caelī clār______ est.
3. Nīlus flūmen long______ et lāt______ est quam cētera flūmina Āfricae: id flūmen Āfricae long______ et lāt______ est.
4. Nūllī mīlitēs fort______ sunt quam Rōmānī: Rōmānī mīlitēs fort______ sunt.
5. *Tiberius* praenōmen long______ est quam cētera praenōmina: id praenōmen Latīnum long______ est.
6. Verba *īre* et *dare* brev______ sunt quam cētera verba Latīna: ea verba Latīna brev______ sunt.
7. Merīdiē sōl alt______ in caelō est quam ante et post merīdiem: merīdiē sōl alt______ est in caelō.
8. Mēdus: "Nūlla fēmina tam fōrmōsa aut tam proba est quam Lȳdia: ea fēmina fōrmōs______ ac prob______ est!"

Exercitium 6

-ēs	-ēs
-em	-ēs
-ēī	-ērum
-ēī	-ēbus
-ē	-ēbus

1. Di_____ est tempus ā māne ad vesperum.
2. Hōra sexta di_____ dīvidit in duās aequās partēs.
3. Vesper est fīnis di_____ .
4. Di_____ prīmō mēnsis Septembris nōmen est kalendae Septembrēs.
5. Di_____ quīntō decimō post lūnam novam lūna plēna est.
6. Aestāte di_____ longiōrēs sunt quam noctēs.
7. Annus CCCLXV di_____ habet; numerus di_____ magnus est.
8. Prīmīs mēnsium di_____ nōmina sunt *kalendae Iānuāriae, Februāriae, Mārtiae, Aprīlēs*, cētera.
9. Mēnsēs incipiunt ab iīs di_____ quī *kalendae* dīcuntur.

Exercitium 7

aequinoctium
aestās
atque
autumnus
calidus
clārus
exiguus
fōrma
frīgidus
glaciēs

1. Nōn sōl, sed ________ et ________ lūcent nocte.
2. ________ lūnae ā sōle venit; itaque lūna nōn tam ________ est quam sōl.
3. Sōl terram et lūnam lūce suā ________ .
4. Nōn ________ lūna lūce sōlis illūstrātur; ea pars lūnae quae nōn illūstrātur ________ est.
5. Cum lūna nova est, ________ [= parva] pars eius vidētur.
6. Lūna dīmidia ________ habet litterae D.
7. Diēs mēnsis I dīcitur ________ , V aut VII ________ , XIII aut XV ________ .
8. A. d. VIII kal. Apr. et a. d. VIII kal. Oct. ________ dīcuntur, nam iīs diēbus nox aequa est ________ diēs.

9. Tempora annī sunt vēr, ________ , autumnus, ________ .
10. ________ ā Mārtiō, ________ ā Septembrī ________ [= initium facit].
11. Aestās nōn tempus ________ , sed tempus ________ est.
12. Eō tempore multī Rōmānī ________ [: Rōmam] relinquunt.
13. Hieme nōn sōlum ________ , sed etiam ________ dē nūbibus cadit.
14. Hieme ________ Germāniae glaciē ________ .
15. Germānī puerī super ________ lacuum lūdunt.

hiems
īdūs
illūstrāre
imber
incipere
kalendae
lacus
lūna
lūx
nix
nōnae
obscūrus
operīre
stēlla
tōtus
urbs
vēr

Exercitium 8

1. Unde venit lūx lūnae? ...
2. Num tōta lūna sōle illūstrātur? ...
3. Quis dīcitur diēs tertius decimus mēnsis Aprīlis? ...
4. Quō mēnse longissimī sunt diēs? ...
5. Quae sunt quattuor tempora annī? ...
6. Ā quō mēnse incipit annus? ...
7. Quod annī tempus incipit ā mēnse Decembrī? ...
8. Quī mēnsis annī frīgidissimus est? ...
9. Cūr multī hominēs urbem relinquunt aestāte? ...
10. Quandō folia dē arboribus cadunt? ...
11. Quandō arborēs novīs foliīs ōrnantur? ...
12. Quī diēs annī brevissimus est? ...

Lēctiō tertia (versūs 102–149)

Lēctiō III

Exercitium 9

(nunc) est sunt
(tunc) erat erant

1. Antīquīs temporibus Mārtius mēnsis prīmus ________ .
2. September, quī nunc mēnsis nōnus ______ , tunc mēnsis septimus ________ .
3. Tunc Rōma urbs nōn tam pulchra ________ quam nunc ________ .
4. Tunc Rōmānī pauciōres ________ quam nunc ________ .
5. Ante tempus Caesaris mēnsī septimō nōmen ________ Quīntīlis.

Exercitium 10

ablātīvus temporis

1. Aestāt____ diēs longiōrēs sunt quam hiem____ .
2. Mēns____ Mārti____ et mēns____ Septembr____ diēs aequī sunt ac noctēs.
3. Hōr____ sext____ vel merīdi____ sōl altissimus est.
4. Quandō lūcet lūna? Lūna noct____ lūcet.
5. Di____ octāv____ post lūnam novam lūna dīmidia est.
6. Vēr____ arborēs novīs foliīs ōrnantur.
7. E____ tempor____ avēs nīdōs faciunt.

Exercitium 11

1. Estne Quīntus in cubiculō suō? ...
2. Estne obscūrum cubiculum Quīntī? ...
3. Cūr Aemilia fenestram claudit? ...
4. Cūr Quīntus hōrās longās esse putat? ...
5. Quod tempus est annī? ...
6. Ā quō nōminātur mēnsis Iūlius? ...
7. Quod nōmen eī mēnsī erat ante tempus Caesaris? ...
8. Num Iūlius vel Quīntīlis mēnsis quīntus est? ...
9. Cūr Quīntus dormīre nōn potest? ...
10. Ubi sōl lūcet cum nox est in Italiā? ...
11. Quandō hominēs dormiunt? ...
12. Quae urbs est caput imperiī Rōmānī? ...

Lēctiō grammatica

Lēctiō grammatica (versūs 150–176)

Exercitium 12

dēclīnātiō v
(gen. sing. *-ēī*)

	sing.	plūr.
nōm.	*-ēs*	*-ēs*
acc.	*-em*	*-ēs*
gen.	*-ēī*	*-ērum*
dat.	*-ēī*	*-ēbus*
abl.	*-ē*	*-ēbus*

Dēclīnātiō quīnta

Exemplum: *di|ēs,* gen. sing. *-ēī,* m.

		Sing.	Plūr.
1.	Nōm.	*di*____	*di*____
2.	Acc.	*di*____	*di*____
3.	Gen.	*di*____	*di*____
4.	Dat.	*di*____	*di*____
5.	Abl.	*di*____	*di*____

6. *Diē* est ____________ singulāris.
7. *Diēbus* ____________ aut ____________ plūrālis est.
8. *Diēī* est ____________ aut ____________ singulāris.
9. *Diem* ____________ ____________ est.
10. *Diērum* ____________ ____________ est.
11. *Diēs est* ____________ *singulāris aut* ____________ *aut* ____________ plūrālis.

Exercitium 13

Exempla: *Februārius mēnsis brevis est, brevior quam cēterī mēnsēs: Februārius mēnsis annī brevissimus est.*

positīvus (pos.)
comparātīvus (comp.)
superlātīvus (sup.)

1. *Brev|is -e* positīvus est; *brevior -ius* ____________ est; *brevissim|us -a -um* est ____________ .

pos. *-us -a -um* / *-is -e*
comp. *-ior -ius*
sup. *-issim|us -a -um*

		Masc.	Fēm.	Neutr.
2.	Pos.	*alt*____	*alt*____	*alt*____
3.	Comp.	*alt*____	*alt*____	*alt*____
4.	Sup.	*alt*____	*alt*____	*alt*____
5.	Pos.	*brev*____	*brev*____	*brev*____
6.	Comp.	*brev*____	*brev*____	*brev*____
7.	Sup.	*brev*____	*brev*____	*brev*____

Cap. XIV

CAPITVLVM QVARTVM DECIMVM

Lēctiō I

Lēctiō prīma (versūs 1–32)

Exercitium 1

uter utra utrum?
A-ne an *B*?
alter -era -erum:
aut *A* aut *B*
uter- utra- utrum-que:
et *A* et *B*
neuter -tra -trum:
nec *A* nec *B*

Exempla:

Uter servus, Dāvusne an Mēdus?
Uterque servus: et Dāvus et Mēdus.
Alter servus: aut Dāvus aut Mēdus.
Neuter servus: nec Dāvus nec Mēdus.

1. Duo puerī in hortum eunt, ____________ puer ambulat, ____________ currit.
2. ____________ ē duōbus puerīs currit? Quīntus currit. ____________ ambulat? Mārcus ambulat.
3. Iūlius: "Curre, Mārce!" Iam ____________ puer currit, et Mārcus et Quīntus; ____________ puer ambulat, nec Mārcus nec Quīntus.
4. Aemilia et Lȳdia sunt duae fēminae: ____________ fēmina Rōmāna est, ____________ Graeca.
5. ____________ ē duābus fēminīs est Graeca? Lȳdia est Graeca.
6. ____________ fēmina pulchra est, et Aemilia et Lȳdia; ____________ fēmina foeda est, nec Aemilia nec Lȳdia.

7. Nīlus et Rhēnus sunt duo flūmina: __________ flūmen in Āfricā est, __________ in Eurōpā.
8. __________ ē duōbus flūminibus in Āfricā est, Nīlusne an Rhēnus? Nīlus in Āfricā est.
9. __________ flūmen magnum est, et Nīlus et Rhēnus; __________ flūmen parvum est, nec Nīlus nec Rhēnus.

Exercitium 2

1. Uterque puer in lectō __________ [= iacet].
2. Uter puer dormit, Mārcusne __________ Quīntus?
3. Mārcus dormit, sed Quīntus __________ .
4. Mārcus nōn aegrōtat, sed __________ .
5. Āēr frīgidus per fenestram __________ intrat.
6. Fenestra Quīntī nōn aperta, sed __________ est.
7. Puer vigilāns __________ canere audit: "Cucurrū!"
8. Dāvus: " __________ pēs tuus sē habet __________ [= hōc diē]?"
9. Quīntus: "Pēs male sē __________ . Dā __________ aquam, Dāve!" Dāvus eī aquam dat.

an
apertus
clausus
cubāre
gallus
habēre, sē h.
hodiē
mihi
quōmodo
valēre
vigilāre

Exercitium 3

1. Cūr Mārcus quiētus in lectō suō cubat? ...
2. Cūr alter puer vigilat nec dormīre potest? ...
3. Uter ē duōbus puerīs aegrōtat? ...
4. Pēsne sōlum dolet Quīntō? ...
5. Suntne magna cubicula puerōrum? ...
6. Uter puer fenestrā apertā dormit? ...
7. Quid per fenestram apertam intrat? ...
8. Cūr fenestra Quīntī clausa est? ...
9. Quid audit Quīntus? ...
10. Cūr Mārcus gallum nōn audit? ...
11. Quid gallus canēns salūtat? ...
12. Quem vocat Quīntus? ...
13. Quōmodo sē habet pēs Quīntī hodiē? ...
14. Cūr Quīntus noctem longam esse putat? ...
15. Quid Dāvus puerō aegrō dat? ...

Lēctiō secunda (versūs 33–74)

Lēctiō II

Exercitium 4

Exempla:

Servus ambulāns = servus quī ambulat; servī ambulantēs = servī quī ambulant.

Membrum dolēns = membrum quod dolet; membra dolentia = membra quae dolent.

Puella canēns = puella quae canit; puellae canentēs = puellae quae canunt.

Puer dormiēns = puer quī dormit; puerī dormientēs = puerī quī dormiunt.

1. Puella plōr__________ [= quae plōrat]; puellae plōr__________ [= quae plōrant].
2. Puer rīd__________ [= quī rīdet]; puerī rīd__________ [= quī rīdent].
3. Cor palpit__________ [= quod palpitat]; corda palpit__________ [= quae palpitant].
4. Equus curr__________ [= quī currit]; equī curr__________ [= quī currunt].
5. Pāstor dorm__________ [= quī dormit]; pāstōrēs dorm__________ [= quī dormiunt].
6. Ovis err__________ [= quae errat]; ovēs err__________ [= quae errant].
7. Canis lātr__________ [= quī lātrat]; canēs lātr__________ [= quī lātrant].

[1] -āns -antēs -antia
[2] -ēns -entēs -entia
[3] -ēns -entēs -entia
[4] -iēns -ientēs -ientia

8. Animal vol_____ [= quod volat]; animālia vol_____ [= quae volant].
9. Stēlla lūc_____ [= quae lūcet]; stēllae lūc_____ [= quae lūcent].

adhūc
afferre
deinde
excitāre
frīgēre
induere
inquit
lavāre
māne
mergere
nūdus
poscere
prīmum
pūrus
solēre
sordidus
surgere
tibi
toga
tunica
vestīmenta
vestīre

Exercitium 5

1. Iam hōra prīma est, sed Mārcus _____ dormit.
2. Servus clāmāns puerum dormientem _____ .
3. Mārcus ē lectō _____ ac servum aquam _____ iubet.
4. Servus eī aquam _____ et Mārcus manūs _____ .
5. Iam manūs eius nōn _____ , sed _____ sunt.
6. Mārcus prīmum manūs, _____ faciem lavat.
7. Dāvus eum caput tōtum in aquam _____ iubet.
8. _____ [= hōrā prīmā] puer manūs et faciem aquā frīgidā lavat.
9. Quīntus, quī ante Mārcum surgere _____ , hodiē nōn surgit, quod pēs et caput eī dolet.
10. "Mihi quoque caput dolet" _____ Mārcus, et Dāvus " _____ caput nōn dolet!" inquit.
11. Mārcus _____ , quia āēr frīgidus est et corpus eius _____ est.
12. Tunica et toga sunt _____ Mārcī.
13. Mārcus vestīmenta sua ā servō _____ : "Dā mihi _____ et _____ , Dāve! _____ mē!"
14. Mārcus _____ tunicam, deinde togam _____ .

Exercitium 6

1. Quō it Dāvus Quīntum relinquēns? ...
2. Vigilatne Mārcus? ...
3. Quōmodo Dāvus puerum excitat? ...
4. Quid Mārcus Dāvum afferre iubet? ...
5. Estne calida aqua quam Dāvus affert? ...
6. Quid Mārcus prīmum lavat? ...
7. Tōtumne corpus lavat Mārcus? ...
8. Estne frīgida aqua quā Rōmānī post merīdiem lavantur? ...
9. Cūr nōn surgit Quīntus? ...
10. Doletne caput Mārcō? ...
11. Cūr Mārcus frīget? ...
12. Quid Mārcus ā Dāvō poscit? ...
13. Quae sunt vestīmenta Mārcī? ...
14. Num Dāvus Mārcum vestit? ...

Lēctiō III

Lēctiō tertia (versūs 75–132)

-āns	-antēs
-antem	
-antis	-antium
-antī	-antibus
-ante/-antī	
-āns	-antia
-ēns	-entēs
-entem	
-entis	-entium
-entī	-entibus
-ente/-entī	
-ēns	-entia

Exercitium 7

1. Ancilla can_____ et rīd_____ ā puellā dormi_____ nōn audītur.
2. Puella dormi_____ ancillam can_____ et rīd_____ nōn audit, sed servum clām_____ audit.
3. Servus clām_____ puellam dormi_____ excitat.
4. Puella dormi_____ nōn ab ancillā can_____ et rīd_____ , sed ā servō clām_____ excitātur.
5. Puella vōcem ancillae can_____ et rīd_____ nōn audit, sed vōcem servī clām_____ audit.
6. Ancillae can_____ et rīd_____ ā puellīs dormi_____ nōn audiuntur.
7. Puellae dormi_____ ancillās can_____ et rīd_____ nōn audiunt, sed servōs clām_____ audiunt.

8. Servī clām________ puellās dormi________ excitant.
9. Puellae dormi________ nōn ab ancillīs can________ et rīd________ , sed ā servīs clām________ excitantur.
10. Puellae vōcēs ancillārum can________ et rīd________ nōn audiunt, sed vōcēs servōrum clām________ audiunt.
11. Dāvus nōn puerō val________ , sed puerō aegrōt________ aquam dat.
12. Servus dominō imper________ pāret. Servī dominīs imper________ pārent.
13. Quīntus nec crūs dol________ nec bracchium dol________ movet.
14. Puer aegrōt________ membra dol________ nōn movet.
15. Avēs animālia vol________ sunt; ovis nōn est animal vol________ .

Exercitium 8

1. Virī Rōmānī togam ________ .
2. Mīles gladium gerit manū ________ , scūtum manū ________ .
3. Vir ________ [= togam gerēns] mīlitāre nōn potest.
4. Mārcus, cui pedēs frīgent, ________ induit.
5. Dāvus puerum ________ cum venīre iubet: "Venī mē ________ !"
6. In ātriō ________ līberōs suōs exspectant.
7. Quīntus, quī ________ ēsse solet, hodiē ________ ēsse potest.
8. Dāvus Mārcō librum et ________ et ________ et rēgulam affert.
9. Iūlius: "Hodiē Mēdus ________ cum īre nōn potest, Mārce."
10. Mēdus librum et tabulam et cēterās ________ Mārcī ferre solet.
11. Mārcus ipse nihil ferre solet ________ mālum.
12. Fīlius discēdēns " ________ , pater!" inquit.

calceus
dexter
gerere
mēcum
multum
nihil
parentēs
praeter
rēs
sēcum
sinister
stilus
tabula
tēcum
togātus
valē

Exercitium 9

1. Sine pecūniā nūlla r________ [= nihil] emī potest.
2. Mēdus Lȳdiae r________ pulchram emit.
3. Pretium eius r________ est centum sēstertiī.
4. Eī r________ nōmen est 'ānulus gemmātus'.
5. Eā r________ ōrnātur digitus.
6. In tabernīs Rōmānīs multae r________ emī possunt.
7. Quī magnam pecūniam habet multās r________ emere potest.
8. Magnus est numerus eārum r________ quae Rōmae emī possunt.
9. Vīlla Iūliī multīs r________ pulchrīs ōrnātur.

rēs	rēs
rem	rēs
reī	rērum
reī	rēbus
rē	rēbus

Exercitium 10

1. Quid est toga? ...
2. Utrum bracchium virō togātō nūdum est? ...
3. Cūr mīles Rōmānus togam nōn gerit? ...
4. Quid mīles manū sinistrā gerit? ...
5. Cūr Mārcus calceōs poscit? ...
6. Quō eunt Dāvus et Mārcus? ...
7. Quī sunt in ātriō? ...
8. Quid est ante parentēs? ...
9. Quō it Aemilia? ...
10. Quid māter fīliō aegrōtantī dat? ...
11. Quid pater dat fīliō valentī? ...
12. Quās rēs Mārcus sēcum fert? ...
13. Quis cum puerīs īre solet? ...
14. Quid dīcit puer discēdēns? ...
15. Quid pater respondet? ...

Lēctiō grammatica

participium (part.)

[1] -*ā|ns* -*a|nt|is*
[2] -*ē|ns e|nt|is*
[3] -*ēns* -*ent|is*
(-*i|ēns* -*i|ent|is*)
[4] -*i|ēns* -*i|ent|is*

masc./fēm.

	sing.	plūr.
nōm.	-*ns*	-*nt|ēs*
acc.	-*nt|em*	-*nt|ēs*
gen.	-*nt|is*	-*nt|ium*
dat.	-*nt|ī*	-*nt|ibus*
abl.	-*nt|e/ī*	-*nt|ibus*
neutr.		
nōm.	-*ns*	-*nt|ia*
acc.	-*ns*	-*nt|ia*
gen.	-*nt|is*	-*nt|ium*
dat.	-*nt|-ī*	-*nt|ibus*
abl.	-*nt|e/ī*	-*nt|ibus*

Lēctiō grammatica (versūs 133–150)

Exercitium 11

1. *Vocā|re* īnfīnītīvus est. *Vocā|ns* est ______________ .
2. *Vidē|ns, pōn|ēns, audi|ēns* ______________ sunt.
3. Īnfīnītīvus *volāre*, participium *vol*______ .
4. Īnfīnītīvus *sedēre*, participium *sed*______ .
5. Participium *dūcēns*, īnfīnītīvus *dūc*______ .
6. Participium *veniēns*, īnfīnītīvus *ven*______ .
7. Participium *faciēns*, īnfīnītīvus *fac*______ ; item participium *capiēns, iaciēns, fugiēns, pariēns, accipiēns, aspiciēns*, īnfīnītīvus *cap*______ , *iac*______ , *fug*______ , *par*______ , *accip*______ , *aspic*______ .

		Singulāris		Plūrālis	
		Masc./Fēm.	Neutr.	Masc./Fēm.	Neutr.
8.	Nōm.	*volāns*	*vol*______	*vol*______	*vol*______
9.	Acc.	*vol*______	*vol*______	*vol*______	*vol*______
10.	Gen.	*vol*______	*vol*______	*vol*______	*vol*______
11.	Dat.	*vol*______	*vol*______	*vol*______	*vol*______
12.	Abl.	*vol*______/___	*vol*______/___	*vol*______	*vol*______
13.	Nōm.	*canēns*	*can*______	*can*______	*can*______
14.	Acc.	*can*______	*can*______	*can*______	*can*______
15.	Gen.	*can*______	*can*______	*can*______	*can*______
16.	Dat.	*can*______	*can*______	*can*______	*can*______
17.	Abl.	*can*______/___	*can*______/___	*can*______	*can*______

18. Masculīnum et fēminīnum: *volāns, canēns* est ______________ singulāris, *volantem, canentem* ______________ ______________ , *volantēs, canentēs* ______________ aut ______________ plūrālis.
19. Neutrum: *volāns, canēns* ______________ aut ______________ singulāris est, *volantia, canentia* ______________ aut ______________ plūrālis.
20. *Volante, canente* ______________ ______________ est.
21. *Volantī* ______________ aut ______________ singulāris est, *volantibus* ______________ aut ______________ ______________ .
22. *Volantis, canentis* est ______________ ______________ , *volantium, canentium* ______________ plūrālis.

Cap. XV

Lēctiō I

ego	sum	habeō
tū	es	habēs
is/ea	est	habet

CAPITVLVM QVINTVM DECIMVM

Lēctiō prīma (versūs 1–40)

Exercitium 1

1. Dēlia: "Ego laeta ______ . Nōnne tū laeta ______ , Syra?"
2. Syra: " ______ laeta nōn ______ . Cūr tū laeta ______ , Dēlia?"
3. Dēlia: "Laeta ______ , quia Lēander mē amat: ______ amīcus meus ______ ; ______ amīca eius ______ ."
4. Dēlia amīcum habe______ , itaque ______ laeta ______ .
5. Dēlia: "Nōnne tū amīcum habē______ , Syra?"
6. Syra: "Ego amīcum nōn habe______ ."
7. Dēlia: "Cūr amīcum nōn habē______ ?"
8. Syra: "Amīcum nōn habe______ , quia fōrmōsa nōn ______ . ______ amīcum habē______ , quia fēmina fōrmōsa ______ ."

Exercitium 2

1. Diodōrus ______ Mārcī est; Mārcus ______ Diodōrī est.
2. Diodōrus puerōs ______ verberat; eō modō magister discipulōs improbōs ______ solet.
3. Diodōrus enim magister ______ est.
4. Sextus prīmus ad ______ advenit.
5. Magister intrāns discipulum salūtat eumque ______ iubet: "Salvē, Sexte! ______ !"
6. ______ [= deinde] Sextus in ______ suā cōnsīdit.
7. Discipulus ______ [= tacēns] ante magistrum sedet.
8. Sextus iam adest, ______ [= sed] cēterī discipulī ______ adsunt.
9. Magister īrātus ______ : "Ō, discipulōs improbōs...!"
10. Titus ______ [= ōstium] pulsat ______ lūdum intrat.
11. Titus nōn ______ intrat, sed prīmum iānuam pulsat.

antequam
at
cōnsīdere
discipulus
exclāmāre
iānua
lūdus
magister
nōndum
pūnīre
sella
sevērus
statim
tacitus
tum
virga

Exercitium 3

1. Quō it Mārcus? ...
2. Quis est Diodōrus? ...
3. Cūr Mārcus magistrum suum metuit? ...
4. Quōmodo magister discipulōs improbōs pūnit? ...
5. Cui discipulī pārent? ...
6. Quis discipulus prīmus ad lūdum advenit? ...
7. Quid facit Sextus cum magister intrat? ...
8. Cūr īrātus est magister? ...
9. Estne Sextus discipulus improbus? ...
10. Quid facit Titus antequam lūdum intrat? ...
11. Quid magister eum facere iubet? ...
12. Cūr Titus librum suum nōn habet? ...
13. Tūne magister/magistra an discipulus/discipula es? ...

Lēctiō secunda (versūs 41–95)

Lēctiō II

Exercitium 4

1. Lēander saccum port______ ; item Syrus saccum port______ .
2. Dāvus et Ursus lectīcam cum dominō port______ .
3. Lēander: "Saccus quem tū port______ , Syre, levior est quam is quem ego port______ ."
4. Dāvus: "Saccī quōs vōs port______ , Syre et Lēander, leviōrēs sunt quam lectīca quam nōs port______ ."
5. Iūlia can______ . Puerī nōn can______ , sed rīd______ , quod Iūliam canere aud______ , nam puerī eam male canere put______ .
6. Iūlia: "Cūr vōs rīd______ , puerī, cum mē canere aud______ ? Nōnne mē bene canere put______ ?"
7. Mārcus: "Nōs rīd______ cum tē canere aud______ , Iūlia, quia tē male canere put______ !"
8. Quīntus: "Ego nōn rīd______ cum tē canere aud______ ."
9. Iūlia: "Aud______ ne, Mārce? Quīntus nōn rīd______ cum mē canere aud______ . Cūr tū nōn rīd______ , Quīnte? Tūne mē bene canere put______ ?"
10. Quīntus: "Ego put______ tē vōcem satis pulchram habēre. Nōn male can______ , ut parva puella."
11. Iūlia: "Ego bene can______ , at vōs male can______ !"
12. Quīntus: "Nōn male can______ , ut magnī puerī!"

[1]	-ō	-āmus
	-ās	-ātis
	-at	-ant
[2]	-eō	-ēmus
	-ēs	-ētis
	-et	-ent
[3]	-ō	-imus
	-is	-itis
	-it	-unt
[4]	-iō	-īmus
	-īs	-ītis
	-it	-iunt

convenīre
dēsinere
domī
īnferior
nisi
nōs
posterior
quid
quod
reddere
redīre
sē
sī
tergum
vērum
vōs

Exercitium 5

1. Mārcus (ad Sextum et Titum): "______ magistrum nōn salūtātis..."
2. Sextus et Titus: "Id ______ nōn est: ______ magistrum salūtāmus."
3. Magister: "Vērum dīcitis. ______ Mārcus dīcit vērum nōn est."
4. Magister īrātus ______ Mārcī verberat.
5. Tergum est pars corporis ______.
6. Mārcus nōn lacrimat, neque enim lacrimāre puerō Rōmānō ______.
7. Magister eum verberāre ______, atque puer ad sellam suam ______.
8. ______ [= cūr] Mārcus nōn cōnsīdit? Nōn cōnsīdit, quia pars tergī ______ eī dolet.
9. Quīntus nōn in ludō, sed ______ est.
10. Mārcus: "Quīntus dīcit ' ______ aegrum esse'."
11. Magister: " ______ frāter tuus aeger est, in lūdum īre nōn potest."
12. Magister Mārcum Titō tabulam ______ iubet.
13. Magister: "Necesse est tē pūnīre, ______ tabulam nunc reddis Titō!"

Exercitium 6

1. Quis discipulus postrēmus advenit? ...
2. Mārcusne magistrum salūtat? ...
3. Cūr magister Mārcum verberat? ...
4. Cūr Mārcus nōn lacrimat? ...
5. Quō magister puerum redīre iubet? ...
6. Cūr Mārcus nōn cōnsīdit? ...
7. Quid est tergum? ...
8. Ubi est frāter Mārcī? ...
9. Cūr Quīntus in lūdum īre nōn potest? ...
10. Quid magister puerōs iubet? ...
11. Cūr Mārcus librum Titī habet? ...
12. Cūr Titus nōn potest mālum reddere Mārcō? ...

Lēctiō III

ego	nōs
tū	vōs
is	iī

sum	sumus
es	estis
est	sunt

possum	possumus
potes	potestis
potest	possunt

Lēctiō tertia (versūs 96–128)

Exercitium 7

1. Dāvus et Ursus, quī dominum vehunt, iam fessī ______.
2. Syrus et Lēander saccōs vehunt; ______ nōndum fessī ______.
3. Dāvus: "Nōs fessī ______. Nōnne vōs fessī ______, Syre et Lēander?"
4. Syrus: " ______ fessī nōn ______. Cūr ______ fessī ______, Dāve et Urse?"
5. Ursus: "Nōs fessī ______, quia dominus gravis ______."
6. Dāvus: "St! Dominus dormit; ______ quoque fessus ______."
7. Ursus: " ______ quī vehitur fessus esse nōn pot______."
8. Servī, quī dominum portāre iam nōn pos______, lectīcam in viā pōnunt. Dominus excitātur.
9. Iūlius: "Cūr hīc consistimus? Ubi ______?"
10. Dāvus: "In monte ______. Iam tē portāre nōn pos______, domine."
11. Iūlius: "Quid mē portāre nōn pot______?"
12. Dāvus: "Tē portāre nōn pos______, quia nimis gravis ______."
13. Iūlius: "Ego gravis nōn ______, nec lectīca gravis ______."
14. Ursus: "Sine tē lectīca gravis nōn ______. Tūne apud lectīcam ambulāre pot______?"
15. Iūlius: "Fessus ______: ambulāre nōn pos______."
16. Dāvus: " ______ nōn tam fessus ______ quam nōs ______."
17. Iūlius: "Vērum dīcis: ego nōn tam fessus ______ quam vōs ______, sed ______ dominus ______, ______ servī ______!"

Exercitium 8

1. Magister librum aperit ac ____________ incipit.
2. Dum magister recitat, ____________ discipulī dormiunt [= nūllus discipulus vigilat].
3. Discipulī tam bene dormiunt quam domī in ____________ [= parvīs lectīs].
4. Ergō posteriōrem librī partem nōn audiunt, sed tantum ____________ partem.
5. Magister eōs verberat. Discipulī: "Cūr ____________ verberās?"
6. Magister: " ________ verberō, quod aliō modō ______ excitāre nōn possum."
7. In lūdō dormīre nōn ____________ .

lectulus
licēre
nōs (acc)
omnēs
prior
recitāre
vōs (acc)

Exercitium 9

1. Quid facit magister antequam recitāre incipit? ...
2. Tōtumne librum audiunt discipulī? ...
3. Cūr nōn audiunt posteriōrem librī partem? ...
4. Cūr magister recitāre dēsinit? ...
5. Quōmodo magister discipulōs excitat? ...
6. Quid Mārcus dīcit magistrō īrātō? ...
7. Quōmodo magister discipulōs pūnit? ...
8. Cūr discipulī nōn cōnsīdunt? ...
9. Cūr magister eōs ante sellās stāre iubet? ...
10. Quid recitat magister sedēns? ...
11. Num in lūdō dormīre licet? ...
12. Quid est lectulus? ...
13. Tūne stāns dormīre potes? ...
14. Ubi vōs dormīre solētis, discipulī? ...

Lēctiō grammatica (versūs 129–170)

Lēctiō grammatica

Exercitium 10

1. *Voc|ō, vocā|mus* __________ prīma est.
2. *Vocā|s, vocā|tis* __________ __________ est.
3. *Voca|t, voca|nt* __________ __________ est.
4. *Voc|ō* persōna __________ singulāris est; *vocā|mus* est __________ __________ plūrālis.
5. *Vocā|s* __________ secunda __________ est; *vocā|tis* est __________ __________ __________ .
6. *Voca|t* persōna __________ __________ est; *voca|nt* est __________ __________ __________ .

	Sing.	Plūr.	Sing.	Plūr.	Sing.	Plūr.
7. Pers. 1	*am*___	*am*___	*vid*___	*vid*___	*aud*___	*aud*___
8. Pers. 2	*am*___	*am*___	*vid*___	*vid*___	*aud*___	*aud*___
9. Pers. 3	*am*___	*am*___	*vid*___	*vid*___	*aud*___	*aud*___
10. Pers. 1	*dūc*___	*dūc*___	*fac*___	*fac*___	*s*___	*s*___
11. Pers. 2	*dūc*___	*dūc*___	*fac*___	*fac*___	*es*	*es*___
12. Pers. 3	*dūc*___	*dūc*___	*fac*___	*fac*___	*es*___	*s*___

persōna (pers.)

		sing.	plūr
pers. 1		*-ō*	*-mus*
pers. 2		*-s*	*-tis*
pers. 3		*-t*	*-nt*
[1]	1	*-ō*	*-ā|mus*
	2	*-ā|s*	*-ā|tis*
	3	*-a|t*	*-a|nt*
[2]	1	*-e|ō*	*-ē|mus*
	2	*-ē|s*	*-ē|tis*
	3	*-e|t*	*-e|nt*
[3]	1	*-(i)ō*	*-imus*
	2	*-is*	*-itis*
	3	*-it*	*-(i)unt*
[4]	1	*-i|ō*	*-ī|mus*
	2	*-ī|s*	*-ī|tis*
	3	*-i|t*	*-i|unt*

Cap. XVI

Lēctiō I

appellāre
ēgredī
flāre
flūctus
implēre
īnferus
īnfluere
interesse
locus
maritimus
mergere
merx
nauta
nāvigāre
nāvis
opperīrī
ōra
paulum
portus
secundus
situs
sīve
superus
tempestās
tranquillus
turbāre
turbidus
vēlum
ventus

CAPITVLVM SEXTVM DECIMVM

Lēctiō prīma (versūs 1–40)

Exercitium 1

1. Italia inter duo maria __________ .
2. Id mare quod suprā Italiam __________ est 'mare __________ ' __________ [= vel] 'mare Hadriāticum' __________ [= nōminātur].
3. Īnfrā Italiam situm est mare __________ sīve Tūscum.
4. In Tiberī flūmine nōn multum, sed __________ aquae est.
5. Itaque magnae __________ Rōmam adīre nōn possunt.
6. Ōstia est oppidum __________ quod magnum __________ habet.
7. In __________ maritimā multī sunt portūs.
8. Ōs flūminis est __________ quō flūmen in mare __________ .
9. Rēs quās mercātōrēs emunt ac vēndunt __________ dīcuntur.
10. Cum nūllus __________ flat, mare __________ est.
11. Cum magnus ventus __________ , mare __________ est.
12. __________ est magnus ventus.
13. Tempestās mare __________ atque altōs __________ facit, quī nāvem aquā __________ possunt.
14. Nāvis quae aquā implētur in mare __________ cum nautīs.
15. Itaque __________ tempestātēs metuunt nec marī turbidō __________ volunt.
16. Is quī nāvigāre vult ventum secundum __________ [= exspectat].
17. Ventus __________ est ventus quī ā tergō flat.
18. Ventō secundō nāvēs ē portū __________ [= exeunt].
19. __________ nāvium ventō implentur.

Exercitium 2

1. Inter quae maria sita est Italia? ...
2. Cūr magnae nāvēs Rōmam adīre nōn possunt? ...
3. Ubi sita est Ōstia? ...
4. Quid dīcitur locus quō flūmen in mare īnfluit? ...
5. In quod mare Tiberis īnfluit? ...
6. Ubi sita sunt oppida Brundisium, Puteolī, Genua? ...
7. Quid est portus? ...
8. Quōmodo mercēs ex Āfricā in Italiam vehuntur? ...
9. Num mercēs tantum vehuntur nāvibus? ...
10. Quid facit is quī nāvigāre vult? ...
11. Quandō tranquillum est mare? ...
12. Quid est tempestās? ...
13. Cūr nautae tempestātēs metuunt? ...
14. Quid nautae in portū opperiuntur? ...

ablātīvus absolūtus
I: cum adiectīvō

Exercitium 3

1. Vent_____ secund_____ nāvēs ē portū ēgrediuntur.
2. Nāvēs plēn_____ vēl_____ per mare vehuntur.
3. Nautae neque mar_____ tranquill_____ neque mar_____ turbid_____ nāvigāre volunt.
4. Mārcus fenestr_____ apert_____ dormit, Quīntus fenestr_____ claus_____ cubat.
5. Puer ocul_____ claus_____ in lectō cubat.
6. Mārcus surgit ac ped_____ nūd_____ ante lectum stat.
7. Mārcus manūs lavat atque man_____ pūrīs ē cubiculō exit.
8. Quīnt_____ aegr_____ trēs tantum discipulī adsunt.

9. Patr____ vīv____ fīlius pecūniōsus nōn est.
10. Lūn____ plēn____ nox obscūra nōn est.

Lēctiō secunda (versūs 41–95)

Lēctiō II

Exercitium 4

Exempla: verērī = timēre
verētur = timet, verentur = timent
verēns = timēns

1. In portū necesse est ventum opper______ .
2. Nautae ventum secundum opper______ .
3. Mēdus, quī dominum sevērum ver______ , ex Italiā in Graeciam proficīsc______ vult.
4. Ventō secundō nāvis ē portū ēgred______ .
5. Sōl or______ ; Mēdus et Lȳdia sōlem or______ intu______ .
6. Mēdus laet______ quia cum amīcā suā proficīsc______ .
7. Lȳdia Rōmā proficīsc______ laet______ nōn potest; dē oculīs eius lacrimae lāb______ .
8. Mēdus amīcam suam trīstem complect______ atque cōnsōl______ .
9. Quīntus oculīs clausīs cultrum medicī opper______ .
10. Parentēs fīlium vīvere laet______ .
11. Ovēs pāstōrem suum sequ______ ; canis ovēs sequ______ .
12. Omnēs nautae Neptūnum, deum maris, ver______ .
13. Oculī hūmānī sōlem intu______ nōn possunt.

[1] -ārī
-ātur -antur
-āns
[2] -ērī
-ētur -entur
-ēns
[3] -ī
-itur -untur
-ēns
[4] -īrī
-ītur -iuntur
-iēns
(oritur)

Exercitium 5

Exemplum: Iūlius nummōs suōs numerat Aemiliā spectante (= dum Aemilia spectat).

ablātīvus absolūtus
II: cum participiō
(-nte -ntibus)

1. Sōl____ orient____ nāvis proficīscitur mult____ homin____ spectant____ .
2. Magistr____ recitant____ discipulī dormiunt.
3. Mārcus rīdet plōrant____ sorōr____ !
4. Sōl____ lūcent____ pāstor umbram petit.
5. Pāstor____ dormient____ ovis abit, sed pāstor lātrant____ can____ excitātur.
6. Cēter____ tacent____ et audient____ medicus Quīntum oculōs claudere iubet.
7. Gall____ canent____ excitātur puer.

Exercitium 6

1. __________ est pars nāvis posterior.
2. Illīc sedet __________ , is est nauta quī nāvem __________ .
3. __________ est ea pars caelī unde sōl hōrā prīmā __________ .
4. __________ est ea caelī pars quō sōl hōrā duodecimā __________ .
5. Oriēns et occidēns partēs caelī __________ sunt.
6. Ea caelī pars ubi sōl merīdiē stat appellātur __________ .
7. Pars contrāria dīcitur __________ ā septem stēllīs quae __________ in eā parte caelī stant.
8. Nautae ad occidentem nāvigantī merīdiēs ā __________ est, ā __________ septentriōnēs, oriēns ā tergō.
9. Ventō secundō atque caelō __________ multae nāvēs __________ [= ūnō tempore] ē portū ēgrediuntur.
10. Mēdus et Lȳdia nāvem __________ et ex Italiā __________ .
11. Lȳdia Mēdum in puppim ascendentem __________ .

cernere
complectī
cōnscendere
cōnsōlārī
contrārius
dextra
gubernāre
gubernātor
intuērī
lābī
laetārī
merīdiēs
occidēns
occidere
oriēns
orīrī

proficīscī
puppis
semper
septentriōnēs
sequī
serēnus
simul
sinistra
verērī

12. Lȳdia trīstis est, sed Mēdus ________ [= gaudet] nec iam dominum ________ .
13. Mēdus faciem Lȳdiae ________ [= spectat]: dē oculīs eius lacrimae ________ .
14. Mēdus amīcam suam ________ eamque multīs verbīs ________ .
15. Parvae rēs quae procul absunt oculīs ________ nōn possunt.

Exercitium 7

1. Ubi sedet gubernātor et quid agit? ...
2. Quid est puppis? ...
3. Quae sunt quattuor partēs caelī? ...
4. Quae dīcitur ea caelī pars unde sōl oritur? ...
5. Pars contrāria quae est? ...
6. Unde Mēdus et Lydia nāvem cōnscendunt? ...
7. Quō proficīscuntur? ...
8. Cūr in Graeciam īre volunt? ...
9. Quid sēcum ferunt in nāve? ...
10. Quid Mēdus et Lydia ē nāve spectant? ...
11. Cūr hominēs in portū vix cernī possunt? ...
12. Num trīstis est Mēdus? ...
13. Cūr Lydia nōn laetātur? ...
14. Quōmodo Mēdus amīcam suam cōnsōlātur? ...
15. Quam in partem nāvigant? ...

Lēctiō III

Lēctiō tertia (versūs 96–150)

Exercitium 8

multum | paulum — -ī / -ae / -is

Exemplum: Puer aeger multum aqu<u>ae</u> bibit et paulum cib<u>ī</u> ēst.

1. In Tiberī nōn multum, sed paulum aqu____ est.
2. Iūlius multum pecūni____ habet.
3. Ovēs multum herb____ edunt.
4. Pāstor nōn paulum pān____ sēcum fert.
5. In corde et in vēnīs multum sanguin____ est.
6. Post paulum tempor____ discipulī dormiunt.

Exercitium 9

mult<u>um</u>
paul<u>um</u>
mult<u>ō</u> | paul<u>ō</u> — -ior -ius / post / ante

1. Quīntus, quī mult____ ēsse solet, hodiē paul____ ēst.
2. Quīntus mult____ crassior est quam Mārcus et paul____ crassior quam Iūlia.
3. Nāvis proficīscitur; paul____ post terra cernī nōn potest.
4. Nūbēs oriuntur, nec mult____ post tempestās oritur.
5. Iam flūctūs mult____ altiōrēs sunt quam paul____ ante.
6. Nautae mult____ aquae ē nāve hauriunt.
7. Nāvis paul____ levior fit.
8. Dānuvius flūmen mult____ longius est quam Tiberis et paul____ longius quam Rhēnus.

Exercitium 10

āter
cōnārī
fierī fit
fulgur
haurīre
iactāre

1. Dum gubernātor ________ [↔ tacet], Mēdus caelum spectat.
2. Ab occidente nūbēs oriuntur nōn albae, sed ________ .
3. Nauta deum Neptūnum ________ : "Ō Neptūne!"
4. Paulō post ________ caelum et mare illūstrat, et statim magnus ________ audītur.
5. Simul tempestās oritur; mare turbidum ________ [= esse incipit].

6. Nāvis flūctibus __________ ac __________ [= prope nōn] gubernārī potest.
7. Necesse est aquam __________ et mercēs iacere.
8. Gubernātor Neptūnum invocat __________ timōrem [= quia timet].
9. Lydia Chrīstum invocat: "Ō Chrīste! __________ nōs!"
10. Mēdus Lydiam lābentem sustinēre __________, nec __________ [= sed nōn] ipse stāre potest.
11. Lydia __________ [= rūrsus] Chrīstum invocat: "Ō Chrīste! Iubē mare tranquillum __________!"

invocāre
iterum
loquī
propter
servāre
tonitrus
vērō
vix

Exercitium 11

1. Quid Mēdus in occidente videt? ...
2. Quid gubernātor opperītur? ...
3. Cūr Neptūnum invocant nautae? ...
4. Cūr nāvis gubernārī vix potest? ...
5. Quid nautae ē nāve hauriunt? ...
6. Cūr mercēs in mare iaciuntur? ...
7. Ubi est mercātor cuius mercēs iaciuntur? ...
8. Quem dominum Lydia invocat? ...
9. Quid tum agit Mēdus? ...
10. Cūr Mēdus loquī nōn potest? ...
11. Cūr nautae aquam haurīre dēsinunt? ...
12. Mergiturne nāvis? ...

Lēctiō grammatica (versūs 151–165)

Lēctiō grammatica

Exercitium 12

1. *Timē|re* verbum āctīvum est; *timē|rī* verbum __________ est.
2. *Verē|rī* est verbum __________; *verē|rī* et *lāb|ī* verba __________ sunt.
3. Īnfīnītīvus verbī dēpōnentis nōn in *-re* dēsinit, sed in *-rī/-ī* ut īnfīnītīvus verbī __________.
4. Īnfīnītīvus: *cōn*_____, *intu*_____, *loqu*_____, *opper*_____.
5. Persōna tertia verbī dēpōnentis nōn in *-t, -nt* dēsinit, sed in *-tur, -ntur* ut persōna tertia verbī __________.
6. Persōna tertia: singulāris: *cōn*_____, *intu*_____, *loqu*_____, *opper*_____; plūrālis: *cōn*_____, *intu*_____, *loqu*_____, *opper*_____.
7. Participium verbī dēpōnentis dēsinit in *-ns* ut participium verbī __________.
8. Participium: nōm. sing. *cōn*_____, *intu*_____, *loqu*_____, *opper*_____.

verbum dēpōnēns
verbum āctīvum:
 īnf. *-re*
 pers.3 *-t -nt*
verbum passīvum et dēpōnēns:
 īnf. *-rī -ī*
 pers. 3 *-tur -ntur*
verbum āctīvum et dēpōnēns:
 part. *-ns -ntis*

CAPITVLVM SEPTIMVM DECIMVM

Cap. XVII

Lēctiō prīma (versūs 1–41)

Lēctiō I

Exercitium 1

1. Quot sunt x et III? ...
2. Quot sunt x et IV? ...
3. Quot sunt x et v? ...
4. Quot sunt x et VI? ...
5. Quot sunt x et VII? ...
6. Quot sunt x et VIII? ...
7. Quot sunt x et IX? ...
8. Quot sunt xx et VIII? ...
9. Quot sunt xx et IX? ...
10. Quot sunt xx et x? ...

duodētrīgintā
duodēvīgintī
quattuordecim
quīndecim
sēdecim
septendecim
trēdecim
trīgintā
ūndētrīgintā
ūndēvīgintī

centēsimus
discere
docēre
doctus
indoctus
industrius
interpellāre
nescīre
nōngentī
octingentī
piger
postrēmō
prāvē
prāvus
prūdēns
quadrāgintā
quadringentī
quīngentī
quīnquāgintā
quisque quemque
rēctē
rēctus
respōnsum
scīre
sescentī
septingentī
septuāgintā
tollere
tot
ūsque

Exercitium 2

1. Discipulus est puer quī __________ .
2. Quī discipulōs __________ magister est.
3. Magister est vir __________ , quī multās rēs __________ .
4. Discipulī sunt puerī __________ , quī multās rēs __________ [= nōn sciunt].
5. Discipulus quī nihil discere vult __________ est.
6. Sextus nec stultus nec piger est, sed __________ atque __________ .
7. Magister: "Dīc numerōs ā decem __________ ad centum!"
8. __________ discipulus manum __________ , prīmum Sextus, deinde Titus, __________ Mārcus.
9. Titus numerōs dīcit ā X ad XXII, tum magister eum __________ .
10. Titus decimum __________ numerum dīcit ā XX ad C: "Vīgintī, trīgintā, __________ , __________ , sexāgintā, __________ , octōgintā, nōnāgintā, centum."
11. Sextus, quī numerōs ā C ad M dīcere iubētur, __________ [= tam multōs] numerōs dīcere nōn vult.
12. Sextus __________ [C] quemque numerum tantum dīcit: "Centum, ducentī, trecentī, __________ , __________ , __________ , __________ , __________ , __________ , mīlle."
13. Magister: "Quot sunt __________ [XL] et decem?" Sextus: " __________ [L]." Mārcus: "Sexāgintā."
14. Quod Sextus respondet __________ est.
15. __________ Mārcī nōn rēctum, sed __________ est.
16. Sextus __________ respondet; Mārcus __________ respondet.

Exercitium 3

1. Quid magister puerōs docet? ...
2. Num doctī sunt discipulī? ...
3. Quī discipulus multās rēs discit? ...
4. Sedentne discipulī magistrō recitante? ...
5. Quid faciunt discipulī antequam respondent? ...
6. Omnēsne simul manum tollunt? ...
7. Quōs numerōs dīcit Titus? ...
8. Num Sextus omnēs numerōs dīcit ā centum ad mīlle? ...
9. Estne Sextus puer stultus? ...
10. Omnēsne discipulī rēctē respondent? ...
11. Cūr Mārcus prāvē respondet? ...

Lēctiō II

Lēctiō secunda (versūs 42–87)

-ō	-mus
-s	-tis
-t	-nt
-or	-mur
-ris	-minī
-tur	-ntur

Exercitium 4

1. Bonus discipulus magistrum salūta_____ cum eum vide_____ et ā magistrō salūtā_____ cum ab eō vidē_____ .
2. Sextus: "Ego magistrum salūt_____ cum eum vide_____ et ā magistrō salūt_____ cum ab eō vide_____ ."
3. Mārcus: "Ego numquam ā magistrō salūt_____ ."
4. Sextus: "Tū nōn salūtā_____ ā magistrō cum ab eō vidē_____ , quia ipse magistrum nōn salūtā_____ cum eum vidē_____ ."
5. Bonī discipulī magistrum salūta_____ cum eum vide_____ et ā magistrō salūta_____ cum ab eō vide_____ .

6. Sextus et Titus: "Nōs magistrum salūtā_____ cum eum vidē_____ et ā magistrō salūtā_____ cum ab eō vidē_____."
7. Mārcus: "Vērum dīcitis: vōs magistrum salūtā_____ cum eum vidē_____ et ā magistrō salūtā_____ cum ab eō vidē_____, quia magister amīcus patribus vestrīs est!"

Exercitium 5

1. Syra Iūliam vocat = Iūlia ā Syrā voc_____.
2. Syra Iūliam quaerit nec eam reperit = _____ _____ _____ _____ _____ _____.
3. Iūlia: "Syra mē vocat" = "(Ego) _____ _____ _____."
4. Iūlia: "Syra mē quaerit nec mē reperit" = "(Ego) _____ _____ _____ nec _____."
5. Mārcus: "Syra tē vocat" = "(Tū) _____ _____ _____."
6. Mārcus: "Syra tē quaerit nec tē reperit" = "(Tū) _____ _____ _____ nec _____."
7. Syra puerōs vocat = _____ _____ _____ _____.
8. Syra puerōs quaerit nec eōs reperit = _____ _____ _____ _____ nec _____.
9. Puerī: "Syra nōs vocat" = "(Nōs) _____ _____ _____."
10. Puerī: "Syra nōs quaerit nec nōs reperit" = "(Nōs) _____ _____ _____ nec _____."
11. Iūlia: "Syra vōs vocat" = "(Vōs) _____ _____ _____."
12. Iūlia: "Syra vōs quaerit nec vōs reperit" = "(Vōs) _____ _____ _____ nec _____."

[1]	-or	-āmur
	-āris	-āminī
	-ātur	-antur
[2]	-eor	-ēmur
	-ēris	-ēminī
	-ētur	-entur
[3]	-or	-imur
	-eris	-iminī
	-itur	-untur
[4]	-ior	-īmur
	-īris	-īminī
	-ītur	-iuntur

Exercitium 6

1. Magister Sextum _____: "Bonus es discipulus, Sexte. Semper rēctē, _____ prāvē respondēs."
2. Mārcus nōn laudātur, sed _____.
3. Quod magister interrogat nōn difficile, sed _____ est.
4. Mārcus vērō semper prāvē respondet, _____ facile est quod interrogātur; neque enim _____ antequam respondet.
5. Mārcus: "Quod ego interrogor nimis _____ est, neque aliī discipulī tam _____ interrogantur quam ego."
6. XXX et VIII sunt _____, XXX et IX _____.

cōgitāre
difficilis
duodēquadrāgintā
facilis
laudāre
numquam
quamquam
reprehendere
saepe
ūndēquadrāgintā

Exercitium 7

1. Cūr Sextus et Titus laudantur ā magistrō? ...
2. Estne difficile quod magister interrogat? ...
3. Quem magister reprehendit? ...
4. Cūr Mārcus numquam laudātur?
5. Num Mārcus semper interrogātur? ...
6. Estne magister amīcus patribus discipulōrum? ...
7. Quīntusne ā magistrō reprehenditur? ...
8. Quot sunt quadrāgintā et octō? ...
9. Estne facile quod vōs interrogāminī, discipulī? ...
10. Tūne saepe ā magistrō/magistrā laudāris? ...
11. Tūne Mārcum stultum esse putās? ...

Lēctiō III

[1]	-or	-āmur
	-āris	-āminī
	-ātur	-antur
[2]	-eor	-ēmur
	-ēris	-ēminī
	-ētur	-entur
[3]	-or	-imur
	-eris	-iminī
	-itur	-untur
[4]	-ior	-īmur
	-īris	-īminī
	-ītur	-iuntur

Lēctiō tertia (versūs 88–152)

Exercitium 8

Exempla: vereor = timeō verēmur = timēmus
verēris = timēs verēminī = timētis
verētur = timet verentur = timent

1. Nauta nōn proficīsc_____ , quia ventum secundum opper_____ .
2. Mēdus: "Cūr nōn proficīsc_____ , nauta? Quid opper_____ ?"
3. Nauta: "Nōn proficīsc_____ , quia ventum secundum opper_____ ."
4. Nautae nōn proficīsc_____ , quia ventum secundum opper_____ .
5. Mēdus: "Cūr nōn proficīsc_____ , nautae? Quid opper_____ ?"
6. Nautae: "Nōn proficīsc_____ , quia ventum secundum opper_____ ."
7. Mēdus laet_____ nec iam dominum ver_____ .
8. Mēdus: "Ego laet_____ nec iam dominum ver_____ . Cūr tū nōn laet_____ , Lȳdia? Quid ver_____ ?"
9. Nautae nōn laet_____ , quia tempestātem ver_____ .
10. Mēdus: "Nōnne ventō secundō laet_____ , nautae? Cūr caelum intu_____ ? Quid ver_____ ?"
11. Nautae: "Nōn laet_____ , quia tempestātem ver_____ . Nūbēs ātrās procul in caelō intu_____ ."

A: "(ego) -ō"
AA: "(nōs) -mus"

A dīcit | 'sē -re'
AA dīcunt

Exercitium 9

Exempla:
Magister: "Ego bene recitō." Magister dīcit 'sē bene recitāre.'
Discipulī: "Nōs bene recitāmus." Discipulī dīcunt 'sē bene recitāre.'
Iūlius: "Servus meus abest." Iūlius dīcit 'servum suum abesse.'
Iūlius: "Servum meum quaerō." Iūlius dīcit 'sē servum suum quaerere.'
Discipulī: "Probī sumus ac magistrō nostrō pārēmus." Discipulī dīcunt 'sē probōs esse ac magistrō suō pārēre.'

1. Iūlia: "Ego bene canō." Iūlia dīcit ' _____ bene can_____ .'
2. Albīnus: "Ōrnāmenta vēndō." Albīnus dīcit _____ ōrnāmenta vēnd_____ .'
3. Servus: "Fessus sum." Servus dīcit '_____ fess_____ es_____ .'
4. Servī: "Fessī sumus." Servī dīcunt ' _____ fess_____ es_____ .'
5. Nauta: "Ventum secundum opperior." Nauta dīcit ' _____ ventum secundum opper_____ .'
6. Nautae: "Neptūnum verēmur." Nautae dīcunt ' _____ Neptūnum ver_____ .'
7. Iūlius: "Fīlius meus aegrōtat." Iūlius dīcit 'Fīli_____ _____ aegrōt_____ .'
8. Titus: "Ego librum meum nōn habeō." Titus dīcit ' _____ librum _____ nōn hab_____ .'
9. Sextus: "Laudor ā magistrō meō." Sextus dīcit ' _____ laud_____ ā magistrō _____ .'
10. Servus: "Dominō meō pāreō." Servus dīcit ' _____ dominō _____ pār_____ .'
11. Lydia: "Cum amīcō meō proficīscor." Lydia dīcit '___ cum amīcō _____ proficīsc_____ .'
12. Mīlitēs: "Nōs patriam nostram dēfendimus." Mīlitēs dīcunt ' _____ patriam _____ dēfend_____ .'

Exercitium 10

absēns
as
certus
computāre

1. Quīntus, quī hodiē abest, etiam _____ ā magistrō laudātur.
2. Magistrō suō pārēre _____ .
3. Magister ē sacculō suō _____ duōs nummōs, _____ et _____ .

4. Magister: "Quot sēstertiī sunt sex dēnāriī?" Titus digitīs ____________ : "...quattuor, ...octō, ...duodecim..."
5. Titus: "Sunt sēstertiī... vīgintī? an trīgintā?" Titus nōn ____________ , sed ____________ est. Sextus autem rēctē respondet.
6. Magister Sextō assem dat, et dēnārium in sacculō ____________ .
7. Magister ____________ nōn est neque pecūniam suam discipulīs ____________ .
8. Mārcus: " ____________ [= cūr] nōs computāre docēs, magister?"
9. Magister: "Id exemplō ____________ possum: Sī sēdecim assēs cum amīcō tuō ____________ [= dīvidis]..."

dēmōnstrāre
dēnārius
incertus
largīrī
largus
oportēre
partīrī
prōmere
quārē
repōnere

Exercitium 11

1. Quid magister ē sacculō suō prōmit? ...
2. Quot assēs est ūnus sēstertius et quot sēstertiī ūnus dēnārius? ...
3. Quōmodo parvī discipulī computant? ...
4. Cūr Titus magistrō interrogantī nōn statim respondet? ...
5. Quid dīcit Sextus manum tollēns? ...
6. Cūr incertum est respōnsum Titī? ...
7. Sextusne incertus est? ...
8. Quid magister Sextō dat? ...
9. Estne largus magister Diodōrus? ...
10. Quārē puerī computāre discunt? ...
11. Cūr Mārcus decem assēs nōn habet? ...
12. Cūr magister Mārcum nihil docēre potest? ...
13. Tūne pecūniam tuam partīris cum amīcīs? ...

Lēctiō grammatica (versūs 153–193)

Exercitium 12

1. *Laud|or, laudā|mur* est persōna ____________ verbī passīvī.
2. *Laudā|ris, laudā|minī* est persōna ____________ verbī passīvī.
3. *Laudā|tur, lauda|ntur* est persōna ____________ verbī passīvī.
4. Persōnae verbī passīvī: persōna tertia *-tur, -ntur;* persōna secunda -______ , -______ ; persōna prīma -______ , -______ .

		Sing.	Plūr.	Sing.	Plūr.
5.	Pers. 1	*vocor*	*voc______*	*vid______*	*vid______*
6.	Pers. 2	*voc______*	*voc______*	*vid______*	*vid______*
7.	Pers. 3	*voc______*	*voc______*	*vid______*	*vid______*
8.	Pers. 1	*dūc______*	*dūc______*	*aud______*	*aud______*
9.	Pers. 2	*dūc______*	*dūc______*	*aud______*	*aud______*
10.	Pers. 3	*dūc______*	*dūc______*	*aud______*	*aud______*

11. *Laet|or, laetā|mur* est persōna ____________ verbī dēpōnentis.
12. *Laetā|ris, laetā|minī* est persōna ____________ verbī dēpōnentis.
13. *Laetā|tur, laeta|ntur* est persōna ____________ verbī dēpōnentis.

		Sing.	Plūr.	Sing.	Plūr.
14.	Pers. 1	*cōnor*	*cōn______*	*ver______*	*ver______*
15.	Pers. 2	*cōn______*	*cōn______*	*ver______*	*ver______*
16.	Pers. 3	*cōn______*	*cōn______*	*ver______*	*ver______*
17.	Pers. 1	*loqu______*	*loqu______*	*part______*	*part______*
18.	Pers. 2	*loqu______*	*loqu______*	*part______*	*part______*
19.	Pers. 3	*loqu______*	*loqu______*	*part______*	*part______*

Lēctiō grammatica

Persōnae verbī passīvī et dēpōnentis

		sing.	plūr.
pers. 1		*-or*	*-mur*
pers. 2		*-ris*	*-minī*
pers. 3		*-tur*	*-ntur*
[1]	1	*-or*	*-ā|mur*
	2	*-ā|ris*	*-ā|minī*
	3	*-ā|tur*	*-a|ntur*
[2]	1	*-e|or*	*-ē|mur*
	2	*-ē|ris*	*-ē|minī*
	3	*-ē|tur*	*-e|ntur*
[3]	1	*-or*	*-imur*
	2	*-eris*	*-iminī*
	3	*-itur*	*-untur*
[4]	1	*-i|or*	*-ī|mur*
	2	*-ī|ris*	*-ī|minī*
	3	*-ī|tur*	*-i|untur*

Cap. XVIII

Lēctiō I

īdem eadem idem
eundem eandem idem
eiusdem
eīdem
eōdem eādem eōdem

CAPITVLVM DVODEVICESIMVM

Lēctiō prīma (versūs 1–61)

Exercitium 1

1. Dāvus et Ursus sunt servī ____dem dominī.
2. Dāvus et Ursus ____dem dominum habent.
3. Dāvō et Ursō ____dem dominus est.
4. Dāvus et Ursus ____dem dominō pārent.
5. Dāvus et Ursus cum ____dem dominō habitant.
6. Dēlia et Syra sunt ancillae ____dem dominae.
7. Dēlia et Syra ____dem dominam habent.
8. Dēliae et Syrae ____dem domina est.
9. Dēlia et Syra ____dem dominae pārent.
10. Dēlia et Syra cum ____dem dominā habitant.
11. Patrī et fīliō ____dem cognōmen est.
12. Pater et fīlius ____dem cognōmen habent.
13. Mare Īnferum et Tūscum sunt duo nōmina ____dem maris.
14. ____dem marī duo nōmina sunt.
15. Pater et māter in ____dem cubiculō dormiunt.

coniungere
cōnsonāns
dictāre
erus
frequēns
intellegere
ita
iungere
legere
lingua
rārus
scrībere
sententia
sīc
significāre
varius
vōcālis

Exercitium 2

1. Ex litterīs Latīnīs sex ____________ sunt, cēterae sunt ____________ .
2. In ____________ Latīnā *k* littera nōn ____________ , sed ____________ est.
3. Cōnsonāns semper cum vōcālī ____________ .
4. Cum vocābula ____________ [= iunguntur], ____________ fīunt.
5. Haec vocābula *dominus* et ____________ eundem hominem ____________ .
6. Magister librōs et Graecōs et Latīnōs ____________ potest.
7. Mārcus vocābula Graeca nōn ____________ .
8. Discipulī in tabulīs ____________ id quod magister iīs ____________ .
9. ____________ [= eō modō] puerī scrībere discunt.
10. Mārcus vocābulum *homō* scrībit ____________ [= hōc modō]: OMO.
11. Barbarīs nōn eadem lingua, sed ____________ linguae sunt.

Exercitium 3

1. Quot sunt litterae Latīnae? ...
2. Quot sunt vōcālēs et quot cōnsonantēs? ...
3. Estne *b* vōcālis an cōnsonāns? ...
4. Suntne vōcālēs an cōnsonantēs litterae *e* et *o*? ...
5. In quibus vocābulīs reperiuntur litterae *y* et *z*? ...
6. Quid est zephyrus? ...
7. Num *k* littera frequēns est in linguā Latīnā? ...
8. Quid est *Kaesō*? ...
9. In vocābulō *familia* quot litterae et quot syllabae sunt? ...
10. Utrum vocābulum rārius est *dominus* an *erus*? ...
11. Quōs librōs magister legere potest? ...
12. Quōmodo parvus discipulus legit? ...
13. Quid scrībunt discipulī? ...
14. Omnēsne discipulī rēctē scrībunt? ...

facere
facit faciunt

Exercitium 4

1. Vōcālis per sē syllabam ____________ potest.
2. Sine vōcālī syllaba ____________ nōn potest.
3. Cōnsonāns per sē syllabam nōn ____________ .

4. Sī cōnsonāns cum vōcālī iungitur, syllaba ______________ .
5. Cum syllabae coniunguntur, vocābula ______________ .
6. Ōrnāmenta fēminam pulchram etiam pulchriōrem ______________ .
7. Ōrnāmentīs fēmina pulchra etiam pulchrior ______________ .

fierī
fit fīunt

Exercitium 5

1. In tabulā suā ______________ que discipulus eandem sententiam scrībit.
2. Magister ______________ que discipulum ad sē vocat, prīmum Sextum, tum Titum, postrēmō Mārcum.
3. Magister tabulam ______________ que discipulī aspicit.
4. Magister suam ______________ que discipulō tabulam reddit.
5. Parvus discipulus cum legit __________ que litteram __________ que syllabae et ______________ que syllabam ______________ que vocābulī dīcit.
6. Ita ______________ que vocābulum ā ______________ que discipulō legitur.
7. In vocābulō *September* __________ que syllaba vōcālem habet: in __________ que syllabā eadem vōcālis est.
8. In linguā Graecā suum ____________ que litterae nōmen est, ut Α *alpha*, Β *bēta*, Γ *gamma*, Δ *delta*, cēt.

quis- quae- quod -que
quem- quam- quod -que
cuius-que
cui-que
quō- quā- quō -que

Lēctiō secunda (versūs 62–118)

Lēctiō II

Exercitium 6

1. Titus nōn tam stultus nec tam pig__________ est quam Mārcus.
2. Mārcus stultior et pig__________ est quam cēterī discipulī.
3. Mārcus discipulus stultissimus et pig__________ est.
4. Ānulus sine gemmā nōn tam pulch__________ est quam ānulus gemmātus.
5. Ānulus quem Mēdus emit pulch__________ est quam cēterī ānulī Albīnī.
6. Mēdus ānulum Albīnī pulch__________ emit.
7. Capillus Sextī et Titī nōn tam nig__________ est quam Mārcī.
8. Capillus Mārcī nig__________ est quam cēterōrum puerōrum.
9. Capillus Mārcī nig__________ est.

-er
-rior
-errimus

Exercitium 7

Exempla: Quālis mīles est Aemilius? Mīles probus et fortis est.
Quōmodo pugnat? Aemilius probē et fortiter pugnat.

1. Quālis discipulus est Mārcus? Mārcus discipulus stult__________ est.
2. Quōmodo Mārcus respondet? Mārcus stult__________ respondet.
3. Quāle est respōnsum Sextī? Respōnsum eius rēct__________ est.
4. Quōmodo Sextus respondet? Sextus rēct__________ respondet.
5. Quālēs sunt litterae Mārcī? Litterae eius nōn pulchr__________ sunt, sed foed__________ (= turp__________).
6. Quōmodo scrībit Mārcus? Mārcus nōn pulchr__________ , sed foed__________ (= turp__________) scrībit.
7. Magister librōs Latīn__________ et Graec__________ legere potest.
8. Magister et Latīn__________ et Graec__________ legere potest.
9. Mārcus lev__________ manū scrībit: Mārcus lev__________ scrībit.
10. Mīlitēs fort__________ nōn fugiunt, sed fort__________ pugnant.
11. Aemilius long__________ abest ā sorōre suā.
12. Pater pecūniam suam aequ__________ partītur inter fīliōs.
13. Cert__________ Aemilia fēmina pulchrior est quam Syra.
14. Mēnsēs annī nōn aequ__________ longī sunt.
15. Syra mal__________ aurēs habet: Syra__________ audit.
16. Aquila bon__________ oculōs habet: aquila__________ videt.

-us -a -um
-ē
-is -e
-iter
bonus -a -um
bene
malus -a -um
male

A nōn tam -ē/-iter -t quam B = B -ius -t quam A

Exercitium 8

Exemplum:

Sextus nōn tam prāvē nec tam turpiter scrībit quam Mārcus = Mārcus prāvius et turpius scrībit quam Sextus.

1. Lūna nōn tam clār____ lūcet quam sōl = Sōl clār____ lūcet quam lūna.
2. Hostēs nōn tam fort____ pugnant quam Rōmānī = Rōmānī fort____ pugnant quam hostēs.
3. Manus fēminae nōn tam grav____ pulsat quam virī = Manus virī grav____ pulsat quam fēminae.
4. Mārcus nōn tam pulchr____ scrībit quam Sextus = Sextus pulchr____ scrībit quam Mārcus.
5. Titus nōn tam stult______ respondet quam Mārcus nec tam sevēr______ reprehenditur = Mārcus stult______ respondet quam Titus et sevēr______ reprehenditur.
6. Titus nōn tam foed____ nec tam lev______ scrībit quam Mārcus = Mārcus foed______ et lev______ scrībit quam Titus.

-ior -ius
-ius
-issimus -a -um (-rimus -a -um)
-issimē (-rimē)

Exercitium 9

1. Nūlla stēlla clār______ est quam sōl: sōl stēlla clār______ est.
2. Nūlla stēlla clār______ lūcet quam sōl: sōl clār______ lūcet.
3. Mārcus stult______ est quam cēterī discipulī: Mārcus discipulus stult______ est.
4. Nēmō stult______ respondet quam Mārcus: Mārcus stult______ respondet.
5. Nūllī mīlitēs fort______ sunt quam Rōmānī; Rōmānī mīlitēs fort______ sunt.
6. Nūllī mīlitēs fort______ pugnant quam Rōmānī; mīlitēs Rōmānī fort______ pugnant.
7. Nēmō rēct______ aut pulchr______ scrībit quam Sextus: is rēct______ ac pulcher______ scrībit.
8. Mārcus turp______ et prāv______ scrībit quam cēterī discipulī: is turp______ et prāv______ scrībit.

addere
apis
bēstiola
cēra
comparāre
corrigere
deesse
dūrus
efficere
exaudīre
ferrum
māteria
mendum
mollis
premere
quālis
tālis
turpis

Exercitium 10

1. Magister litterās Mārcī cum litterīs Titī __________ .
2. __________ sunt litterae eōrum? Aequē __________ [= foedae] sunt.
3. __________ litterae vix legī possunt.
4. Id quod Mārcus parvā vōce dīcit ā magistrō __________ .
5. In tabulā Mārcī IV __________ sunt, nam IV litterae __________ .
6. Magister litterās quae dēsunt __________ ; ita menda __________ .
7. Tabulae operiuntur __________ , id est __________ mollī quam __________ , __________ [= parvae bēstiae] industriae, faciunt.
8. Cēra nōn est māteria __________ , sed __________ .
9. __________ est māteria dūra ex quā gladiī __________ .
10. Sī cēra nimis dūra est, necesse est stilum __________ .

Exercitium 11

1. Quālēs sunt litterae Sextī? ...
2. Cūr difficile est litterās Titī et Mārcī legere? ...
3. Titusne pulchrius scrībit quam Mārcus? ...
4. Cūr facile est rēctius quam Mārcus scrībere? ...
5. Cum quō discipulō sē comparat Titus? ...
6. Uter sevērius reprehenditur, Titusne an Mārcus? ...

7. Cūr Mārcus OMO ABET scrībit? ...
8. Quae littera in iīs vocābulīs deest? ...
9. Quot menda sunt in sententiā Mārcī? ...
10. Quōmodo magister menda Mārcī corrigit? ...
11. Cūr tenuēs sunt līneae quās Mārcus scrībit? ...
12. Quā māteriā tabulae operiuntur? ...
13. Quae animālia cēram faciunt? ...
14. Cūr Mārcus aliam tabulam poscit? ...
15. Quid est ferrum? ...

Lēctiō tertia (versūs 119–192)

Lēctiō III

Exercitium 12

Iūlia cantat: "La-la-la..." Estne *la* vocābulum Latīnum? La nōn est vocābulum, sed syllaba nihil significāns quam puella laeta iterum atque iterum cantat.

1. Quot______ Iūlia la cantat? Iūlia *la* cantat
   quīnqu______ : "La-la-la-la-la."
   sex______ : "La-la-la-la-la-la."
   sept______ : "La-la-la-la-la-la-la."
   oct______ : "La-la-la-la-la-la-la-la."
   nov______ : "La-la-la-la-la-la-la-la-la."
   dec______ : "La-la-la-la-la-la-la-la-la-la."
2. Mārcus, quī eandem syllabam tot______ audīre nōn vult, puellam cantantem pulsat.
3. Tum Quīntus Mārcum pulsat. Quot______ ? ______ [1×] tantum, nam Mārcus item Quīntum ______ pulsat.
4. Quot______ Iūliam pulsat Mārcus? Mārcus Iūliam ______ [2×] pulsat.
5. Iūlia ______ [3×] mātrem vocat: "Mamma! Mam-ma! Ma-am-ma!"
6. Magister Mārcum interrogat ______ [4×]: "Quot sunt XXX et X? XXX et VII? XXX et VIII? XXX et IX?"
7. Mārcus ______ [1×] rēctē et ______ [3×] prāvē respondet.

<u>-iēs</u>
quotiēs?
semel (1×)
bis (2×)
ter (3×)
quater (4×)
quīnquiēs (5×)
sexiēs (6×)
septiēs (7×)
octiēs (8×)
noviēs (9×)
deciēs (10×)
totiēs

Exercitium 13

1. In vocābulō HOCVLVS H littera ______ .
2. Titus stilum vertēns eam litteram ______ .
3. Magister id quod Titus agit nōn ______ .
4. Sextus multās ______ ad patrem suum absentem scrībit.
5. Sextus est discipulus ______ [= industrius].
6. Magister nōn stilō in cērā, sed ______ in ______ scrībit.
7. Ea herba ex quā charta efficitur ______ appellātur.
8. Kalendīs discipulī magistrō suō ______ afferunt.
9. Magister ānulum suum in cēram ______ : ita epistulam ______

animadvertere
calamus
charta
dēlēre
epistula
impiger
imprimere
mercēs
papyrus
signāre
superesse

Exercitium 14

1. Quotiēs Mārcus eandem litteram scrībit? ...
2. Quotiēs scrībit tōtam sententiam? ...
3. Quid Titus in tabulā Mārcī animadvertit? ...
4. Cūr Titus nūllum verbum facit? ...
5. Quōmodo Mārcus vocābulum HOCVLOS corrigit? ...
6. Semperne domī est pater Mārcī? ...
7. Stilōne in cērā scrībit magister? ...
8. Ubi papyrus reperītur? ...

9. Ad quem magister epistulam scrībit? ...
10. Quid magister in epistulā suā scrībit? ...
11. Quid magister poscit ā discipulīs? ...
12. Quid est mercēs? ...
13. Quandō discipulī mercēdem afferre solent? ...
14. Quid magister addit antequam epistulam signat? ...

Lēctiō grammatica

Lēctiō grammatica (versūs 193–212)

Exercitium 15

Exempla: *Discipulus stultus stultē respondet.*
Manus levis leviter scrībit.

adiectīvum (adi.)
adverbium (adv.)

adi. *-us -a -um*
adv. -ē

adi. *-is -e*
adv. -iter

1. *Stultus* adiectīvum est; *stultē* __________ est.
2. *Stultus* et levis nōn adverbia, sed __________ sunt.
3. *Stultē* et leviter nōn sunt __________, sed __________.
4. Adiectīvum: *rēct|us -a -um*; adverbium: *rēct*_____.
5. Adiectīvum: *fort|is -e*; adverbium: *fort*_____.
6. Adverbium: *longē*; adiectīvum: *long*_____ - _____ - _____
7. Adverbium: *graviter*; adiectīvum: *grav*_____ - _____.
8. Adiectīvum: *pulcher -chr|a -chr|um*; adverbium: *pulchr*_____.

Exercitium 16

Exempla: *Mārcus prāvē et turpiter scrībit.*
Nēmō prāvius aut turpius scrībit quam Mārcus.
Mārcus prāvissimē et turpissimē scrībit.

comparātīvus et superlātīvus adverbiī
pos. *-ē/-iter*
comp. *-ius*
sup. *-issimē (-rimē)*

1. *Prāvē* et *turpiter* positīvus adverbiī est; *prāvius* et *turpius* est __________, *prāvissimē* et *turpissimē* __________ adverbiī.
2. Positīvus: *rēctē;* comparātīvus: *rēct*_____; superlātīvus: *rēct*__________.
3. Positīvus: *leviter;* comparātīvus: *lev*_____; superlātīvus: *lev*__________.
4. Positīvus: *pulchrē;* comparātīvus: *pulchr*_____; superlātīvus: *pulcher*__________.

Cap. XIX

CAPITVLVM VNDEVICESIMVM

Lēctiō I

Lēctiō prīma (versūs 1–58)

Exercitium 1

bonus -a -um
melior -ius
optimus -a -um

malus -a -um
pēior -ius
pessimus -a -um

magnus -a -um
māior -ius
māximus -a -um

parvus -a -um
minor minus
minimus -a -um

multī -ae -a
plūrēs -a
plūrimī -ae -a

1. Magister: "Sextus bonus discipulus est; nēmō discipulōrum meōrum __________ est quam ille: Sextus discipulus meus __________ est."
2. Magister: "Mārcus malus discipulus est; nēmō discipulōrum meōrum __________ est quam ille: Mārcus discipulus meus __________ est."
3. Sicilia īnsula magna est, __________ quam Corsica et Sardinia; Sicilia __________ hārum īnsulārum est.
4. Melita īnsula parva est, multō __________ quam Sicilia et Sardinia; Melita __________ hārum īnsulārum est.
5. Digitus quārtus __________ est quam digitus medius et __________ quam digitus quīntus, quī __________ est ex quīnque digitīs.
6. Ōstia est magnum oppidum, __________ quam Tūsculum, sed __________ quam Rōma.
7. Iūlius multōs servōs habet, __________ quam Cornēlius aut Fabius; ex tribus dominīs Iūlius __________ servōs habet.

Exercitium 2

1. Aemilia ________ Iūliī est; Iūlius ________ Aemiliae est.
2. Marītus et uxor sub eōdem ________ habitant.
3. Inter altās ________ , quae tēctum sustinent, tria ________ stant.
4. Iūnō, ________ [= uxor] Iovis, est ________ mātrōnārum.
5. Venus dea ________ ac ________ est, neque ________ alia dea pulchrior est quam illa; ________ Veneris ab omnibus laudātur.
6. Venus et Cupīdō ab ________ invocantur.
7. Ante decem annōs Aemilia nōn ________ , sed ________ erat, quae apud parentēs suōs in ________ Rōmānā habitābat.
8. Tunc Iūlius ________ vigintī duōrum annōrum erat.
9. Iuppiter 'Optimus Māximus' ________ [= appellātur].
10. In Capitōliō est ________ Iovis Optimī Māximī.
11. In Palātiō sunt domūs ________ [= magnae et pulchrae].
12. In ________ Rōmānum multī hominēs ________ .

adulēscēns
amantēs
amor
columna
coniūnx
convenīre
dea
domus
forum
magnificus
marītus
mātrōna
pulchritūdō
signum
tēctum
templum
ūllus
uxor
virgō
vocāre

Exercitium 3

1. Cuius marītus est Iūlius? ...
2. Ubi sunt marītus et uxor et quid agunt? ...
3. Quōmodo sustinētur tēctum peristȳlī? ...
4. Quibus signīs peristȳlum ōrnātur? ...
5. Quae sunt Venus et Iūnō? ...
6. Cuius uxor est Iūnō? ...
7. Num Iuppiter bonus marītus est? ...
8. Cūr amantēs Venerem et Cupīdinem invocant? ...
9. Quot līberōs habent Iūlius et Aemilia? ...
10. Uter fīlius minor est, Mārcusne an Quīntus? ...
11. Quis est māximus līberōrum? ...
12. Quot annōs habet Iūlia? ...
13. Ante decem annōs ubi habitābat Aemilia? ...
14. Ubi est templum Iovis Optimī Māximī? ...
15. Estne Tūsculum oppidum māius quam Ōstia? ...
16. Quae est urbs māxima imperiī Rōmānī? ...

Exercitium 4

1. Iūlius nōn du______ fīliās, sed ūn______ fīliam habet.
2. Cornēlius nōn du______ fīliōs, sed ūn______ fīlium habet.
3. Cornēliō ūn______ fīlius est, nōn du______ , neque eī du______ fīliae sunt, sed ūn______ tantum.
4. Iūliō sunt tr______ līberī: du______ fīliī et ūn______ fīlia.
5. Iūlius est pater tr______ līberōrum: du______ fīliōrum et ūn______ fīliae.
6. Māter in ātriō est cum tr______ līberīs et du______ ancillīs.
7. Iūlius ā du______ servīs vehitur.
8. In peristȳlō sunt tr______ signa: ūn______ Cupīdinis, du______ altera Iūnōnis et Veneris.
9. In peristȳlō sunt signa du______ deārum et ūn______ deī.
10. Signum Cupīdinis est minimum hōrum tr______ signōrum (= ex hīs tr______ signīs).
11. Via Aurēlia, Flāminia, Appia sunt tr______ viae Italiae.
12. Via Appia longissima est hārum tr______ viārum (= ex hīs tr______ viīs).

ūnus -a -um
ūnum -am -um
ūnīus
ūnō -ā -ō

duo -ae -o
duōs -ās -o
duōrum -ārum -ōrum
duōbus -ābus -ōbus

trēs tria
trium
tribus

Lēctiō II

	(nunc)	(tunc)
	est	erat
	sunt	erant
[1]	-at	-ābat
	-ant	-ābant
[2]	-et	-ēbat
	-ent	-ēbant
[3]	-it	-ēbat
	-unt	-ēbant
[4]	-it	-iēbat
	-iunt	-iēbant
[1]	-ātur	-ābātur
	-antur	-ābantur
[2]	-ētur	-ēbātur
	-entur	-ēbantur
[3]	-itur	-ēbātur
	-untur	-ēbantur
[4]	-ītur	-iēbātur
	-iuntur	-iēbantur

Lēctiō secunda (versūs 59–88)

Exercitium 5

1. Sextus, fīlius Cornēliī, est discipulus probus, quī magistrō pār____, bene comput____, pulchrē scrīb____neque in lūdō dorm____ .
2. Itaque Sextus saepe ā magistrō laud____ , numquam reprehend____ .
3. Ante vīgintī annōs Cornēlius, pater Sextī, ipse puer ______ , quī Rōmae habit____ .
4. Tunc is discipulus tam probus ______ quam fīlius eius nunc ____ .
5. Cornēlius magistrō pār______ , bene comput______ , pulchrē scrīb______ neque in lūdō dorm______ .
6. Omnia verba magistrī ā discipulō industriō aud______ .
7. Itaque Cornēlius saepe ā magistrō laud______ , numquam reprehend______ .
8. Mārcus et Titus discipulī improbī sunt, quī in lūdō dorm______ , male comput______ , foedē scrīb______ nec magistrō pār______ .
9. Itaque saepe ā magistrō reprehend______ ac verber______ .
10. Ante vīgintī annōs Iūlius, pater Mārcī, et Fabius, pater Titī, ipsī puerī ______ , quī Rōmae habit______ .
11. Tunc iī discipulī tam improbī ______ quam fīliī eōrum nunc ______ .
12. Iūlius et Fabius male comput______ , foedē scrīb______ , nec magistrō pār______ .
13. In lūdō Iūlius et Fabius aut dorm______ aut clām______ et rīd______ .
14. Vōx magistrī ab illīs discipulīs nōn aud______ .
15. Iūlius et Fabius magistrum suum nōn tim______ , quamquam saepe ab eō reprehend______ ac verber______ .
16. In illō lūdō magister ā discipulīs nōn tim______ , sed discipulī improbissimī ā magistrō tim______ !

beātus
cotīdiē
dīves
dōnum
flōs
miser
mittere
pauper
possidēre
remittere
tamen

Exercitium 6

1. Pater Iūliī homō ________ [= pecūniōsus] erat.
2. Pater Aemiliae homō ________ erat, quī ūnam domum exiguam ________ .
3. Aemilia Iūlium nōn amābat, sed ________ Iūlius multa ________ eī dabat et ________ [= omnī diē] epistulās ad eam scrībēbat.
4. Aemilia dōna eius nōn accipiēbat, sed omnia ________ .
5. Quī fēminam amat nec ab eā amātur nōn ________ , sed ________ est.
6. Virī epistulās et rosās aliōsque ________ ad amīcās suās ________ solent.

Exercitium 7

1. Vīvitne pater Iūliī? ...
2. Ubi habitābat pater Aemiliae? ...
3. Num Iūlius propter pecūniam Aemiliam amābat? ...
4. Cūr tunc miser erat Iūlius? ...
5. Quem virum Aemilia amābat? ...
6. Cūr misera erat Aemilia? ...
7. Cūr Crassus Aemiliam nōn amābat? ...
8. Quid Iūlius ad Aemiliam mittēbat? ...
9. Omniane dōna Iūliī ab Aemiliā remittēbantur? ...
10. Cūr Iūlius et Aemilia hodiē beātī sunt? ...

Lēctiō tertia (versūs 89–153)

Lēctiō III

Exercitium 8

1. Ante xx annōs Iūlius ipse malus discipulus erat, quī in lūdō aut dormi_______ aut clāmā_______ et rīdē_______ et aliās rēs ag_______ .
2. Ergō Iūlius ā magistrō nōn laudā_______ , sed reprehend_______ ac pūni_______ .
3. Iūlius nihil disc_______ , quamquam ā bonō magistrō docē_______ .
4. Mārcus: "Num tū melior discipulus _______ , pater, quam ego sum?"
5. Iūlius: "Ego discipulus multō melior _______ quam tū nunc es!"
6. Mārcus: "Nōnne tū in lūdō dormi_______ aut clāmā_______ et rīdē_______ et aliās rēs ag_______ ?"
7. Iūlius: "Ego numquam in lūdō dormi_______ aut clāmā_______ et rīdē_______ aut aliās rēs ag_______ ."
8. Iūlius: "Ego multum disc_______ , quia ā bonō magistrō docē_______ , neque ab eō reprehend_______ aut pūni_______ , sed semper laudā_______ ."
9. Mārcus: "Sī numquam reprehend_______ aut pūni_______ , sed semper laudā_______ , certē ā malō magistrō docē_______ !"
10. Ante xx annōs Iūlius et Fabius malī discipulī _______ , quī in lūdō dormi_______ aut clāmā_______ et rīdē_______ et aliās rēs ag_______ .
11. Itaque Iūlius et Fabius ā magistrō suō nōn laudā_______ , sed reprehend_______ ac pūni_______ .
12. Iī discipulī nihil disc_______ , quamquam ā bonō magistrō docē_______ .
13. Quīntus: "Num vōs meliōrēs discipulī _______ quam nōs sumus?"
14. Iūlius: "Nōs discipulī multō meliōrēs _______ quam vōs nunc estis!"
15. Quīntus: "Nōnne vōs in lūdō dormi_______ aut clāmā_______ et rīdē_______ et aliās rēs ag_______ ?"
16. Iūlius: "Nōs numquam in lūdō dormi_______ aut clāmā_______ et rīdē_______ aut aliās rēs ag_______ ."
17. Iūlius: "Nōs multum disc_______ , quia ā bonō magistrō docē_______ , neque ab eō reprehend_______ aut pūni_______ , sed semper laudā_______ ."
18. Quīntus: "Sī vōs numquam reprehend_______ aut pūni_______ , sed semper laudā_______ , certē ā malō magistrō docē_______ !"

eram	erāmus
erās	erātis
erat	erant
[1, 2]	
-bam	-bāmus
-bās	-bātis
-bat	-bant
[3, 4]	
-ēbam	-ēbāmus
-ēbās	-ēbātis
-ēbat	-ēbant
[1, 2]	
-bar	-bāmur
-bāris	-bāminī
-bātur	-bantur
[3, 4]	
-ēbar	-ēbāmur
-ēbāris	-ēbāminī
-ēbātur	-ēbantur

Exercitium 9

Exemplum: Fabius suum Lūcium fīlium vocat: "Venī, Lūcī, fīlī mī!"

1. Iūlius Cornēlium salūtat: "Salvē, Cornēl_____ !"
2. Aemilia virō suō "Ō Iūl_____ " inquit, "m_____ optime vir!"
3. Aemilia, cum frātrī Aemiliō epistulam scrībit, sīc fīnem facit: "Valē, Aemil_____ , m_____ frāter optime!"
4. Aemilia: "Ō Quīnte, m_____ fīl_____ , doletne pēs?"

-ius
-ī! (*voc*)
fīlius
fīlī!
meus
mī!

Exercitium 10

1. Iūlius Aemiliae ōsculum dat = Iūlius Aemiliam _______ .
2. Aemilia: "Amor meus _______ tē tempore nōn _______ [= minor fit], immō vērō _______ ."
3. Iūlius semper _______ Aemiliā cōgitābat.
4. Aemilia: "Tū sōlus amōre meō _______ es, Iūlī."
5. Aemilia mātrōna _______ _______ [= tenuis] est quam virgō erat.
6. Aemilia nec minus nec _______ ēst quam _______ est [= necesse est].

augēre
dē
dignus
ergā
gracilis
minuere
minus
opus esse
ōsculārī
plūs

Exercitium 11

1. Amorne coniugum tempore minuitur? ...
2. Quid Aemilia dīcit? ...
3. Cūr rīdet Iūlius? ...
4. Cūr Crassus amōre Aemiliae dignus nōn erat? ...
5. Cūr Aemilia hodiē fēmina beāta est? ...
6. Quibus rēbus Aemilia cotīdiē dēlectātur? ...
7. Quōmodo Iūlius pulchritūdinem Aemiliae laudat? ...
8. Cūr Aemilia signum Veneris aspicit? ...
9. Estne Aemilia tam gracilis quam Venus? ...
10. Cūr Aemilia Iūlium virum stultum vocat? ...

Lēctiō grammatica

Lēctiō grammatica (versūs 154–208)

Exercitium 12

Āctīvum

tempus praesēns

tempus praeteritum

1. *Voca|t, vide|t, dīc|it, audi|t* tempus ________ est.
2. *Vocā|bat, vidē|bat, dīc|ēbat, audi|ēbat* est tempus ________ .

praeteritum

3. Praeteritum: persōna tertia: [1, 2] *-bat, -bant,* [3, 4] *-ēbat, -ēbant;* per sōna secunda: [1, 2] -______ , -______ , [3, 4] -______ , -______ ; persōna prīma: [1, 2] -______ , -______ , [3, 4] -______ , -______ .

āctīvum

[1, 2]	sing.	plūr.
1	*-ba|m*	*-bā|mus*
2	*-bā|s*	*-bā|tis*
3	*-ba|t*	*-ba|nt*
[3, 4]		
1	*-ēba|m*	*-ēbā|mus*
2	*-ēbā|s*	*-ēbā|tis*
3	*-ēba|t*	*-ēba|nt*

		Sing.	Plūr.	Sing.	Plūr.
4.	Pers. 1	*vocā*	*vocā*______	*vidē*______	*vidē*______
5.	Pers. 2	*vocā*______	*vocā*______	*vidē*______	*vidē*______
6.	Pers. 3	*vocā*______	*vocā*______	*vidē*______	*vidē*______
7.	Pers. 1	*dūc*______	*dūc*______	*audi*______	*audi*______
8.	Pers. 2	*dūc*______	*dūc*______	*audi*______	*audi*______
9.	Pers. 3	*dūc*______	*dūc*______	*audi*______	*audi*______

10. Praeteritum verbī esse: singulāris: pers. 1 *eram,* 2 *er*____ , 3 *er*____ ; plūrālis: pers. 1 *er*______ , 2 *er*______ , 3 *er*______ .

Passīvum

11. *Vocā|bātur, vidē|bātur, dūc|ēbātur, audi|ēbātur* tempus ________ passīvī est.

passīvum

[1,2]	sing.	plūr.
1	*-ba|r*	*-bā|mur*
2	*-bā|ris*	*-bā|minī*
3	*-bā|tur*	*-ba|ntur*
[3,4]		
1	*-ēba|r*	*-ēbā|mur*
2	*-ēbā|ris*	*-ēbā|minī*
3	*-ēbā|tur*	*-ēba|ntur*

12. Praeteritum passīvī: persōna tertia: [1, 2] *-bātur, -bantur,* [3, 4] *-ēbātur, -ēbantur;* persōna secunda: [1, 2] -______ , -______ , [3, 4] -______ , -________ ; persōna prīma: [1, 2] -______ , -______ , [3, 4] -______ , -________ .

		Sing.	Plūr.	Sing.	Plūr.
13.	Pers. 1	*vocā*______	*vocā*______	*vidē*______	*vidē*______
14.	Pers. 2	*vocā*______	*vocā*______	*vidē*______	*vidē*______
15.	Pers. 3	*vocā*______	*vocā*______	*vidē*______	*vidē*______
16.	Pers. 1	*dūc*______	*dūc*______	*audi*______	*audi*______
17.	Pers. 2	*dūc*______	*dūc*______	*audi*______	*audi*______
18.	Pers. 3	*dūc*______	*dūc*______	*audi*______	*audi*______

CAPITVLVM VICESIMVM

Lēctiō prīma (versūs 1–46)

Exercitium 1

1. In Italiā Mēdus miser er_____, quia dominum timē_____ ac procul ab amīcā suā habitā_____.
2. In Graeciā Mēdus beātus er_____, quia cum amīcā suā habitā_____ nec dominum timē_____.
3. In Italiā Mēdus et Lȳdia miserī er_____, quia dominum Mēdī timē_____ nec in eādem urbe habitā_____.
4. In Graeciā Mēdus et Lȳdia beātī er_____, quia in eādem domō habitā_____ nec dominum Rōmānum timē_____.

Exercitium 2

1. Crās Mārcus rūrsus in lūdō pugnā_______ nec magistrō pārē_______, aut dormi_______ nec verba magistrī audi_______.
2. Crās Mārcus tam male computā_______ ac scrīb_______ quam hodiē.
3. Ergō Mārcus rūrsus ā magistrō reprehend_______ ac verberā_______ aut aliō modō pūni_______.
4. Crās discipulī pigrī rūrsus in lūdō pugnā_______ nec magistrō pārē_______, aut dormi_______ nec verba magistrī audi_______.
5. Crās discipulī tam male computā_______ ac scrīb_______ quam hodiē.
6. Ergō discipulī rūrsus ā magistrō reprehend_______ ac verberā_______ aut aliō modō pūni_______.

Exercitium 3

1. Puer quī nōndum ________ [= loquī] potest ________ dīcitur.
2. Īnfāns quī ambulāre nōndum potest in ________ iacet.
3. ________ [= parvus] īnfāns multās hōrās dormit; ________ enim īnfantī nōn minus ________ est quam cibus.
4. Īnfāns quī cibō ________ magnā vōce ________; ita parvulus īnfāns cibum ________ [= poscit].
5. Parvulus īnfāns nōn pāne, sed ________ vīvit.
6. Nōn omnēs mātrēs īnfantēs suōs ipsae ________ volunt.
7. Multī īnfantēs nōn ā mātribus suīs, sed ā ________ aluntur.
8. Nūtrīx est ________ [= fēmina] quae nōn suum, sed ________ īnfantem alit.
9. Īnfāns prīma verba discit antequam prīmōs ________ facere potest.
10. Iūlius et Aemilia ________ novum īnfantem habēbunt.

Exercitium 4

1. Quid est īnfāns? ...
2. Estne Quīntus īnfāns? ...
3. Num īnfāns in magnō lectō dormit? ...
4. Quōmodo parvulus īnfāns cibum postulat? ...
5. Quid tum facit māter? ...
6. Quō cibō alitur īnfāns parvulus? ...
7. Quid est nūtrīx? ...
8. Cūr tot īnfantēs Rōmānī ā nūtrīcibus aluntur? ...
9. Iūliane parvula īnfāns est? ...
10. Cūr vacuae sunt cūnae Aemiliae? ...
11. Quandō Aemilia rūrsus īnfantem habēbit? ...
12. Quot līberī tum erunt Iūliō et Aemiliae? ...
13. Quae verba īnfāns prīmum dīcere solet? ...

Cap. XX

Lēctiō I

erat erant
-bat -bant
erit erunt
-bit -bunt

crās = diē post hunc diem

[1, 2]
-bit -bunt
-bitur -buntur

[3, 4]
-et -ent
-ētur -entur

alere
aliēnus
carēre
cūnae
fārī
gradus
īnfāns
lac
mox
mulier
necessārius
nūtrīx
parvulus
postulāre
somnus
vāgīre

Lēctiō II

erō	erimus
eris	eritis
erit	erunt
[1, 2]	
-bō	-bimus
-bis	-bitis
-bit	-bunt
[3, 4]	
-am	-ēmus
-ēs	-ētis
-et	-ent
[1, 2]	
-bor	-bimur
-beris	-biminī
-bitur	-buntur
[3, 4]	
-ar	-ēmur
-ēris	-ēminī
-ētur	-entur

Lēctiō secunda (versūs 47–102)

Exercitium 5

1. Post decem annōs Mārcus mīles er____ et arma ger____ ut avunculus eius.
2. Tum Mārcus fortiter pugnā____ , hostem nōn timē____ nec ab eō fugi____ .
3. Mārcus cum magnō exercitū in Italiam reveni______ .
4. Mārcus: "Ego mīles er____ ut avunculus meus; bona arma ger____ ,fortiter pugnā______ , hostem nōn timē______ nec ab eō fugi______ ; cum magnō exercitū in Italiam reveni______ ."
5. Mārcus: "At tū numquam mīles fortis er______ , Sexte. Etiam sī bona arma ger____ , nōn fortiter pugnā____ , nam hostem timē____ atque ab eō fugi______ et ad mātrem tuam reveni______ !"
6. Mārcus et Quīntus mīlitēs er______ et arma ger______ ut avunculus eōrum: fortiter pugnā______ , hostem nōn timē______ nec ab eō fugi______ ; cum magnō exercitū in Italiam reveni________ .
7. Mārcus: "Ego et frāter meus mīlitēs er________ ut avunculus noster; bona arma ger________ , fortiter pugnā________ , hostem nōn timē________ nec ab eō fugi________ ; cum magnō exercitū in Italiam reveni________ ."
8. Mārcus: "At vōs numquam mīlitēs fortēs er______ Sexte et Tite! Etiam sī bona arma ger______ , nōn fortiter pugnā______ , nam hostem timē______ atque ab eō fugi______ et ad mātrēs vestrās reveni______ !"
9. Lȳdia: "Nōlī timēre, Mēde! Dominus nōs servā____ et in portum veh____ ."
10. Mēdus: "Egone quoque ā dominō tuō servā____ et in portum veh____ ?"
11. Lȳdia: "Certē tū quoque servā__________ , Mēde, et mēcum in portum veh__________ . Nautae quoque servā__________ ."
12. Nautae: "Nōs ā Neptūnō servā__________ ; ab illō deō in portum veh__________ ."
13. Lȳdia: "Nōn ā Neptūnō, sed ā Dominō nostrō servā__________ , nautae, et in portum veh__________ ."

adversus
colloquī
colloquium
cūrāre
dēbēre
fīliola
futūrus
magis
manēre
nōlī
officium
pergere
profectō
rārō
sermō

Exercitium 6

1. Iūlius et Aemilia iam nōn dē rēbus praeteritīs __________ , sed dē rēbus __________ .
2. Iūlius: " __________ [= certē] parvulam fīliam amābō."
3. Aemilia: "Sed tuam Iūliam __________ [= parvam fīliam] minus amās quam fīliōs."
4. Iūlius: "Ego nēminem __________ amō quam fīliam meam."
5. Aemilia: "Fīliōs saepe laudās, Iūliam __________ laudās."
6. Aemilia, quae abīre vult, gradum __________ ōstium facit.
7. Iūlius: " __________ abīre, Aemilia!"
8. Aemilia ā Iūliō nōn abit neque cum eō colloquī dēsinit: apud marītum __________ atque cum eō colloquī __________ .
9. __________ [< colloquī] est __________ inter duōs.
10. Aemilia: "Māter īnfantem suum alere __________ : id est mātris __________ ."
11. Nēmō īnfantem melius __________ potest quam māter.

Exercitium 7

1. Estne sermō parentum dē tempore praeteritō? ...
2. Cūr parentēs iam dē rēbus futūrīs colloquuntur? ...
3. Fīliumne an fīliam vult Aemilia? ...
4. Cūr Aemilia gradum adversus ōstium facit? ...
5. Discēditne Aemilia? ...

6. Num īnfāns Aemiliae ā nūtrīce alētur? ...
7. Cūr Aemilia ipsa īnfantem suum cūrāre vult? ...
8. Quid Aemilia officium mātris esse dīcit? ...
9. In quō cubiculō novus īnfāns nocte dormiet? ...
10. Cūr Iūlius in eōdem cubiculō dormīre nōn vult? ...
11. Quid Iūlius officium patris esse dīcit? ...

Lēctiō tertia (versūs 103–164)

Lēctiō III

Exercitium 8

1. Iūlius et Aemilia in viā ante tabernam cōnsistunt, quia flōrēs emere ________ .
2. Tabernārius rosās et līlia aliōsque flōrēs iīs ostendit et "Quōs flōrēs ________ ?" inquit.
3. Iūlius: "Nōn rōsās, sed līlia ________ ."
4. Tabernārius: "Cūr vōs rosās nōn ________ ?"
5. Iūlius: "Nōs rosās tuās emere ________ , quia in hortō nostrō multae sunt rosae."
6. Aemilia: "Sed hae rosae pulchriōrēs sunt. Ego rosās ________ , līlia ________ ." Aemilia dīcit 'sē rosās ________ , līlia ________ .'
7. Iūlius: "Sī tū līlia nōn ________ , ego nec rosās nec līlia emere ________ ."
8 Iūlius, quī nūllōs flōrēs emere ________ , ā tabernā abit.
9. Aemilia " ________ mē relinquere" inquit eumque sequitur.
10. Tabernārius: "Manēte! ________ abīre!"
11. Hominēs quī flōrēs emere ________ ad tabernam adeunt, quī flōrēs emere ________ ā tabernā abeunt.

velle	
volō	volumus
vīs	vultis
vult	volunt
nōlle	
nōlō	nōlumus
nōn vīs	nōn vultis
nōn vult	nōlunt
nōlī	nōlīte

Exercitium 9

1. Aemilia, quae exīre vult, Syrae in ōstiō ________ .
2. Syra ________ cum Iūliā ex hortō venit.
3. Iūlius et Aemilia ________ [= tacent]; Iūlia ________ parentum animadvertit et "Cūr silētis?" inquit.
4. Iūlius ________ Rōmam ībit et mox ________ [= ad domum suam] ________ [= redībit].
5. Parentēs līberōs suōs ________ [= amant].
6. Sermō īnfantium Iūliam nōn ________ .
7. Quī per imbrem ambulat ________ fit.
8. Nautae mercēs ex terrīs aliēnīs in Italiam ________ .

advehere
crās
decēre
dīligere
domum
occurrere
revertī
silentium
silēre
ūmidus
ūnā

Exercitium 10

1. Cui Aemilia in ōstiō occurrit? ...
2. Cūr Syra et Iūlia ex hortō exeunt? ...
3. Estne caelum serēnum? ...
4. Quō tum it Iūlius? ...
5. Sōlusne Iūlius in ātrium it? ...
6. In ātriōne colloquuntur coniugēs? ...
7. Quid silentēs aspiciunt? ...
8. Quis silentium eōrum animadvertit? ...
9. Quid Aemilia Iūliae interrogantī respondet? ...
10. Cūr miserī sunt līberī nautārum? ...
11. Quandō Iūlius ā vīllā proficīscētur? ...
12. Quam saepe Iūlius Rōmā ad vīllam revertētur? ..
13. Cūr Iūlia patre suō carēre nōn vult? ...
14. Utrum Iūlia vult, frātrem an sorōrem? ...

Lēctiō grammatica

Lēctiō grammatica (versūs 165–207)

Exercitium 11

Āctīvum

tempus praesēns
tempus praeteritum
tempus futūrum

1. *Voca|t, vide|t, dūc|it, audi|t* tempus __________ est.
2. *Vocā|bat, vidē|bat, dūc|ēbat, audi|ēbat* tempus __________ est.
3. *Vocā|bit, vidē|bit, dūc|et, audi|et est* tempus __________ .
4. Futūrum: persōna tertia: [1, 2] *-bit, -bunt,* [3, 4] *-et, -ent;* persōna secunda: [1, 2] -______ , -______ , [3, 4] -______ , -______ ; persōna prīma: [1, 2] -______ , -______ , [3, 4] -______ , -______ .

futūrum

āct.	sing.	plūr.
[1, 2] 1	*-b|ō*	*-b|imus*
2	*-b|is*	*-b|itis*
3	*-b|it*	*-b|unt*
[3, 4] 1	*-a|m*	*-ē|mus*
2	*-ē|s*	*-ē|tis*
3	*-e|t*	*-e|nt*
pass.	sing.	plūr.
[1, 2] 1	*-b|or*	*-b|imur*
2	*-b|eris*	*-b|iminī*
3	*-b|itur*	*-b|untur*
[3, 4] 1	*-a|r*	*-ē|mur*
2	*-ē|ris*	*-ē|minī*
3	*-ē|tur*	*-e|ntur*

		Sing.	Plūr.	Sing.	Plūr.
5.	Pers. 1	*vocā*______	*vocā*______	*vidē*______	*vidē*______
6.	Pers. 2	*vocā*______	*vocā*______	*vidē*______	*vidē*______
7.	Pers. 3	*vocā*______	*vocā*______	*vidē*______	*vidē*______
8.	Pers. 1	*dūc*______	*dūc*______	*audi*______	*audi*______
9.	Pers. 2	*dūc*______	*dūc*______	*audi*______	*audi*______
10.	Pers. 3	*dūc*______	*dūc*______	*audi*______	*audi*______

11. Futūrum verbī *esse*: singulāris: pers. 1 *erō*, 2 *er*______ , 3 *er*______ ; plūrālis: pers. 1 *er*______ , 2 *er*______ , 3 *er*______ .

Passīvum

12. *Vocā|bitur, vidē|bitur, dūc|ētur, audi|ētur* est tempus __________ passīvī.
13. Futūrum passīvī: persōna tertia: [1, 2] *-bitur, -buntur,* [3, 4] *-ētur, -entur;* persōna secunda: [1, 2] -______ , -______ , [3, 4] -______ , -______ ; persōna prīma: [1, 2] -______ , -______ , [3, 4] -______ , -______ .

		Sing.	Plūr.	Sing.	Plūr.
14.	Pers. 1	*vocā*______	*vocā*______	*vidē*______	*vidē*______
15.	Pers. 2	*vocā*______	*vocā*______	*vidē*______	*vidē*______
16.	Pers. 3	*vocā*______	*vocā*______	*vidē*______	*vidē*______
17.	Pers. 1	*dūc*______	*dūc*______	*audi*______	*audi*______
18.	Pers. 2	*dūc*______	*dūc*______	*audi*______	*audi*______
19.	Pers. 3	*dūc*______	*dūc*______	*audi*______	*audi*______

Cap. XXI

CAPITVLVM VNVM ET VICESIMVM

Lēctiō I

Lēctiō prīma (versūs 1–26)

Exercitium 1

-it -ērunt
[1] -āre
-āvit -āvērunt
[2] -ēre
-uit -uērunt
[4] -īre
-īvit -īvērunt

1. Tergum Mārcō dolet: magister eum bis verber______ .
2. Oculī puellae rubrī sunt: puella lacrim______ .
3. Oculī puellārum rubrī sunt: puellae lacrim______ .
4. Sextus ūmidus est, quod per imbrem ambul______ .
5. Sextus sordidus est, quod humī iac______ ; Titus et Mārcus eum ten______ , alter bracchium eius ten______ , alter crūra.
6. Puerī ūmidī sunt, quod per imbrem ambul______ , et sordidī, quod humī iac______ .
7. Puella iam nōn dormit: ancilla eam excit______ .
8. Neque puerī iam dormiunt: servī eōs excit______ .
9. Puella fessa nōn est, nam bene dorm______ .
10. Item puerī bene dorm______ neque fessī sunt.
11. Iūlia, quae puerōs iam voc______ , iterum eōs vocat, nec enim puerī eam aud______ .

12. Puerī, quī Iūliam iam voc______ , iterum eam vocant, nec enim Iūlia eōs aud______ .
13. Syra litterās nescit: nēmō eam litterās doc______ .

Exercitium 2

Exempla: Pater fīlium vocāvit = Fīlius ā patre vocātus est.
Pater fīliam vocāvit = Fīlia ā patre vocāta est.
Pater fīliōs vocāvit = Fīliī ā patre vocātī sunt.
Pater fīliās vocāvit = Fīliae ā patre vocātae sunt.
Ventus mare turbāvit = Mare ventō turbātum est.
Ventī maria turbāvērunt = Maria ventīs turbāta sunt.
Fīlius ā patre vocātus est nec eum audīvit = Pater fīlium vocāvit nec ab eō audītus est.

1. Servus puerum excitāvit = ...
2. Mārcus Iūliam pulsāvit = ...
3. Domina ancillās vocāvit = ...
4. Dominus servōs interrogāvit = ...
5. Mēdus Dāvum accūsāvit = ...
6. Mēdus vōcem dominī nōn audīvit = ...
7. Magister litterās Sextī laudāvit = ...
8. Magister discipulum pigrum pūnīvit = ...
9. Rōmānī oppidum hostium expugnāvērunt = ...
10. Hostēs castra Rōmāna oppugnāvērunt = ...
11. Verba Iūliī Aemiliam dēlectāvērunt = ...
12. Fulgur caelum illūstrāvit = ...
13. Puerī Iūliam vocāvērunt nec ab eā audītī sunt = ...
14. Puerī ā Iūliā vocātī sunt nec eam audīvērunt = ...

[1] -ārī
-ātus | -āta | -ātum — est
-ātī | -ātae | -āta — sunt

[4]
-ītus | -īta | -ītum — est
-ītī | -ītae | -īta — sunt

Exercitium 3

1. Hodiē māne Mārcus nōn sordidus, sed ______ [= pūrus] erat.
2. Vestīmenta eius tam ______ erant quam nix nova.
3. Nunc vērō ______ eius sordida est.
4. Nōn modo vestis Mārcī, sed etiam faciēs et manūs et ______ sordida sunt, Mārcus enim ______ iacuit.
5. ______ [= terra] propter imbrem ūmida est.
6. Pater fīlium suum sordidum nōn statim ______ .
7. Via quae ad vīllam ______ [= dūcit] nōn lāta, sed ______ est.

angustus
candidus
cognōscere
ferre
genū
humī
humus
mundus
vestis

Exercitium 4

1. Unde Mārcus revertitur? ...
2. Estne facile Mārcum cognōscere? ...
3. Cūr vestis eius ūmida est? ...
4. Quid dē nāsō Mārcī fluit? ...
5. Quis nāsum eius pulsāvit? ...
6. Nōnne Sextus ā Mārcō pulsātus est? ...
7. Quis est māximus ex tribus discipulīs? ...
8. Ubi puerī pugnāvērunt? ...
9. Cūr tam sordidus est Mārcus? ...
10. Quis Mārcum humī iacentem tenuit? ...
11. Quem Mārcus vocāvit? ...
12. Ā quō Sextus oppugnātus est? ...
13. Quōs vocāvit Sextus? ...
14. Ā quibus vōx Sextī audīta est? ...

Lēctiō II

cornū	cornua
genū	genua
-ū	-ua
-ūs	-uum
-ū	-ibus

Lēctiō secunda (versūs 27–78)

Exercitium 5

1. In fronte bovis nōn ūnum corn______ , sed duo corn______ sunt.
2. Bōs duo corn______ in fronte gerit.
3. Bōs est animal duōrum corn______ .
4. Animal ūnīus corn______ rārissimum est.
5. Ex corn______ bovis pōculum efficī potest.
6. Hominēs barbarī ē magnīs corn______ bibunt.
7. Gen______ est pars crūris.
8. Gen______ Mārcī sordida sunt: in gen______ eius sunt sordēs.
9. Mārcus gen____ lavat, prīmum gen____ dextrum, tum gen____ sinistrum.
10. Color gen______ sordidōrum est āter.

-ī	-imus
-istī	-istis
-it	-ērunt

-us	sum	-ī	sumus
-a	es	-ae	estis
	est		sunt

Exercitium 6

1. Aemilia: "Vocā puerōs, Syra!" Iūlia: "Ego eōs iam vocāv______ ."
2. Aemilia: "Tūne puerōs iam vocāv______ , Iūlia? Ego tē nōn audīv______ nec puerī tē audīv______ ."
3. Puerī veniunt, quia Iūlia eōs vocāv______ .
4. Iūlia: "Nōnne vōs mē vocāre audīv______ , puerī?"
5. Puerī: "Certē tē audīv______ . Cūr nōs vocāv______ ?"
6. Aemilia: "Vocā Iūliam, Syra!" Puerī: "Nōs eam iam vocāv______ ."
7. Aemilia: "Vōsne eam iam vocāv______ ? Ego vōs nōn audīv____ , nec Iūlia vōs audīv______ ."
8. Iūlia venit, quia puerī eam vocāv______ .
9. Puerī: "Nōnne tū nōs vocāre audīv______ , Iūlia?"
10. Iūlia: "Certē vōs audīv______ . Cūr mē vocāv______ ?"
11. Sextus Mārcum pulsāv______ et ipse ā Mārcō et Titō pulsāt______ , neque iī deinde ā Sextō pulsāt______ .
12. Titus: "Ego et Mārcus Sextum pulsāv______ , nec nōs deinde ab eō pulsāt______ ______ ."
13. Quīntus: "Vōsne Sextum pulsāv______ nec ab eō pulsāt______ ?"
14. Titus: "Ego sōlus pulsāt______ nōn______ ."
15. Quīntus: "Cūr tū pulsāt______ nōn______ , Tite?"
16. Puella plōrat, quia ā puerō improbō pulsāt______ .
17. Māter fīliam interrogat: "Ā quō pulsāt______ ?"
18. Fīlia respondet: "Ā puerō improbō pulsāt______ ."
19. Puellae plōrant, quia ā puerīs improbīs pulsāt______ .
20. Māter fīliās interrogat: "Ā quibus pulsāt______ ?"
21. Fīliae respondent: "Ā puerīs improbīs pulsāt______ ."

ain'
āiō ais ait
aliquis
bōs
causa
cōnspicere
cornū
cruor
excūsāre
indignus
interim

Exercitium 7

1. Pater ________ [= sanguinem] in faciē fīliī ________ [= videt].
2. Nōn sine ________ Sextus Mārcum pulsāvit.
3. Sextus, quī tam ________ est quam bōs, ā duōbus puerīs pulsātus est; neque enim Mārcus sōlus puerum validiōrem ________ potest.
4. Mārcus sē ________ cōnātur: "Sextus est puer māior et validior."
5. ________ est animal quod ________ gerit in fronte.
6. Mārcus tam sordidus est quam ________ .
7. Iūlius iam satis audīvit dē ________ puerōrum.
8. Iūlius: "Nōlī mihi plūs ________ dē illā pugnā ________ !"
9. In cubiculō suō Mārcus vestem sordidam ________ et aliam vestem pūram induit: Mārcus vestīmenta ________ .

10. _______ [= dum haec aguntur] Aemilia ātrium intrat.
11 Solum ātriī sordidum est; māter _________ in solō cōnspicit.
12. Aemilia: " _________ pedibus sordidīs in _________ mundō ambulāvit!"
13. Iūlius 'porcum ātrium intrāvisse' _________ [= dīcit].
14. Aemilia: "Quid _________ ?" Iūlius: "Porcum intrāvisse _________ ."
15. Aemilia: " _________ tū?"

mūtāre
nārrāre
pōnere
porcus
pugna
solum
sordēs
validus
vincere

Exercitium 8

1. Quid Iūlius in faciē fīliī cōnspicit? ...
2. Num bōs Mārcum pulsāvit? ...
3. Cūr Mārcus sōlus Sextum vincere nōn potest? ...
4. Quī Sextum humī iacentem tenuērunt? ...
5. Cūr Iūlius pugnam puerōrum 'indignam' dīcit? ...
6. Quō Iūlius Mārcum īre iubet? ...
7. Quid agit Mārcus in cubiculō suō? ...
8. Quis puerō novam vestem dat? ...
9. Quid Aemilia in solō cōnspicit? ...
10. Quid tum ait Iūlius? ...
11. Cūr Iūlius fīlium suum 'porcum' appellat? ...
12. Tūne hāc nocte bene dormīvistī? ...

Lēctiō tertia (versūs 79–149)

Lēctiō III

Exercitium 9

Exempla: Dāvus:	Dāvus dīcit
"Fīlius/a dormīvit"	'fīlium/am dormīvisse'
"Fīliī/ae dormīvērunt"	'fīliōs/ās
"Fīlius vocātus est"	'fīlium vocātum esse'
"Fīlia vocāta	'fīliam vocātam
"Fīliī vocātī sunt"	'fīliōs vocātōs
"Fīliae vocātae	'fīliās vocātās

1. Iūlius: "Mārcus intrāvit." Iūlius 'Mārc_____ intr_____ ' dīcit.
2. Iūlius: "Puerī in viā pugnāvērunt et humī iacuērunt." Iūlius dīcit 'puer_____ in viā pugn_____ et humī iac_____ .'
3. Syra: "Iūlia ā Mārcō pulsāta est." Syra dīcit 'Iūli_____ ā Mārcō puls_____ _____ .'
4. Sextus: "Magistrō pāruī." Sextus dīcit '_____ magistrō pār_____ .'
5. Sextus: "Ā magistrō laudātus sum." Sextus '_____ ā magistrō laud_____ _____ ' dīcit.
6. Dāvus: "Quīntus tōtam noctem vigilāvit nec hōram dormīvit." Dāvus dīcit 'Quīnt_____ tōtam noctem vigil_____ nec hōram dorm_____ .'
7. Mārcus: "Ego bene dormīvī, sed ā Dāvō excitātus sum." Mārcus dīcit '_____ bene dorm_____ , sed a Dāvō excit_____ _____ .'
8. Iūlia. "Ā Syrā excitāta sum." Iūlia dīcit '_____ ā Syrā excit_____ _____ .'
9. Aemilia: "Discipulī ā magistrō laudātī sunt." Aemilia dīcit 'discipul_____ ā magistrō laud_____ _____ .'
10. Iūlius: "Mārcus nōn laudātus, sed pūnītus est ā magistrō." Iūlius dīcit 'Mārc_____ nōn laud_____ , sed pūn_____ _____ ā magistrō.'
11. Aemilia: "Mārcus pulchrē scrīpsit." Aemilia 'Mārc_____ pulchrē scrīps_____ ' dīcit.
12. Iūlius: "Eae litterae nōn ā Mārcō scrīptae sunt." Iūlius dīcit 'e_____ litter_____ nōn ā Mārcō scrīpt_____ .'

A:
"is | "ea | pugnāvit"
"iī | "eae | pugnāvērunt"
"ego pugnāvī"

A dīcit
'eum | 'eam | 'eōs | 'eās | 'sē | pugnāvisse'

A:
"is vocātus | "ea vocāta | est"
"iī vocātī | "eae vocātae | sunt"
"ego vocātus/a sum"

A dīcit
'eum vocātum | 'eam vocātam | 'eōs vocātōs | 'eās vocātās | 'sē vocātum/am | esse'

13. Iūlius: "Mārcus puer improbus fuit." Iūlius 'Mārc______ puer______ improb______ fu______ ' dīcit.
14. Magister: "Epistula mea iam scrīpta et signāta est." Magister dīcit 'epistul______ su______ iam scrīpt______ et sign______ esse.'

[1] numerā|re
numerāv|isse

[2] pārē|re
pāru|isse

[3] scrīb|ere
scrīps|isse

[4] audī|re
audīv|isse

es|se
fu|isse

-ī	-imus
-istī	-istis
-it	-ērunt

Exercitium 10

1. Magister: "Scrībe M deciēs, Mārce!" Mārcus, postquam M M M M M M M M M scrīps______ : "Iam tibi pār______ : deciēs M scrīps______ ."
2. Magister, postquam litterās numer______ : "Nōn pār______ , puer pigerrime! Noviēs tantum M scrīps______ , ego litterās numer______ . Nōnne aud______ quod dīx______ ?"
3. Mārcus: "Certē aud______ quod dīx______ . At tū prāvē numer______ !"
4. Magister: "Vōs numerāte litterās, Tite et Sexte! ... Quid agitis? Nōn mē aud______ ?"
5. Titus et Sextus "Certē tē aud______ " inquiunt, et postquam litterās numer______ : "Litterās numer______ : decem sunt."
6. Magister: "Prāvē numer______ ! Ipsī M deciēs scrībite!"
7. Uterque puer M M M M M scrībit. Titus: "Iam tibi pār______ ."
8. Magister: "Nōn pār______ , puerī pigerrimī! Quīnquiēs tantum M scrīps______ ."
9. Titus: "At quīnque et quīnque sunt decem: ergō deciēs M scrīps______ ."
10. Titus et Sextus magistrō pār______ , quod bis quīnquiēs M scrīps______ , nam bis quīnquiēs sunt deciēs.
11. Mārcus vērō magistrō nōn pār______ , quod noviēs tantum M scrīps______ .
12. Sed tamen Mārcus dīcit 'sē magistrō pār______ et deciēs M scrīps______ , at magistrum prāvē numer______ !'
13. Magister discipulōs verba sua nōn aud______ putat, sed Titus et Sextus omnia aud______ .
14. Iūlius: "Hodiēne probus discipulus fu______ , Mārce?"
15. Mārcus: "Certē probus fu______ . Nōs omnēs probī discipulī fu______ ."
16. Iūlius: "Id nōn crēdō! Vōs omnēs discipulī improbī fu______ !"
17. Iūlius 'omnēs discipulōs improbōs fu______ ' dīcit, sed Mārcus sōlus improbus fu______ , cēterī probī fu______ .

aliquid
crēdere
dubitāre
fallere
falsum
inter
mentīrī
multa
nōbīs
omnia
postquam
tabella
vōbīs

Exercitium 11

1. Mārcus in ātrium redit, ____________ vestem mūtāvit.
2. Mārcus: "Magister ____________ [= multās rēs] nōs docuit; prīmum ____________ recitāvit, nesciō quid."
3. Mārcus parentibus ____________ [= parvam tabulam] ostendit, quam 'suam esse' dīcit.
4. Tabella vērō Sextī est, Mārcus enim tabellās mūtāvit ____________ pugnam.
5. Nōn vērum, sed ____________ est id quod Mārcus dīcit: puer ____________ .
6. Māter fīliō suō ____________ , sed pater dē verbīs eius ____________ .
7. Mārcus patrem suum ____________ nōn potest.
8. Iūlius: "Falsa sunt ____________ [= omnēs rēs] quae ____________ nārrāvistī!"
9. Mārcus: "Omnia quae ____________ nārrāvī, pater et māter, vēra sunt!"

Exercitium 12

1. Quō it Mārcus postquam vestem mūtāvit? ...
2. Quem Mārcus in ātriō salūtat? ...
3. Cūr Aemilia fīlium suum laudat? ...
4. Num Mārcus dīcit 'sē malum discipulum fuisse'? ...
5. Estne vērum id quod dīcit Mārcus? ...

6. Cūr puerī magistrum recitantem nōn audīvērunt? ...
7. Cūr tergum dolet Mārcō? ...
8. Quōmodo Mārcus mātrem fallit? ...
9. Cuius est tabella quam Mārcus ostendit? ...
10. Quis eās litterās pulcherrimās scrīpsit? ...
11. Quid Mārcus dīcit mātrī? ...
12. Num magister litterās Mārcī laudāvit? ...
13. Quid Mārcus dīcit dē cēterīs discipulīs? ...
14. Iūliusne fīliō suō crēdit? ...
15. Cūr Iūlius Aemiliae interrogantī nōn respondet? ...

Lēctiō grammatica (versūs 150–206)

Lēctiō grammatica

Exercitium 13

Exempla:

Lӯdia trīstis domī sedēbat nec Mēdum exspectābat. Tum Mēdus ōstium pulsāvit et intrāvit. Lӯdia laeta amīcum salūtāvit et ab eō salūtāta est.
Iūlius adulēscēns saepe Aemiliam salūtābat nec ab eā salūtābātur.

1. Salūtābat nōn tempus praesēns, sed tempus ______________ est; salūtāvit quoque tempus ______________ est.
2. Sedēbat, exspectābat, salūtābat, salūtābātur nōn est praeteritum perfectum, sed ______________ .
3. Pulsāvit, intrāvit, salūtāvit, salūtāta est nōn praeteritum imperfectum, sed ______________ est.

praeteritum perfectum et imperfectum

Exercitium 14

Āctīvum

1. Īnfīnītīvus: praesēns: *vocā|re*, perfectum: ______|*isse*; praesēns: *pārē|re*, perfectum: ______|*isse*; praesēns: *scrīb|ere*, perfectum: ______|*isse*; praesēns: *audī|re*, perfectum: ______|*isse.*
2. Persōnae perfectī: singulāris: pers. 1 ~*ī*, 2 ~______ , 3 ~______ ; plūrālis: pers. 1 ~______ , 2 ~______ , 3 ~______ .

		Sing.	Plūr.	Sing.	Plūr.
3.	Pers. 1	*vocāv*____	*vocāv*____	*pāru*____	*pāru*____
4.	Pers. 2	*vocāv*____	*vocāv*____	*pāru*____	*pāru*____
5.	Pers. 3	*vocāv*____	*vocāv*____	*pāru*____	*pāru*____
6.	Pers. 1	*scrīps*____	*scrīps*____	*audīv*____	*audīv*____
7.	Pers. 2	*scrīps*____	*scrīps*____	*audīv*____	*audīv*____
8.	Pers. 3	*scrīps*____	*scrīps*____	*audīv*____	*audīv*____

Passīvum

9. Īnfīnītīvus: praesēns: *vocā|rī*, perfectum: ______*um esse*; praesēns: *audī|rī*, perfectum: ______*um esse.*

		Sing.	Plūr.	Sing.	Plūr.
10.	Pers.1	*vocātus* ____	*vocāt*____	*audītus*____	*audīt*____
11.	Pers.2	*vocāt*____	*vocāt*____	*audīt*____	*audīt*____
12.	Pers.3	*vocāt*____	*vocāt*____	*audīt*____	*audīt*____

13. Participium perfectī: nōm. sing.: masc. *voc*______ , *aud*______ , fēm. *voc*______ , *aud*______ , neutr. *voc*______ , *aud*______ .

perfectum
āct.
īnf. ~*isse*
[1] *vocāv|isse*
[2] *pāru|isse*
[3] *scrīps|isse*
[4] *audīv|isse*

ind.	sing.	plūr.
1	~*ī*	~*imus*
2	~*istī*	~*istis*
3	~*it*	~*ērunt*

pass.
īnf. ≈*um/am/ōs/ās/a esse*
[1] *vocāt|um esse*
[4] *audīt|um esse*

ind.	sing.	plūr.
	≈*us/a*	≈*ī/ae*
1	*sum*	*sumus*
2	*es*	*estis*
3	*est*	*sunt*

participium perfectī
[1] *vocāt|us -a -um*
[4] *audīt|us -a -um*

Cap. XXII

Lēctiō I

CAPITVLVM ALTERVM ET VICESIMVM

Lēctiō prīma (versūs 1–55)

Exercitium 1

-eus
-ea
-eum

1. Ānulus ex aurō factus = ānulus aur______ .
2. Baculum ē lignō factum = baculum lign______ .
3. Catēna ex ferrō facta = catēna ferr______ .
4. Nummī ex aurō factī = nummī aur______ .
5. Stilus ferreus = stilus ______ ________ _________ .
6. Pōculum aureum = pōculum ______ ________ _________ .
7. Forēs ligneae = forēs ______ ________ _________ .

Exercitium 2

admittere
anteā
aurum
cardō
catēna
cōnstāre
cūstōdīre
extrā
faber
ferōx
foris
heus
iānitor
inter sē
intrā
lignum
līmen
posteā
pretium
prius
quīn
(num) quis
rogitāre
sīcut
tabellārius
tandem
vincīre

1. Magna iānua __________ ē duābus __________ , quae in __________ vertuntur.
2. Sub foribus est __________ .
3. __________ [= ōstiārius] dīcitur servus quī hominēs advenientēs in ātrium __________ .
4. Iānitor cum cane suō vīllam dominī __________ .
5. Canis, quī prope tam __________ est quam lupus, catēnā __________ .
6. __________ nōn modo canēs, sed etiam iānitōrēs vinciēbantur.
7. __________ cōnstat ē multīs ānulīs ferreīs quī __________ coniunguntur.
8. Ānulus Lȳdiae nōn ex ferrō, sed ex __________ factus est.
9. Ānulus aureus magnī __________ est.
10. Iānua ē __________ facta est __________ [= ut] baculum Iūliī.
11. Servus quī epistulās fert __________ appellātur.
12. Tabellārius clāmat: "__________ iānitor! __________ aperīs? Num __________ [= aliquis] hīc est?"
13. __________ iānitor surgit et tabellārium __________ [= multa interrogat].
14. Tabellārius: "__________ admitte mē! __________ [= deinde] respondēbō."
15. Hostēs nōn sunt __________ vāllum, sed __________ vāllum.
16. Vulcānus est deus __________ .

Exercitium 3

1. Ex quibus partibus cōnstat iānua vīllae? ...
2. Quid scrīptum est in līmine? ...
3. Quis dīcitur servus quī iānuam cūstōdit? ...
4. Quid facit is quī vīllam intrāre vult? ...
5. Ubi sedet iānitor? ...
6. Cūr canis iānitōris catēnā vincītur? ...
7. Ex quā māteriā catēna facta est? ...
8. Num ānulus Lȳdiae ex ferrō factus est? ...
9. Utrum dūrius est, lignumne an ferrum? ...
10. Quis dīcitur vir quī rēs ferreās efficit? ...
11. Cūr 'tabellāriī' dīcuntur servī quī epistulās ferunt? ...
12. Quōmodo iānitor ē somnō excitātur? ...
13. Cūr tabellārius nōn statim iānitōrī respondet? ...
14. Quid huic tabellāriō nōmen est? ...
15. Unde Tlēpolemus sē venīre dīcit? ...
16. Quid Iūlius post merīdiem agere solet? ...

Exercitium 4

1. Post merīdiem Iūlius ambulā____ īre solet.
2. Postquam ambulāvit, lavā____ it.
3. Vesperī hominēs dormī____ eunt.
4. Māne amīcī ad vīllam veniunt dominum salūtā____ .
5. Mēdus et Lȳdia in Graeciam eunt habitā____ .
6. Hostēs castra oppugnā____ veniunt.
7. Tabellārius nōn mittitur pecūniam postulā____ .
8. Facile est vōcem magistrī audīre = Vōx magistrī est facilis audī____ .
9. Difficile est nōmina barbara dīcere = Nōmina barbara difficilia sunt dic____ .
10. Quae est dea pulcherrima? Id difficile scī____ est.

-tum
-tū

Lēctiō secunda (versūs 56–121)

Lēctiō II

Exercitium 5

1. Mēdus, quī rēs Mārcī fer________ solet, hodiē abest.
2. Itaque Mārcus ad lūdum ambulāns rēs suās ipse fer________ .
3. Titus et Sextus semper rēs suās ipsī fer________ .
4. Titus: "Cūr tū ipse rēs tuās fer________ hodiē, Mārce?"
5. Mārcus: "Ipse rēs meās fer________ , quia Mēdus abest; sed cūr vōs semper rēs vestrās ipsī fer________ ?"
6. Titus: "Nōs rēs nostrās ipsī fer________ , quia in ipsō oppidō Tūsculō habitāmus, nōn procul ab oppidō."
7. Mārcus: "Venīte mēcum ac rēs meās fer________ !"
8. Sextus: "Rēs tuās fer________ nōlumus. Ipse rēs tuās________ , Mārce!"
9. Tabula, quae ā Mēdō fer________ solet, hodiē ā Mārcō fer________ .
10. Epistulae ā tabellāriīs fer________ .

ferre	
ferō	ferimus
fers	fertis
fert	ferunt
fer!	ferte!
ferrī	
fertur	feruntur

Exercitium 6

1. Canis, quī tabellārium ________ stantem videt, dentēs ostendit ac ________ : "Rrrr..."
2. Canis tabellārium ________ vult, sed catēnā ________ .
3. Iānitor eum dē cane ferōcī ________ : " ________ ! Canis tē mordēbit."
4. Tabellārius nōn intrat, sed in līmine ________ .
5. "Nōlī canem tuum ________ !" inquit.
6. In solō intrā līmen est ________ canis ferōcis.
7. Tabellārius propius ad canem ________ [= adīre] audet; neque imāgō canis neque canis vērus eum ________ .
8. Canis catēnam ________ et vestem tabellāriī dentibus ________ .
9. ________ novum, quod Tlēpolemus ________ [= paulō ante] ēmit, ā cane ferōcī ________ .
10. Tabellārius ex ōstiō ________ nōn potest, quia canis eum tenet.
11. Homō territus nec ________ nec ________ audet.
12. Canis eum locō sē movēre nōn ________ .
13. Iānitor virum territum ________ : "Hahahae! Quīn intrās?"
14. Tlēpolemus intrāre cōnātur, sed canis īrātus eum ex ōstiō ________ .
15. "Vincī ________ [= illum tuum] canem!" inquit tabellārius tōtō corpore ________ .
16. Iānitor: "Nōlī ________ [= putāre] mē canem solvisse!"
17. Iānitor catēnam prehendit et canem ā Tlēpolemō ________ .
18. Tlēpolemus: " ________ mē intrāre! Nōlī mē ________ in imbrem pellere!"

accēdere
arbitrārī
cavēre
cēdere
dērīdēre
forās
forīs
fremere
imāgō
iste
monēre
mordēre
nūper
pallium
pellere
prehendere
prōcēdere
recēdere
removēre
resistere
retinēre
rumpere
scindere
sinere
solvere
terrēre
tremere

Exercitium 7

1. Cūr tabellārius in līmine resistit? ...
2. Quae imāgō in solō intrā līmen vidētur? ...
3. Quae verba īnfrā imāginem scrīpta sunt? ...
4. Num Tlēpolemus imāgine canis terrētur? ...
5. Quid agit canis cum Tlēpolemus ad eum accēdit? ...
6. Cūr canis excurrēns catēnā nōn retinētur? ...
7. Cūr tabellārius nōn audet locō sē movēre? ...
8. Quōmodo canis eum forās pellit? ...
9. Cūr tremit Tlēpolemus? ...
10. Cūr tabellārius iānitōrī pallium suum ostendit? ...
11. Quid tabellārius sēcum fert? ...
12. Quis epistulam in ātrium ad Iūlium fert? ...

Lēctiō grammatica

Lēctiō grammatica (versūs 122–135)

Exercitium 8

Exempla: *Dominus cotīdiē ambulātum it.*
Vōx tabellāriī difficilis audītū est.

supīnum I
supīnum II
I ≈ *um*
II ≈ *ū*

1. Ambulāt|um __________ est. Audīt|ū quoque __________ est.
2. Supīnum alterum in ≈ ________ dēsinit, alterum in ≈ ________ .
3. Supīnum in ≈um dēsinēns pōnitur apud verba ______ , venīre, mittere, cēt.
4. Alterum supīnum, quod in ≈ū dēsinit, apud adiectīva __________ et difficilis et pauca alia pōnitur.

Exercitium 9

Themata verbī

thema -atis *n*
terminātiō -ōnis f

Thema dīcitur prior verbī pars ad quam adduntur variae litterae vel syllabae (terminātiōnēs quae vocantur), ut *-re, -ō, -isse, -ī, -istī, -us, -a, -um*, cēt.

Verbī themata sunt tria:

thema praesentis [–]

(1) thema praesentis (= īnfīnītīvus praesentis āctīvī sine *-re, -ere*), ut *amā-, monē-, scrīb-, audī-;*

thema perfectī [~]

(2) thema perfectī (= īnfīnītīvus perfectī āctīvī sine *-isse*), ut *amāv-, monu-, scrīps-, audīv-;*

thema supīnī [≈]

(3) thema supīnī (= supīnum sine *-um* sīve participium perfectī sine *-us -a -um*), ut *amāt-, monit-, scrīpt-, audīt-*.

īnfīnītīvus:
praes. āct.: *–re/–ere*
perf. āct.: *~isse*
perf. pass.: *≈um esse*

1. Īnfīnītīvī: *vocā|re, vocāv|isse, vocāt|um esse: vocā-* thema __________ est, *vocāv-* thema __________ , *vocāt-* __________ __________ .
2. Īnfīnītīvī: *terrē|re, terru|isse, territ|um esse*: thema praesentis: __________ -, thema perfectī: __________ -, thema supīnī: __________ -.
3. Īnfīnītīvī: *dīc|ere, dīx|isse, dict|um esse*: thema praesentis: ______-, thema perfectī: ______-, thema supīnī: ______-.
4. Īnfīnītīvī: *pūnī|re, pūnīv|isse, pūnīt|um esse*: thema praesentis: ______-, thema perfectī: ______-, thema supīnī: ______-.

Exercitium 10

Īnfīnītīvī (adde themata perfectī et supīnī):

1. *aperīre, ______isse, ______um esse*
2. *claudere, ______isse, ______um esse*
3. *emere, ______isse, ______um esse*
4. *pellere, ______isse, ______um esse*
5. *posse, ______isse*
6. *rumpere, ______isse, ______um esse*

7. *scindere, ______isse, ______um esse*
8. *solvere, ______isse, ______um esse*
9. *vincīre, ______isse, ______um esse*
10. *venīre, ______isse*

CAPITVLVM VICESIMVM TERTIVM

Cap. XXIII

Lēctiō prīma (versūs 1–40)

Lēctiō I

Exercitium 1

Mūtā tempus praesēns [...] in perfectum. Exemplum:

Iānitor ōstium [claudit] clausit = Ōstium [clauditur] clausum est ā iānitōre.

1. Magister epistulam [scrībit] ________ = Epistula ā magistrō [scrībitur] ________ est.
2. Magister tabellārium ad Iūlium [mittit] ________ = Tabellārius ad Iūlium [mittitur] ________ est ā magistrō.
3. Tabellārius epistulam ad Iūlium [fert] ________ = Epistula ad Iūlium [fertur] ________ est ā tabellāriō.
4. Canis iānitōris pallium tabellāriī [scindit] ________ = Pallium tabellāriī ā cane iānitōris [scinditur] ________ est.
5. Iūlius signum [rumpit] ________ = Signum ā Iūliō [rumpitur] ________ est.
6. Iūlius litterās [legit] ________ = Litterae ā Iūliō [leguntur] ________ sunt.
7. Iūlius nūllum verbum [dīcit] ________ = Nūllum verbum ā Iūliō [dīcitur] ________ est.
8. Aemilia epistulam [sūmit] ________ = Epistula ab Aemiliā [sūmitur] ________ est.
9. Culter medicī puerum [terret] ________ = Puer cultrō medicī [terrētur] ________ est.

dīc|ere, dīx|isse, dict|um esse
fer|re, tul|isse, lāt|um esse
leg|ere, lēg|isse, lēct|um esse
mitt|ere, mīs|isse, miss|um esse
rump|ere, rūp|isse, rupt|um esse
scrīb|ere, scrīps|isse, scrīpt|um esse
scind|ere, scid|isse, sciss|um esse
sūm|ere, sūmps|isse, sūmpt|um esse
terrē|re, terru|isse, territ|um esse

Exercitium 2

1. "Tabellārius Tūsculō vēnit; ecce epistula quam ________ [: Tūsculō] ad tē tulit" inquit iānitor epistulamque dominō suō ________ .
2. Iūlius: "Quid ________ hoc est? Quis ________ epistulam ad mē mīsit?"
3. Iūlius iānitōrī imperat: "Recēde ________ ad canem tuum!" Hīs verbīs iānitōrem ________ [= ā sē mittit].
4. Iūlius ________ magistrī cognōscit.
5. Signum nōn ruptum, sed ________ est.
6. "Certē magister postulat pecūniam quam eī ________ " inquit Iūlius, sed Aemilia epistulam aliās rēs ________ putat.
7. Aemilia: "Quis scit? ________ magister aliquid scrīpsit dē Mārcō?"
8. Epistula sīc incipit: "Diodōrus Iūliō ________ dīcit."
9. Diodōrus scrībit 'Mārcum male recitāre neque ________ [= et numquam] rēctē respondēre.'
10. Iūliō legente, ________ [= faciēs] Mārcī colōrem mūtat.
11. Iam Mārcus vultum ________ gerit [: habet].
12. Mārcus ________ et tremit ________ [= propter] timōrem.

continēre
dēbēre
dīmittere
fortasse
hinc
illinc
integer
-nam
ob
pallēre
pallidus
salūtem dīcere
signum
trādere
umquam
vultus

Exercitium 3

1. Quid iānitor Iūliō trādit? ...
2. Quid dīcit iānitor? ...
3. Quōmodo Iūlius scit litterās ā Diodōrō missās esse? ...
4. Quid est signum magistrī? ...
5. Cūr Iūlius litterās magistrī legere nōn vult? ...

6. Quid Iūlius magistrō dēbet? ...
7. Quid Aemilia magistrum scrīpsisse arbitrātur? ...
8. Quōmodo Iūlius epistulam aperit? ...
9. Quid magister dē Mārcō scrīpsit? ...
10. Quō diē epistula scrīpta est? ...
11. Dē quā rē hic diēs magistrum monuit? ...
12. Cūr Mārcus patrem aspiciēns pallet? ...

Lēctiō II

Lēctiō secunda (versūs 41–83)

Exercitium 4

nōn – neque
nūllus – neque ūllus
numquam – neque umquam

Exempla:
Puer rubet / ...nōn respondet = Puer rubet neque respondet.
Puer rubet / ...nūllum verbum respondet = Puer rubet neque ūllum verbum respondet.
Puer rīdet / ...numquam plōrat = Puer rīdet neque umquam plōrat.

1. Puella plōrat / ...nōn rīdet = Puella plōrat ________ rīdet.
2. Aemilia Iūlium / ...nūllum alium virum amat = Aemilia Iūlium ________ ________ alium virum amat.
3. Mēdus ex Italiā proficīscitur / ...numquam revertētur = Mēdus ex Italiā proficīscitur ________ ________ revertētur.
4. Syra nūllam pecūniam /...nūlla ōrnāmenta habet = Syra nūllam pecūniam ________ ________ ōrnāmenta habet.
5. Puer vigilat / ...dormīre nōn potest = Puer vigilat ________ dormīre potest.
6. Māter īnfantem suum bene cūrat / ...numquam eum relinquit = Māter īnfantem suum bene cūrat ________ ________ eum relinquit.

Exercitium 5

āvertere
factum
fatērī
īnscrībere
laus
litterae
merēre
negāre
perdere
plānē
plānus
pudēre
pudor
rubēre
solvere
superior

1. Mārcus ________ [= epistulā] magistrī nōn laudātur.
2. Epistula magistrī tōtam rem ________ facit.
3. Iam Iūlius ________ intellegit Mārcum falsum dīxisse.
4. Puer piger atque improbus nūllam ________ meret.
5. Mārcus vultum ā patre ________ .
6. Nōmen 'Sextī' ________ est in parte tabulae ________ .
7. Iam Mārcus nihil ________ , sed omnia ________ .
8. Mārcus ipse ________ suum indignum esse intellegit.
9. Iam Mārcus nōn ob timōrem pallet, sed ________ ob ________ .
10. Mārcum factī suī ________ .
11. Iūlius Diodōrō mercēdem ________ nōn vult, quia is male docet nec mercēdem suam ________ .
12. Magna tempestās et nāvēs et mercēs ________ [↔ servāre] potest.

Exercitium 6

1. Estne tōta epistula dē pecūniā quam Iūlius dēbet? ...
2. Cūr Aemilia magistrum mercēdem merēre putat? ...
3. Num magister Mārcum litterīs suīs laudat? ...
4. Cūr Mārcus laudem nōn meret? ...
5. Quālis discipulus laudem meret? ...
6. Quid Iūlius dīcit dē Mārcō? ...
7. Quōmodo pater intellegit tabulam Sextī esse? ...
8. Num Mārcus hoc negat? ...
9. Quid Mārcus fatētur? ...
10. Cūr māter nescit puerōs in viā pugnāvisse? ...

11. Quid pater Sextī putābit? ...
12. Cūr Mārcus iam rubet? ...

Lēctiō tertia (versūs 84–155)

Lēctiō III

Exercitium 7

≈ūrus | sum
≈ūra | es
| est
≈ūrī | sumus
≈ūrae | estis
| sunt
≈ūrum esse

eum ≈ūrum | esse
eam ≈ūram
id ≈ūrum
eōs ≈ūrōs
eās ≈ūrās
ea ≈ūra

sē | ≈ūrum | esse
| ≈ūram
| ≈ūrōs
| ≈ūrās

≈um īrī

1. Iūlius baculum sūmēns "Ō Mārce!" inquit, "iam tē verberāt______ sum [= verberābō]!"
2. Iūlius dīcit 'sē Mārcum verberāt______ esse.'
3. Mārcus: "Nōlī mē verberāre! Iam bonus puer fut______ sum [= erō] nec umquam sorōrem meam pulsābō."
4. Mārcus prōmittit 'sē iam bonum puerum fut______ esse nec umquam sorōrem suam pulsāt______ esse.'
5. Iūlius nōn crēdit eum prōmissum fact______ esse.
6. Magister virgam prōmit ac discipulōs verberāt______ est [= verberābit].
7. Discipulī: "Nōlī nōs verberāre, magister! Iam tibi pārit______ sumus [= pārēbimus]."
8. Discipulī prōmittunt 'sē iam magistrō pārit______ esse.'
9. Magister nōn crēdit eōs prōmissum fact______ esse.
10. Magister calamum prōmit quia scrīpt______ est [= scrībet].
11. Mārcus interrogat: "Quid tū scrīpt______ es, magister?"
12. Magister respondet 'sē litterās ad patrem Mārcī scrīpt______ esse': "Litterās ad patrem tuum scrīpt______ sum."
13. Tandem Iūlius intellegit uxōrem suam rūrsus mātrem fut______ esse.
14. Aemilia dīcit 'sē semper īnfantem sēcum habit______ esse.'
15. Syra: "Quīntus numquam ab eō medicō sānābitur." Syra dīcit 'Quīntum numquam ab eō medicō sānāt______ īrī.'

Exercitium 8

ablātīvus absolūtus III: cum participiō perfectī

Exempla: Cane vīnctō tabellārius intrat (= Postquam canis vīnctus est...)
Mārcus veste mūtātā in ātrium redit (= postquam vestis mūtāta est [ab eō]: postquam vestem mūtāvit).

1. Epistul______ trādit______ discēdit tabellārius.
2. Iānitōr______ dīmiss______ Iūlius signum rumpit.
3. Sign______ rupt______ epistula legitur.
4. Mārcus pallet nōmin______ magistrī audīt______ .
5. Mārc______ in cubiculum duct______ et inclūs______ , Dāvus in ātrium redit.
6. Aemilia, litter______ magistrī lēct______ , Mārcum nōn laudat.
7. Iūlius: "Mercēdem solvere nōlō!" H______ dict______ Iūlius epistulam magistrī scindit.

Exercitium 9

1. Pater fīlium suum vērum dīcere iubet: "Vērum ______ , mī fīlī!" dīc!
2. Pāstor canem sē ad ovem dūcere iubet: "______ mē ad ovem, canis!" dūc!
3. Dominus servum officium facere iubet: "______ officium tuum!" fac!
4. Iūlius Mārcum alterum mālum tunc ēsse, alterum sēcum ferre iubet: "Alterum mālum nunc ______ , alterum tēcum ______ , Mārce!" fer! ēs!
5. Syra Iūliam laetam esse iubet: "______ laeta, Iūlia!" es!

antehāc
clāvis
comes
comitārī
herī
inclūdere
nōlle
perdere
posthāc
prōmissum
prōmittere
verbera

Exercitium 10

1. Mārcus: "__________ semper bonus puer erō. Hoc vōbīs __________."
2. Iūlius vērō nōn crēdit Mārcum __________ factūrum esse.
3. Mārcus enim hoc idem saepe __________ prōmīsit.
4. Iūlius: "Profectō [verberāre <] __________ meruistī, Mārce!"
5. Dāvus puerum in cubiculum dūcit eumque __________ .
6. Mārcō inclūsō, Dāvus __________ cubiculī Iūliō reddit.
7. Hodiē Mēdus Mārcum ad lūdum __________ nōn potuit, quia __________ domō fūgit; hodiē Mārcus sine __________ ambulāvit.
8. Iūlius magistrō respondēbit 'sē mercēdem solvere __________.'
9. Iūlius pecūniam suam __________ nōn vult.

Exercitium 11

1. Quid Mārcus parentibus suīs prōmittit? ...
2. Cūr pater nōn crēdit eum prōmissum factūrum esse? ...
3. Verberatne Iūlius Mārcum? ...
4. Quid Iūlius Dāvum facere iubet? ...
5. Cūr Mēdus hodiē Mārcum comitārī nōn potuit? ...
6. Quis Mārcum comitābitur crās? ...
7. Quid Aemilia Iūlium factūrum esse putat? ...
8. Num Iūlius crēdit Mārcum iam mūtātum esse? ...
9. Ad quem Iūlius epistulam scrīptūrus est? ...
10. Ā quō epistula Iūliī trādētur magistrō? ...
11. Quid Iūlius magistrō respondēbit? ...
12. Cūr Iūlius magistrō mercēdem negat? ...
13. Cūr magister Mārcum nihil docēre potest? ...

Lēctiō grammatica

Lēctiō grammatica (versūs 156–178)

participium futūrī
≈ūr|us -a -um

futūrum in praesentī

≈ūrus	*sum*		
≈ūra	*es*		
	est		
		≈ūrī	*sumus*
		≈ūrae	*estis*
			sunt

īnfīnītīvus futūrī
āct.
≈ūr|um esse
pass.
≈um īrī

Exercitium 12

Āctīvum

1. *Scrīb|ēns* participium praesentis est; *scrīpt|ūrus* est participium __________ .
2. Participium futūrī dēsinit in *≈ūr|us -a -um*, quod ad thema supīnī additur: *amāt*______ , *monit*______ , *lēct*______ , *audīt*______ .
3. Participium futūrī verbī *esse: fut*______ .
4. Cum participium futūrī coniungitur cum tempore praesentī verbī *esse*, fit futūrum alterum ('futūrum in praesentī' quod vocātur): ______ *ūr|us sum = scrībam,* __________ ______ *= scrībēs,* __________ ______ = *scrībet.*
5. Cum participium futūrī cum īnfīnītīvō *esse* coniungitur, __________ futūrī fit: *scrīptūr|um esse.*
6. Īnfīnītīvus praesentis: *vocāre*; īnfīnītīvus futūrī: __________ *ūrum esse.*

Passīvum

7. Cum supīnum I cum *īrī* (īnf. praes. pass. verbī *īre*) iungitur, __________ futūrī passīvī fit: *scrīptum īrī.*
8. *Scrībī* īnfīnītīvus praesentis passīvī est; *scrīptum īrī* est __________ __________ passīvī
9. Īnfīnītīvus praesentis passīvī: *mūtārī*; īnfīnītīvus futūrī passīvī: __________ *um* __________ .

Exercitium 13

Īnfīnītīvī:

1. afferre, _____ isse, _____ um esse.
2. dūcere _____ isse, _____ um esse.
3. ferre, _____ isse, _____ um esse.
4. facere, _____ isse, _____ um esse.
5. fugere, _____ isse.
6. inclūdere, in _____ isse, in _____ um esse.
7. legere, _____ isse, _____ um esse.
8. mittere, _____ isse, _____ um esse.
9. ostendere, _____ isse.
10. perdere, _____ isse.
11. trādere, _____ isse, _____ um esse.

faciō -iunt
fugiō -iunt

CAPITVLVM VICESIMVM QVARTVM

Cap. XXIV

Lēctiō prīma (versūs 1–51)

Lēctiō I

Exercitium 1

1. Mārcus: "Ecce tabula mea. _____ ipse hoc scrīpsī. Nōnne litterae meae pulchrae v_____ dēlectant? Cūr nōn laudor ā v_____ ?"
2. Iūlius: "N_____ t_____ nōn crēdimus, Mārce. T_____ hoc nōn scrīpsistī."
3. Mārcus: "Cūr v_____ m_____ nōn crēditis? Nōnne m_____ pulchrē scrībere putātis?"
4. Iūlius: "Scīmus t_____ foedē scrībere! Hae litterae pulchrae ā t_____ scrīptae esse nōn possunt."
5. Mārcus: "Certē ā m_____ scrīptae sunt!" Mārcus 'litterās ā sscrīptās esse' dīcit.
6. Iūlius: "N_____ fallere nōn potes. Num t_____ Sextus nōmen est?"
7. Tandem Mārcus fatētur 's_____ tabulās mūtāvisse' neque s_____ excūsāre cōnātur.
8. Iūlius: "Nōnne t_____ pudet ita fēcisse?"
9. Mārcus: "Nōlī m_____ verberāre, pater! Magister m_____ iam bis verberāvit: tergum adhūc m_____ dolet."
10. Mārcus dīcit 'tergum adhūc s_____ dolēre.'
11. Mārcus: "Posthāc v_____ pārēbō, pater et māter; id v_____ prōmittō."
12. Iūlius: "Id saepe antehāc n_____ prōmīsistī. Nōn crēdimus t_____ n_____ pāritūrum esse. Discēde ā n_____ , puer!"

ego	nōs	–
mē	nōs	sē
mihi	nōbīs	sibi
(ā) mē	(ā) nōbīs	(ā) sē
tū	vōs	
tē	vōs	
tibi	vōbīs	
(ā) tē	(ā) vōbīs	

Exercitium 2

1. Puer _____ [= aeger] in lectō sē _____ nec dormīre potest sīve in _____ dextrō cubat sīve in latere _____ [= sinistrō].
2. Puer surgere cōnātur, sed _____ [= statim] in lectō _____ .
3. Pēs _____ [= rūrsus] dolēre incipit: propter _____ puer surgere nōn potest.
4. Quīntus _____ quod pedēs nōn _____ [= aequī], sed _____ sunt.
5. Omnia quiēta sunt, nūllus _____ audītur, avēs nōn canunt, quia tempestāte magnā et _____ territae sunt.
6. At _____ silentium clāmōre et _____ māximō rumpitur!
7. Mārcus enim clāmāre ac forem _____ [= pulsāre] incipit.
8. Cūr Mārcus ita clāmat foremque tam _____ percutit?

aegrōtus
aliter
continuō
convertere
cupere
dēnuō
dolor
etsī
flēre
frangere
ignōrāre
impār

intus
iūxtā
laevus
latus
mīrārī
nōscere
os ossa
pār
patī
percutere
recumbere
sonus
strepitus
subitō
subitus
valdē

9. Ita Mārcus inclūsus forem ________ cōnātur, neque enim ________ [= aliō modō] ē cubiculō exīre potest.
10. Cubiculum Mārcī ________ cubiculum Quīntī situm est.
11. Quīntus ________ crūris frāctum esse putat, sed Syra dīcit 'omnia ________ eius integra esse.'
12. Nōn decet puerum Rōmānum ________ [= lacrimāre], ________ [= quam-quam] gravem dolōrem ________ .
13. Quīntus ________ [= nescit] Mārcum ā Sextō pulsātum esse.
14. Quīntus enim ________ [↔ forīs] in lectō cubāns nihil ________ potest, etsī omnia scīre ________ [= vult].

Exercitium 3

1. Quiētēne iacet Quīntus in lectō? ...
2. Cūr dormīre nōn potest? ...
3. Quid puer facere cōnātur? ...
4. Quid mīrātur Quīntus? ...
5. Uter pēs māior est? ...
6. Cūr avēs in hortō silent? ...
7. Quō sonō silentium rumpitur? ...
8. Unde venit ille strepitus? ...
9. Quem vocat Quīntus? ...
10. Quid dīcit Quīntus dē pede suō aegrō? ...
11. Estne frāctum crūs eius? ...
12. Quārē Quīntus flēre incipit? ...
13. Quid agunt aliī puerī, dum Quīntus intus cubat? ...
14. Mārcusne cum aliīs puerīs lūdit? ...
15. Cūr Quīntus ignōrat Mārcum inclūsum esse? ...

	inf.	*imp.*
	-rī/-ī	-re/-ere
[1]	-ārī	-āre!
[2]	-ērī	-ēre!
[3]	-ī	-ere!
[4]	-īrī	-īre!

Exercitium 4

Exemplum: Iūlius servum sē opperīrī iubet: "Opperīre mē, serve!"
Iūlius servum sē sequī iubet: "Sequere mē, serve!"

1. Syra Quīntum laetārī iubet: "Laet________ , Quīnte!"
2. Quīntus Syram sē cōnsōl________ et sēcum loqu________ iubet: "Cōnsōl________ mē, Syra! Loqu________ mēcum!"
3. Mēdus Lȳdiam sē comit________ iubet: "Comit________ mē, Lȳdia!"
4. Nauta Mēdum caelum intu________ iubet: "Intu________ caelum!"
5. Mēdus nautam ventum secundum opper________ iubet: "Ventum secundum opper________ , nauta!"

Lēctiō II

Lēctiō secunda (versūs 52–117)

Exercitium 5

~erat		~erant	
≈us	erat	≈ī	erant
≈a		≈ae	
≈um		≈a	

1. Mārcus ē lūdō rediēns ūmidus erat, quod per imbrem ambul________ et sordidus quod humī iac________ .
2. Puerī enim pugn________ , et Mārcus et Sextus humī iac________ .
3. Sextus Mārcum puls________ et ā Mārcō et Titō puls________ erat.
4. Puerī ā magistrō verber________ erant, quod in lūdō dorm________ .
5. Māter Mārcum discipulum improbum fuisse nesciēbat, neque enim lēg________ litterās quās magister scrīps________ .
6. Aemilia virgō remittēbat flōrēs quōs Iūlius eī mīs________ .
7. Ancilla gaudēbat quod ā dominō laud________ erat.
8. Ancillae gaudēbant quod ā dominō laud________ erant.
9. Etsī pēs dolēbat, os frāct________ nōn erat.

Exercitium 6

1. Herī Mēdus Mārcum ad lūdum comit________ est.
2. Tabellārius canem iānitōris ver________ est [= timuit].
3. Mēdus Lȳdiam ōscul________ est et Lȳdia Mēdum ōscul________ est.
4. Syra Quīntum mortuum esse arbitr________ est [= putāvit].
5. Parentēs fīliam lacrimantem cōnsōl________ sunt.
6. Syra: "Tūne ē lectō surgere cōn________ es, Quīnte?"
7. Quīntus fatētur 'sē surgere cōn________ esse': "Surgere cōn________ sum."
8. Mārcus tabulam Sextī 'suam esse' dīxit: ita puer ment________ est.
9. Falsa sunt omnia quae Mārcus locūt________ est.
10. Tandem Mārcus 'sē ment________ esse' fass________ est: "Ment________ sum, pater. Falsa sunt omnia quae locūt________ sum."
11. Servī: "Semper vērum locūt______ sumus: numquam ment______ sumus."
12. Servī dīcunt 'sē semper vērum locūt____ esse nec umquam ment______ esse.'

≈us	sum	≈ī	sumus
≈a	es	≈ae	estis
	est		sunt

≈um	esse
≈am	
≈ōs	
≈ās	

Exercitium 7

1. Mārcus ā patre verberātus nōn est, quia iam verberāt____ ______ ā magistrō, sed in cubiculum inclūsus est.
2. Puer enim nōn modo malus discipulus fu________ et in lūdō dormīv________ , sed etiam in viā pugnāv______ et falsum dīx______ (= mentīt____ ______).
3. Mārcus: "Tū mē in cubiculum inclūsistī, pater, etsī iam ā magistrō verberāt____ ______ ! Nōnne satis pūnīt____ ______ ā magistrō?"
4. Iūlius: "Ego tē inclūsī, etsī iam ā magistrō verberāt____ ______ , quia nōn modo malus discipulus fu______ et in lūdō dormīv______ , sed etiam in viā pugnāv______ ac falsum dīx______ . Certē nōn satis pūnīt____ ______ ā magistrō!"
5. Mārcus (ad Quīntum): "Pater mē in cubiculum inclūsit, quia nōn sōlum malus discipulus fu______ et in lūdō dormīv______ , sed etiam in viā pugnāv______ ac falsum dīx______ ."
6. Herī magister puerōs verberāvit, quia malī discipulī fu______ et in lūdō dormīv______ .
7. Malī discipulī bonīs: "Herī magister nōs verberāvit, quia malī discipulī fu______ et in lūdō dormīv______ ; at vōs laudāvit, quia bonī discipulī fu______ atque omnia verba eius audīv______ ."
8. Mārcus et Titus Sextum pulsāvērunt, quia ab eō 'barbarī' appellāt______ .
9. Iūlius: "Cūr Sextum pulsāvistis? Vōsne ab eō pulsāt____ ______ ?"
10. Mārcus: "Sextum pulsāvimus, quod ab eō 'barbarī' appellāt____ ______ ."

~eram	~erāmus
~erās	~erātis
~erat	~erant

≈us	eram	≈ī	erāmus
≈a	erās	≈ae	erātis
	erat		erant

Exercitium 8

Exempla: Pater prūdentior est fīliō = Pater prūdentior est quam fīlius.
Leōne fortior = fortior quam leō.

1. Digitus quārtus minor est digit____ medi____ [= quam digitus medius].
2. Mōns Aetna altior est mont____ Vesuvi____ [= quam mōns Vesuvius].
3. Via Appia cēter____ vi____ longior est [= longior est quam cēterae viae].
4. Quae dea Vener____ pulchrior est [= pulchrior est quam Venus]?
5. Quod ōrnāmentum pulchrius est ānul____ gemmāt____ ?
6. Nūllus discipulus Mārc____ pigrior est.
7. Canis iānitōris lup____ ferōcior est.
8. Toga Mārcī niv____ candidior erat.
9. Nūllum mare māius est ōcean______ .
10. Nūlla stēlla sōl____ clārior est.

ablātīvus comparātiōnis

(comparātiō -ōnis f < comparāre)

Lēctiō grammatica

Lēctiō grammatica (versūs 118–162)

Exercitium 9

Āctīvum

1. *Vocāv|it* est praeteritum ____________, *vocāv|erat* praeteritum ____________.
2. Plūsquamperfectum (pers. 3 sing.) dēsinit in *~erat*, quod ad thema ________ additur, ut *dīx|erat.*

plūsquamperfectum āct.

	sing.	plūr
1	*~era|m*	*~erā|mus*
2	*~erā|s*	*~erā|tis*
3	*~era|t*	*~era|nt*

3. Plūsquamperfectum: singulāris: pers. 1 *~eram*, 2 ~_____, 3 ~_____; plūrālis: pers. 1 ~_____, 2 ~_____, 3 ~_____.

		Sing.	Plūr.	Sing.	Plūr.
4.	Pers. 1	*amāv*_____	*amāv*_____	*monu*_____	*monu*_____
5.	Pers. 2	*amāv*_____	*amāv*_____	*monu*_____	*monu*_____
6.	Pers. 3	*amāv*_____	*amāv*_____	*monu*_____	*monu*_____
7.	Pers. 1	*dīx*_____	*dīx*_____	*audīv*_____	*audīv*_____
8.	Pers. 2	*dīx*_____	*dīx*_____	*audīv*_____	*audīv*_____
9.	Pers. 3	*dīx*_____	*dīx*_____	*audīv*_____	*audīv*_____

10. Plūsquamperfectum verbī esse: singulāris: pers. 1 *fu*_____, 2 *fu*_____, 3 *fu*_____; plūrālis: pers. 1 *fu*_____, 2 *fu*_____, 3 *fu*_____.

Passīvum

pass.

	sing.	plūr.
	≈us -a -um	*≈ī -ae -a*
1	*eram*	*erāmus*
2	*erās*	*erātis*
3	*erat*	*erant*

11. *Vocāt|us* est praeteritum perfectum passīvī est; *vocāt|us erat* est praeteritum ____________ passīvī.
12. Plūsquamperfectum passīvī cōnstat ex ____________ perfectī et praeteritō ________ verbī *esse* (*eram, erās, erat...*).

		Sing.	Plūr.
13.	Pers. 1	*vocātus* _______	*vocāt*___ _______
14.	Pers. 2	*vocāt*________	*vocāt*___ _______
15.	Pers. 3	*vocāt*________	*vocāt*___ _______

Exercitium 10

1. *cadere,* _______*isse*
2. *cognōscere,* _______*isse,* _______*um esse*
3. *cupere,* _______*isse* — *cupiō -iunt*
4. *dare,* _______*isse,* _______*um esse*
5. *fatērī,* _______*um esse*
6. *frangere,* _______*isse,* _______*um esse*
7. *īre,* _______*isse* — *eō eunt*
8. *lavāre,* _______*isse,* _______*um esse*
9. *loquī,* _______*um esse*
10. *lūdere,* _______*isse*
11. *mordēre,* _______*isse,* _______*um esse*
12. *nōscere,* _______*isse*
13. *redīre, red*_______*isse* — *red-eō -eunt*
14. *reprehendere, re*_______*isse, re*_______*um esse*
15. *velle,* _______*isse*
16. *vidēre,* _______*isse,* _______*um esse*

CAPITVLVM VICESIMVM QVINTVM

Cap. XXV

Lēctiō prīma (versūs 1–41)

Lēctiō I

Exercitium 1

1. ________ et lupus ________ [= sine causā] ad eundem rīvum vēnērunt.
2. Quattuor equī currum Sōlis ________ ; nec facile est equōs Sōlis ________ .
3. Achillēs corpus Hectoris post ________ suum trāxit.
4. Rōmulus prīma ________ Rōmāna aedificāvit et frātrem ________ .
5. Moenia, quae Rōmulus ________ , nōn alta, sed ________ erant.
6. Quīntus ________ dē Rōmulō et Remō iam audīvit.
7. Nunc fābulam dē ________ ferōcī quod hominēs vīvōs ________ audīre cupit.
8. Tāle mōnstrum ________ [= ferōx] Quīntum nōn terrēbit, neque enim is puer ________ est.
9. In Crētā ________ [= tempore antīquō] vīvēbat ________ mōnstrum, nōmine Mīnōtaurus, cui corpus virī, sed caput ________ erat.
10. ________ [= plūrēs quam duo] adulēscentēs virginēsque Athēniēnsēs ________ [= omnī annō] ad Mīnōtaurum mittēbantur.
11. Labyrinthus est magnum ________ , unde nēmō potest exīre, quamquam iānua ________ .
12. Daedalus complūrēs rēs ________ [< mīrārī] effēcerat praeter labyrinthum.

aedificāre
aedificium
agnus
complūrēs
currus
fābula
forte
humilis
interficere
mīrābilis
moenia
mōnstrum
ōlim
patēre
quotannīs
regere
saevus
taurus
terribilis
timidus
trahere
vorāre

Exercitium 2

1. Quid Quīntus Syram sibi nārrāre iubet? ...
2. Quid fēcit Achillēs? ...
3. Quis prīmōs mūrōs Rōmānōs aedificāvit? ...
4. Quem Rōmulus interfēcit?
5. Cūr Quīntus fābulam dē Rōmulō audīre nōn vult? ...
6. Quālem fābulam Quīntus audīre cupit? ...
7. Quam fābulam Syra puerō nārrat? ...
8. Quāle mōnstrum erat Mīnōtaurus? ...
9. Ubi illud mōnstrum habitābat? ...
10. Quid est labyrinthus? ...
11. Clausane erat iānua labyrinthī? ...
12. Quis illum labyrinthum aedificāverat? ...
13. Unde veniēbant hominēs quōs edēbat Mīnōtaurus? ...
14. Quālia vēla gerēbat nāvis eōrum? ...

Lēctiō secunda (versūs 42–88)

Lēctiō II

Exercitium 3

1. Iūlia: "Manē h____ apud nōs, pater! Nōlī h____ abīre!"
2. Iūlius: "Crās necesse erit mē h____ Rōmam proficīscī, sed brevī h____ ad vōs redībō."
3. Iūlia: "Quārē rūrsus Rōmam ībis? Necesse nōn est totiēs ill____ īre nec tot diēs ill____ manēre."
4. Iūlius: "Rōmae vīvere mē nōn dēlectat; itaque post paucōs diēs ill____ discēdam atque h____ revertar."
5. Iūlia: "Quod dōnum mihi ill____ afferēs?"

(ubi?)	hīc	illīc
(unde?)	hinc	illinc
(quō?)	hūc	illūc

auxilium
brevī
cīvis
cōnstituere
cupidus
exitus
expugnātiō
fīlum
glōria
mora
mors
necāre
occīdere
parātus
pollicērī
rēx

Exercitium 4

1. Mīnōs, ____________ Crētae, Athēnās expugnāverat.
2. Post ____________ urbis rēx et pecūniam et hominēs postulāvit.
3. Itaque quotannīs complūrēs Athēniēnsēs ad ____________ certam mittēbantur.
4. Mīnōs enim et pecūniae et sanguinis ____________ erat.
5. Thēseus, vir ________ cupidus, Mīnōtaurum __________ [= interficere] atque __________ suōs servāre ____________.
6. Thēseus, quī gladium gerēbat, ad pugnam __________ erat.
7. Ariadna Thēseō ________ longum dedit; ita fīlia rēgis eī ________ tulit.
8. Thēseus: " ________ [= mox] hūc redībō, nec posteā tē relinquam, Ariadna: hoc tibi ________ [= prōmittō]."
9. Tum Thēseus sine __________ [= continuō] labyrinthum intrāvit atque Mīnōtaurum __________ [= necāvit/interfēcit].
10. Posteā fīlum Ariadnae secūtus __________ labyrinthī facile repperit.

Exercitium 5

1. Cūr Athēniēnsēs in Crētam mittēbantur? ...
2. Cūr Mīnōs Athēniēnsibus inimīcus erat? ...
3. Ubi Thēseus vīvēbat? ...
4. Quam bēstiam Thēseus iam necāverat? ...
5. Quid Thēseus tum agere cōnstituit? ...
6. Sōlusne Thēseus in Crētam profectus est? ...
7. Quō rēx Mīnōs Thēseum dūcī iussit? ...
8. Quae fuit Ariadna? ...
9. Cūr ea Thēseum servāre cōnstituit? ...
10. Quōmodo Ariadna Thēseō auxilium tulit? ...
11. Quid Thēseus Ariadnae prōmīsit? ...
12. Quid fēcit Thēseus in labyrinthō? ...
13. Quōmodo exitum labyrinthī repperit? ...

Lēctiō III

Lēctiō tertia (versūs 89–144)

-re -minī
[1] -āre -āminī
[2] -ēre -ēminī
[3] -ere -iminī
[4] -īre -īminī

Exercitium 6

1. Iūlius: "Nōlō sōlus ambulāre. Comit__________ mē, Syre et Lēander! Opper__________ mē ante portam!"
2. Lȳdia: "Nōlī mē dēserere, Mēde! Hoc mihi pollic________!"
3. Mēdus: "Proficīsc________ mēcum, Lȳdia! Comit________ mē in Graeciam!"
4. Mēdus: "Nāvem solvite, nautae! Intu________ caelum! Proficīsc________!"
5. Dāvus: "Sequ________ mē in cubiculum tuum, Mārce!"
6. Dux: "Laet________, mīlitēs! Hostēs fugiunt. Sequ________ eōs, sed brevī hūc revert________!"
7. Lȳdia: "Nōlī deōs Rōmānōs verērī, Mēde! Ūnum sōlum Deum ver________! Eius auxilium opper________!"

cōnspectus
dēscendere
dēserere
ibi
lītus
maerēre

Exercitium 7

1. Post __________ [> necāre] Mīnōtaurī Thēseus nāvem __________ atque cum Ariadnā profectus est.
2. Naxī Thēseus Ariadnam __________ [= relīquit].
3. Prīmō Ariadna amīcum in __________ quaesīvit.
4. Deinde in altum __________ ascendit, unde __________ nāvem Thēseī procul in marī vīdit.

5. Postquam nāvis ē __________ eius abiit, Ariadna dē saxō in lītus __________ .
6. __________ [= illīc] puella misera capillum et vestem scindēbat, sīcut agunt hominēs quī __________ .
7. Post mortem Aegeī Thēseus multōs annōs Athēnās __________ .
8. Hīc Syra fīnem __________ facit.
9. Syra virum improbum amāvit, neque tamen illīus virī __________ potest.

nārrātiō
nex
oblīvīscī
prōspicere
regere
saxum
(nāvem) solvere

Exercitium 8

Exempla: Fābulās nārrāre mē dēlectat = Nārrātiō fābulārum mē dēlectat.
Vir quī pecūniam cupit = vir pecūniae cupidus.

acc./gen.

1. Difficile fuit urb_____ expugnāre: Expugnātiō urb_____ difficilis fuit.
2. Vocābul_____ Latīn_____ dēclīnāre dēbēmus: Dēclīnātiō vocābul_____ Latīn_____ facilis nōn est.
3. Thēseus patri_____ amābat atque glōri_____ cupiēbat: ille vir patri_____ amāns atque glōri_____ cupidus in Crētam profectus est.
4. Thēseus mort_____ nōn timēbat. Sine timōre mort_____ labyrinthum intrāvit.
5. Thēseus ob amōrem patri_____ atque glōri_____ cupiditātem Mīnōtaur_____ necāvit.
6. Post necem Mīnōtaur_____ Thēseus in patriam revertit.
7. Magister Mārc_____ nōn laudat: in epistulā eius nūlla laus Mārc_____ est.

Exercitium 9

1. Quid Thēseus cīvibus suīs ostendit? ...
2. Num Thēseus sōlus ē Crētā profectus est? ...
3. Ubi Ariadnam relīquit Thēseus? ...
4. Ubi amīcum suum Ariadna quaesīvit? ...
5. Quid puella ē saxō prōspiciēns vīdit? ...
6. Quid facere solent hominēs quī maerent? ...
7. Cūr Syra virīs nōn crēdit? ...
8. Quō Thēseus Nāxō profectus est? ...
9. Unde Aegeus rēx in mare prōspiciēbat? ...
10. Cūr Aegeus fīlium suum mortuum esse arbitrābātur? ...
11. Quid tum fēcit Aegeus? ...
12. Quod mare ab Aegeō rēge appellātum est? ...
13. Ubi situm est mare Aegaeum? ...
14. Quis rēx Athēniēnsium factus est post Aegeum? ...

Lēctiō grammatica (versūs 145–154)

Lēctiō grammatica

Exercitium 10

Exempla: *Dominus servum sē comitārī iubet: "Comitāre mē, serve!"*
Dominus servōs sē comitārī iubet: "Comitāminī mē, servī!"

imperātīvus verbī dēpōnentis
[1] -ā|re -ā|minī
[2] -ē|re -ē|minī
[3] –|ere –|iminī
[4] -ī|re -ī|minī

1. *Comitā|rī* īnfīnītīvus verbī dēpōnentis est. *Comitā|re* nōn est īnfīnītīvus, sed __________ verbī dēpōnentis.
2. *Comitā|re* est __________ singulāris; *comitā|minī* imperātīvus __________ est.
3. Īnfīnītīvus: *cōnārī*; imperātīvus: sing. *cōn*_____ , plūr. *cōn*______ .
4. Īnfīnītīvus: *verērī*; imperātīvus: sing. *ver*_____ , plūr. *ver*______ .
5. Īnfīnītīvus: *loquī*; imperātīvus: sing. *loqu*_____ , plūr. *loqu*______ .
6. Īnfīnītīvus: *partīrī*; imperātīvus: sing. *part*_____ , plūr. *part*______ .

Exercitium 11

a- dē-scendere
cōn-spiciō -iunt
iaciō -iunt
in-cipiō -iunt
inter-ficiō -iunt

1. *accēdere, ac________isse*
2. *cōnscendere, cōn________isse*
3. *cōnspicere, cōn________isse, cōn________um esse*
4. *cōnstituere, cōn________isse, cōn________um esse*
5. *dēserere, dē________isse, dē________um esse*
6. *gerere, ________isse, ________um esse*
7. *iacere, ________isse, ________um esse*
8. *incipere, ________isse, ________um esse*
9. *interficere, inter________isse, inter________um esse*
10. *iubēre, ________isse, ________um esse*
11. *oblīvīscī, ob________um esse*
12. *occīdere, oc________isse, oc________um esse*
13. *petere, ________isse, ________um esse*
14. *proficīscī, pro________um* esse
15. *quaerere, ________isse, ________um esse*
16. *reddere, red________isse, red________um esse*
17. *regere, ________isse, ________um esse*
18. *relinquere, re________isse, re________um esse*
19. *reperīre, ________isse, ________um esse*
20. *sequī, ________um esse*
21. *trahere, ________isse, ________um esse*

Cap. XXVI

CAPITVLVM VICESIMVM SEXTVM

Lēctiō I

Lēctiō prīma (versūs 1–31)

Exercitium 1

celer -eris -ere
equus cel<u>er</u> (*m*)
nāvis cel<u>eris</u> (*f*)
pīlum cel<u>ere</u> (*n*)

1. Asinus nōn tam cel_______ est quam equus.
2. Aquila est avis magna et cel_______ .
3. Nūllus deus tam cel_______ est quam Mercurius.
4. Fuga cel_______ hostēs perterritōs servāvit.
5. Ventus cel_______ et subitus mare turbāvit.
6. Nihil tam cel_______ est quam fulgur.

Exercitium 2

audāx
carcer
celer
cōnficere
cōnsequī
cōnsilium
cōnsūmere
effugere
fuga
haud
invenīre
iuvāre
paene
persequī
quisquam
quoniam
reliquusq
vērum

1. Rēx Mīnōs Thēseum fugientem ____________ est.
2. Nāvis Mīnōis nōn tam ____________ fuit quam Thēseī.
3. Itaque rēx Thēseum ____________ nōn potuit.
4. Daedalus, quī fīlum ____________ et Ariadnae dederat, ā rēge in labyrinthum inclūsus est sīcut in ____________ .
5. Hīc Syra, quae __________ [= nōn] paulum temporis iam ____________ in nārrandō, fīnem facere vult.
6. ________ [= sed] Quīntus, quī magnam fābulae partem iam audīvit, partem ____________ quoque audīre cupit.
7. Syra igitur dē ____________ Daedalī et Īcarī nārrat.
8. Daedalus exitum labyrinthī ____________ [= reperīre] nōn potuit, neque ____________ [= et nēmō] eum ____________ [= eī auxilium tulit].
9. ____________ igitur aliā viā exīre nōn potuit, vir ________ [= audēns] per āera ____________ cōnstituit.
10. Hoc ____________ adhūc ab Īcarō ignōrābātur.
11. Puer fessus 'sē ____________ [= prope] mortuum esse' dīxit.

Exercitium 3

1. Cūr rēx Thēseum fugientem cōnsequī nōn potuit? ...
2. Quō Mīnōs Daedalum inclūdī iussit? ...
3. Quid Daedalus cōnfēcerat et Ariadnae dederat? ...
4. Quis cum Daedalō in labyrinthum inclūsus est? ...
5. Cūr Syra hīc fīnem facere vult? ...
6. Quā viā Daedalus effugere cōnstituit? ...
7. Cūr Īcarus labyrinthum 'carcerem' appellāvit? ...
8. Quārē fessus erat Īcarus? ...
9. Multumne cibī iīs reliquum erat? ...
10. Quōrum auxilium Īcarus opperiēbātur? ...

Lēctiō secunda (versūs 32–82)

Lēctiō II

Exercitium 4

-nd|um -ī -ō
[1] -andum -ī -ō
[2] -endum -ī -ō
[3] -endum -ī -ō
[4] -iendum -ī -ō

nārrāre
ad nārra<u>ndum</u>
... nārra<u>ndī</u>
(in/dē) nārra<u>ndō</u>

1. Nautae parātī sunt ad nāvig________ .
2. Syra fīnem nārr________ facit quia fessa est nārr________ .
3. Puer autem cupidus est aud________ neque parātus ad dorm________ .
4. Stilus necessārius est ad scrīb________ .
5. Sextus industrius est in scrīb________ et in leg________ et in comput________ ; is enim cupidus disc________ est.
6. Puerī scrībere discunt scrīb________ ; ars scrīb________ haud facilis est.
7. Capitulum XVI est dē marī et dē nāvig________ .
8. Iūlia dēlectātur in hortō ambul________ et flōrēs aspici________ .
9. Mēdus cōnsilium ā dominō fugi________ excōgitāverat.
10. Daedalus fīlium, quī vol________ studiōsus erat, artem vol________ docuit.
11. Paulum satis est ad beātē vīv________ .
12. Quōmodo loquī discimus? Loquī discimus aliōs loquentēs aud________ et imit________ .

Exercitium 5

ars
cautus
deorsum
ēvolāre
excōgitāre
fīgere
ignis
imitārī
īnfimus
ingēns
lacertus
levāre
līber
mollīre
nātūra
opus
orbis
penna
perficere
quidem
studiōsus
summus
sūrsum
tamquam
trāns
ūrere

1. Quī in carcere inclūsus est nōn est ________ .
2. Avis ________ montēs et flūmina volāre potest.
3. Aquila circum labyrinthum in magnum ________ volābat.
4. Daedalus cōnsilium fugae iam ________ : ālās facere cōnstituerat atque ē labyrinthō ________ .
5. Ālās cōnficere ________ difficile est, sed Daedalus ālās ________ [= māximās] cōnfēcit ex ________ , quās cērā in lacertīs ________ .
6. Ille ________ [= certē] deus nōn erat, sed tamen arte suā ipsam ________ mūtāre poterat.
7. "Opus iam ________ est" inquit Daedalus, "Ecce exemplum ________ meae novissimum. Iam avēs in volandō ________ possumus."
8. Puer, etsī ________ erat volandī, sē suprā humum ________ nōn potuit.
9. Pater fīlium ālās ________ ________ movēre docuit ________ [= sīcut] avis.
10. Tum fīlium sīc monuit: "Nōlī volāre in ________ āere prope mare neque in ________ āere prope sōlem, nam ________ sōlis cēram ________ ac pennās ________ poterit. ________ estō!"
11. ________ est pars bracchiī superior.

Exercitium 6

1. Quid Daedalus excōgitāverat? ...
2. Quae via sōla iīs patēbat ad fugiendum? ...
3. Quid Daedalus suprā sē vīdit? ...
4. Quae animālia nātūrā volāre possunt? ...
5. Cūr homō volāre nōn potest? ...
6. Quās rēs mīrābilēs Daedalus iam cōnfēcerat? ...
7. Quōmodo Daedalus ālās cōnfēcit? ...
8. Ubi fīxae sunt ālae? ...
9. Cūr Īcarus nōn statim volāre potuit? ...
10. Quid Daedalus fīlium suum docuit? ...
11. Ubi pater Īcarum volāre iussit? ...
12. Cūr eī nōn licēbat in summum caelum ascendere? ...

Lēctiō III

Lēctiō tertia (versūs 83–145)

Exercitium 7

cultrum veritus : cultrum verēns

Exempla: Thēseus, postquam ē Crētā profectus est, Naxum vēnit
= Thēseus ē Crētā profectus Naxum vēnit.
Quīntus, quī cultrum medicī verēbātur, oculōs clausit
= Quīntus cultrum medicī veritus oculōs clausit.

1. Mīnōs Thēseum __________ [= postquam Thēseum persecūtus est] domum revertit.
2. Daedalus fīlium __________ [= postquam fīlium ōsculātus est] "Iam sequere mē!" inquit.
3. Ita __________ [= Postquam ita locūtus est] Daedalus cum fīliō ēvolāvit.
4. Fīlum Ariadnae __________ [= Postquam fīlum Ariadnae secūtus est] Thēseus exitum labyrinthī repperit.
5. Tabellārius canem __________ [= quī canem verēbātur] intrāre nōluit.
6. Aegeus fīlium mortuum esse __________ [= quī fīlium mortuum esse arbitrābātur] in mare sē iēcit.

Exercitium 8

aberrāre
accidere
cāsus
dēspicere
causā (-ndī)
lībertās
māximē
multitūdō
orbis (terrārum)
paenīnsula
propinquus
quatere
revocāre
sīn
suspicere
temerārius
vērum (etiam)
vidērī

1. Peloponnēsus nōn īnsula, sed __________ est.
2. Daedalus et Īcarus ē labyrinthō ēvolantēs novā __________ gaudēbant ac __________ [= magnum numerum] īnsulārum mīrābantur.
3. Īcarus __________ [= deorsum aspiciēns] paene tōtum __________ terrārum vidēre poterat, __________ [= sūrsum aspiciēns] sōlem lūcentem vīdit.
4. Puer __________ [= nimis audāx] in summum caelum ascendit.
5. Tum __________ [= factum est] id quod pater timuerat: sōl __________ [< prope] cēram mollīvit et pennās ussit.
6. Puer, lacertōs nūdōs __________ , in mare cecidit.
7. Haec fābula nōn sōlum dēlectandī, __________ [= sed] etiam monendī __________ nārrātur.
8. Ex omnibus fābulīs haec dē __________ [< cadere] Īcarī Quīntum __________ dēlectat.
9. Puer fessus Syram abeuntem nōn __________ .
10. Rēs quae procul absunt parvae esse __________ .
11. In somnīs Quīntus volāre sibi __________ [= sē volāre putat].
12. Sī industrius es, multum discis, __________ [= sī autem] piger es, nihil discis.
13. Nōlī ā rēctā viā __________ !

Exercitium 9

1. Quis fugam Daedalī et Īcarī animadvertit? ...
2. Quid arbitrātus est pāstor quī eōs volāre vīdit? ...
3. Cūr pater et fīlius nōn rēctā viā Athēnās volāvērunt? ...
4. Quid volantēs sub sē vīdērunt? ...
5. Quid est Peloponnēsus? ...
6. Quōmodo Peloponnēsus cum reliquā Graeciā coniungitur? ...
7. Quid est Corinthus? ...
8. Quārē Īcarus ad sōlem ascendit? ...
9. Quid tum puerō temerāriō accidit? ...
10. Quid appellātur id mare quō Īcarus cecidit? ...
11. In quā īnsulā inventum est corpus puerī? ...
12. Cūr Quīntus fessus nōn est fābulās audiendō? ...
13. Quārē nārrātur haec fābula? ...

Lēctiō grammatica (versūs 146–162)

Lēctiō grammatica

Exercitium 10

Exempla: *Nāvigāre necesse est. Nautae nāvigāre cupiunt.*
Nāvēs necessāriae sunt ad nāvigandum.
Nautae cupidī sunt nāvigandī.
Nautae pecūniam faciunt nāvigandō.

1. *Nāvigāre* īnfīnītīvus est. *Nāvigandum* nōn īnfīnītīvus, sed __________ est.
2. *Nāvigandum* accūsātīvus gerundiī est; *nāvigandī* est __________, *nāvigandō* __________ gerundiī.
3. Īnfīnītīvus: *vocāre*. Gerundium: accūsātīvus *voca*__________, genetīvus *voca*__________, ablātīvus *voca*__________.
4. Īnfīnītīvus: *vidēre*. Gerundium: accūsātīvus *vide*__________, genetīvus *vide*__________, ablātīvus *vide*__________.
5. Īnfīnītīvus: *legere*. Gerundium: accūsātīvus *leg*__________, genetīvus *leg*__________, ablātīvus *leg*__________.
6. Īnfīnītīvus: *audīre*. Gerundium: accūsātīvus *audi*__________, genetīvus *audi*__________, ablātīvus *audi*__________.

gerundium

	[1, 2]	[3, 4]
acc.	*-ndum*	*-endum*
gen.	*-ndī*	*-endī*
abl.	*-ndō*	*-endō*

Exercitium 11

1. *accidere, ac______isse*
2. *capere, ______isse, ______um esse*
3. *cōnsīdere, cōn______isse*
4. *-ficere, -______isse, -______um esse*
5. *fīgere, ______isse, ______um esse*
6. *invenīre, in______isse, in______um esse*
7. *iungere, ______isse, ______um esse*
8. *iuvāre, ______isse, ______um esse*
9. *mergere, ______isse, ______um esse*
10. *movēre, ______isse, ______um esse*
11. *-spicere, -______isse, -______um esse*
12. *ūrere, ______isse, ______um esse*

capiō -iunt

-ficiō -iunt

-spiciō -iunt

Cap. XXVII

CAPITVLVM VICESIMVM SEPTIMVM

Lēctiō I

Lēctiō prīma (versūs 1–49)

ablātīvus īnstrūmentī

Exercitium 1

Exempla: Quō īnstrūmentō agricola metit? Falce metit.
Quī metit falce ūtitur.

1. Discipulus stil_____ in tabulā scrībit.
2. Discipulus quī scrībit stil_____ et tabul_____ ūtitur.
3. Mīles gladi_____ et scūt_____ et ali_____ arm_____ pugnat.
4. Mīles pugnāns gladi_____ et scūt_____ et ali_____ arm_____ ūtitur.
5. Quī in aliam terram it aut nāv_____ aut curr_____ aut equ_____ vehitur.
6. Avis volāns āl_____ ūtitur; homō ambulāns ūtitur ped_____ .
7. In loquendō lingu_____ ūtimur, aur_____ ūtimur in audiendō.

Exercitium 2

ager
agere
agricola
amoenus
arāre
arātor
arātrum
cingere
colere
cōpia
crēscere
dēnique
falx
fertilis
frūgēs
frūmentum
īnstrūmentum
invehere
mātūrus
metere
negōtium
parum
pāscere
pecus
prae
regiō
rudis
sēmen
serere
spargere
ūtī
ūva
-ve
vīnum
vītis

1. Hortus Iūliī __________ [= pulcher] agrīs __________ .
2. Mēnse Augustō __________ metitur; deinde __________ arantur.
3. Vir cuius __________ est agrōs colere __________ dīcitur.
4. Agricola quī __________ arātrō __________ .
5. Arātrum est __________ quō agricola arat.
6. __________ [= quī arat] duōs bovēs, quī __________ trahunt, __________ [= ante] sē __________ .
7. Agricola quī serit sēmen manū __________ .
8. Novum frūmentum __________ ex parvīs __________ .
9. Agricolae mēnse Augustō frūmentum __________ solent, quia eō mēnse frūmentum __________ est.
10. __________ est īnstrūmentum quō frūmentum metitur.
11. Agricolae prīmum arant, deinde __________ , __________ [= postrēmō] metunt: ita agricolae agrōs suōs __________ .
12. Agrī Iūliī, quī magnās __________ ferunt, __________ sunt.
13. In campīs quī nōn arantur ovēs, porcī, bovēs __________ .
14. Facilius est __________ pāscere quam agrōs colere.
15. In Italiā __________ [= nōn satis] frūmentī metitur; itaque magna __________ frūmentī ex Āfricā in Italiam __________ .
16. Aegyptiī bis ter__________ [= bis vel ter] in annō metunt.
17. Latium dīcitur ea __________ in quā urbs Rōma sita est.
18. Antīquī Latīnī hominēs __________ [= indoctī] ac barbarī erant.
19. Vīneae sunt agrī quī __________ ferunt.
20. __________ efficitur ex frūgibus vītium, quae __________ dīcuntur.

Exercitium 3

1. Quid Iūlius post merīdiem facere solet? ...
2. Quid crēscit in agrīs quī hortum cingunt? ...
3. Quō mēnse metitur frūmentum? ...
4. Quid est agricolae negōtium? ...
5. Quid est arātrum?
6. Quae bēstiae arātrum trahunt? ...
7. Quōmodo serit agricola? ...
8. Quō īnstrūmentō ūtitur agricola quī metit? ...
9. Cuius pater est Sāturnus? ...
10. Quid fēcit Sāturnus postquam ē caelō pulsus est? ...
11. Cūr magna Italiae pars nōn arātur? ...

12. Quid est negōtium pāstōris? ...
13. Unde frūmentum Rōmam invehitur? ...
14. Cūr necesse est solum Āfricae rigāre? ...
15. Quotiēs in annō Aegyptiī metere possunt? ...

Lēctiō secunda (versūs 50–114)

Lēctiō II

Exercitium 4

Exempla: Pater fīlium surgere et stāre, tacēre et audīre iubet =
Pater fīliō imperat ut surgat et stet, taceat et audiat.

1. Magister discipulōs cōnsīdere et tacēre iubet = Magister discipulīs imperat ut.....
2. Magister Mārcum surgere et respondēre iubet = ...
3. Domina ancillam intrāre iubet = ...
4. Gubernātor nautās aquam haurīre iubet = ...
5. Dominus servōs industriē labōrāre iubet = ...
6. Iūlius iānitōrem vigilāre et domum bene cūstōdīre iubet =.........
7. Dux mīlitēs oppidum hostium oppugnāre iubet = ...
8. Iūlius servum medicum arcessere iubet = ...
9. Medicus Quīntum ōs aperīre et linguam ostendere iubet = ...
10. Medicus Iūlium bracchium puerī tenēre iubet = ...
11. Iūlius servōs cōnsistere et manēre iubet = ...

[1] -et -ent
[2, 3, 4,] -at -ant
[1] -āre
-et -ent
[2] -ēre
-eat -eant
[3] -ere
-at -ant
[4] -īre
-iat -iant

Exercitium 5

1. Iūlius __________ [= vīllam cum agrīs] habet sub monte Albānō.
2. Multī dominī Rōmānī, quī ipsī in agrīs nōn __________ , __________ [= opus] agricolārum indignum esse __________ [= putant].
3. Iūlius in praediō suō __________ [= sub urbe sitō] nōn labōrat, sed __________ .
4. Itaque sē __________ agricolīs beātum esse __________ [= exīstimat].
5. Rōmae Iūlius multa negōtia __________ [< urbs] cūrāre dēbet, neque ūllum __________ eī est.
6. Post merīdiem dominus __________ [= circum] agrōs et vīneās ambulat.
7. Nōn urbs, sed __________ amoenum et quiētum Iūlium dēlectat.
8. __________ est agricola quī aliēnōs agrōs __________ dominō colit.
9. __________ colōnus DCCC sēstertiōs Iūliō dēbet.
10. Iūlius colōnō imperat ______ mercēdem solvat: "Solve mercēdem, quam iam saepe __________ tē [= ā tē] poposcī!"
11. Colōnus pauperrimus, quī ______ nummum ________ possidet, sē ad pedēs dominī ________ ; miser colōnus dominum ________ ut patientiam habeat.
12. Iūlius: "Vir __________ sum, sed hic fīnis est patientiae meae!"
13. Colōnus: "Nōlī mē ab uxōre gravidā __________ ! Per omnēs deōs tē ōrō."
14. Iūlius __________ colōnī movētur: colōnō imperat ut uxōrem __________ cūret ac mercēdem intrā __________ [XXX] diem solvat.
15. ______ īnfantium multum temporis magnamque __________ postulat.
16. Bona māter īnfantēs suōs nōn __________ , sed bene cūrat.

abs
cūra
cēnsēre
circā
colōnus
exīstimāre
gravida
labor
labōrāre
nē... quidem
neglegere
ōrāre
ōtium
patiēns
patientia
prae
praedium
precēs
prō
prōicere
quīdam
quiēscere
rapere
rūs
suburbānus
trīcēsimus
urbānus
ut

Exercitium 6

1. Ubi ambulat Iūlius? ...
2. Quālēs sunt vīllae quibus lacus Albānus cingitur? ...
3. In quā Italiae regiōne plūrimae sunt vīllae? ...
4. Quōs Iūlius ambulāns aspicit in agrīs? ...
5. Cūr Iūlius sē prae agricolīs beātum esse cēnset? ...

6. Quid est colōnus? ...
7. Omnēsne colōnī mercēdem ad diem solvērunt? ...
8. Quot sēstertiōs quīdam colōnus Iūliō dēbet? ...
9. Quid Iūlius illī colōnō imperat? ...
10. Quid colōnus Iūlium ōrat? ...
11. Cūr colōnus mercēdem statim solvere nōn potest? ...
12. Quot līberī illī colōnō sunt? ...
13. Cūr uxor colōnī līberōs cūrāre nōn potest? ...
14. Quid Iūlius colōnum monet? ...

Lēctiō III

Lēctiō tertia (versūs 115–180)

Exercitium 7

[1]
-em -ēmus
-ēs -ētis
-et -ent

[2, 3, 4]
-am -āmus
-ās -ātis
-at -ant

sim sīmus
sīs sītis
sit sint

Exempla:

Dominus servum monet ut industrius sit: ut labōret nēve quiēscat: "Moneō tē ut industrius sīs: ut labōrēs nēve quiēscās!" Servus: "Opus nōn est mē monēre ut industrius sim: ut labōrem nēve quiēscam."

Dominus servōs monet ut industriī sint: ut labōrent nēve quiēscant: "Moneō vōs ut industriī sītis: ut labōrētis nēve quiēscātis." Servī: "Opus nōn est nōs monēre ut industriī sīmus: ut labōrēmus nēve quiēscāmus."

1. Iūlius colōnō imperat ut mercēdem solv____ : "Imperō tibi ut mercēdem solv____ !"
2. Iūlius: "Hīs litterīs magister mē monet ut mercēdem solv____ ."
3. Dux mīlitēs monet ut fortiter pugn____ et hostēs vinc____ : "Moneō vōs ut fortiter pugn____ et hostēs vinc____ !"
4. Mīles fortissimus: "Audīte, amīcī: dux nos monet ut fortiter pugn____ et hostēs vinc____ ."
5. Iūlius ad amīcum absentem scrībit: "Tē ōrō ut ad mē scrīb____ aut ipse veni____ . Cūrā ut vale____ et mē am____ !"
6. Iūlia: "Māter semper mē monet ut cauta s____ , nec umquam monet vōs, puerī, ut cautī s____ ."
7. Mārcus: "Māter tē monet ut cauta s____ quia tū cauta nōn es; nōs vērō cautī sumus: itaque opus nōn est nōs monēre ut cautī s____ ."

Exercitium 8

[1]
-er -ēmur
-ēris -ēminī
-ētur -entur

[2, 3, 4]
-ar -āmur
-āris -āminī
-ātur -antur

Exempla:

Dominus imperat ut servus verberētur et inclūdātur (= Dominus servum verberārī et inclūdī iubet). Servus: "Cūr imperās ut ego verberer et inclūdar?" (= "Cūr mē verberārī et inclūdī iubēs?") Dominus: "Mē rīdēs! Itaque imperō ut verberēris et inclūdāris!" (= "Itaque tē verberārī et inclūdī iubeō!")

Dominus imperat ut servī verberentur et inclūdantur (= D. servōs verberārī et inclūdī iubet). Servī: "Cūr imperās ut nōs verberēmur et inclūdāmur?" (= "Cūr nōs verberārī et inclūdī iubēs?") Dominus: "Mē rīdētis! Itaque imperō ut verberēminī et inclūdāminī!" (= "Itaque vōs verberārī et inclūdī iubeō!")

1. Dominus imperat ut servus voc____ et interrog____ (= Dominus servum voc____ et interrog____ iubet).
2. Iūlius imperat ut pāstor prehend____ et tene____ (= Iūlius pāstōrem prehend____ et ten____ iubet).
3. Colōnus: "Cūrā ut ovēs tuae ab agrīs prohibe____ !"
4. Dux nūntium monet ut cautē ex castrīs ēgredi____ et ōret ut sine morā sibi auxilium mitt____ .

5. Dux: "Cavē nē vide_____ nēve audi_____ ab hostibus!"
6. Māter fīlium monet ut bene lav_____ : "Cūrā ut bene lav_____ , Mārce, nēve sordidīs manibus proficīsc_____ !"
7. Mārcus: "Dāvus semper cūrat ut ego bene lav_____ nēve sordidīs manibus proficīsc_____ ."
8. Māter fīliōs monet ut bene lav_____ : "Cūrāte ut bene lav_____ , fīliī, nēve sordidīs manibus proficīsc_____ ."
9. Mārcus: "Dāvus semper cūrat ut nōs bene lav_____ nēve sordidīs manibus proficīsc_____ ."

Exercitium 9

1. Iūlius agricolās interrogat dē rēbus _____ [< rūs].
2. _____ sōlis efficit ut vīnum bonum fīat.
3. Nihil vīneīs magis _____ quam sōl et calor, neque _____ [= ūlla rēs] iīs magis _____ quam imber et _____ .
4. Solum nōn ūmidum, sed _____ est.
5. _____ est magnus numerus bēstiārum quae simul pāscuntur.
6. Pāstor cūrat _____ ovēs ē grege aberrent _____ ā lupō rapiantur.
7. Servus quī officium suum neglegit _____ [= improbus] est.
8. Pāstor ovēs, quae frūmentum _____ [↔ mātūrum] carpere volunt, ab agrīs _____ dēbet.
9. Canis cavet _____ ūlla ovis ē grege aberret.
10. Iūlius, quamquam sevērus exīstimātur, tamen _____ nōn est.

calor
frīgus
grex
immātūrus
inhūmānus
nē
nēquam
nēve
nocēre
prōdesse
prohibēre
quidquam
rūsticus
siccus

Exercitium 10

1. Dē quibus rēbus Iūlius agricolās interrogat? ...
2. Cūr agricola cēnset vīnum bonum futūrum esse? ...
3. Quid vīneīs māximē prōdest? ...
4. Quid Iūlius agricolās monet? ...
5. Cūr agrī Iūliī arte rigārī nōn possunt? ...
6. Quid est officium pāstōris? ...
7. Cūr ovis nigra ē grege aberrāvit? ...
8. Quōmodo servāta est ovis? ...
9. Quid Iūlius dē illō pāstōre exīstimat? ...
10. Cūr necesse nōn est pāstōrem arcessere? ...
11. Quid pāstor dominum ōrat? ...
12. Quid Iūlius duōbus agricolīs imperat? ....
13. Quid faciunt ovēs dum pāstor ita tenētur? ...
14. Agricolae hoc videntēs quid agunt? ...
15. Tūne Iūlium dominum sevērum esse cēnsēs? ...

Lēctiō grammatica (versūs 181–235)

Lēctiō grammatica

Exercitium 11

Āctīvum

indicātīvus et coniūnctīvus

1. *Intrat* est tempus praesēns; *intret* quoque tempus _____ est.
2. *Intra|t* est indicātīvus praesentis; *intr|et* nōn indicātīvus, sed _____ praesentis est.
3. *Tace|t, claud|it, dormi|t* est indicātīvus praesentis; *tace|at, claud|at, dormi|at* _____ _____ est.
4. Coniūnctīvus praesentis: persōna tertia: [1] *-et, -ent,* [2, 3, 4] *-at, -ant*; persona secunda: [1] -_____, -_____, [2, 3, 4] -_____, -_____; persōna prīma: [1] -_____, -_____, [2, 3, 4] -_____, -_____.

coniūnctīvus praesentis

	āct.	sing.	plūr.
[1]		-e|m	-ē|mus
		-ē|s	-ē|tis
		-e|t	-e|nt
[2, 3, 4]		-a|m	-ā|mus
		-ā|s	-ā|tis
		-a|t	-a|nt

		Sing.	Plūr.	Sing.	Plūr.
5.	Pers. 1	*voc*______	*voc*______	*vide*______	*vide*______
6.	Pers. 2	*voc*______	*voc*______	*vide*______	*vide*______
7.	Pers. 3	*voc*______	*voc*______	*vide*______	*vide*______
8.	Pers. 1	*dūc*______	*dūc*______	*audi*______	*audi*______
9.	Pers. 2	*dūc*______	*dūc*______	*audi*______	*audi*______
10.	Pers. 3	*dūc*______	*dūc*______	*audi*______	*audi*______

11. Coniūnctīvus praesentis verbī *esse*: singulāris: pers. 1 *sim*, 2 *s*______, 3 *s*______, plūrālis: pers. 1 *s*______, 2 *s*______, 3 *s*______.

Passīvum

12. *Amā|tur* est indicātīvus praesentis passīvī; *am|ētur* __________ praesentis passīvī est.
13. *Tenē|tur, scrīb|itur, pūnī|tur* est indicātīvus praesentis passīvī; *tene|ātur, scrīb|ātur, pūni|ātur* __________ __________ __________ est.
14. Coniūnctīvus praesentis passīvī: persōna tertia: [1] *-ētur, -entur*, [2, 3, 4] *-ātur, -antur*; persōna secunda: [1] -______, -______, [2, 3, 4] -______, -______; persōna prīma: [1] -______, -______, [2, 3, 4] -______, -______.

	pass.	sing.	plūr.
[1]		-e|r	-ē|mur
		-ē|ris	-ē|minī
		-ē|tur	-e|ntur
[2, 3, 4]		-a|r	-ā|mur
		-ā|ris	-ā|minī
		-ā|tur	-a|ntur

		Sing.	Plūr.	Sing.	Plūr.
15.	Pers. 1	*voc*______	*voc*______	*vide*______	*vide*______
16.	Pers. 2	*voc*______	*voc*______	*vide*______	*vide*______
17.	Pers. 3	*voc*______	*voc*______	*vide*______	*vide*______
18.	Pers. 1	*dūc*______	*dūc*______	*audi*______	*audi*______
19.	Pers. 2	*dūc*______	*dūc*______	*audi*______	*audi*______
20.	Pers. 3	*dūc*______	*dūc*______	*audi*______	*audi*______

Exercitium 12

prō-sum -sumus -sunt
-sim -sīs -sit...
rapiō -iunt

1. *crēscere*, ________*isse.*
2. *dēsinere, dē*________*isse.*
3. *neglegere*, ________*isse*, ________*um esse.*
4. *poscere*, ________*isse.*
5. *prōdesse*, ________*isse.*
6. *quiēscere*, ________*isse.*
7. *rapere*, ________*isse*, ________*um esse.*
8. *spargere*, ________*isse*, ________*um esse.*

Cap. XXVIII

CAPITVLVM DVODETRICESIMVM

Lēctiō I

Lēctiō prīma (versūs 1–55)

Exercitium 1

-ēsim|us -a -um
40, 50, 60, 70, 80, 90:
-gintā
-gēsim|us -a -um
200, 300, 600:
-cent|ī -ae -a
-centēsim|us -a -um
400, 500, 700, 800, 900:
-gent|ī -ae -a
-gentēsim|us -a -um

Exemplum: vīgintī annīs post = vīcēsimō annō post.

20.	vīcēsimus -a -um	80.	octōgēsimus	500.	quīngentēsimus
30.	trīcēsimus	90.	nōnāgēsimus	600.	sescentēsimus
40.	quadrāgēsimus	100.	centēsimus	700.	septingentēsimus
50.	quīnquāgēsimus	200.	ducentēsimus	800.	octingentēsimus
60.	sexāgēsimus	300.	trecentēsimus	900.	nōngentēsimus
70.	septuāgēsimus	400.	quadringentēsimus	1000.	mīllēsimus

1. ______________ [XXX] annīs post = ______________ annō post.
2. ______________ [XL] annīs post = ______________ annō post.
3. ______________ [L] annīs post = ______________ annō post.
4. ______________ [LX] annīs post = ______________ annō post.
5. ______________ [LXX] annīs post = ______________ annō post.
6. ______________ [LXXX] annīs post = ______________ annō post.

7. ______________ [XC] annīs post = ______________ annō post.
8. ______________ [C] annīs post = ______________ annō post.
9. ______________ [CC] annīs post = ______________ annō post.
10. ______________ [CCC] annīs post = ______________ annō post.
11. ______________ [CCCC] annīs post = ______________ annō post.
12. ______________ [D] annīs post = ______________ annō post
13. ______________ [DC] annīs post = ______________ annō post.
14. ______________ [DCC] annīs post = ______________ annō post.
15. ______________ [DCCC] annīs post = ______________ annō post.
16. ______________ [CM] annīs post = ______________ annō post.
17. ______________ [M] annīs post = ______________ annō post.

Exercitium 2

1. ____________ angustum Siciliam ab Italiā ____________ [= dīvidit].
2. Tempestāte māximā necesse fuit mercēs ē nāve ____________ .
3. ____________ Mēdī verbīs Lȳdiae turbātus est.
4. Mēdus: " ____________ deus an homō est iste dominus tuus, cui ventī ____________ [= pārēre] videntur?"
5. Iēsūs Chrīstus ________ est in oppidō Bethlehem; ________ [= illūc] vēnērunt rēgēs ex oriente, quī īnfantem ________ [= sīcut] deum ____________ .
6. Magna ____________ hominum Chrīstum docentem sequēbātur.
7. Ex ____________ [= tōtā] Iūdaeā hominēs aegrī, quī ____________ dē factīs eius mīrābilibus audīverant, ad Chrīstum conveniēbant.
8. Deus, quī semper vīvit, nōn ____________ , sed ____________ est.
9. Hominēs, quī ____________ ac ____________ , mortālēs sunt.
10. ____________ est quī vidēre nōn potest, ____________ quī audīre nōn potest, ____________ quī loquī nōn potest, ____________ quī ambulāre nōn potest.
11. Mēdus manum ____________ et ____________ [= parvum librum] Lȳdiae ____________ .
12. Matthaeus facta et ____________ Chrīstī ____________ [= nārrat].

adōrāre
animus
apprehendere
caecus
claudus
dictum
disiungere
ēicere
eō
extendere
fāma
fretum
immortālis
libellus
memorāre
morī
mortālis
mūtus
nāscī
nātus
oboedīre
surdus
turba
ūniversus
utrum
velut

Exercitium 3

1. Quō nāvigant Mēdus et Lȳdia? ...
2. Estne mare adhūc turbidum? ...
3. Ubi est fretum Siculum? ...
4. Quā dē causā gaudent nautae? ...
5. Cūr nōn gaudet mercātor? ...
6. Dē quibus rēbus cōgitat Mēdus? ...
7. Cūr Lȳdia Mēdum aegrōtāre putat? ...
8. Ubi nātus est Chrīstus? ...
9. Ubi sita est Iūdaea? ...
10. Quī Chrīstum parvulum adōrāvērunt? ...
11. Cūr hominēs aegrī ad Chrīstum conveniēbant? ...
12. Quid Lȳdia Mēdō ostendit? ...

Lēctiō II

Lēctiō secunda (versūs 56–108)

	-ret	-rent
	-rētur	-rentur
[1]	-āret	-ārent
	-ārētur	-ārentur
[2]	-ēret	-ērent
	-ērētur	-ērentur
[3]	-eret	-erent
	-erētur	-erentur
[4]	-īret	-īrent
	-īrētur	-īrentur
	esset	essent

Exercitium 4

Exempla:

Dominus servō imperāvit ut tacēret et audīret, tum eum monuit ut labōrāret nēve quiēsceret: ut industrius esset.

Dominus servīs imperāvit ut tacērent et audīrent, tum eōs monuit ut labōrārent nēve quiēscerent: ut industriī essent.

Dominus imperāvit ut servus improbus vocārētur, prehenderētur, tenērētur, pūnīrētur.

Dominus imperāvit ut servī improbī vocārentur, prehenderentur, tenērentur, pūnīrentur.

1. Iēsūs virō claudō imperāvit ut surg______ et ambul______ .
2. Medicus Quīntō imperāvit ut ōs aper______ et linguam ostend______ .
3. Dux mīlitēs monuit ut fortiter pugn______ nēve hostēs tim______ .
4. Mīnōs postulāvit ut Athēniēnsēs ad Mīnōtaurum mitt______ .
5. Ariadna Thēseum monuit ut cav______ nē ā mōnstrō occīd______ .
6. Thēseus Ariadnam rogāvit ut sē ante iānuam opper______ .
7. Mīnōs imperāvit ut Daedalus in labyrinthum inclūd______ .
8. Daedalus fīlium suum monuit ut cautus es______ in volandō.
9. Chrīstus efficere poterat ut hominēs caecī vid______ , surdī aud______ , mūtī loqu______ , atque ut aegrī sānī es______ .

anima
cessāre
cōnstāre
ēvolvere
habērī
Īnferī
mundus
nāvicula
per
potestās
prīnceps
rēgnāre
rogāre
salvus
suscitāre
versārī
vigilia

Exercitium 5

1. Mēdus Lȳdiam ________ [= ōrat] ut aliquid sibi legat.
2. Lȳdia librum ________ [= aperit] et legit dē Iaīrō, ________ Iūdaeōrum, cuius fīliam mortuam Iēsūs ________ [= excitāvit].
3. Mēdus: " ________ deōs immortālēs! Deus tuus māximam ________ habēre vidētur!"
4. Trēs diī ūniversum ________ inter sē dīvisisse dīcuntur.
5. Iuppiter deus māximus ________ [= exīstimātur].
6. Plūtō ________ [= rēx est] apud ________ , ubi ________ mortuōrum velut umbrae ________ dīcuntur.
7. Quārtā ________ noctis discipulī, quī in ________ [= parvā nāve] erant, Iēsum super mare ambulantem vīdērunt.
8. Discipulīs turbātīs Chrīstus " ________ estōte!" ait.
9. Incipiēns mergī Petrus clāmāvit: "Domine, ________ mē fac!"
10. Paulō post ventus ________ .

Exercitium 6

1. Cūr Mēdus Lȳdiae libellum reddit neque ipse legit? ...
2. Quid Iēsūs virō claudō imperāvit? ...
3. Quid Iaīrus rogāvit Iēsum? ...
4. Quid fēcit Iēsūs in domō Iaīrī? ...
5. Potestne Iuppiter hominēs mortuōs suscitāre? ...
6. Quī diī mundum inter sē dīvīsērunt? ...
7. Quis deus rēx maris est? ...
8. Quis apud Īnferōs rēgnat? ...
9. Quōmodo Iēsūs ad nāviculam discipulōrum vēnit? ...
10. Cūr turbātī sunt quī in nāviculā erant? ...
11. Quid Iēsūs Petrum facere iussit? ...
12. Num Petrus mersus est? ...
13. Quid dīxērunt discipulī postquam Iēsūs in nāviculam ascendit? ...

Lēctiō tertia (versūs 109–189)

Lēctiō III

Exercitium 7

Exempla:

Māter fīliam monuit ut cavēret nē in fluvium caderet ac mergerētur; nec vērō opus erat monēre fīliōs ut cavērent nē in fluvium caderent ac mergerentur.

Fīlia: "Māter mē monuit ut cavērem nē in fluvium caderem ac mergerer; sed cūr nōn monuit vōs, puerī, ut cavērētis nē in fluvium caderētis ac mergerēminī?"

Fīliī: "Māter tē monuit ut cavērēs nē in fluvium caderēs ac mergerēris, quia cauta nōn es; nec vērō opus erat nōs monēre ut cavērēmus nē in fluvium caderēmus ac mergerēmur."

1. Mēdus: "Dominus ā mē postulābat ut semper industrius es______."
2. Lȳdia: "Amīcae meae mē ōrābant ut Rōmae sēcum manē______, sed tū mihi persuāsistī ut tēcum venī______."
3. Mēdus: "Gaudeō quod amīcae tuae tibi persuādēre nōn potuērunt ut Rōmae manē______ nēve mēcum venī______."
4. Iūlius: "Nōnne vōs monueram, fīliī, nē arborem ascend______?"
5. Quīntus: "Certē nōs monuerās ut cautī es______ nēve arborem ascend______, sed Mārcus mihi persuāsit ut arborem ascend______."
6. Iūlius: "Quōmodo Mārcus tibi persuādēre potuit ut arborem ascend______, sī ego tē monueram ut cautus es______ nēve id fac______?"
7. Lȳdia: "Laetāminī, nautae! Chrīstus cūrāvit ut vōs salvī es______ atque ē māximō perīculō servā______."
8. Nauta: "Fortasse Chrīstus cūrāvit ut tū servā______, at certē Neptūnus cūrāvit ut ego servā______!"
9. Lȳdia: "Chrīstus cūrāvit ut nōs omnēs servā______."

[1, 2, 4]

-rem	-rēmus
-rēs	-rētis
-ret	-rent

[3]

-erem	-erēmus
-erēs	-erētis
-eret	-erent

[1, 2, 4]

-rer	-rēmur
-rēris	-rēminī
-rētur	-rentur

[3]

-erer	-erēmur
-erēris	-erēminī
-erētur	-erentur

essem	essēmus
essēs	essētis
esset	essent

Exercitium 8

Exempla:

Quārē Mēdus Rōmam venit? Rōmam venit, ut amīcam suam videat [= ...quia amīcam suam vidēre vult].

Quārē Mēdus fugit? Mēdus fugit, nē serviat [= ...quia servīre nōn vult].

Quārē Mēdus Rōmam vēnit? Rōmam vēnit, ut amīcam suam vidēret [= ...quia amīcam suam vidēre volēbat].

Quārē Mēdus fūgit? Mēdus fūgit, nē servīret [= ...quia servīre nōlēbat].

1. Magister calamum prōmit, ______ scrīb______ [= quia scrībere vult].
2. Mercātōrēs mercēs vēndunt, ______ pecūniam faci______ [= quia pecūniam facere volunt].
3. Pāstor umbram petit, ______ in sōle ambul______ [= quia in sōle ambulāre nōn vult].
4. Hominēs vestīmenta gerunt, ______ frīg______ [= quia frīgēre nōlunt].
5. Ariadna Thēseō fīlum dedit, ______ eum serv______ [= quia eum servāre volēbat].
6. Daedalus ālās cōnfēcit, ______ ē labyrinthō ēvol______ [= quia ē labyrinthō ēvolāre volēbat].
7. Lȳdia oculōs clausit, ____ fulgura vid______ [= quia fulgura vidēre nōlēbat].
8. Multī hominēs aegrī ad Chrīstum conveniēbant, ______ ab eō sān______ [= quia ab eō sānārī volēbant]

coniūnctīvus post
ut, nē *fīnāle*
(< fīnis : id quod petitur)

admīrārī
attentus
eundī
impendēre
mālle mālō māvult
pecūlium
perīculōsus
perīculum
perīre
persuādēre
pervenīre
potius
praedō
salvāre
servīre
spērāre
tranquillitās
tūtus
vītāre
vorāgō

Exercitium 9

1. Discipulī ad Iēsum accessērunt dīcentēs: "Domine, ________ [= salvōs fac] nōs! ________!"
2. Iēsūs ventīs imperāvit et facta est ________ [< tranquillus] magna.
3. Nōn sōlum tempestātēs, sed multa alia ________ nautīs ________.
4. ________ maritimī nāvēs persequuntur ut mercēs rapiant.
5. Nūllum mare ________ est ā praedōnibus.
6. Scylla dīcitur saxum ________ [< perīculum] quō nāvēs franguntur.
7. ________ est locus quō nāvēs flūctibus vorantur.
8. Difficile est omnia maris perīcula ________.
9. Mēdus ________ sē salvum in Graeciam perventūrum esse.
10. Is enim in Graeciā līber vīvere ________ quam in Italiā dominō sevērō ________; itaque cupidus est in Graeciam ________ [< īre].
11. Gubernātor dīcit 'sē morī ________ quam servīre': "Ego morī ________ quam servīre."
12. Intrā sex vel ________ octō diēs amīcī nostrī in Graeciam ________.
13. Haud facile fuit Lȳdiae ________ ut Rōmā proficīscerētur.
14. Gubernātor pulchritūdinem ānulī ________ [= mīrātur].
15. Discipulus ________ est quī studiōsē audit.
16. ________ est pecūnia dominī quae servō datur.

Exercitium 10

1. Quem gubernātor putat potestātem maris habēre? ...
2. Iamne nāvis extrā perīculum est? ...
3. Quārē praedōnēs maritimī nāvēs persequuntur? ...
4. Quae perīcula in fretō Siculō nautīs impendent? ...
5. Cūr Mēdus in Graeciā vīvere māvult quam in Italiā? ...
6. Cui dominō Mēdus serviēbat? ...
7. Quid dominus Rōmānus ā Mēdō postulābat? ...
8. Quārē Mēdus ē vīllā dominī Rōmam fūgit? ...
9. Quōmodo Mēdus Lȳdiae persuāsit ut sēcum venīret? ...
10. Quid Lȳdia gubernātōrī ostendit? ...
11. Cūr gubernātor Mēdum ānulum ēmisse mīrātur? ...
12. Cūr Mēdus rubet neque respondet? ...

Lēctiō grammatica

Lēctiō grammatica (versūs 190–232)

Exercitium 11

Āctīvum

coniūnctīvus imperfectī

1. *Amā|bat* est indicātīvus imperfectī; *amā|ret* nōn indicātīvus, sed ________ imperfectī est.
2. *Tacē|bat, leg|ēbat, dormi|ēbat* est indicātīvus imperfectī: *tacē|ret, leg|eret, dormī|ret* ________ ________ est.
3. Coniūnctīvus imperfectī: singulāris: pers. 1 *-rem*, 2 -______, 3 -______; plūrālis: 1 -______, 2 -______, 3 -______.

āct.

	sing.	plūr.
[1,2,4]	*-re|m*	*-rē|mus*
	-rē|s	*-rē|tis*
	-re|t	*-re|nt*
[3]	*-ere|m*	*-erē|mus*
	-erē|s	*-erē|tis*
	-ere|t	*-ere|nt*

		Sing.	Plūr.	Sing.	Plūr.
4.	Pers. 1	*vocā*______	*vocā*______	*vidē*______	*vidē*______
5.	Pers. 2	*vocā*______	*vocā*______	*vidē*______	*vidē*______
6.	Pers. 3	*vocā*______	*vocā*______	*vidē*______	*vidē*______
7.	Pers. 1	*dūc*______	*dūc*______	*audī*______	*audī*______
8.	Pers. 2	*dūc*______	*dūc*______	*audī*______	*audī*______
9.	Pers. 3	*dūc*______	*dūc*______	*audī*______	*audī*______

10. Coniūnctīvus imperfectī verbī *esse*: singulāris: pers. 1 *essem*, 2 *es*______ , 3. *es*______ ; plūrālis: pers. 1 *es*______ , 2 *es*______ , 3 *es*______ .

Passīvum

11. *Amā|bātur* est indicātīvus imperfectī passīvī; *amā|rētur* __________ imperfectī passīvī est.
12. *Tenē|bātur, leg|ēbātur, pūni|ēbātur* est indicātīvus imperfectī passīvī; *tenē|rētur, leg|erētur, pūnī|rētur* __________ __________ __________ est.
13. Coniūnctīvus imperfectī passīvī: singulāris: pers. 1 *-rer*, 2 -______ , 3 -______ ; plūrālis: pers. 1 -______ , 2 -______ , 3 -______ .

		Sing.	Plūr.	Sing.	Plūr.
14.	Pers. 1	*vocā*______	*vocā*______	*vidē*______	*vidē*______
15.	Pers. 2	*vocā*______	*vocā*______	*vidē*______	*vidē*______
16.	Pers. 3	*vocā*______	*vocā*______	*vidē*______	*vidē*______
17.	Pers. 1	*dūc*______	*dūc*______	*audī*______	*audī*______
18.	Pers. 2	*dūc*______	*dūc*______	*audī*______	*audī*______
19.	Pers. 3	*dūc*______	*dūc*______	*audī*______	*audī*______

pass.

	sing.	plūr.
[1,2]	*-re|r*	*-rē|mur*
[4]	*-rē|ris*	*-rē|minī*
	-rē|tur	*-re|ntur*
[3]	*-ere|r*	*-erē|mur*
	-erē|ris	*-erē|minī*
	-erē|tur	*-ere|ntur*

Exercitium 12

1. *discere,* ________*isse*
2. *dīvidere,* ________*isse,* ________*um esse*
3. *ēicere, ē*________*isse, ē*________*um esse* — *ē-iciō -iunt*
4. *morī,* ________*um esse* — *morior -iuntur*
5. *nāscī,* ________*um esse*
6. *persuādēre, per*________*isse*
7. *prōmere,* ________*isse,* ________*um esse*
8. *surgere,* ________*isse*
9. *vīvere,* ________*isse*

CAPITVLVM VNDETRICESIMVM

Cap. XXIX

Lēctiō prīma (versūs 1–59)

Lēctiō I

Exercitium 1

Exempla: Vir turbātus exclāmat: "Quid faciam? Quid spērem?"
Vir turbātus nescit quid faciat aut quid spēret.

coniūnctīvus *dubitātīvus* (< dubitāre)

1. Mercātor queritur: "Quid faci______ ? Quōmodo uxōrem et līberōs al______ ? Quōmodo nōs vīv______ sine pecūniā?"
2. Mēdus sē interrogat: "Quid Lȳdiae responde______ ? Utrum vērum dīc______ an tace______ ? Quōmodo mē excūs______ ?"
3. Mēdus nescit quid Lȳdiae responde______ .
4. Ariadna: "Quid nunc ag______ ? Nesciō quō mē vert______ . Unde auxilium pet______ ? Quem deum invoc______ ?"
5. Īcarus: "Inclūsī sumus, pater. Quid faci______ ? Quōmodo exitum inveni______ ? Ā quō auxilium pet______ ?"
6. Lȳdia: "Utrum Rōmae mane______ an proficīsc______ ? Utrum rīde______ an plōr______ ?" Lȳdia sē interrogat utrum rīde______ an plōr______ .

Exercitium 2

1. Multae nāvēs mersae in __________ maris iacent. — adicere
2. Nautae, quamquam __________ [= haud paucī] in marī pereunt, ā nāvigandō nōn __________ . — aestimāre, afficere
3. Mercātōrēs perīcula maris adīre nōlunt, sed domī __________ . — āmittere

dēterrēre
dīvitiae
fēlīx
frūstrā
fundus
iactūra
laetitia
lucrum
maestus
mīrus
nōnnūllī
nostrum
perturbāre
precārī
querī
remanēre
spēs
trīstitia
vestrum
vīta

4. Nōn decet mercēs plūris ____________ quam vītam nautārum.
5. Mercēs vēndendō mercātor magnum ____________ sē factūrum esse spērābat, sed ea ____________ iam periit, postquam mercēs ēiectae sunt.
6. Mercātor sīc ____________ : "Heu, mē miserum! Omnēs mercēs meās ____________ !"
7. Gubernātor: "Hominēs ____________ sumus quod adhūc vīvimus: nēmō ____________ [= ē nōbīs] ____________ āmīsit."
8. Ita nauta mercātōrem ____________ [= trīstem] cōnsōlārī cōnātur, sed ____________ .
9. ____________ [< iacere] mercium mercātor māximās ____________ [< dīves] āmīsit.
10. Mercātor: "Nēmō ____________ [= ē vōbīs] assem āmīsit. ____________ nōn est vōs laetārī."
11. ____________ [< laetus] nautārum mercātōrem nōn ____________ , neque ____________ [< trīstis] mercātōris nautās afficit.
12. Vir ____________ [= valdē turbātus] deōs ____________ [= ōrat] ut mercēs sibi reddant.
13. Adverbium ad verbum ____________ [= additur].

Exercitium 3

1. Ubi sunt eae nāvēs quae in mare mersae sunt? ...
2. Cūr mercātōrēs domī remanēre solent? ...
3. Quōmodo lucrum faciunt mercātōrēs? ...
4. Quid mercātor Ōstiā proficīscēns spērābat? ...
5. Quōmodo mercātor iam pauper factus est? ...
6. Quā dē causā queritur mercātor? ...
7. Quōs mercātor alere dēbet? ...
8. Quōmodo gubernātor mercātōrem cōnsōlātur? ...
9. Quem accūsat mercātor? ...
10. Cūr nautae sē fēlīcēs esse cēnsent? ...
11. Quid mercātor deōs precātur? ...
12. Quid sē interrogat miser mercātor? ...

Lēctiō II

Lēctiō secunda (versūs 60–126)

coniūnctīvus post ut *cōnsecūtīvum* (< cōn-sequī)

Exercitium 4

Exempla: Nēmō tam stultus est ut haec nōn intellegat.
Īnfāns ita vāgit ut māter excitētur.
Tanta erat potestās rēgis ut omnēs eum metuerent.

1. Sōl tam clārus est ut omnēs terrās lūce suā illūstr______ .
2. Mārcus tam piger est ut nihil disc______ .
3. Sextus tam industrius est ut cotīdiē laud______ ā magistrō.
4. Mārcus ita sē laudat ut pater eī nōn crēd______ .
5. Canis tantus ac tam ferōx est ut omnēs eum time______ .
6. Mārcus tam sordidus erat ut pater eum vix cognōsc______ .
7. Orpheus tantā arte canēbat ut ferae ad eum accēd______ .
8. Arīōn tam pulchrē canēbat ut alter Orpheus appellā______ .
9. Tantus erat numerus hostium ut Rōmānī in castrīs remanē______ .
10. Magna tempestās facta est, ita ut nāvis operī______ flūctibus.

Exercitium 5

1. Orpheus omnibus ________ est: nēmō tam ________ est ut eum ignōret.
2. Arīōn quoque fidicen ________ [= multīs nōtus] fuit.
3. Mēdō Arīōn ________ est [= Mēdus Arīonem nōn nōvit].
4. Tam pulchrē canēbat Orpheus ut fluviī ________ [= celerrimī] cōnsisterent, nē ________ eius turbārent.
5. Arīōn nautās precātus est ut sibi ________ : "Nōlīte mē necāre! ________ mihi [= sinite mē] in patriam revertī!"
6. Nautae precibus eius ita ________ sunt ut manūs ab eō ________ .
7. Antequam in mare ________ , Arīōn ________ cēpit et in ________ [= altā] puppī stāns ________ cecinit.
8. Delphīnus, quī cantū ________ erat, Arīonem natantem ________ eumque in ________ suō sedentem vēxit et in lītus Graeciae ________ .
9. ________ [= illinc] Arīōn ________ [= statim] Corinthum iit.
10. Rēx Arīonem ________ [= tamquam] virum ________ [< fallere] cūstōdīrī iussit.
11. Dum rēx nautās interrogat, Arīōn ________ [= subitō] iīs ________ .
12. Tum nautae ________ suum ________ sunt [= fassī sunt].
13. Haec est fābula dē mīrābilī ________ Arīonis.
14. Nōlī ________ ! Spēs est, dum anima est.

abstinēre
allicere
appārēre
cantus
carmen
celsus
cōnfitērī
dēsilīre
dēspērāre
dorsum
expōnere
fallāx
fidēs
ignārus
ignōtus
inde
maleficium
nōbilis
nōtus
parcere
permittere
permovēre
prōtinus
quasi
rapidus
repente
salūs
subīre

Exercitium 6

1. Quid Orpheus cantū suō efficiēbat? ...
2. Quārē Orpheus ad Īnferōs dēscendit? ...
3. Quam fābulam nārrat gubernātor? ...
4. Cūr nautae Arīonī invidēbant? ...
5. Quid Arīōn nautās precātus est? ...
6. Quid nautae Arīonī imperāvērunt? ...
7. Quid fēcit Arīōn antequam in mare dēsiluit? ...
8. Quōmodo servātus est Arīōn? ...
9. Cui Arīōn dē salūte suā nārrāvit? ...
10. Num rēx Periander Arīonī crēdidit? ...
11. Quid rēx nautās interrogāvit? ...
12. Vērumne iī respondērunt? ...
13. Cūr nautae maleficium suum confessī sunt? ...
14. Quid nōs monet haec fābula? ...

Lēctiō tertia (versūs 127–202)

Lēctiō III

Exercitium 7

1. Cum Arīōn in patriam suam nāvig______ magnāsque dīvitiās sēcum hab______ , nautae eum necāre cōnstituērunt.
2. Cum Ariadna nocte dorm______ , Thēseus eam dēseruit.
3. Aegeus, cum vēla ātra vid______ , in mare sē iēcit.
4. Cum Īcarus sōlī appropinqu______ , pennae ustae sunt.
5. Ariadna, cum Thēseum abiisse intelleg______ , vestem scindēbat.
6. Aemilia virgō Iūlium salūtāre nōlēbat, cum alium virum am______ [=quia alium virum amābat].
7. Lȳdia Rōmā proficīscēns et gaudēbat, cum amīcum sēcum hab______ , et trīstis erat, cum amīcās relinqu______ .
8. Cum nāvis flūctibus iact______ , nautae mercēs ēiēcērunt.
9. Perturbātī sunt discipulī, cum Iēsum super mare ambulantem vid______ .

coniūnctīvus post
(1) cum *nārrātīvum* (< nārrāre)

(2) cum *causāle* (< causa)

10. Polycratēs, cum nimis fēlīx es______ et invidiam deōrum metu______ , ānulum suum abiēcit.
11. Volāre nōn possum, cum ālās nōn hab______ [= quia ālās nōn habeō].

Exercitium 8

Exempla: Iūlius: "Ubi est Mēdus? Rōmaene est?"
Iūlius interrogat/nescit ubi Mēdus sit: num Rōmae/Rōmaene sit.
Iūlius interrogāvit/nesciēbat ubi Mēdus esset: num Rōmae/Rōmaene esset.

1. Aemilia: "Cūr Iūlia plōrat?" Aemilia interrogat cūr Iūlia plōr________ .
2. Mercātor: "Quis est Arīōn?" Mercātor nescit quis Arīōn ________ .
3. Medicus: "Doletne pēs?" Medicus interrogāvit num pēs dol________ .
4. Syra: "Quid dīcit medicus?" Syra interrogābat quid medicus dīc________ .
5. Aemilia: "Medicus interrogat num pēs dol________ ."
6. Magister Titum interrogat cūr librum nōn hab________ .
7. Sextus: "Audī, Tite: Magister tē interrogat cūr librum nōn hab________ ."
8. Mēdus Lȳdiam iam interrogāverat quis es________ dominus eius.
9. Rēx nautās interrogāvit num scī______ ubi es______ Arīōn et quid fac______ .
10. Syra dubitābat num Quīntus vīv________ .

Exercitium 9

abicere
appropinquāre
beneficium
dētrahere
dōnāre
fēlīcitās
fīnīre
fortūna
fūr
fūrtum
invidēre
invidia
nōnnumquam
pretiōsus
rēmus
secāre
sēsē
suādēre
surripere
vēlōx

1. Lȳdia Mēdum __________ appellat, quia is nummōs dominī __________ .
2. Mēdus __________ [< fūr] fēcit, ut Lȳdiae ānulum __________ [= daret].
3. Lȳdia ānulum dē digitō __________ , ut eum in mare __________ .
4. Tanta fuit __________ [< fēlīx] rēgis ut dī immortālēs eī __________ .
5. Polycratēs ānulum __________ [= magnī pretiī] abiēcit, ut __________ deōrum ā __________ [= sē] āverteret.
6. Ānulus autem inventus est ā servō quī piscem __________ .
7. __________ [= haud rārō] vīta beāta morte miserrimā __________ .
8. Vir prūdēns bonam et malam __________ aequō animō fert.
9. Mēdus, quī nāvem __________ [= celerem] __________ [= propius venīre] videt, gubernātōrī __________ ut negōtium suum cūret.
10. Tum gubernātor imperat ut nāvis __________ agātur.
11. Mīnōtaurum occīdere nōn maleficium, sed __________ fuit.

Exercitium 10

1. Quid Lȳdia Mēdum interrogāverat? ...
2. Quid nunc respondet Mēdus? ...
3. Quid Mēdus appellātur ā Lȳdiā? ...
4. Quōmodo Mēdus sē excūsat? ...
5. Quārē Mēdus fūrtum fēcit? ...
6. Cūr Lȳdia ānulum suum abicere vult? ...
7. Cūr Polycratēs ānulum suum abiēcit? ...
8. Ubi inventus est ānulus Polycratis? ...
9. Quōmodo mortuus est ille tyrannus? ...
10. Quid nōs docet fortūna eius? ...
11. Cūr Mēdus gubernātōrem prōspicere iubet? ...
12. Cūr pallet gubernātor? ...
13. Quōmodo nāvis celerrimē vehī potest? ...
14. Cūr altera nāvis celerius vehitur? ...

Lēctiō grammatica (versūs 203–218)

Lēctiō grammatica

Exercitium 11

alliciō -iunt

1. *allicere, ________isse, ________um esse*
2. *āmittere, ā________isse, ā________um esse*
3. *canere, ________isse*
4. *cōnfitērī, cōn________um esse*
5. *crēdere, ________isse*
6. *dēsilīre, dē________isse*
7. *ēripere, ē________isse, ē________um esse*
8. *lābī, ________um esse*
9. *pōnere, ________isse, ________um esse*
10. *secāre, ________isse, ________um esse*
11. *suādēre, ________isse*
12. *vehere, ________isse, ________um esse*

ēripiō -iunt

CAPITVLVM TRICESIMVM

Cap. XXX

Lēctiō prīma (versūs 1–38)

Lēctiō I

Exercitium 1

1. Vir prūdēns negōtia sua prūd________ agit.
2. Agricola dīligēns agrōs dīlig________ colit.
3. Pāstor neglegēns ovēs suās negleg________ cūrat.
4. Sextus nōn rārō, sed frequ________ laudātur.
5. Homō cōnstāns et patiēns dolōrēs cōnst________ ac pati________ fert.

-ēns -entis
-enter (*adv*)
-āns -antis
-anter (*adv*)

Exercitium 2

1. ________ dīcitur cibus quī ________ hōrā decimā sūmitur.
2. Cornēlius et Orontēs, amīcī et ________ Iūliī, ab Aemiliā ________ [= accipiuntur], dum Iūlius in ________ lavātur.
3. Aemilia marītum suum ________ excūsat: "Iūlius tardē revertit ex agrīs, quod nimis ________ ambulāvit."
4. Tum ________ [= dēnique] Iūlius intrat et amīcōs ________ iubet: "Salvēte, amīcī!"
5. Cornēlius Iūlium prius ________ nōn potuit prae negōtiīs urbānīs.
6. In vīllā suā dominus ōtiō ________ [= dēlectātur] atque post negōtia ________ .
7. Iūlius, quī ipse in agrīs nōn labōrat, vītam rūsticam nōn ________ , sed ________ esse exīstimat.
8. Quī ex longō ________ revertit, rēs novās ________ [< nūntius] potest.
9. Quī omnia negōtia sua bene cūrat homō ________ est.
10. Dux magnī exercitūs multīs mīlitibus ________ .
11. Quī īrātus est frontem ________ .

balneum
cēna
circiter
contrahere
dēmum
dīligēns
diū
fruī
hospes
iter
iūcundus
molestus
nūntiāre
praeesse
recipere
requiēscere
salvēre
tardus
vīsere

Exercitium 3

1. Quid agit Iūlius ex agrīs reversus? ...
2. Lavāturne Iūlius aquā frīgidā tantum? ...
3. Quī adveniunt dum Iūlius vestem novam induit? ...
4. Quī sunt Cornēlius et Orontēs? ...
5. Fabia et Paula quae sunt? ...
6. Quārē hospitēs eā hōrā adveniunt? ...
7. Quis hospitēs advenientēs recipit? ...
8. Quōmodo Aemilia marītum suum tardum excūsat? ...

9. Quid Iūlius intrāns Cornēlium interrogat? ...
10. Quid respondet Cornēlius? ...
11. Quandō Orontēs ex itinere revertit? ...
12. Quid Iūlius audīre cupit? ...
13. Num Iūlius ipse in agrīs labōrat? ...
14. Tūne vītam rūsticam molestam esse cēnsēs? ...
15. Utrum rūrī an in urbe vīvere māvīs? ...

Lēctiō II

Lēctiō secunda (versūs 39–85)

Exercitium 4

~it ~ērunt
~erat ~erant
~erit ~erint

Exempla: Discipulus scrībit id quod magister dictāvit.
Discipulus scrībēbat id quod magister dictāverat.
Discipulus scrībet id quod magister dictāverit.

1. Dominus servum laudat quod industriē labōrāv______ .
2. Herī servus laudātus est quod industriē labōrāv______ .
3. Crās rūrsus laudābitur sī industriē labōrāv______ .
4. Dominus servōs laudat quod industriē labōrāv______ .
5. Herī servī laudātī sunt quod industriē labōrāv______ .
6. Crās rūrsus laudābuntur sī industriē labōrāv______ .

Exercitium 5

~erit ~erint

≈us	erit	≈ī	erunt
≈a		≈ae	
≈um		≈a	

1. Cēnābimus, cum prīmum cocus cēnam parāv______ et servī triclīnium exōrnāv______ .
2. Cēnābimus, cum prīmum triclīnium exōrnāt__ ______ .
3. Puerī ūmidī erunt, sī per imbrem ambulāv______ .
4. Puellae plōrābunt, sī ā puerīs pulsāt__ ______ .
5. Cum Iūlius ūnam hōram dormīv______ , ambulābit, cum satis diū ambulāv______ , lavātum ībit.
6. Mīlitēs ā duce laudābuntur, sī fortiter pugnāv______ .
7. Pater gaudēbit, sī fīlius industrius fu______ et ā magistrō laudāt__ ______ .

Exercitium 6

accubāre
bīnī
bonum
cēnāre
cocus
convīva
convīvium
coquere
culīna
ēligere
equidem
exōrnāre
famēs
īmus
minister
parāre
paulisper
prīdem
singulī
sitis
sternere

1. Rōmānī circiter hōrā decimā __________ [= cēnam sūmunt].
2. Sī quis nihil ēst nec bibit, __________ et __________ patitur.
3. Sine aquā __________ [= paulum temporis] vīvere possumus.
4. Orontēs: " __________ [= ego quidem] sine vīnō vīvere nōn possum. Magnum __________ est vīnum."
5. Ex malīs minimum __________ oportet.
6. __________ est locus ubi cibus __________ et cēna parātur.
7. Quī cibum coquit et cēnam __________ in culīnā, __________ dīcitur.
8. __________ vocantur servī quī cibum et vīnum in triclīnium ferunt.
9. Ante __________ triclīnium flōribus __________ [= ōrnātur] et vestis pretiōsa super lectōs __________ .
10. In __________ sunt trēs lectī: lectus summus, medius, __________ .
11. Quot __________ in singulīs lectīs __________ ? __________ aut __________ aut __________ .
12. Iūlius: "Cēnam iam __________ parātam esse oportuit!"

Exercitium 7

1. Utrum malum māius est, famēsne an sitis? ...
2. Quid Orontēs bibere māvult quam aquam? ...
3. Quārē hominēs edunt et bibunt? ...
4. Ubi coquitur cibus? ...

5. Cuius negōtium est cibum coquere? ...
6. Quot lectī et quot mēnsae sunt in triclīniō? ...
7. Quibus rēbus exōrnātur triclīnium? ...
8. Num convīvae in sellīs sedentēs cēnant? ...
9. Quot convīvae in singulīs lectīs accubant? ...
10. Quandō convīvae in triclīnium intrābunt? ...
11. Quot sunt bis bīna? ...

ternī
triclīnium

Lēctiō tertia (versūs 86–158)

Lēctiō III

Exercitium 8

1. Discipulus verberābitur, sī piger fu______ : sī male computāv______ , foedē scrīps______ atque in lūdō dormīv______ .
2. Magister: "Tē verberābō, sī piger fu______ ac dormīv______ !"
3. Discipulus: "Quid mihi dabis, sī industrius fu______ ? sī bene comutāv______ , pulchrē scrīps______ nec in lūdō dormīv______ ?"
4. Magister: "Nihil tibi dabō, sed laudābō tē, sī bene computāv______ et pulchrē scrīps______ ."
5. Discipulī verberābuntur, sī pigrī fu______ : sī male computāv______ , foedē scrīps______ atque in lūdō dormīv______ .
6. Magister: "Vōs verberābō, sī pigrī fu______ ac dormīv______ !"
7. Discipulī: "Quid nōbīs dabis, sī industriī fu______ ? sī bene computāv______ et pulchrē scrīps______ ?"
8. Magister: "Nihil vōbīs dabō, sed laudābō vōs, sī bene computāv______ et pulchrē scrips______ ."
9. Quīntus: "Quid tū faciēs, Mārce, sī ab aliō puerō pulsāt____ ______ ?"
10. Mārcus: "Sī ego ab aliō puerō pulsāt____ ______ ,ipse eum puerum pulsābō."
11. Quīntus: "Quid vōs faciētis, Mārce et Tite, sī ab aliīs puerīs pulsāt____ ______ ?"
12. Mārcus: "Sī ab aliīs puerīs pulsāt____ ______ , ipsī eōs pulsābimus."

~erō	~erimus
~eris	~eritis
~erit	~erint

≈us	erit	≈ī	erimus
≈a	eris	≈ae	eritis
	erit		erunt

Exercitium 9

Exemplum: Discēd<u>āmus</u>! = Quīn discēdimus?

1. "Quīn ambulāmus?" = "Ambul______ !"
2. "Quīn gaudēmus?" = "Gaud______ !"
3. "Quīn bibimus atque canimus?" = "Bib______ atque can______ !"
4. "Quīn pōcula exhaurīmus?" = "Pōcula exhaur______ !"
5. "Quīn equōs cōnscendimus ac proficīscimur?" = "Equōs cōnprofiscīsc______ !"

coniūnctīvus <u>hortātīvus</u> (< hortārī)

Exercitium 10

1. Convīvae triclīnium intrant atque in lectīs ______ .
2. In mēnsā sunt ______ et pōcula ______ (= ex ______ facta).
3. Ministrī optimum cibum ______ .
4. Ōva, piscēs cum ______ , ______ porcī, varia ______ mālōrum convīvīs ______ .
5. Servus carnem secat cultrō ______ .
6. Orontēs, cum prīmum carnem ______ , salem ______ ; nec enim carō sine ______ Orontī ______ .
7. Rōmānī vīnum cum aquā ______ solent; Orontēs vērō vīnum ______ [= sine aquā] ______ [= bibit].
8. ______ est vir quī servus fuit et ______ [= līber factus] est.
9. ______ est quod apēs ex flōribus quaerunt.
10. Vīnum cum melle mixtum nōn ______ , sed ______ est.

accumbere
acerbus
acūtus
appōnere
apportāre
argenteus
argentum
aspergere
carō
complēre
dulcis
exhaurīre
fundere
genus

glōriōsus
gustāre
holus
līberāre
lībertīnus
mel
merus
miscēre
placēre
pōtāre
prōferre
sāl
sānē
sententia
vās

11. Iūlius ministrum Falernum __________ et in pōcula __________ iubet.
12. Orontēs iam prīdem pōculum suum __________ .
13. Iam pōcula Falernō __________ [= implentur].
14. Omnēs sentiunt vīnum Falernum __________ [= certē] melius esse Albānō, nec quisquam __________ suam dīcere audet.
15. Quī dīvitiās suās ostendit et ipse sē laudat __________ est.

Exercitium 11

1. Utrum pretiōsius est, aurumne an argentum? ...
2. Num convīvae Iūliī ē vāsīs aureīs cēnant? ...
3. In quō lectō accumbit dominus convīviī? ...
4. Quid convīvīs Iūliī appōnitur? ...
5. Quid est caput cēnae? ...
6. Quārē Orontēs salem carnī aspergit? ...
7. Quid ministrī in pōcula fundunt? ...
8. Quid pōtat Orontēs? ...
9. In quō lectō accubant lībertīnī? ...
10. Quid est Falernum? ...
11. Quōmodo Paula vīnum suum dulce facit? ...
12. Quid Iūlius Orontem interrogat? ...
13. Cūr Orontēs sententiam suam dīcere nōn vult? ...
14. Quid tum Iūlius prōferrī iubet? ...
15. Utrum vīnum convīvīs magis placet? ...

Lēctiō grammatica

Lēctiō grammatica (versūs 159–201)

Exercitium 12

futūrum perfectum

Āctīvum

1. *Laudā|bit* tempus __________ est; *laudāv|erit* est tempus futūrum __________ .
2. Futūrum perfectum (pers. 3 sing.) dēsinit in *~erit*, quod ad thema __________ adicitur, ut *scrīps|erit*.
3. Futūrum perfectum: singulāris: pers. 1 *~erō*, 2 ~________, 3 ~________; plūrālis: pers. 1 ~________, 2 ~________, 3 ~________.

āctīvum

	sing.	plūr.
1	*~er|ō*	*~eri|mus*
2	*~eri|s*	*~eri|tis*
3	*~eri|t*	*~eri|nt*

		Sing.	Plūr.	Sing.	Plūr.
4.	Pers. 1	*amāv*_____	*amāv*_____	*monu*_____	*monu*_____
5.	Pers. 2	*amāv*_____	*amāv*_____	*monu*_____	*mou*_____
6.	Pers. 3	*amāv*_____	*amāv*_____	*monu*_____	*monu*_____
7.	Pers. 1	*dūx*_____	*dūx*_____	*audīv*_____	*audīv*_____
8.	Pers. 2	*dūx*_____	*dūx*_____	*audīv*_____	*audīv*_____
9.	Pers. 3	*dūx*_____	*dūx*_____	*audīv*_____	*audīv*_____

10. Futūrum perfectum verbī esse: singulāris: pers. 1 *fu|erō*, 2 *fu*_____, 3 *fu*_____, plūrālis: pers. 1 *fu*_____, 2 *fu*_____, 3 *fu*_____.

Passīvum

11. *Laudā|bitur* __________ passīvī est; *laudāt|us* erit est futūrum __________ __________ .
12. Futūrum perfectum passīvī cōnstat ex __________ perfectī et tempore __________ verbī *esse* (*erō, eris, erit*...).

passīvum

	sing.	plūr.
	≈us/a/um	*≈ī/ae/a*
1	*erō*	*erimus*
2	*eris*	*eritis*
3	*erit*	*erunt*

		Sing.	Plūr.
13.	Pers. 1	*vocātus* _______	*vocāt*_____ _______
14.	Pers. 2	*vocāt*_____ _______	*vocāt*_____ _______
15.	Pers. 3	*vocāt*_____ _______	*vocāt*_____ _______

Exercitium 13

1. *coquere, ______isse, ______um esse*
2. *ēligere, ______isse, ______um esse*
3. *exhaurīre, ex______isse, ex______um esse*
4. *fundere, ______isse, ______um esse*
5. *induere, ______isse, ______um esse*
6. *miscēre, ______isse, ______um esse*
7. *revertī, re______isse / re______um esse*
8. *sternere, ______isse, ______um esse*
9. *ūtī, ______um esse*

CAPITVLVM VNVM ET TRICESIMVM

Lēctiō prīma (versūs 1–58)

Exercitium 1

1. In ______dam urbe Asiae vīvēbat rēx ______dam.
2. ______dam īnsula Graeca ab Īcarō appellāta esse dīcitur.
3. Graecī putant ______dam īnsulam ab Īcarō appellātam esse.
4. Etiam mare ______dam ab Īcarō appellātum est.
5. Īcarus ______dam marī et ______dam īnsulae nōmen dedit.
6. Syra ōlim virum ______dam īnfīdum amāvit.
7. Polycratēs est nōmen ______dam tyrannī, quī ā ______dam amīcō suō monitus est ut rem pretiōsissimam abiceret.
8. Chrīstus in ______dam oppidō Iūdaeae nātus est.
9. ______dam mēnsēs ā ______dam diīs Rōmānīs nōminantur.
10. ______dam mēnsibus ā diīs nōmina sunt.
11. Rōmānī ______dam stēllās 'errantēs' appellant.
12. In ______dam vocābulīs cōnsonantēs dēsunt, ut ā, ē, iī, eō.
13. ______dam verba 'dēpōnentia' dīcuntur.
14. Nōmina ______dam oppidōrum et ______dam īnsulārum plūrālia sunt, ut Athēnae, Delphī, Pompēiī, Capreae.

Exercitium 2

1. Cornēlius, cui mala ____________ est, nōmen Mēdī oblītus est.
2. Homō ____________ nihil magis ____________ [= cupit] quam dīvitiās.
3. ____________ ā rēge tāctum erat in aurum mūtābātur.
4. Hoc ____________ [= dōnum] mīrābile eī dederat deus Bacchus.
5. Etiam cibus et ____________ ā rēge tācta aurum fīēbat.
6. Iūlius ____________ [↔ patiēns], quia plūra dē Mēdō cognōscere cupit, Orontem dē Midae auribus ____________ nārrantem interpellat.
7. Mēdus, quī herī domō ____________ , ____________ pecūniae sēcum ____________ .
8. ____________ [= quam multum] pecūniae abstulit Mēdus? xc sēstertiōs.
9. Iūlius, quī frūstrā Mēdō ____________ [= crēdēbat], 'ūnum sibi servum ____________ esse' dīcit, 'cēterōs omnēs ____________ nec ____________ suā dignōs!'
10. Posthāc Iūlius nūllī servō Graecō ____________ [= fīdet].
11. Dominus servum ____________ [= quī adest] laudāre nōn vult.
12. ____________ Mēdus pecūniam dominī surripuit? Ob amōrem Lȳdiae.
13. ____________ ____________ mīlitēs Rōmānī appāruērunt, hostēs fūgērunt.
14. Quī malā fortūnā afficitur ____________ [↔ fēlīx] est.

Cap. XXXI

Lēctiō I

quīdam	quīdam
quendam	quōsdam
cuiusdam	quōrundam
cuidam	quibusdam
quōdam	quibusdam
quaedam	quaedam
quandam	quāsdam
cuiusdam	quārundam
cuidam	quibusdam
quādam	quibusdam
quoddam	quaedam
cuiusdam	quōrundam
cuidam	quibusdam
quōdam	quibusdam

aliquantum
asinīnus
auferre
aufugere
avārus
cōnfīdere
fīdere
fidēs
fīdus
impatiēns
īnfēlīx
īnfīdus
memoria
mūnus
optāre
pōtiō
praesēns
quamobrem
quantum
quidquid
simul atque

Exercitium 3

1. Dē quibus rēbus est sermō convīvārum? ...
2. Quid Iūlius hospitēs suōs interrogat? ...
3. Cūr paucās epistulās accipit Iūlius? ...
4. Quem Cornēlius in viā Latīnā vīdit? ...
5. Quam fābulam nārrat Orontēs? ...
6. Cūr Iūlius Orontem interpellat? ...
7. Quōmodo Midās rēs in aurum mūtāre poterat? ...
8. Quis rēgī hoc mūnus dederat? ...
9. Num Midās illō mūnere mīrābilī dēlectābātur? ...
10. Quid Bacchus rēgī suāsit? ...
11. Quid accidit cum rēx in flūmine lavārētur? ...
12. Quid Iūlius Mēdum fēcisse nārrat? ...
13. Omnēsne servī Iūliī īnfīdī sunt? ...

Lēctiō II

Lēctiō secunda (versūs 59–131)

tam ... quam
[tam valdē ... quam]

tantus ... quantus
[tam magnus ... quam]

tantum ... quantum
[tam multum ... quam]

tot ... quot
[tam multī ... quam]

tālis ... quālis
[tam (bonus/malus) ... quam]

Exercitium 4

Exempla: Bonus sermō mē tam dēlectat quam bonum vīnum.
Numerus hostium tantus erat quantus Rōmānōrum.
Cornēlius nōn tantum bibit quantum Orontēs.
Tot ancillae sunt quot servī: quot servī, tot ancillae.
Tālis est fīlia quālis māter: quālis māter, tālis fīlia.

1. Pater fīliam suam tam amat ______ māter.
2. Aemilia tot ānulōs habet ______ digitōs.
3. Vīlla Cornēliī nōn tanta est ______ Iūliī.
4. Iūlius tantum pecūniae prōmittit ______ Mēdus abstulit.
5. Tot sententiae sunt ______ hominēs: ______ hominēs, ______ sententiae.
6. ______ dux, tālēs mīlitēs.
7. ______ caelum stēllās, ______ habet tua Rōma puellās.

clēmēns
cōram
cruciāre
crūdēlis
crux
fugitīvus
ideō
ignōscere
iniūria
iniūstus
iūs
iūstus
iuvenis
latēre
lēx
nimius
ōdisse
poena
praemium
priusquam
retrahere

Exercitium 5

1. Facile est Rōmae ______ [= occultārī].
2. Iūlius magnum ______ dabit eī quī Mēdum ē fugā ______ , ______ [= antequam] Italiam relīquerit.
3. Servus ______ [< fugere] sevērē pūnītur: in ______ fīgitur vel aliō modō ______ ; ______ [= ob eam rem] paucī servī aufugiunt.
4. Nōn sevērus, sed ______ est dominus quī servō improbō ______ .
5. Dominus ______ est quī numquam sine causā servum pūnit.
6. ______ [↔ iūstus] est quī ______ facit.
7. Servī dominum iniūstum nōn amant, sed ______ .
8. Nex hominis est ______ quod sevērē pūnītur, sed servum suum scelestum ______ [= poenā capitis] afficere est ______ dominī Rōmānī.
9. Necesse est hominēs ______ [< scelus] sevērē pūnīre.
10. Solō, vir ______ , quī Athēniēnsibus ______ scrīpsit, nūllam ______ in parricīdās ______ .
11. Pater ______ fuit Mānlius, quī fīlium ______ exercitū necārī iussit.
12. Iūlius servōs clāmāre ______ : “Nōlīte clāmāre, servī!”
13. Mēdus C sēstertiōs ______ [= nimis māgnum] pretium esse cēnsēbat.
14. Vir quadrāgintā annōrum adhūc ______ est.

Exercitium 6

1. Quid Iūlius faciet Mēdō sī eum invēnerit? ...
2. Ubi Cornēlius Mēdum latēre putat? ...
3. Estne facile servum fugitīvum Rōmae reperīre? ...
4. Quid Iūlius dabit eī quī Mēdum retrāxerit? ...
5. Quid Aemilia virō suō suādet? ...
6. Utrum clēmēns an sevērus dominus est Iūlius? ...
7. Cūr dominō sevērō tot hostēs sunt quot servī? ...
8. Cūr Iūlius sē dominum iūstum esse cēnset? ...
9. Quārē servī fugitīvī sevērē pūniuntur? ...
10. Cūr Solō nūllam poenam statuit in parricīdās? ...
11. Quid fēcit Titus Mānlius Torquātus? ...

sapiēns
scelestus
scelus
statuere
supplicium
vetāre

Lēctiō tertia (versūs 132–204)

Lēctiō III

Exercitium 7

1. Servī probī laud________ sunt, improbī sunt pūn________ .
2. Vir quī accūsātur dīligenter interrog________ est.
3. Omnia menda corrig________ sunt: stilus saepe vert________ est.
4. Dēl________ sunt omnēs litterae quae supersunt.
5. Dē mortuīs nihil nisi bene dīc________ est.
6. Dolōrēs gravēs aequō animō fer________ sunt.
7. Ad amīcum absentem frequentēs epistulae scrīb________ sunt.
8. Dāvus 'manūs sordidās lav________ esse' dīcit.
9. Orontēs Chrīstiānōs ad bēstiās mitt________ esse cēnset.
10. Aemilia putat pecūniam dēbitam ad diem solv________ esse.
11. Nunc est bib________ , dorm________ nōn est!
12. Tac________ est cum dominus loquitur.
13. Puella plōrāns cōnsōl________ est.
14. Malum exemplum sequ________ nōn est.
15. Semper vērum dīc________ est, numquam ment________ est.

-nd|us -a -um
[1] -andus
[2] -endus
[3] -endus
[4] -iendus

-ndus	est	-ndī	sunt
-nda		-ndae	
-ndum		-nda	

-ndum	esse	-ndōs	esse
-ndam		-ndās	
-ndum		-nda	

Exercitium 8

Exempla: Ovēs pāstōrī [= ā pāstōre] cūstōdiendae sunt.
"Cum dominus loquitur, tacendum est tibi, serve!"

1. Vīlla iānitōr______ cūstōdienda est.
2. Quidquid dominus imperāvit serv______ faciendum est.
3. Multa nova vocābula n______ discenda sunt.
4. Iūlius: "Laetor quod m______ in agrīs labōrandum nōn est."
5. Mārcus: "Quid m______ scrībendum est?" Magister: "Littera H t______ scrībenda est deciēs."
6. Servī: "Quid n______ agendum est?" Dominus: "V______ in hortō labōrandum est."
7. Agricola est vir c______ agrī colendī sunt.
8. Discipulus piger cēter______ imitandus nōn est.
9. Omn______ moriendum est.

datīvus agentis apud gerundīvum

(agēns -entis *m* = is quī agit)

Exercitium 9

1. Īnfantēs ____________ [= invalidōs] expōnere ____________ inhūmānus erat.
2. Quod ____________ [= dē] convīviīs Chrīstiānōrum nārrātur ____________ falsus est.
3. Paris īnfāns inventus ā pāstōribus cum līberīs eōrum ____________ est.

abdūcere
dēbilis
ēbrius
ēducāre

fābulārī
funditus
invalidus
mōs
namque
nimium
nōnāgēsimus
nūgae
quidquid
quisquis
rūmor
senex
super
vetus

4. Paris iuvenis Helenam ā marītō __________ , __________ [= nam] ea fēmina erat omnium pulcherrima.
5. Nestor __________ [↔ adulēscēns] ad __________ [xc] annum vīxit.
6. Orontēs pōculum suum __________ [= ā fundō] exhausit.
7. " __________ amat valeat!" cantat Orontēs.
8. Orontēs __________ est, quia __________ [= nimis multum] vīnī bibit.
9. Itaque ab ōvō ūsque ad māla __________ [= loquitur].
10. Aemilia tālēs __________ [= rēs stultās] audīre nōn vult.
11. Vīnum novum nōn tam bonum est quam vīnum __________ .
12. __________ dux imperāvit mīlitibus faciendum est.
13. Senex __________ [↔ validus] pugnāre nōn potest.

Exercitium 10

1. Quālēs īnfantēs ōlim ad bēstiās expōnēbantur? ...
2. Quī hominēs ad bēstiās mittuntur? ...
3. Num omnēs īnfantēs expositī perībant? ...
4. Cuius fīlius fuit Paris? ...
5. Quōmodo Paris īnfāns servātus est? ...
6. Quid fēcit Paris iuvenis? ...
7. Nestor quis fuit? ...
8. Cūr cēterī convīvae Orontem tacēre iubent? ...
9. Quid Orontēs dīcit Aemiliae? ...
10. Quid Aemilia respondet? ...
11. Quid cantat Orontēs? ...
12. Cūr Orontēs carminis fīnem nōn facit? ...

Lēctiō grammatica

Lēctiō grammatica (versūs 205–219)

Exercitium 11

gerundīvum
[1, 2]
–nd|us -a -um
[3, 4]
–end|us -a -um

1. *Laudandus -a -um* est __________ , quod est adiectīvum prīmae et secundae dēclīnātiōnis.
2. Gerundīvum (nōm. sing. masc.) dēsinit in *-nd|us* [1, 2] aut *-end|us* [3, 4], quod ad thema praesentis adicitur: *lauda______ , mone______ , leg______ , audi______ .*
3. Gerundīvum cum verbō *esse* coniūnctum significat id quod fierī oportet: *epistula scrīb______ ______ = epistulam scrībī oportet.*

Exercitium 12

1. *accipere, ac______isse, ac______um esse*
2. *audēre, ______um esse*
3. *auferre, ______isse, ______um esse*
4. *bibere, ______isse*
5. *statuere, ______isse, ______um esse*
6. *tangere, ______isse, ______um esse*

CAPITVLVM ALTERVM ET TRICESIMVM

Lēctiō prīma (versūs 1–59)

Exercitium 1

1. Ōlim ________ [= omnia] maria ________ erant praedōnibus.
2. Quī nāvigābant mortem aut ________ [< servus] metuēbant.
3. Multae īnsulae ab ________ perterritīs dēserēbantur.
4. Tanta erat ________ [= potestās] et ________ [< audāx] praedōnum ut etiam classem Rōmānam ________ [= nōn timērent] .
5. Tum classī Rōmānae ________ est Pompēius, dux ________ [= optimus], quī praedōnēs ________ [= omnibus locīs] vīcit.
6. Nūntius dē ________ Pompēiī ēgregiā cūnctō ________ Rōmānō [= omnibus cīvibus Rōmānīs] ________ fuit [= placuit].
7. Frūmentum, quod tam ________ fuerat ut ________ [= complūrēs] hominēs pauperēs ________ cibī perīrent, rūrsus ________ [↔ cārum] fuit.
8. Populus Pompēium ________ [= quī vīcerat] māximīs laudibus affēcit.
9. Mare Tūscum est mare Rōmae ________ .
10. ________ Rōmāna, quae cūncta maria ________ , nāvēs ________ [< mercātor] ā praedōnibus ________ .
11. Gallī, Hispānī, Graecī, Iūdaeī sunt ________ imperiī Rōmānī.
12. Maria omnium gentium ________ sunt.
13. Caelum ________ [< nūbēs] et ventus ________ [↔ secundus] est.
14. Iam necesse est omnibus ________ [< vīs] ________ [= rēmīs ūtī].

Exercitium 2

1. Cūr praedōnēs ā nautīs timentur? ...
2. Quōmodo Caesar ā praedōnibus līberātus est? ...
3. Cūr nōnnūllae īnsulae ab incolīs dēserēbantur? ...
4. Quamobrem inopia frūmentī facta est Rōmae? ...
5. Quid tum populus Rōmānus postulāvit? ...
6. Quis classī Rōmānae praepositus est? ...
7. Unde praedōnēs prīmum pulsī sunt ā Pompēiō? ...
8. Quid victōriā Pompēiī effectum est Rōmae? ...
9. Quārē classis Rōmāna cūncta maria percurrit? ...
10. Quid mare Internum appellātur ā Rōmānīs? ...
11. Quamobrem perturbātī sunt amīcī nostrī? ...

Cap. XXXII

Lēctiō I

adversus
aliquot
audācia
cārus
classis
commūnis
contemnere
cūnctus
ēgregius
gēns
grātus
incola
īnfēstus
inopia
mercātōrius
nūbilus
percurrere
populus
praepōnere
proximus

rēmigāre
servitūs
tuērī
ubīque
victor
victōria
vīlis
vīrēs
vīs

Lēctiō secunda (versūs 60–129)

Exercitium 3

Exempla: Iūlius Cornēlium interrogat quid sentiat =
Iūlius ā Cornēliō quaerit quid sentiat.
Iūlia frātrem ōrat/rogat ut sē adiuvet =
Iūlia ā frātre petit ut sē adiuvet (= Iūlia ā frātre auxilium petit).

1. Iūlius ____ ________ ________ [= servōs interrogat] ubi nummī sint.
2. Rēx ____ ________ ________ [= nautās interrogāvit] ubi esset Arīōn.
3. Syra ____ ________ ________ [= Aemiliam interrogābat] quid medicus dīceret.
4. Quīntus ____ ________ ________ [= Syram rogat] ut sibi fābulam nārret.
5. Mēdus ____ ________ ________ [= amīcam ōrāvit] ut sēcum venīret.
6. “Sī nihil ____ ________ [= ā mē petis], nihil tibi negō!”

Lēctiō II

ab aliquō quaerere = aliquem interrogāre

ab aliquō petere = aliquem ōrāre/rogāre

~erim ~erimus
~eris ~eritis
~erit ~erint

≈us	sim	≈īs	īmus
≈a	sīs	≈ae	sītis
	sit		sint

Exercitium 4

1. Pater ā fīliō quaerit cūr verberāt____ ______ ā magistrō: "Dīc mihi, fīlī, cūr tū ā magistrō verberāt____ ______?"
2. Fīlius respondet: "Nesciō cūr verberāt____ ______, ego enim bonus discipulus fuī."
3. Pater dubitat num fīlius vērum dīx______ eumque interrogat num vērē bonus fu______ ac magistrō pāru______. Fīlius nōn respondet.
4. Pater: "Quīn respondēs? Quaerō ā tē num bonus discipulus fu______ ac magistrō pāru______."
5. Fīlius: "Cūr ā mē quaeris num bonus discipulus fu______ ac magistrō pāru______? Iam tibi dīxī 'mē bonum discipulum fuisse'."
6. Pater: "Id quaerō quia dubitō num vērum dīx______."
7. Fīlius: "Tūne dubitās num vērum dīx______? Nōnne fīliō tuō crēdis?"
8. Pater ā fīliīs quaerit cūr verberāt____ ______ ā magistrō: "Dīcite mihi, fīliī, cūr vōs ā magistrō verberāt____ ______?"
9. Fīliī respondent: "Nescīmus cūr verberāt____ ______, nōs enim bonī discipulī fuimus."
10. Pater dubitat num fīliī vērum dīx______ eōsque interrogat num vērē bonī fu______ ac magistrō pāru______. Fīliī nōn respondent.
11. Pater: "Quīn respondētis? Quaerō ā vōbīs num bonī discipulī fu______ ac magistrō pāru______."
12. Fīliī: "Cūr ā nōbīs quaeris num bonī discipulī fu______ ac magistrō pāru______? Iam tibi dīximus 'nōs bonōs discipulōs fuisse'."
13. Pater: "Id quaerō quia dubitō num vērum dīx______."
14. Fīliī: "Quid? Tūne dubitās num nōs vērum dix______?"

amīcitia
deesse
dissuādēre
dōnec
ēdūcere
flectere
grātia
grātiās agere
grātiam habēre
grātiam referre
inermis
intereā
meminisse
neu
offerre
poēta
praeferre
redimere
reminīscī
resistere
voluntās

Exercitium 5

1. Dominus servōs monet ut labōrent ________ [= nēve] quiēscant.
2. Mēdus gladium ________, nē ________ [= sine armīs] occīdātur, sed gubernātor eī ________ [↔ persuādet] nē praedōnibus ________.
3. Mēdus: "________ ego vīvam, nēmō tibi nocēbit, Lȳdia!"
4. ________ [= interim] Lȳdia, genibus ________, Deum precātur: "Pater noster, quī es in caelīs! Fīat ________ tua!"
5. Gubernātor praedōnibus magnam pecūniam ________ vult, namque is lībertātem omnibus rēbus ________.
6. Sī ipse satis pecūniae nōn habet, amīcī eum ē servitūte ________ possunt; hanc ________ [= beneficium] ab amīcīs suīs petet.
7. Hoc audiēns mercātor duōs versūs ________ quōs scrīpsit ________ quīdam Rōmānus.
8. Gubernātor nōmen poētae oblītus est, sed mercātor nōmen eius ________ [= memoriā tenet].
9. Vērus amīcus numquam amīcō suō ________, sed vēra ________ rēs rāra est.
10. Quī tibi ________ habet [= grātus est] prō beneficiō, nōn sōlum tibi grātiās ________, sed etiam grātiam ________ dēbet.

Exercitium 6

1. Quid agit Lȳdia cum nāvem appropinquāre videat? ...
2. Quōmodo Mēdus praedōnibus resistere potest? ...
3. Cūr Lȳdia ā Mēdō auxilium petere nōn vult? ...
4. Cūr gubernātor Mēdō dissuādet nē gladiō ūtātur? ...
5. Quōmodo gubernātor sē servātum īrī spērat? ...

6. Cūr Mēdus nūllam sibi spem esse arbitrātur? ...
7. Num mercātor amīcīs suīs cōnfīdit? ...
8. Quid Ovidius dē amīcīs exīstimābat? ...
9. Cūr gubernātor putat amīcōs sibi grātiam habēre? ...
10. Quandō vērus amīcus cognōscitur? ...

Lēctiō tertia (versūs 130–224)

Lēctiō III

Exercitium 7

Exempla: Nōlī dēspērāre! = Nē dēspērāveris!
Nōlīte dēspērāre! = Nē dēspērāveritis!

nōlī –re = nē ~eris
nōlīte –re = nē ~eritis

1. Nōlī plōrāre! = ______ __________ !
2. Nōlīte clāmāre! = ______ __________ !
3. Nōlīte timēre! = ______ __________ !
4. Nōlī fūrtum facere! = __________ fūrtum __________ !
5. Nē fūgeritis! = __________ __________ !
6. Nē mē relīqueris! = _________ mē __________ !

Exercitium 8

1. Mēdus ___________ [= aliquō tempore] amīcum captum redēmit.
2. Pecūniam quam ipse nōn habēbat ___________ sūmpsit eā ___________ ut annō post omnis pecūnia redderētur.
3. Mēdus optat ut patriam videat: " ___________ patriam videam!"
4. ___________ [= praedōnēs maritimī] vīgintī ___________ ā Caesare postulāvērunt.
5. Caesar, vir ___________ , quīnquāgintā talenta pīrātīs obtulit, ac simul iīs supplicium ___________ est.
6. Redēmptus Caesar nāvēs ___________ [< arma] et ipse pīrātās cēpit.
7. Nautae rēmigāre ___________ [= dēsinunt] ac rēmōs tollunt.
8. Servus fugitīvus timet ___________ ā mīlitibus capiātur, ut ad bēstiās mittātur in ___________ Rōmānō.
9. In magnā tempestāte difficile est ___________ [< currere] tenēre.
10. Mēnsis decimus ___________ [= adhūc] Octōber appellātur.

aliquandō
amphitheātrum
armāre
condiciō
cursus
dēsistere
etiamnunc
minārī
mūtuus
nē
pīrāta
superbus
talentum
utinam

Exercitium 9

Exempla: Diī nōs serv<u>ent</u>!
Utinam pīrātae nōbīs parc<u>ant</u>!
Utinam nē ā pīrātīs interfici<u>āmur</u>!

coniūnctīvus <u>optātīvus</u>
(< optāre)

1. Quisquis amat vale______ ! Pere______ quī nescit amāre!
2. Utinam dī omnia bona tibi d______ !
3. Vale______ cīvēs meī! Beātī s______ omnēs!
4. Iuppiter tē perd______ , homō scelestissime!
5. Bene ambulā, amīce! Utinam nē err______ !
6. Utinam ego salvus in patriam revert______ !
7. Utinam nē nāvis merg______ ! Quod dī prohibe______ !

Exercitium 10

Exemplum: Nauta: "Utinam nē peream!" Nauta timet <u>nē</u> per<u>eat</u>.

nē + *coni. post verba timendī*

1. Pāstor: "Utinam nē ovēs aberrent!" Pāstor timet ______ ovēs aberr______ .
2. Parentēs timent ______ quid (: aliquid) malī līberīs suīs accid______ .
3. Ariadna timēbat ______ Thēseus ā Mīnōtaurō occīd______ .
4. Daedalus metuēbat ______ Īcarus sōlī appropinquā______ .
5. Vidēns ventum validum Petrus timuit ______ merg______ .

6. Nautae: "Utinam perīcula vītēmus!" Nautae verentur ______ perīcula nōn vīt______ (= ut perīcula vītent).

Exercitium 11

1. Quōmodo Mēdus servus factus est? ...
2. Cūr nōn anteā id nārrāvit? ...
3. Quid optat Mēdus? ...
4. Quantum pretium pīrātae ā Caesare postulāvērunt? ...
5. Quantum pecūniae Caesar pīrātīs obtulit? ...
6. Quōmodo Caesar pīrātās pūnīvit? ...
7. Cūr Mēdus ānulum reddit Lȳdiae? ...
8. Quid tum Lȳdia intellegit? ...
9. Quae sunt nāvēs persequentēs? ...
10. Quōmodo nautae nāvēs longās salūtant? ...
11. Quid Mēdus ā mīlitibus timet? ...
12. Quōmodo Lȳdia eum cōnsōlātur? ...
13. Quō classis cursum flectit? ...
14. Quid amīcīs nostrīs optāmus? ...

Lēctiō grammatica

Lēctiō grammatica (versūs 225–273)

Exercitium 12

Āctīvum

coniūnctīvus perfectī

1. *Laudāv|it* est indicātīvus perfectī; *laudāv|erit* nōn indicātīvus, sed ____________ perfectī est.
2. Coniūnctīvus perfectī (pers. 3 sing.) dēsinit in *~erit*, quod ad thema ____________ adicitur, ut *scrīps|erit*.
3. Coniūnctīvus perfectī: singulāris: pers. 1 *~erim*, 2 ~______, 3 ~______; plūrālis: pers. 1 ~______, 2 ~______, 3 ~______.

āctīvum

	sing.	plūr.
1	*~eri|m*	*~eri|mus*
2	*~eri|s*	*~eri|tis*
3	*~eri|t*	*~eri|nt*

		Sing.	Plūr.	Sing.	Plūr.
4.	Pers. 1	*amāv*______	*amāv*______	*monu*______	*monu*______
5.	Pers. 2	*amāv*______	*amāv*______	*monu*______	*monu*______
6.	Pers. 3	*amāv*______	*amāv*______	*monu*______	*monu*______
7.	Pers. 1	*dūx*______	*dūx*______	*audīv*______	*audīv*______
8.	Pers. 2	*dūx*______	*dūx*______	*audīv*______	*audīv*______
9.	Pers. 3	*dūx*______	*dūx*______	*audīv*______	*audīv*______

10. Coniūnctīvus perfectī verbī esse: singulāris: pers. 1 *fu|erim*, 2 *fu*______. 3 *fu*______; plūrālis: pers. 1 *fu*______, 2 *fu*______, 3 *fu*______.

Passīvum

passīvum

	sing.	plūr.
	≈us/a/um	*≈ī/ae/a*
1	*sim*	*sīmus*
2	*sīs*	*sītis*
3	*sit*	*sint*

11. *Laudāt|us* est indicātīvus perfectī passīvī est; *laudāt|us sit* est __________ ____________ passīvī.
12. Coniūnctīvus perfectī passīvī cōnstat ex __________ perfectī et ____________ praesentis verbī *esse* (*sim, sīs, sit*...).

		Sing.		Plūr.	
13.	Pers. 1	*vocātus*	______	*vocāt*____	______
14.	Pers. 2	*vocāt*____	______	*vocāt*____	______
15.	Pers. 3	*vocāt*____	______	*vocāt*____	______

Exercitium 13

1. *adesse*, ______*isse*
2. *agere*, ______*isse*, ______*um esse*
3. *flectere*, ______*isse*, ______*um esse*
4. *offerre*, ______*isse*, ______*um esse*

5. *redimere, red______isse, red______um esse*
6. *tollere, ______isse, ______um esse*
7. *vincere, ______isse, ______um esse*

CAPITVLVM TRICESIMVM TERTIVM

Cap. XXXIII

Lēctiō prīma (versūs 1–47)

Lēctiō I

Exercitium 1

1. Bis __________ sunt quattuor [2 × 2 = 4].
2. Bis __________ sunt sex [2 × 3 = 6].
3. Ter __________ sunt duodecim [3 × 4 = 12].
4. Quater __________ sunt vīgintī [4 × 5 = 20].
5. Quīnquiēs __________ sunt trīgintā [5 × 6 = 30].
6. Deciēs __________ sunt centum [10 × 10 = 100].
7. Legiōnēs Rōmānae in __________ [x] cohortēs dīviduntur.
8. In singulīs legiōnibus sunt __________ [iv] vel __________ [v] vel __________ [vi] mīlia mīlitum.
9. In __________ lectīs __________ [i] aut __________ [ii] aut __________ [iii] convīvae accubant.
10. Hominēs __________ digitōs habent, nam in utrāque manū __________ digitī sunt.
11. Hominibus __________ manūs sunt et __________ pedēs.

singulī -ae -a (i)
bīnī -ae -a (ii)
ternī -ae -a (iii)
quaternī -ae -a (iv)
quīnī -ae -a (v)
sēnī -ae -a (vi)
.....
dēnī -ae -a (x)

Exercitium 2

1. __________ Rōmāna in decem __________ dīviditur.
2. Exercituī Rōmānō __________ [= adiciuntur] __________ ex prōvinciīs.
3. In itinere cohortēs alia post aliam in longō __________ prōcēdunt.
4. Exercitus quī ita __________ [= prōcēdit] __________ dīcitur.
5. Ante agmen fertur __________ legiōnis, aquila __________ .
6. Cum tempus __________ est ad pugnandum, cohortēs in trēs ōrdinēs __________ .
7. Exercitus ad __________ [= pugnam] īnstrūctus __________ dīcitur.
8. Ante proelium dux mīlitēs __________ ut fortiter pugnent.
9. Tum peditēs __________ et pīla in hostēs mittunt, tum eōs gladiīs __________ [= occīdunt].
10. Dux quī hostēs magnō proeliō vīcit __________ nōminātur.
11. Castra, quae fossā et vāllō __________ [= cinguntur], bene __________ sunt.
12. Aemilius, quī in capitulō xii __________ , est mīles fortissimus, cuius __________ ēgregia ab omnibus laudātur.
13. Iam puer septem annōs __________ Aemilius cum aliīs puerīs eiusdem __________ proelia lūdēbat.
14. Adulēscēns nihil nisi rem __________ discere volēbat, neque pater, quī ipse litterīs __________ , fīlium ad __________ litterārum __________ potuit.
15. Ergō fīlius ad exercitum missus est, ut __________ merēret.
16. Epistulae quās pater ad fīlium dat sunt __________ [= māximē] dē rēbus __________ , sed Aemilia scrībit dē rēbus __________ .
17. __________ [= diē ante] kalendās Iūniās Aemilia litterās accēpit, quās __________ diē [= diē post] in convīviō recitāvit.
18. Bonus mīles longō itinere nōn __________ [= fessus fit].

aciēs
adiungere
aetās
agmen
argenteus
auxilia
caedere
circumdare
cōgere
cohors
commemorāre
fatīgāre
hortārī
idōneus
imperātor
īnstruere
legiō
mīlitāris
mūnīre
nātus
ōrdō
posterus
praecipuē
prīdiē
prīvātus
prōcurrere
proelium
prōgredī

pūblicus
signum
stipendium
studēre
studium
virtūs

Exercitium 3

1. Quot cohortēs sunt in singulīs legiōnibus? ...
2. Quae sunt arma auxiliōrum? ...
3. Quod signum ante legiōnem fertur? ...
4. Quid vocātur exercitus quī in itinere est? ...
5. Quōmodo legiō ad proelium īnstruitur? ...
6. Quid agit dux ante proelium? ...
7. Quō nōmine appellātur dux post magnam victōriam? ...
8. Quōmodo castra Rōmāna mūniuntur? ...
9. Quārē Aemilius puer gladiōs ligneōs sibi faciēbat? ...
10. Cui reī studēbat Aemilius adulēscēns? ...
11. Ad quod studium pater fīlium hortābātur? ...
12. Quō Aemilius ā patre missus est? ...
13. Quālis mīles est Aemilius? ...
14. Dē quibus rēbus Aemilia ad frātrem scrībere solet? ...
15. Quid appāret ex epistulīs Aemiliī novissimīs? ...

Lēctiō II

Lēctiō secunda (versūs 48–104)

Exercitium 4

Exempla: parātus ad scrībendum: parātus ad epistulam scrībendam
cupidus scrībendī: cupidus epistulae scrībendae
(= cupidus epistulam scrībendī)
fessus scrībendō: fessus epistulā scrībendā
(= fessus epistulam scrībendō)

1. Quīntus Syram hortātur ad nārrand______ : Quīntus Syram hortātur ad fābul______ nārrand______ .
2. Syra fīnem nārrand____ facit quia fessa est nārrand____ : Syra fīnem facit fābul____ nārrand____ (= fābulam nārrandī) quia fessa est fābul____ nārrand______ (= fābulam nārrandō).
3. Aemilius tempus ad scrībend______ nōn habet: Aemilius nūllum tempus habet ad epistulās scrībend______ .
4. Aemilia industria est in scrībend______ : Aemilia industria est in epistulīs scrībend______ .
5. Exercitia necessāria sunt ad discend______ : exercitia necessāria sunt nōn modo ad grammaticam discend____ , sed etiam ad vocābula discend____ .
6. Sextus studiōsus est legend______ : Sextus studiōsus est librōrum legend______ (= librōs legendī).
7. Pāstor canem sēcum habet ovium cūstōdiend______ causā (= ovēs cūstōdiendī causā).
8. Canis necessārius est ad ovēs cūstōdiend______ .
9. Pāstor ipse neglegēns est in ovibus cūstōdiend______ .
10. Equitēs mittuntur ad hostēs persequend______ .
11. Mēdus cupidus est patri______ vidend______ .

Exercitium 5

amnis
arduus
citrā
dēsīderāre
effundere
ferē
gaudium

1. Alpēs sunt montēs celsī et ____________ .
2. xv __________ [= circiter] diēbus tabellārius pūblicus Rōmā in Germāniam ____________ [= celeriter īre] potest.
3. Difficile est exercitum ex Italiā in Germāniam ____________ .
4. Aemilius patriam et amīcōs, quī __________ [= procul] absunt, __________ .
5. Aemilius scrībit: “Magnō cum ____________ ex epistulā tuā cognōvī vōs omnēs bonā ____________ fruī [= bene valēre].”

6. Lacrimās ____________ mīlitem nōn decet.
7. Mīlitēs Rōmānī __________ Dānuvium sunt, hostēs sunt __________ Dānuvium neque ____________ [= flūmen] ____________ possunt.
8. Exercitus Rōmānus ____________ in Germāniā remanēbit ____________ hostēs armātī ibi erunt.
9. Aemilius officium suum ergā patriam ____________ [= facere] cupit.
10. Aemilia __________ litterās [= trēs epistulās] ad frātrem mīsit et __________ litterās [= ūnam epistulam] ab eō accēpit.
11. 'Vīvimus ut bibāmus' est dictum ____________ [< rīdēre].

longē
praestāre
properāre
quamdiū
rīdiculus
tamdiū
trānsferre
trānsīre
trīnī
ultrā
ūnī
valētūdō

Exercitium 6

1. Ubi sunt Alpēs? ...
2. Quid Aemilius cognōvit ex epistulā sorōris? ...
3. Cūr Aemilius permovētur epistulīs legendīs? ...
4. Quod flūmen praeter castra Aemiliī fluit? ...
5. Quis deus trāns montēs amnēsque volāre potest? ...
6. Quārē legiōnēs Rōmānae in Germāniā sunt? ...
7. Quamdiū legiōnēs in Germāniā remanēbunt? ...
8. Quot litterās Aemilius ā sorōre accēpit? ...
9. Cūr ipse neglegēns fuit in scrībendō? ...
10. Cūr iam nūllus hostis armātus citrā flūmen est? ...
11. Estne tibi ōtium ad multās epistulās scrībendās? ...

Lēctiō tertia (versūs 105–192)

Lēctiō III

Exercitium 7

1. Herī magister epistulam ad Iūlium scrīpsit, cum fīlius eius in lūdō dormīv______ , prāvē scrīps______ nec magistrō pāru______ .
2. Iūlius, cum epistulam magistrī accēp______ et lēg______ , ā fīliō quaesīvit cūr malus discipulus fu______ .
3. Cum Mārcus sē malum discipulum fuisse negāv______ , pater "Profectō" inquit "malus discipulus fuistī! Nam sī bonus discipulus fu______ ac magistrō pāru______ , haec epistula ā magistrō tuō scrīpt______ nōn ______ ." Fīlius tacet.
4. Pater: "Sī attentē audīv______ et rēctē scrīps______ , tū ā magistrō laudāt____ ______ neque ego hanc epistulam accēp______ ."
5. Fīlius: "Etiam sī bonus discipulus fu______ ac magistrō pāru______ , laudāt______ nōn ______ . Sī attentē audīv______ et rēctē scrīps______ , tū eandem epistulam ā magistrō accēp______ !"
6. Aliquandō, cum puerī in lūdō dormīv______ , prāvē scrīps______ nec magistrō pāru______ , magister litterās ad parentēs eōrum scrīpsit.
7. Parentēs, cum litterās magistrī accēp______ et lēg______ , ā fīliīs quaesīvērunt cūr malī discipulī fu______ .
8. Cum fīliī sē malōs discipulōs fuisse negāv______ , parentēs "Profectō" inquiunt "malī discipulī fuistis! Nam sī bonī discipulī fu______ ac magistrō pāru______ , hae litterae ā magistrō vestrō scrīpt______ nōn ______ ." Fīliī tacent.
9. Parentēs: "Sī attentē audīv______ et rēctē scrīps______ , vōs ā magistrō laudāt____ ______ neque nōs hās litterās accēp______ ."
10. Fīliī: "Etiam sī bonī discipulī fu______ ac magistrō pāru______ , laudāt______ nōn ______ . Sī attentē audīv______ et rēctē scrīps______ , vōs eāsdem litterās ā magistrō accēp______ ."

~issem	~issēmus
~issēs	~issētis
~isset	~issent

≈us	essem
≈a	essēs
≈um	esset

≈ī	essēmus
≈ae	essētis
≈a	essent

11. Rōmulus, cum mūrōs aedificāv______ [= postquam... aedificāvit], frātrem suum necāvit. Cum frātrem necāv______, sōlus rēgnāvit.

coniūnctīvus irreālis
[nunc]
[tunc]

Exercitium 8

Exempla: Aquam bibō quia vīnum nōn habeō. Utinam vīnum habērem!
Sī vīnum habērem, aquam nōn biberem.
Aquam bibī quia vīnum nōn habēbam. Utinam vīnum habuissem!
Sī vīnum habuissem, aquam nōn bibissem!

1. Cornēlius: "Utinam ego tot servōs habē______ quot Iūlius habet. Sī tot servōs habē______, numquam sōlus ambulā______."
2. Sextus: "Utinam ego linguam Graecam scī______ ac doctus es______ ut magister; multōs librōs Graecōs leg______, sī eam linguam scī______."
3. Dominus: "Ēbrius es!" Servus: "Nōn sum, sed utinam ita es______!"
4. Daedalus: "Nisi ego illās ālās fēc______, Īcarus etiamnunc vīv______. Utinam nē ālās fēc______! Utinam fīlius meus vīv______!"
5. Lēander: "Utinam ego līber es______ et tū lībera es______, Dēlia! Sī nōs līberī es______, in Graeciam ī______."
6. Quīntus: "Doleō quia arborem ascendī. Nisi arborem ascend______, nunc sānus es______ neque hīc cubā______. Utinam nē eam arborem ascend______! Utinam sānus es______!"

caedēs
citerior
convocāre
cōpulāre
dīrus
diūtius
ēnsis
ērumpere
etenim
excurrere
fore
horrendus
incolumis
lēgātus
lūx
ōtiōsus
pāx
plērīque
ratis
rīpa
ulterior
secundum
vulnerāre
vulnus

Exercitium 9

1. Germānī, cum nāviculīs et ________ __________ [= coniūnctīs] flūmen trānsiissent, celeriter __________ flūmen ad castra prōgressī sunt.
2. Rōmānī, quī statim __________ sunt, hostēs ē silvīs __________ vīdērunt.
3. Equitēs portā dextrā __________ atque hostēs perturbāvērunt.
4. Cum diū pugnāvissent, Germānī impetum Rōmānōrum __________ sustinēre nōn potuērunt; __________ [= namque] omnēs fūgērunt.
5. Multī in flūmen sē prōiēcērunt, ut ad ________ __________ [< ultrā] natārent, aliī in rīpā __________ ab equitibus nostrīs caesī sunt.
6. Aemilius tantam __________ hostium aspicere horruit.
7. Ipse sagittā in bracchiō __________ erat, nec grave erat __________.
8. __________ [= prope omnēs] Rōmānī __________ [= salvī] erant.
9. Germānī __________ in castra mīsērunt ut __________ peterent.
10. Post longum bellum omnēs spērant pācem __________ [= futūram esse].
11. Tibullus mortem '__________' et __________ [= gladiōs] '__________' vocat.
12. Is quī semper ōtiō fruitur __________ esse dīcitur.

[1, 2, 4]
–tō –tōte
[3]
–itō –itōte
estō estōte

Exercitium 10

1. Industrius es______, discipule! Semper magistrō pārē______!
2. Industriī es______, discipulī! Semper magistrō pārē______!
3. Respondē______ ad id quod tē interrogāverō! Vērum dīc______!
4. Fac______ quidquid dominus imperāverit, servī!
5. Cum tē vocāverō, statim venī______!
6. Sī quid novī audīveris, mihi nūntiā______!
7. Posthāc plūrēs litterās ad mē scrīb______, mī frāter!

Exercitium 11

1. Quid mediā nocte in castra nūntiātum est?
2. Cūr mīlitēs Rōmānī dubitābant an vērum dīxisset nūntius? ...
3. Quid factum est paulō ante lūcem? ...
4. Num Germānī vāllum ascendere potuērunt? ...

5. Quōmodo hostēs perturbātī sunt et quō fūgērunt? ...
6. Quot hominēs Germānī eō proeliō āmīsērunt? ...
7. Cūr dux mīlitēs suōs laudāvit? ...
8. Quārē lēgātī Germānōrum ad castra vēnērunt? ...
9. Quōmodo Valerius interfectus est? ...
10. Quid amīcus moriēns Aemilium ōrāvit? ...
11. Cūr Aemilius puer Tibullum poētam dēspiciēbat? ...
12. Quid postrēmō sorōrem monet Aemilius? ...

Lēctiō grammatica (versūs 193–248)

Lēctiō grammatica

Exercitium 12

Āctīvum

1. *Laudāv|erat* est indicātīvus plūsquamperfectī; *laudāv|isset* nōn indicātīvus, sed ____________ plūsquamperfectī est.
2. Coniūnctīvus plūsquamperfectī (pers. 3 sing.) dēsinit in *~isset*, quod ad thema ____________ adicitur, ut *scrīps|isset.*
3. Coniūnctīvus plūsquamperfectī: singulāris: pers. 1 *~issem*, 2 ~________, 3 ~______; plūrālis: pers. 1 ~________, 2 ~________, 3 ~________.

	Sing.	Plūr.	Sing.	Plūr.
4. Pers. 1	*amāv*______	*amāv*______	*monu*______	*monu*________
5. Pers. 2	*amāv*______	*amāv*______	*monu*______	*monu*________
6. Pers. 3	*amāv*______	*amāv*______	*monu*______	*monu*________
7. Pers. 1	*dūx*______	*dūx*______	*audīv*______	*audīv*________
8. Pers. 2	*dūx*______	*dūx*______	*audīv*______	*audīv*________
9. Pers. 3	*dūx*______	*dūx*______	*audīv*______	*audīv*________

10. Coniūnctīvus plūsquamperfectī verbī *esse*: singulāris: pers. 1 *fu*______, 2 *fu*______, 3 *fu*______; plūrālis: pers. 1 *fu*______, 2 *fu*______, 3. *fu*______.

coniūnctīvus plūsquamperfectī

āctīvum

sing.	plūr.
1~*isse|m*	*~issē|mus*
2 *~issē|s*	*~issē|tis*
3 *~isse|t*	*~isse|nt*

Passīvum

11. *Laudāt|us* erat est indicātīvus plūsquamperfectī passīvī; *laudāt|us* esset ____________ ____________ passīvī est.
12. Coniūnctīvus plūsquamperfectī passīvī cōnstat ex ____________ perfectī et ____________ ____________ verbī *esse* (*essem, essēs, esset...*).

	Sing.	Plūr.
13. Pers. 1	*vocātus* ________	*vocāt*____ ________
14. Pers. 2	*vocāt*____ ________	*vocāt*____ ________
15. Pers. 3	*vocāt*____ ________	*vocāt*____ ________

passīvum

sing.	plūr.
≈us/a/um	*≈ī/ae/a*
1 *essem*	*essēmus*
2 *essēs*	*essētis*
3 *esset*	*essent*

Exercitium 13

1. *Laudā, laudā|te* est imperātīvus praesentis; *laudā|tō, laudā|tōte* imperātīvus ____________ est.
2. *Laudā|tō* est ____________ futūrī singulāris; *laudā|tōte* ____________ ____________ ____________ est.
3. Imperātīvus futūrī dēsinit in *–tō, –tōte* [1, 2, 4] aut *–itō,–itōte* [3], quod ad thema ____________ adicitur.
4. Imperātīvus: praesēns: *amā, amāte*; futūrum: *amā*______, *amā*______.
5. Imperātīvus: praesēns: *monē, monēte*; futūrum: *monē*______, *monē*______.
6. Imperātīvus: praesēns: *lege, legite*; futūrum: *leg*______, *leg*______.
7. Imperātīvus: praesēns: *audī, audīte*; futūrum: *audī*______, *audī*______.
8. Imperātīvus: praesēns: *es, este*; futūrum: *es*______, *es*______.

imperātīvus futūrī

	sing.	plūr.
[1, 2, 4]	*–tō*	*–tōte*
[3]	*–itō*	*–itōte*

Exercitium 14

1. *caedere, ______isse, ______um esse*
2. *cōgere, ______isse, ______um esse*
3. *dēsistere, dē______isse*
4. *effundere, ef______isse, ef______um esse*
5. *īnstruere, īn______isse, īn______um esse*
6. *percutere, per______isse, per______um esse* — *percutiō -iunt*
7. *intellegere, intel______isse, intel______um esse*
8. *prōcurrere, prō______isse*
9. *prōgredī, prō______um esse* — *-gredior -iuntur*

Cap. XXXIV

CAPITVLVM TRICESIMVM QVARTVM

Lēctiō I

Lēctiō prīma (versūs 1–58)

Exercitium 1

fore = futūrum -am -ōs -ās -a esse

1. Mārcus prōmittit 'sē bonum puerum ______' (= futūr______ esse).
2. Omnēs patriam salvam ______ (= futūr______ esse) spērāmus.
3. Nautae ventōs secundōs ______ (= futūr______ esse) spērant.
4. Mēdus id ______ (= futūrum esse) spērābat ut salvus in patriam reverterētur. — = M. spērābat sē salvum reversūrum esse
5. Ariadna spērābat ______ (= futūrum esse) ut Mīnōtaurus ā Thēseō occīderētur. — = spērābat Mīnotaurum ā Thēseō occīsum īrī

Exercitium 2

ācer
aurīga
certāmen
certāre
circēnsis
circus
cōmoedia
dummodo
favēre
geminī
gladiātor
implicāre
ingenium
iuvāre
laedere
libēre
lūdus
lūgēre
misellus
opera
palma
plaudere
plērumque
ratiō
rēte
scaenicus
scalpellum

1. Quī hominī surdō fābulam nārrat, ______ suam perdit.
2. Medicus ______ suō ______ [= miserum] puerum ______ [= vulnerāvit], cum eī sanguinem mitteret.
3. Puerīs lūdentibus paulum interest inter ______ et ______ [= pugnam].
4. Sextus facile vincit, ______ cum singulīs ______ [= pugnet].
5. In amphitheātrō ______ armātī pugnant, dum ______ dēlectātī clāmant et manibus ______ .
6. Quīdam gladiātōrēs ______ gerunt tamquam piscātōrēs.
7. Alter gladiātor alterum in rēte ______ cōnātur.
8. Gladiātor victus ______ [= prope semper] occīditur, nisi spectātōrēs eī ______ [= bene volunt]; victor ______ accipit.
9. Iūliō nōn ______ [= placet] gladiātōrēs spectāre; cursūs equōrum in ______ aut lūdōs ______ in ______ spectāre māvult.
10. ______ est vir quī lūdīs ______ [< circus] equōs regit.
11. Fīliō mortuō, parentēs ______ [= maerent].
12. Fabia spectāvit Plautī ______ dē Amphitryōne, duce ______ [= impigrō] et fortī, cuius uxor ______ peperit.
13. Ovidius, quī ______ mulierum bene nōverat, ______ [= causam] reddit cūr mulierēs ______ [= dēlectet] spectātum īre.

Exercitium 3

1. Quid Aemilia Fabiae nārrat? ...
2. Num Aemilia medicum prūdentem esse cēnset? ...
3. Quid Fabia nārrat Aemiliae? ...
4. Cum quibus puerīs pugnāvit Sextus? ...
5. Quōmodo Sextus, puer validus, vincī potuit? ...
6. Iīsdemne rēbus student Mārcus et Sextus? ...

7. Dē quā rē Cornēlius loquī incipit? ...
8. Quid Aemilia quaerit ā Cornēliō? ...
9. Semperne occīditur gladiātor victus? ...
10. Quid Rōmānī in circum spectātum eunt? ...
11. Quid Fabia spectāre māvult? ...
12. Quis est Plautus? ...

spectātor
theātrum

Lēctiō secunda (versūs 59–154)

Lēctiō II

Exercitium 4

1. Syra: "Nesciō quōmodo Mēdus fēminam Rōmānam nōscere potuerit; tantum sciō eum fēminam Rōmānam nōv______."
2. Quīntus dīcit 'sē fābulam dē Rōmulō iam nōv______': "Illam fābulam iam nōv______."
3. Canis Quīntum bene nōv______, tabellārium ignōrat.
4. Ovidius ingenium mulierum bene nōv______.
5. "Ōd______ et amō!" incipit versus Catullī.
6. Quōmodo poēta eandem fēminam amāre et ōd______ poterat?
7. Iūlius: "Servī mē metuunt, nec vērō ōd______."
8. Mēdus dominum nōn modo timēbat, sed etiam ōd______.
9. Gubernātor: "Tūne nōmen eius poētae memin______?"
10. Virī versūs Ovidiī memin______ et ē memoriā dīcunt.
11. Difficile est beneficia aliōrum memin______.

nōscere nōvisse
nōvisse ↔ ignōrāre
nōvī ↔ ignōrō
nōveram ↔ ignōrābam

ōdisse ↔ amāre
ōdī ↔ amō
ōderam ↔ amābam

meminisse ↔ oblītus esse
meminī ↔ oblītus sum
memineram ↔ oblītus eram

Exercitium 5

1. Iūlius, quī artis ______ studiōsus est, ______ [= initium] carminis Ovidiī ______ [= cum gaudiō] recitat.
2. Ovidius carmen scrīpsit dē puellā ______ [= bellā] quae in ______ poētae sedēns mīlle ______ [= ōscula] eī dedit.
3. Puella eum prohibēbat carmen scrībere dē ______ rēgis Priamī.
4. Vesperī, postquam ______ factae sunt, servī lucernās ______.
5. ______ accēnsīs, Iūlius carmen recitat dē ______ Lesbiae: "Passer mortuus est meae puellae, passer, ______ meae puellae."
6. Catullus dīcit 'Orcum omnia ______ ______ [= vorāre].'
7. Versūs ______ [= postrēmī] sunt dē ______ [= oculīs] Lesbiae ______ rubentibusque.
8. Catullus, quī 'amōrem suum ______ fore' ______, Lesbiam uxōrem ______ cupiēbat, illa vērō nōlēbat Catullō ______.
9. "Ōdī et amō!" Hīs verbīs dēmōnstrātur ______ [= animus] poētae ______ [= incerta] inter amōrem et ______.
10. Catullus carmina scrīpsit et ______ et iocōsa, ut carmen illud ad Fabullum dē sacculō suō plēnō ______.

accendere
affīrmāre
arānea
bāsium
bellus
dēliciae
dēvorāre
dubius
fātum
gremium
libenter
lucerna
mēns
nūbere
ocellus
odium
passer
perpetuus
poēticus
prīncipium
sērius
tenebrae
turgidus
ultimus
uxōrem dūcere
venustus

Exercitium 6

1. Quārē Ovidius in circum vēnerat? ...
2. Cūr equōs nōn spectābat? ...
3. Num Ovidius bellum Trōiānum cecinit? ...
4. Cuius poētae carmina Fabia audīre cupit? ...
5. Quod carmen Iūlius prīmum recitat? ...
6. Quamobrem ocellī Lesbiae turgidī rubēbant? ...
7. In Catullī carmine quid significat 'nox perpetua'? ...
8. Cūr Catullus Lesbiam uxōrem nōn dūxit? ...
9. Quālis fēmina erat Lesbia? ...

10. Versibus recitātīs quid faciunt convīvae? ...
11. Quālēs versūs Paula audīre māvult? ...
12. Quōmodo Catullus Fabullum ad cēnam vocāvit? ...
13. Cūr hospitem suum rogāvit ut ipse cēnam afferret? ...

Lēctiō III

Lēctiō tertia (versūs 155–217)

datīvus ad verba:

appropinquāre, adesse, cōnfīdere, crēdere, deesse, favēre, fīdere, ignōscere, impendēre, imperāre, invidēre, libēre, licēre, minārī, nocēre, nūbere, oboedīre, parcere, pārēre, permittere, persuādēre, placēre, plaudere, praeesse, prōdesse, resistere, servīre, suādēre

Exercitium 7

1. Dominus mult____ serv____ imperat, servī domin____ su____ pārent.
2. Mēdus domin____ sevēr____ serviēbat neque e____ oboediēbat.
3. Operā suā medicus puer____ nōn prōfuit, sed potius e____ nocuit.
4. Mēdus Lȳdi____ persuāsit ut sēcum proficīscerētur.
5. Sī perīcula naut____ impendent, Neptūnus i____ adest.
6. Nautae Arīon____invidēbant e____que mortem minātī sunt, sed Arīōn ōrāvit ut s____ parcerent: “Parcite m____! Permittite m____ domum redīre!”
7. Hostēs castr____ Rōmān____ appropinquant, sed dux quī castr____ praeest mīlit____ su____ (cōn)fīdit.
8. Difficile est amīc____, quī t____ dēfuit, ignōscere.
9. Gubernātor Mēd____ suāsit nē praedōn____ resisteret.
10. Spectātōrēs gladiātōr____ qu____ favent plaudunt.
11. Iūlius litter____ studet neque e____ libet gladiātōrēs spectāre.
12. Idem nōn omn____ placet, neque idem omn____ licet.
13. Lesbia dīxit ‘sē Catull____ nūbere velle’, neque Catullus amīc____ su____ crēdidit.

anus, epigramma, ērubēscere, iocōsus, nīl, niveus, opēs, ōscitāre, prōsilīre, rīsus, sapere, sinus, testis, versiculus

Exercitium 8

1. Versūs ____________ sunt quī ____________ [< rīdēre] movent.
2. Mārtiālis versūs iocōsōs, ____________ quae vocantur, scrīpsit.
3. Cornēlius semper libellōs Mārtiālis in ____________ fert.
4. Quī fessus est audiendō, ____________ incipit.
5. Nēmō ____________ [= parvōs versūs] Cinnae legit.
6. “Quod petō ____________ [= nihil] est” inquit Cinna.
7. ____________ dīcitur rēs quae tam candida est quam nix.
8. Paula, quae nūbere cupiēbat, nōn puella, sed ____________ erat.
9. Ille ____________ [= sapiēns est] cui paulum satis est.
10. Versibus dē Bassā recitātīs, Paula ____________ [= rubēre incipit].
11. Sine ____________ Gellia patrem mortuum nōn flet; sī quis adest, lacrimae ____________.
12. Poētae pauperī ____________ [= dīvitiae] nōn dantur

Exercitium 9

1. Quālēs versūs scrīpsit Mārtiālis? ...
2. Num omnēs Rōmānī libellōs eius laudābant? ...
3. Cūr Mārtiālis Pontiliānō libellōs suōs nōn mīsit? ...
4. Cūr nēmō carmina Cinnae legēbat? ...
5. Num Sabidius amīcus Mārtiālis erat? ...
6. Quid tū Faustum puellīs scrībere putās? ...
7. Cūr dentēs niveōs, nōn nigrōs habēbat Laecānia? ...
8. Cūr Prīscus Paulam uxōrem dūcere nōlēbat? ...
9. Quālis fēmina ‘sē fōrmōsam et puellam esse’ dīcit? ...
10. Num Gellia patrem mortuum vērē lūgēbat? ...
11. Quamobrem vir pauper numquam dīves erit? ...
12. Quot epigrammata recitat Cornēlius? ...

Lēctiō grammatica (versūs 218–287)

Exercitium 10

1. Nōn amo tē, Sabidī, nec possum dīcere quārē. Hic versus ex xv ____________ cōnstat: nō-n⁀a-mo- tē- sa-bi-dī- nec- pos-sum- dī-ce-re- quā-rē. Syllabae sunt aut ____________ [◡] aut longae [—].
2. Syllaba brevis est quae in ____________ brevem (a, e, i, o, u, y) dēsinit.
3. Syllaba ____________ est quae dēsinit in vōcālem longam (ā, ē, ī, ō, ū, ȳ) aut in ____________ (ae, oe, au, eu, ei, ui) aut in ____________ .
4. Ex quīndecim syllabīs nō-na-mo-tē-sa-bi-dī-nec-pos-sum-dī-ce-re-quā-rē brevēs sunt sex: ____, ____, ____, ____, ____, ____, longae novem: ____, ____, ____, ____, ____, ____, ____, ____, ____.
5. Dīvide hunc versum in syllabās brevēs et longās appositīs notīs [◡ et —]:
   Implicuitque suōs circum mea colla lacertōs
   im-pli-cu-it-.....
   — ◡ ◡ —
6. Eōdem modō dīvide hunc versum in syllabās brevēs et longās iungendō cōnsonantēs vocābulōrum ultimās cum vōcālibus sequentibus [⁀]:
   Quisquis amat valeat! Pereat quī nescit amāre!
   quis-qui-s⁀a-.....
   — ◡ ◡
7. Item hunc versum dīvide in syllabās brevēs et longās dēlētīs vōcālibus quae ēlīduntur [']:
   Ōdī et amō! Quārē id faciam, fortasse requīris?
   Ō-d'e-t⁀a-mō-.....
   — ◡ ◡ —
8. Nōn amo tē, Sabidī, nec possum dīcere quārē.
   Īdem versus in sex ________ dīviditur hōc modō:
   nō-n⁀a-mo| tē sa-bi|dī nec| pos-sum| dī-ce-re| quā-rē
9. Ex hīs pedibus trēs sunt dactylī [—◡◡]: ____-____-____, ____-____-____, ____-____-____, trēs spondēī [——]: ____-____, ____-____, ____-____.
10. Pēs ____________ cōnstat ex syllabā longā et duābus brevibus [—◡◡].
11. Pēs quī ē duābus syllabīs longīs [——] cōnstat dīcitur ____________ .
12. Quī cōnstat ex syllabā longā et brevī [—◡] dīcitur pēs ____________ .
13. Versus ____________ cōnstat ex sex pedibus, quōrum quattuor sunt dactylī aut ____________ , quīntus ____________ , sextus ____________ aut trochaeus:
    — ◡◡| — ◡◡| — ◡◡| — ◡◡| — ◡◡| — —/◡

    Exemplum: Quot cae|lum stēl|lās tot⁀ha|bet tua| Rōma pu|ellās
14. Versus ūnō pede brevior quī hexametrum sequitur ____________ vocātur; utraque versūs pars cōnstat ē bīnīs pedibus et dīmidiō:
    —◡◡|—◡◡|—||—◡◡|—◡◡|—

    Exemplum: sī nīl,| Cinna, pe|tis ||nīl tibi,| Cinna, ne|gō
15. Versus ūndecim syllabārum ____________ appellātur:
    Sōlēs occidere et redīre possunt
    sō-lē-s⁀oc-ci-de-r'et-re-dī-re pos-sunt
    — — — ◡ ◡ — ◡ — ◡ — —

Lēctiō grammatica

littera: cōnsonāns / vōcālis / diphthongus

syllaba: brevis [◡] / longa [—]

dēlē|re -ēv|isse -ēt|um

pēs: trochaeus [—◡] / dactylus [—◡◡] / spondēus [——]

versus: hexameter / pentameter / hendecasyllabus

16. Versūs quī sequuntur dīvidendī sunt in pedēs dactylōs et spondēōs appositīs notīs:

    Nīl mihi | dās vī vus, dī cis 'post fāta da tūrum.'
    — ◡ ◡ | —

    Lauda t,⁀amat, can tat nos trōs mea Rōma li bellōs.

    Cui lēgisse sa tis nō n⁀est epi grammata centum,

    nīl illī satis⁀est, Caediciāne, malī!

Exercitium 11

1. accendere, ________isse, ________um esse.
2. dēlēre, ________isse, ________um esse.
3. implicāre, ________isse, ________um esse.
4. laedere, ________isse, ________um esse.
5. parere, ________isse, ________um esse. *(pariō -iunt)*
6. plaudere, ________isse.
7. retinēre, re________isse, re________um esse.
8. sapere, ________isse. *(sapiō -iunt)*
9. sedēre, ________isse.

Cap. XXXV

Lēctiō I

appellātīvum
cāsus
comparāre
coniūnctiō
dēmōnstrātīvum
genus
gradus
īnflectere
interiectiō
interrogātīvum
ōrātiō
persōnāle
positīvus
possessīvum
proprium
quālitās
relātīvum
sacerdōs

CAPITVLVM TRICESIMVM QVINTVM

Lēctiō prīma (versūs 1–56)

Exercitium 1

1. Partēs ____________ sunt: nōmen, prōnōmen, verbum, adverbium, ____________ [< coniungere], praepositiō, ____________ .
2. Cornēlius, Capua, Aetna sunt nōmina ____________ , vir, oppidum, mōns nōmina ____________ sunt.
3. ____________ est vir quī – aut fēmina quae – diīs servit.
4. Adiectīva quae ____________ [< quālis] significant nōn modo dēclīnārī, sed etiam ____________ possunt, ut celer, celerior, celerrimus
5. ____________ comparātiōnis sunt: ____________ , comparātīvus, superlātīvus.
6. ____________ nōminum sunt masculīnum, fēminīnum, neutrum.
7. Nōminātīvus, accūsātīvus, genetīvus, cēt. sunt ____________ nōminum.
8. Ego, tū, nōs, vōs sunt prōnōmina ____________ .
9. Meus, tuus, suus, noster, vester prōnōmina ____________ sunt.
10. Hic, iste, ille, ipse prōnōmina ____________ sunt.
11. ...quī quae quod est prōnōmen ____________ .
12. Quis? et uter? sunt prōnōmina ____________ .
13. Difficile est prōnōmen hic haec hoc ____________ [= dēclīnāre].

Lēctiō II

admīrātiō
affectus
causālis
cōpulātīvus
dēmere
disiūnctīvus
explānāre
īra
mentiōnem facere
modus

Lēctiō secunda (versūs 57–221)

Exercitum 2

1. ________ verbōrum sunt indicātīvus, coniūnctīvus, imperātīvus, īnfīnītīvus.
2. Loquor est ____________ prīma singulāris praesentis indicātīvī verbī dēpōnentis; sī -r ____________ [↔ additur], hoc verbum Latīnum nōn est.
3. Adverbium verbō adicitur et ____________ [< significāre] eius ____________ [= plānum facit].
4. Et coniūnctiō est ____________ [< cōpulāre], aut ____________ [< disiungere], quia ____________ [< causa].
5. Ab, cum, dē, ex, prae, prō, sine sunt ____________ casūs ablātīvī.

6. In iungitur accūsātīvō __________ [= cum] 'nōs in locum īre' dīcimus.
7. Cornēlius __________ Solōnis facit [= Solōnem memorat].
8. Odium et amor sunt mentis __________ contrāriī; ________ est affectus eius quī īrātus est, __________ eius quī admīrātur.
9. Numerō plūrālī cāsibus datīvō et ablātīvō fōrmae __________ sunt.

persōna
praepositiō
quandō
significātiō
similis

Lēctiō grammatica (versūs 222–237)

Lēctiō grammatica

Exercitium 3

1. Nōmina dīviduntur in v __________, quārum genetīvus singulāris dēsinit in [1] -_____, [2] -_____, [3] -_____, [4] -_____, [5] -_____.
2. Dēclīnā haec nōmina: via, annus, ōvum, leō, pars, opus, lacus, rēs! .....
3. Verba in IV __________ dīviduntur, quārum īnfīnītīvus (praes. āct.) dēsinit in [1] -______, [2] -______, [3] -______, [4] -______.
4. Dēclīnā haec verba: laudō, claudō, audeō, audiō, nūntiō, rapiō! .....
5. Adverbia, praepositiōnēs, coniūnctiōnēs, interiectiōnēs sunt partēs ōrātiōnis __________ [= quae nōn dēclīnantur]; sed multa adverbia comparantur, ut celeriter, celer______, celer______.
6. Vocābula quae idem significant __________ vocantur, ut fēmina et mulier, gladius et ēnsis, ōrāre et rogāre, fortasse et __________.
7. Verba anōmala [= quae exemplīs nōn conveniunt]: dēmere, ________isse, ________um esse; adicere, ad________isse, ad________um esse.

dēclīnātiōnēs I–V

coniugātiōnēs I–IV

in-dēclīnābilis -e

synōnymum -ī n

anōmalus -a -um
ad-iciō -iciunt

INDEX GRAMMATICVS

A
ab/ā **6**.3; (quaerere/petere –) **32**.3
ablātīvus **1**.10; **5**.4,10
– (= ab/ex –) **6**.6
– (absolūtus) **16**.3,5; **23**.8
– (ad comp., ante/post) **16**.9; **28**.1
– (comparātiōnis) **24**.8
– (īnstrūmentī) **6**.9; **27**.1
– (post praep.) **1**.10; **5**.4,8
– (pretiī) **8**.10
– (temporis) **13**.10
accūsātīvus **3**.2,6,10; **5**.1,9
– (= ad –) **6**.6
– (post praep.) **6**.4
– /ablātīvus (post in) **7**.4
– cum īnfīnītīvō **10**.9; **11**.5,6,8,10, 13; **17**.9; **21**.9
– (temporis) **13**.4
āctīvum/passīvum **6**.7,8,11; **10**.5; **17**.5; **21**.2
adiectīvum (dēcl. I/II) **1**.4; **9**.4; **12**.13,18
– (dēcl. III) **12**.6,13,19
– (comparātiō) **13**.5,13; **19**.1
adverbium (-ē,-iter) **18**.7,15
– (-nter) **30**.1
– (comparātiō) **18**.8,9,16
– (locī) **25**.3
– (numerāle) **18**.12
alter **14**.1

B
bonus melior optimus **19**.1

C
celer -eris -ere **26**.1
comparātiō (adiectīvī) **13**.5,13; **18**.6; **19**.1
– (adverbiī) **18**.9,16
comparātīvus (adiectīvī) **2**.7,14,20
– (adverbiī) **18**.8,16
coniugātiōnēs I–IV **35**.3
coniūnctīvus (praes.) **27**.4,7,8,11
– (imperf.) **28**.4,7,11
– (perf.) **32**.4,7,12
– (plūsquamperf.) **33**.7,12
– (post verba cūrandī +ut/nē) **27**.4,7
– (post ut/nē fīnāle) **28**.8
– (post ut cōnsecūtīvum)**29**.4
– (post cum) **29**.7
– (interrogat... num/-ne/qu- –) **29**.8
– (dubitātīvus) **29**.1
– (hortātīvus: -ēmus!-āmus!) **30**.9
– (irreālis) **33**.8
– (optātīvus) **32**.9
– (post verba timendī +nē) **32**.10

D
datīvus **7**.7,11
– (possessīvus: esse) **12**.1
– (ad verba: pārēre...) **12**.9; **34**.7
– (agentis, ad gerundīvum) **31**.8
dēclīnātiō I **9**.9
– **II** **9**.10
– **III** (m., f.) **9**.1,5,11; **10**.3; **12**.2,5; (n.) **10**.7; **11**.1,12
– **IV** (m., f.) **12**.10,17; (n.) **21**.5
– **V** **13**.6,12; **14**.9
dēpōnentia, verba **16**.4,12; **17**.8; (imp.) **24**.4; **25**.6,10; (perf.) **24**.6; (perf. part.) **26**.7
duo -ae -o **2**.9; **19**.4
E
-er -ra -rum **11**.4
-errimus (sup.) **18**.6
esse **1**.1; **15**.1,7; **19**.8; **20**.5; **27**.7; **28**.7
et/-que **2**.4; et... et **7**.6
-eus **22**.1
F
fēminīnum **2**.12
ferre **22**.5
fierī/facere **18**.4
fore **34**.1
futūrum **20**.2,5,11
– /praeteritum **20**.1
– (part., īnf.) **23**.7,12
futūrum perfectum **30**.5,8,12
– –/perfectum/plūsquamperf. **30**.4
G
genetīvus **2**.3,5,11,13
– (numerus –) **2**.7.8
– (locātīvus) **6**.6
– (partītīvus) **12**.8
– (multum/paulum –) **16**.8
– /accūsātīvus (amor –, cupidus –) **25**.8
gerundium **26**.4,10
gerundīvum **31**.7,11
– /gerundium **33**.4
H
hic haec hoc **7**.8; **8**.15
hīc, hinc, hūc **25**.3
I
īdem eadem idem **18**.1
ille -a -ud **8**.15
illīc, illinc, illūc **25**.3
imperātīvus (praes.) **4**.8,11; **5**.7,11; (dīc, dūc, fac, fer, ēs, es) **23**.9
– (verbī dēp.) **24**.4; **25**.6,10
– (fut.) **33**.10,13
imperfectum (ind.) **19**.5,8,12; (coni.) **28**.4,7,11
– /perfectum **21**.13
in (+ abl.) **1**.10; **5**.4; (+ acc./abl.) **7**.4
īnfīnītīvus (praes.) **10**.4,5,11
– (perf.) **21**.9
– (fut.) **23**.7,12
is ea id **5**.6; **8**.12-14
L
locātīvus **6**.6
M
magnus māior māximus **19**.1
malus pēior pessimus **19**.1
masculīnum/fēminīnum **2**.12; **9**.4,5
meminisse **34**.4
multī plūrēs plūrimī **19**.1
multō (+ comp., ante, post) **16**.9
N
nē (fīnāle) **28**.8
nē (timēre –) **32**.10
nē ~eris! **32**.7
-ne/num (...?) **1**.7
neque **23**.4; n. ... n. **7**.6
neuter **14**.1
neutrum **2**.12; **10**.7; **11**.12; **21**.5
nōlī -īte **20**.8; **32**.7
nōlle (praes. ind.) **20**.8
nōminātīvus/accūsātīvus **3**.6,10
nōvisse **34**.4
num/nōnne **8**.5
numerī **4**.1,2; **17**.1,2; **28**.1
– (ūnus, duo, trēs) **2**.9; **19**.4
– (prīmus... -ēsimus) **13**.1; **28**.1
– (singulī, bīnī...) **33**.1
– (adv. semel... -iēs) **18**.12
O
ōdisse **34**.4
optātīvus (coni.) **32**.9
P
participium (praes.) **14**.4,7,11; (perf.) **21**.9,14; **26**.7; (fut.) **23**.7,12
parvus minor minimus **19**.1
passīvum **6**.7,8,11; **17**.5,12
paulō (+ comp., ante, post) **16**.9
perfectum (ind.) **21**.1,2,6,10,14; **23**.1; (īnf.) **21**.9; (coni.) **32**.4,7,11
– (verbī dēp.) **24**.6; **26**.7
– /imperfectum **21**.13
persōnae verbī (āct.) **15**.1,4,7,10; (pass.) **17**.4,5,12
plūsquamperfectum (ind.) **24**.5,7, 9; (coni.) **33**.7,12
posse (praes. ind.) **15**.7

praepositiōnēs (+ abl.) **5**.7; (+ acc.) **6**.4; (+ abl./acc.: in) **7**.4
praesēns (ind. āct.) **15**.1,4,7,10; (ind. pass.) **17**.4,5,12; (coni.) **27**.4,7,8,11
– /praeteritum (imperf.) **13**.9; **19**.5
praeteritum (imperfectum) **19**.5,8,12
prōnōmina **8**.12-15
– (dēmōnstrātīva: hic, ille) **7**.8; **8**.15
– (interrogātīva) **3**.8,9; **8**.12-14; **14**.1
– (persōnālia) **15**.1,7; **24**.1
– (possessīva) **2**.10; **4**.5
– (reflexīva: sē, suus) **4**.5; **7**.3; **17**.9; **24**.1
– (relātīva) **3**.7; **6**.5; **8**.12-14
– (is ea id) **5**.6; **8**.12-14

Q

quālis, quam, quantus **31**.4
-que **2**.4
quī quae quod **3**.7; **6**.5; **8**.12-14
quia **3**.5
quīdam **31**.1
quis/quī quae quid/quod **2**.6; **3**.8,9; **8**.12-14
quisque **18**.5
quot **2**.9; **31**.4

R

rēs reī (dēcl. v) **14**.9

S

sē **7**.3; **17**.9; **24**.1
sī, nisi + coni. **33**.8
singulāris/plūrālis **1**.4,5,11
– / – (verbī) **1**.1; **5**.3,7,11
superlātīvus (adiectīvī) **13**.5,13; **18**.6
– (adverbiī) **18**.9,16
supīnum **22**.4,8
suus **4**.5; **17**.9

T

tālis, tam, tantus, tot... qu- **31**.4
themata verbī **22**.9; **23**.1,13

U

trēs tria **2**.9; **19**.4
ūllus, neque ū. **23**.4
umquam, neque u. **23**.4
ūnus -a -um **2**.9; **19**.4
ut + coni. **27**.4,7; **28**.8; **29**.4
uter, uterque **14**.1
utinam + coni **32**.9

V

velle (praes. ind.) **20**.8
verba **3**.3
verba anōmala **22**.10; **23**.13; **24**.10; **25**.11; **26**.11; **27**.12; **28**.12; **29**.11; **30**.13; **31**.12; **32**.12; **33**.15; **34**.11; **35**.3; (-ere -iō -iunt) **8**.8; **15**.10
verba dēpōnentia **16**.4,12; **17**.8; (imp.) **24**.4; **25**.6,10; (perf.) **24**.6; (perf. part.) **26**.7
vocātīvus **4**.6,10; **19**.9

Exercitia Latina I

This workbook contains supplemental grammatical exercises for each of the 133 lectiones (lessons) in *Familia Romana* (*Lingua Latina Pars I*).

Hans Ørberg's *Lingua Latina per se illustrata* is the world's premiere series for learning Latin via the Natural Method. Students learn grammar and vocabulary intuitively through extended contextual reading and an innovative system of marginal notes, giving students the opportunity to learn Latin without resorting to translation. *Familia Romana* is the backbone of the Ørberg series.

Hans Henning Ørberg (1920-2010) received his MA in English, French and Latin from the University of Copenhagen in 1946. He taught at various Danish high schools until 1963 and at the Grenaa Gymnasium until 1988. From 1953 to 1961 he served on the staff of the Nature Method Institute, Copenhagen. He is the author of the Latin course "Lingua Latina secundum naturae rationem explicata" (1955-56); the course was revised in 1990-91, with a number of supplements, under the title "Lingua Latina per se illustrata." His books were published by Domus Latina, a publishing house he founded in Denmark, and they are distributed in the English-speaking world by Hackett Publishing.

ISBN-13: 978-1-58510-212-9

Focus an imprint of
Hackett Publishing Company

FOREIGN LANGUAGE STUDY | Latin